

TÜRKİYE BANKASI

10. ULUSLARARASI THE 10TH INTERNATIONAL CONGRESS ON ATATÜRK **ATATÜRK KONGRESİ**

TÜRKİYE'NİN 100 YILLIK BİRİKİMİ
TÜRKİYE'S HUNDRED YEARS OF ACCUMULATION

ÖZET KİTAPÇIĞI
ABSTRACTS

08-09 KASIM / NOVEMBER 2023, ANKARA
JW MARRIOT HOTEL

Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı

10. ULUSLARARASI ATATÜRK KONGRESİ

*THE 10TH INTERNATIONAL
CONGRESS ON ATATÜRK*

Bildiri Özet Kitapçığı

Book of Abstracts

8-9 Kasım/November 2023, ANKARA

KONGRE KURULLARI / COMMITTEES OF THE CONGRESS

ONUR KURULU / HONORARY BOARD

Mehmet Nuri ERSOY - (T.C. Kültür ve Turizm Bakanı)
BE Prof. Dr. Derya ÖRS - (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı)
Doç. Dr. Güner DOĞAN - (Atatürk Araştırma Merkezi Başkan V.)
Prof. Dr. Yüksel ÖZGEN - (Türk Tarih Kurumu Başkanı)

KONGRE YÜRÜTME KURULU / EXECUTIVE COMMITTEE OF THE CONGRESS

Doç. Dr. Güner DOĞAN (Atatürk Araştırma Merkezi Başkan V.)
Prof. Dr. Yüksel ÖZGEN (Türk Tarih Kurumu Başkanı)
Prof. Dr. Ali SATAN (Marmara Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Ahmet ÖZCAN (Milli Savunma Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Haluk SELVİ (Sakarya Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Hakan UZUN (Ankara Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Dilşen İNCE ERDOĞAN (Dokuz Eylül Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Belkıs KONAN (Ankara Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Sevtap DEMİRCİ (Boğaziçi Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Ömer Osman UMAR (Fırat Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU (Ludwig Maximilians Universität München) - ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Okan YEŞİLOT (Marmara Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Mesut ÇAPA (Ankara Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Selma YEL (Gazi Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Doç. Dr. Ramazan Erhan GÜLLÜ (İstanbul Üniversitesi)-ATAM Bilim Kurulu Üyesi

KONGRE DÜZENLEME KURULU / ORGANIZING COMMITTEE OF THE CONGRESS

Doç. Dr. Güner DOĞAN (Atatürk Araştırma Merkezi Başkan V.)
Prof. Dr. Yüksel ÖZGEN (Türk Tarih Kurumu Başkanı)
Dr. Zeki ERASLAN (Atatürk Kültür Merkezi Başkanı)
Prof. Dr. Zehra ASLAN (Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)
Prof. Dr. Erdal AYDOĞAN (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa Sıtkı BİLGİN (Artvin Çoruh Üniversitesi)

Prof. Dr. Mesut ÇAPA (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Mevlüt ÇELEBİ (Ege Üniversitesi)
Prof. Dr. Nurten ÇETİN (Trakya Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevtap DEMİRCİ (Boğaziçi Üniversitesi)
Prof. Dr. Dilşen İNCE ERDOĞAN (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU (Ludwig Maximilians Universität München)
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa ORAL (Aksaray Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet ÖZCAN (Milli Savunma Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali SATAN (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Haluk SELVİ (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. Ayten SEZER ARIĞ (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer Osman UMAR (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Hakan UZUN (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Selma YEL (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Okan YEŞİLOT (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ (Kastamonu Üniversitesi)
Prof. Dr. Belkıs KONAN (Ankara Üniversitesi)
Doç. Dr. Orhan AVCI (Kırıkkale Üniversitesi)
Doç. Dr. Hasan CİCİOĞLU (Netkent Akdeniz Araştırma ve Bilim Üniversitesi)
Doç. Dr. Ramazan Erhan GÜLLÜ (İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Hatice GÜZEL MUMYAKMAZ (Yozgat Bozok Üniversitesi)
Doç. Dr. Esra ÖZSÜER (İstanbul Üniversitesi)
Dr. İbrahim BAŞ (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu)

KONGRE BİLİM KURULU / SCIENCE COMMITTEE OF THE CONGRESS

Prof. Dr. Ahmet ÖZCAN (Milli Savunma Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali SATAN (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Ayten SEZER ARIĞ (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Belkıs KONAN (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Betül KARAGÖZ YERDELEN (Giresun Üniversitesi)
Prof. Dr. Bülent BAKAR (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Dilşen İNCE ERDOĞAN (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Prof. Dr. Erdal AYDOĞAN (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Ewa SIEMIENIEC GOLAS (Jagiellonian University in Krakow)
Prof. Dr. Fatih Mehmet SANCAKTAR (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Figen ATABEY (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)
Prof. Dr. Filiz ÇOLAK (Uşak Üniversitesi)
Prof. Dr. Hakan UZUN (Ankara Üniversitesi)

- Prof. Dr. Haluk SELVİ (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. İrade MEMMEDOVA (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi)
Prof. Dr. İsmet TÜRKMEN (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)
Prof. Dr. Kerim ŞÜKÜROV (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi)
Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU (Ludwig Maximilians Universität München)
Prof. Dr. Mehmet KARAYAMAN (Bandırma On yedi Eylül Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ (Kastamonu Üniversitesi)
Prof. Dr. Mesut ÇAPA (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Mevlüt ÇELEBİ (Ege Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa ORAL (Aksaray Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa Sıtkı BİLGİN (Artvin Çoruh Üniversitesi)
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Okan YEŞİLOT (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer Osman UMAR (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Selma YEL (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Seyfi YILDIRIM (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Yücel YİĞİT (Polis Akademisi)
Prof. Dr. Sevtap DEMİRCİ (Boğaziçi Üniversitesi)
Prof. Dr. Stefano TRINCHESE (Università degli Studi "G. d'Annunzio")
Prof. Dr. Zehra ASLAN (Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)
Prof. Dr. Nurten ÇETİN (Trakya Üniversitesi)
Doç. Dr. Efdal AS (Milli Savunma Üniversitesi)
Doç. Dr. Erol KARCI (Çankırı Karatekin Üniversitesi)
Doç. Dr. Esra ÖZSÜER (İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Fabio L. GRASSI (Università degli Studi "La Sapienza" di Roma)
Doç. Dr. Hasan CİCİOĞLU (Netkent Akdeniz Araştırma ve Bilim Üniversitesi)
Doç. Dr. Hatice GÜZEL MUMYAKMAZ (Yozgat Bozok Üniversitesi)
Doç. Dr. Hikmet Zeki KAPCI (Erciyes Üniversitesi)
Doç. Dr. İlker YİĞİT (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Doç. Dr. Orhan AVCI (Kırıkkale Üniversitesi)
Doç. Dr. Ramazan Erhan GÜLLÜ (İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Sadık ERDAŞ (Hacettepe Üniversitesi)

SEKRETARYA/SECRETARIAT

- Yüksek Kurum Uzmanı Erdem ÜNLEN (Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı)
Dr. H. Ayтуğ TOKUR (Atatürk Araştırma Merkezi Arşiv ve Kütüphane Müdürü)
Ömer ORHAN (Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı Bilimsel Çalışmalar Müdürü)

İÇİNDEKİLER / INDEX

Ali GÖKDÜL : CUMHURİYET HALK PARTİSİ'NİN TOPRAK VE TARIM REFORMU POLİTİKALARI (1923-1950)	12
Uğur YILMAZ-Filiz ERKUTLU : ATATÜRK'ÜN VEFATININ JAPON BASININA YANSIMALARI	14
Ahmet VURGUN : CUMHURİYETİN ÇOCUKLARINA VE GENÇLERİNE CUMHURİYETİN ANLATIMI	16
Murat KÖYLÜ : NÖBET DEFTERİNDEN ATATÜRK'ÜN GÜNLÜK YAŞAMININ İNCELENMESİ(1931-1938)18	
Cengiz MUTLU : TÜRKİYE-VATIKAN SİYASİ İLİŞKİLERİ (1914-1923).....	20
Asil KAYA : MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ TUTANAKLARINDA “ATATÜRK”	22
Mehmet BALYEMEZ : KIBRIS TÜRKLERİNİN GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK İLE MİLLİ SEMBOL VE GÜNLERE DAİR HASSASİYETLERİ.....	24
Yaşar ÖZÜÇETİN-Fatma Nur ASLAN : MUHTELİF TÜRK KÖŞE YAZARLARININ “CUMHURİYET” İN ANLAM YÜKÜNE İLİŞKİN BELLİ BAŞLI YAKLAŞIMLARI (1955-1995).....	26
Ahmet GÜLEN : 12 MART REJİMİNİN KEMALİZM ANLAYIŞI: BİR NESİL YETİŞTİRME AYGITI OLARAK ASKERİ VESAYET DÖNEMİNDE KEMALİZM UYGULAMALARI	29
Mümtaz Ulvi KESER : CUMHURİYET TARİHİNİN BİLİNMEYEN BİR ORGANİZASYONU; KİPİG VE KIBRIS.....	31
Soyalp TAMÇELİK : ARŞİV BELGELERİNE GÖRE KIBRIS'TA TÜRK MUKAVEMET TEŞKİLATI (TMT) ÖNCESİ YERALTI TEŞKİLATLARI: KARA YILAN, KARA ÇETE, VOLKAN VE 9 EYLÜL CEPHESİ İLE İLGİLİ YENİ BİLGİLER.....	33
Vladan VİRİYEVIÇ : 20. YÜZYILIN 20'Lİ VE 30'LU YILLARINDA “HATAY MESELESİ” (İSKENDERİYE SANCAĞI) KONUSUNDA YUGOSLAV DİPLOMASİSİ VE KAMUOYU.....	36
Güzin ÇAYKIRAN : BATI CEPHESİNDE TÜRK ORDUSUNUN KARARGÂH MERKEZLERİ (1920-1923).....	38
Yenal ÜNAL : I. TBMM'DE GÖREV ALAN VE MECLİSİN AÇILIŞININ 50. YIL DÖNÜMÜNDE HAYATTA OLAN MİLLETVEKİLLERİNİN GÖZÜNDEN CUMHURİYETİN İLK DÖNEMLERİNE İLİŞKİN BAZI TESPİTLER.....	40
Mevlüt ÇELEBİ : ATATÜRK DÖNEMİNDE TÜRK DONANMASININ MODERNİZASYONU: İTALYA'DAN SATIN ALINAN SAVAŞ GEMİLERİ	42
Feyza KURNAZ ŞAHİN : ATATÜRK'ÜN SÜVARİLERİ: CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI ASKERİ AT YARIŞLARINA İŞTİRAKİ (1930-1940).....	44
Mehmet Emin ELMACI : TARİH YAZIMI BAĞLAMINDA ATATÜRK'ÜN ANILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	47
Özcan ÇÖLÜK : TÜRKİYE'DE YÜZ YILLIK SOSYAL GÜVENLİK UYGULAMALARI VE SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI.....	49
Kemal ÖZDEN : BERLİN BÜYÜKELÇİSİ KEMALİDDİN SAMİ PAŞA'NIN MUSTAFA KEMAL PAŞA VE KENDİSİNE YÖNELİK MUHTEMEL SUİKAST GİRİŞİMLERİNE KARŞI VERDİĞİ DİPLOMATİK MÜCADELE	52
Cengiz ATLI : ANAVATANA KATILMASI SIRASINDA HATAY'DA DEMİRYOLU KARAYOLLARI VE LİMANLARIN DURUMU	56

Mustafa ÇOLAK : ALMAN BELGELERİNDE ÇAĞDAŞ İKİ MODERNİST MUSTAFA KEMAL VE CEMAL PAŞA ÖZELİNDE VATAN DAVASI	58
Hasan CİCİOĞLU : MUSTAFA KEMAL'İN LENİN'E, LENİN'İN MUSTAFA KEMAL'E YAZDIĞI MEKTUP ..	60
Hüsnü ÖZLÜ : İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI TÜRK SAVUNMA SANAYİNİN GELİŞİM SÜRECİNİN DEĞERLENDİRMESİ.....	62
Seda BAYINDIR ULUSKAN : TÜRKİYE'DE DÜZENLENEN İLK KADIN İKTİSAT SERGİSİ (15-22 ARALIK 1932).....	64
Xoshgadam ISLAM : AZERBAIJAN'IN TOPLUMSAL BÜTÜNLÜĞÜNÜN İHLALİ - ZENGİZOR SORUNU VE TÜRKİYE	66
Liliana Elena BOSCAN : MAVİ GÖĞÜN ALTINDA: BÜKREŞ İLE İSTANBUL ARASINDA DÜZENLİ UÇUŞLARIN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ İÇİN ROMANYA-TÜRKİYE HAVA SÖZLEŞMESİ'NİN İMZALANMASI (3 HAZİRAN 1939).....	69
Mohammad Hossein SADEGHİ : DOĞU'NUN KAHRAMANI MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN FARŞÇA GAZETELERDEKİ TASVİRİ: VAKA ÇALIŞMASI: İKDAM GAZETESİ	71
Ömer Faruk DEMİREL : ÇANKAYA'DA BİR ALMAN ARKEOLOG; HANS HENNING VON DER OSTEN VE TÜRKİYE'DEKİ ÇALIŞMALARI	73
İkbal VURUCU : SAİT HALİM PAŞA'NIN ATATÜRK, VAHDETTİN VE MİLLİ MÜCADELE HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ.....	76
Selda Kulluk YERDELEN : HAYATI BOYUNCA SANATÇILARI VE TİYATROÇULARI YÜCELTEN BİR LİDER: MUSTAFA KEMAL ATATÜRK.....	78
Mevlüt Samet YILDIZ : TÜRK VE SOVYET BASININDA TEVFİK RÜŞTÜ ARAS VE ŞÜKRÜ KAYA'NIN 1937 SSCB ZİYARETİ.....	80
Nursal KUMAŞ : ARŞİV BELGELERİ IŞIĞINDA TÜRKİYE'DE 1966-1967 YILLARINDA TARIM, ORMAN VE HAYVANCILIK FAALİYETLERİ	82
Osman AKANDERE : KAZANILAN HAKLAR VE KURUMSALLAŞMA YÖNLERİYLE TÜRKİYE'DE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER (1923-2000).....	84
Nejla GÜNEY-Rabia SARIKAYA : SULAK ARAZİLERİN KURUTULMASININ DOĞAL AFETLERLE İLİŞKİSİ VE BU AFETLERİN TOPLUM HAFIZASINDAKİ YERİ.....	87
Selma GÖKTÜRK ÇETİNKAYA : ATATÜRK DÖNEMİNDE ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEMENE YÖNELİK BİR GİRİŞİM: ÇOCUKLARI KURTARMA YURDU	90
Seher AKÇA : CUMHURİYET DÖNEMİ LİSE TARİH DERS KİTAPLARINDA KÜLTÜR DEVRİMİ: TARİH VE DİL ÇALIŞMALARI ÖRNEĞİ.....	92
Karolina OLSZOWSKA : PERDENİN İKİ TARAFINDA 1939-1952 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE-POLONYA İLİŞKİLERİ	95
Ahmet ERCİVAN : ATATÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN ORTAYA ÇIKIŞINDA ZİYA GÖKALP'İN DÜŞÜNCELERİNİN ETKİSİ	97
Temuçin Faik ERTAN-Şefika ÖZMEN : TÜRKİYE'DE ÇAY YETİŞTİRİCİLİĞİ ve ŞEVKET RAŞİT HATİPOĞLU	99

Hasan DEMİRCİ : ATATÜRK DÖNEMİ TÜRKİYE’SİNDE “GENÇLİK AŞISI” TARTIŞMALARI VE UYGULAMALARI (1924-1937).....	102
Hikmet DEMİRCİ : ATATÜRK’ÜN SÖYLEMLERİNDE KÜLTÜR VE İÇ SİYASET (1923-1938).....	104
Deniz KURT : CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ORDUSUNUN KOMUTA VE TEŞKİLAT YAPISINDAKİ DÖNÜŞÜM	106
Tansu Barış MAHMUTOĞLU : CUMHURİYETİN İLK AFRO-AMERİKAN MÜSLÜMAN MÜLTECİLERİ: MUHAMMAD EZALDEEN’İN AMERİKA’DAN VAAT EDİLMİŞ TOPRAKLARA-İSTANBUL’A GÖÇÜ (1930)	109
Erdem KARACA : «DAS INTERESSANTE BLATT» ÖZELİNDE RESİMLERLE GAZİ MUSTAFA KEMAL PAŞA (1920-1938).....	113
Eliso ŞİRİN YILDIRIM - Dila Deniz AĞZIPAK : CUMHURİYET DÖNEMİ GASTRONOMİ EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ VE TÜRK MUTFAĞINA ETKİSİ.....	115
Sedat GENCER : İYİ BİR MİLLİ FİLM YAPMAK: CUMHURİYET GAZETESİ SAYFALARINDA BİR SENARYO MÜSABAKASI	118
Mehmet GÜNEŞ : ATATÜRK DÖNEMİ CUMHURİYETİN 10. YILDÖNÜMÜNDE SİYASİ SUÇLULARIN AFFI	120
Erdal KORKMAZ : CUMHURİYETİN 100. YILINDA HAYALDEN GERÇEĞE: ÖZEL MÜTEŞEBBİSLER EKSENİNDE TÜRKİYE’NİN UÇAK ÜRETME SERÜVENİ.....	122
Mehmet OKUR : CUMHURİYET ÖNCESİ VE SONRASI MALİ DURUMU KARŞILAŞTIRMALI OLARAK DEĞERLENDİREN AYRINTILI BİR RAPOR.....	125
Yasin COŞKUN : İNGİLİZ BÜYÜKELÇİLİK RAPORLARINDA 1931 GENEL SEÇİMLERİ VE TÜRKİYE’DE SİYASAL HAYAT	127
Duygu YILMAZ : CUMHURİYET DÖNEMİ SOSYAL POLİTİKALARININ İSTİHDAM MESELESİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ (1923-1933)	129
Bülent YÜCEL : TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN KURUCU DEĞERLERİNİN ANAYASAL ÇÖZÜMLEMESİ (1921 VE 1924 ANAYASALARININ SİYASAL GENETİĞİ).....	131
Nejdet BİLGİ : ATATÜRK DÖNEMİ BASIN HAYATINDA MAHMUT SOYDAN’IN YERİ	132
Uğur GÜNDÜZ - Ayşe Tuğba KAR : İTÜ-TV’DEN TRT’YE TÜRKİYE’DE TELEVİZYON TARİHİ VE DİJİTALLEŞME.....	134
Emir Efe EGEMEN : YÜRÜTME ORGANI BAKIMINDAN 1961 VE 1982 ANAYASALARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	136
Müjdat KARAGÜLMEZ : TÜRKİYE’NİN DİPLOMASI ZAFERİ: MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ (20 TEMMUZ 1936) (MACAR KAYNAKLARINA GÖRE).....	138
Mervenur TUZAK : ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASINI ETKİLEYEN SORUNLARDAN LOZAN BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ’NİN ETKİLERİ VE MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ’NE GİDİLEN SÜREÇ	141
Dilşen İNCE ERDOĞAN : LOZAN BARIŞ GÖRÜŞMELERİNDE İNGİLTERE’NİN KAMUOYU OLUŞTURMA ÇABASI: TÜRK-YUNAN NÜFUS MÜBADELESİ (1923).....	143
Mehmed CABRAYİLOV : 1920’LI VE 1930’LU YILLARDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ’NİN SOVYET	

AZERBAYCANI'NA SİYASİ VE KÜLTÜREL ETKİSİ	146
Melike Cansu ÖZDEMİR : 1923-1938 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE AZERBAYCAN'DA YAPILAN TÜRK TARİHİ ÇALIŞMALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	148
Esra ÇETİN : ATATÜRK DÖNEMİ MÜZİK DERGİLERİ ÜZERİNDEN ALATURKA-ALAFRANGA ÇATIŞMASI (1930-1938).....	151
Seda ÖRSTEN ESİRGİN : ATATÜRK DÖNEMİNDE ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR: SÜREKLİLİK VE KATILIM.....	153
Özlem Makbule TAŞKIRAN : ATATÜRK DÖNEMİNDE KURULAN FABRİKALARA BİR ÖRNEK: “PAŞABAHÇE ŞİŞE-CAM FABRİKASI”	155
Yeter MENGEŞ : TÜRKİYE'NİN İTALYAN TEHDİTİ SEBEBİYLE BATI İTTİFAKINA KATILMASI SÜRECİNİN İTALYAN KAMUOYUNDA YANSIMALARI (1939-1940).....	157
Ebru GENÇALP : 1960'LAR MODERNLEŞMESİNE BİR BAKIŞ: TÜRK SOLU VE KALKINMA SORUNU..	159
Slobodan ILIĆ : YUGOSLAVYA KRALLIĞI'NIN 1919-1939 ARASI BASININDA MUSTAFA KEMAL ATATÜRK VE TÜRK KURTULUŞ SAVAŞI.....	161
Miray ÖZBEK : YAPIM SÜREÇLERİNİN ANAYASALARA YANSIMASI ÜZERİNE BİR KARŞILAŞTIRMA (1876 KÂNÜN-I ESASÎ VE 1921 TEŞKİLÂT-I ESASİYE KANUNU)	163
Fahriye Begüm YILDIZELİ : İNGİLİZ PARLAMENTO TUTANAKLARI'NDA MUSTAFA KEMAL ATATÜRK	165
Didem KONYA : 1929 DÜNYA EKONOMİK KRİZİNİN 1931 YILINDA DÜZENLENEN I. TÜRK ZİRAAT KONGRESİ'NDE ALINAN HAYVANCILIĞA İLİŞKİN KARARLARA ETKİSİ	167
Erol ÇİYDEM : SON DÖNEM OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA YAYIMLANAN İSTATİSTİKLER ÜZERİNDEN CUMHURİYET'E KALAN EĞİTİM MİRASININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	169
Sefa VİDİNLİOĞLU : ALMAN BASININDA CUMHURİYET'İN İLANI VE ATATÜRK.....	171
Nuray ÖZDEMİR TİRYAKİ : CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA TÜRKİYE'DE NÜFUSU ARTIRMAYA YÖNELİK UYGULAMALAR	173
Enes ÖZ : TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA NATO'YA KATKI SAĞLAMA SÜREÇLERİNİN PINEAU PLANI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ	175
Orhan TURAN : İNGİLİZ SÖMÜRGE DÖNEMİNDE KIBRIS TÜRKLERİNDE BİR TOPLUMSAL KİMLİK ARAYIŞI OLARAK KEMALİST HAREKET (1923-1950)	177
Hürü SAĞLAM TEKİR : KADINLAR CUMHURİYET'E HAZIRLANIYOR: II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ ÇALIŞMA HAYATINDA KADINLAR	180
Derya GENÇ ACAR : CUMHURİYET TARİHİ VE ATATÜRK ARAŞTIRMALARINDA YENİ BİR KAYNAK: “TÜRK SİNEMASI”	182
Rümeysa ÜLKÜ : ULUSLARARASI HUKUKA GÖRE KIBRIS ERMENİLERİNE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR	184
Kübra YILDIZ ALTIN : CUMHURİYET DÖNEMİNDE KÜLTÜREL BELLEK ÇALIŞMALAR, KÜLTÜREL İMGE YARATIMI VE GÖSTERİMİ (BARTIN GAZETESİ ÖRNEKLEMİNDE)	186
Güner DOĞAN : OSMANLIDAN CUMHURİYETE TÜRK DONANMASININ MODERNİZASYONU: İTALYA'DA RESTORE EDİLEN SAVAŞ GEMİLERİ	189
Mehmet Serhat YILMAZ : RESMÎ BELGELER İŞİĞİNDE TÜRKİYE'DE ULAŞTIRMA POLİTİKALARI	

ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME (1946-1950).....	190
Sezen KILIÇ : HİTLER BASININDA SANCAK MESELESİ.....	194
Resul BABAĞLU : AYASOFYA MOZAIKLERİ VE 1930'LU YILLARDA TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİNİN KÜLTÜREL DİPLOMASİ BOYUTU.....	196
Ayşe YANARDAĞ : ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE MİLLİ İKTİSAT KURMA ARAYIŞI: TİCARET VE SANAYİ ODALARI GENEL KONGRESİ (12 ŞUBAT 1927-18 ŞUBAT 1927).....	198
Esra TAŞDELEN - Erdal AYDOĞAN : 1982 REFERANDUMUNDA YAPILAN EVET KAMPANYASI VE TOPLUMU YÖNLENDİRME ÇABALARI.....	200
Demet ÇAKIR KALEM : ATATÜRK GENÇLERİ KURUMU:1937.....	203
Ebru GÜHER : AMERİKAN MİSYONER KAYNAKLARINDA TÜRK MİLLİ MÜCADELESİNDE MUSTAFA KEMAL PAŞA İMGESİ (1919-1923).....	205
Aykut CANLI : ATATÜRK'ÜN DOĞUMUNUN 100.YILI KUTLAMALARI (1981 YILI İÇERİSİNDE TÜRKİYE'DE YAPILAN KUTLAMALAR).....	207
Ramazan Erhan GÜLLÜ : MİLLİ MÜCADELE SIRASINDA İSTANBUL MERKEZLİ MİLLİYETÇİ SİYASET SÖYLEMLERİNE KARŞI MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN TAVRI.....	210
Zeki ERASLAN : DİPLOMAT OLARAK İBRAHİM HAKKI PAŞA.....	212
İbrahim BAŞ : MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN GİRESUN ZİYARETİ VE GENERAL DR. ALİ RIZA ERKAN'IN ATATÜRK SEVGİSİ VE GİDEREK ARTAN HAYRANLIĞI.....	214
Orhan AVCI : ATATÜRK'ÜN PERSPEKTİFİNDEN İZMİR İKTİSAT KONGRESİ (17 ŞUBAT-4 MART 1923)..	216
İsa YILDIRIM : ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ SÜRECİNDE TÜRK SOLUNUN CEPHE KURMA FAALİYETLERİ: GÖRÜŞLER DERGİSİ VE TAN MATBAASI BASKINI (1945-1946).....	218
Haluk SELVİ : MİLLİ MÜCADELE YILLARINDA TAŞNAKSUTYUN CEMİYETİ'NİN FAALİYETLERİ.....	220
Oğuz Kaan ÇETİNDAG : İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI YENİ BİR MUASIR MEDENİYET İDEALİ OLARAK AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ.....	222
Numan ARUÇ : ATATÜRK VE ARKADAŞLARINI YETİŞTİREN MAKEDONYA'NIN ROLÜ VE FELSEFESİ	223
Dirk TRÖNDLE : ATATÜRKÜN CENAZE TÖRENİNE KATILAN ALMAN DELEGASYONU VE BARON VON NEURATH.....	225
Edit TASNADİ : MACAR MEDYASINDA ATATÜRK.....	227
Fabio L. GRASSİ : FAŞİZM DÖNEMİNDE BİR İTALYAN ATATÜRK YORUMU: FERNANDO PERRONE Dİ SAN MARTİNO'NUN 1930 TARİHLİ MUSTAFA KEMAL KİTABI.....	229
Stefano TRINCHESE : ATATÜRK DÖNEMİNDE İTALYA VE TÜRKİYE: İLİŞKİLER VE KARŞILAŞTIRMALAR.....	230
Kemal ARI : BRUNO TAUT, ATATÜRK VE KATAFALK.....	232

CUMHURİYET HALK PARTİSİ'NİN TOPRAK VE TARIM REFORMU POLİTİKALARI (1923-1950) Ali GÖKDÜL*

Özet

I. Dünya Savaşı'nın ardından birçok Avrupa devleti, çeşitli nedenlerle, toprak ve tarım konularında reform politikaları uygulamaya koymuşlardır. Türkiye ise, bu Avrupa devletlerinin aksine, özellikle Cumhuriyet'in ilanını müteakip dönemde kapsamlı bir reform hareketine girişmemiş; ancak, topraksız çiftçiyi toprak sahibi yapmak, toprakların sürekli işlenmesini sağlamak ve bu sayede tarımsal kalkınmayı başarmak hedefini canlı tutmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi hükümetleri, Atatürk Dönemi'nde bir toprak ve tarım reformu kanunu çıkarmamışlardır. 1923'ten itibaren tarım ve toprak konularının ele alınmaya başlandığı görülmüş; Anayasal kanunlar ve bu kanunlarda yapılan düzenlemeler doğrultusunda toprak ve tarım alanında pek çok uygulamaya gidildiği de tespit edilmiştir. Bu uygulamalar, özellikle mübadillerin ve mültecilerin topraklandırılması ve tarım sektörünün sorunlarının çözülmesine çalışılması ile sınırlı kalmıştır. İlerleyen dönemde, 1937 yılında, bir toprak reformu yasa tasarısı hazırlanmış; ancak bunun yasalaşması II. Dünya Savaşı sonunda gerçekleşmiştir. 1945 yılında, devleti ekonomik ve sosyal anlamda refaha kavuşturması da umulan 4753 Sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu yasalaşmıştır. Ancak, ne var ki, Cumhuriyet Halk Partisi'nin tarım ve toprak reformu çalışmaları devlete ait bir kısım toprakların kamulaştırılması dışında çok yüzeysel kalmıştır. Bu olguda, siyasi, iktisadi ve sosyal sürecin Türkiye'nin geleceğini de etkilediği görülmüştür.

Günümüzde, ekonomi ile ilgili sorunların çözümünde ve hedeflerin belirlenmesinde geçmişte uygulanan ekonomi politikaları bize yol gösterici olmuştur. Bu politikaların oluşturulması süreci de, siyasi bir denklemin üzerinden ele alınması gereken bir konu olmuştur. Bu açıdan, yakın geçmişimize bir dönem damga vuran, Cumhuriyet Halk Partisi; Tek Parti Dönemi çalışma alanımız sınırlarını oluşturmuş ve toprak reformu politikalarına ilişkin süreç kronolojik sırayla ele alınmıştır. Tarım reformu meselesi de bu doğrultuda konudan soyutlanmamış ve birlikte işlenmiştir. Savaş şartlarının ülke siyasetini olduğu kadar ekonomileri de etkilediği bilindiğinden, toprak ve tarım reformu konularında özellikle Avrupa ülkelerinin nasıl bir siyaset ve tutum izlediği irdelenmiş, toprak reformu konusunda hazırlanan önemli bir rapor çalışmada kullanılmıştır.

Araştırmada, dönemin anı türü kaynaklarının yanı sıra, arşiv belgeleri, kanunlar, TBMM zabıt cerideleri, raporlar, yerli ve yabancı literatür kaynaklar kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Cumhuriyet Halk Partisi, Toprak Reformu, Tarım Reformu, Türkiye Cumhuriyeti, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu.

*Dr., Uşak Üniversitesi, gkd_42@hotmail.com

LAND AND AGRICULTURAL REFORM POLICIES OF THE REPUBLIC PEOPLE'S PARTY (1923-1950)

Abstract

After the First World War, many European states implemented reform policies on land and agriculture for various reasons. Contrary to these European states, Türkiye did not engage in a comprehensive reform movement, especially in the period following the proclamation of the Republic; However, it has kept its goal of making landless farmers landowners, ensuring that the lands are continuously cultivated, and thus ensuring agricultural development.

A land and agriculture reform law was not enacted by the governments of the Republican People's Party in the Atatürk Period. It has been seen that agriculture and land issues have started to be discussed since 1923. It has also been observed that many practices have been made in the field of soil and agriculture in line with the constitutional laws and the regulations made in these laws. These practices were limited to the distribution of land especially to the refugees and the displaced people and working on solving the problems in agriculture. In the following period, in 1937, a land reform bill was prepared; but it was enacted at the end of World War II. In 1945, the Law on Landing the Farmer No. 4753, which was hoped to bring economic and social welfare to the state, was enacted. However, the agricultural and land reform efforts of the Republican People's Party remained very superficial, except for the expropriation of some state- owned lands. It has been seen that this political, economic and social process also affects the future of Türkiye.

Today, the economic policies implemented in the past have guided us in solving the problems related to the economy and determining the targets. The process of establishing these policies has also been an issue that needs to be addressed through a political equation. In this respect, the Republican People's Party, which left its mark on our recent past, namely the Single Party Period formed the boundaries of our field of study and the process of land reform policies was discussed in chronological order. In this respect, the issue of agrarian reform was also discussed together with the issue of land reform. Since it is known that the war conditions affect the economy as well as the politics of the country, the policies followed by the European countries on the land and agricultural reform issues were examined, and an important report prepared on the land reform was used in this study.

In this research, memoirs of the period, archival documents, laws, TGNA minutes, reports, domestic and foreign literature sources were used.

Keywords : Republican People's Party, Land Reform, Agrarian Reform, Republic of Türkiye, Land Reform Law.

ATATÜRK'ÜN VEFATININ JAPON BASININA YANSIMALARI

Uğur YILMAZ*-Filiz ERKUTLU**

Özet

Birinci Dünya Savaşı'nda İtilaf Blokunda yer alan Japonya bu konumu nedeniyle görüşmelere Baron Hayashi'nin başkanlığında kalabalık bir heyetle katılmıştır. Japonya'nın Lozan görüşmelerinde yer alması Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya arasındaki diplomatik temasların başlamasına zemin hazırlamıştır. Bu temaslar sonunda Japonya, 29 Ekim 1923 tarihinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ni 7 Temmuz 1924 tarihinde resmi olarak tanımış ve böylece iki ülke 1925 yılında karşılıklı olarak Tokyo- İstanbul elçiliklerini açmışlardır. İki ülke arasında giderek gelişen ilişkiler sonunda Japonya tarafından Osaka Şehri'nde Japon-Türk Ticaret Derneği kurulmuştur. Türkiye buna karşılık olarak 1928 yılında İstanbul'da bir Japon sergi sarayını açmıştır. Bu karşılıklı jestler ve gelişen ilişkiler sonunda Japonya'dan Türkiye'ye gelen ilk resmi konuk 11 Ocak 1931 tarihinde Japonya İmparatoru Hirohito'nun kardeşi Prens Nobuyoto Takamatsu olmuştur. Atatürk tarafından kabul edilen Prens Takamatsu iki ülke ilişkilerinin daha da geliştirilmesi adına görüşmelerde bulunmuş ve bu görüşmeler sonunda Atatürk'e onur kılıcı hediye etmiştir. Böylece Atatürk tarafından önem verilen Türkiye- Japonya ilişkileri zaman içerisinde önemli bir boyuta ulaşmıştır.

Dış siyasette sulh politikası uygulayan ve diplomasiye oldukça önem veren Mustafa Kemal Atatürk 1937 yılında sağlık sorunları yaşamaya başlamıştır. Yaşadığı bu sorunlar vücudunu oldukça yıpratmıştır. Vücudu bu yıpranmışlığa daha fazla dayanamamış ve 10 Kasım 1938 tarihinde vefat etmiştir. Atatürk'ün vefat etmesi başta Türkiye olmak üzere birçok ülkede üzüntüyle karşılanmıştır. Bu üzüntünün yaşandığı yerlerden birisi de Japonya'dır. Tokio Nichi Nichi Shimbun, Chugai Shogyo Shimpō, Hochi, Kokumin, Yomiuri, Osaka Mainichi, Miyako, Tokio Asahi, Yamato ve Shinaichi Gazeteleri Atatürk'ün vefatını manşetlerine taşıyarak durumu Japon halkına duyurmuşlardır. Tokyo Büyükelçisi Hüsrev Gerede ise Japon hükümetinin ve basınının taziye mesajlarına karşılık olarak dört sayfalık bir teşekkür mektubu yayımlayarak Türk- Japon ilişkilerinin yakınlığını vurgulamıştır. Gerede öte yandan Atatürk'ün vefatını manşetlerinde duyuran Japonya'daki bütün gazetelerin birer Fransızca nüshasını Ankara'ya göndermiştir. Çalışmada Atatürk'ün ölümünün Japon basınına yansımaları ele alınarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman ve belge analizi yöntemi kullanılmıştır. Böylece arşiv belgeleri, gazeteler ve dönemi anlatan birinci elden kaynaklar incelenerek objektif bir çalışma ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Atatürk, Türkiye, Japonya, Basın, Taziye

*Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi, ugurylmaz014@gmail.com

**Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, erkutluf@gmail.com

REFLECTIONS OF ATATÜRK'S DEATH ON THE JAPANESE PRESS

Abstract

Due to its position in the Entente Bloc in the First World War, Japan participated in the negotiations with a large delegation under the chairmanship of Baron Hayashi. The participation of Japan in the Lausanne negotiations paved the way for the diplomatic contacts between the Republic of Türkiye and Japan to begin. As a result of these contacts, Japan officially recognized the Republic of Türkiye, which was established on October 29, 1923, on July 7, 1924, and thus the two countries mutually opened their embassies in Tokyo-Istanbul in 1925. As a result of the developing relations between the two countries, the Japanese- Turkish Trade Association was established by Japan in Osaka City. In response to this, Türkiye opened a Japanese exhibition palace in Istanbul in 1928. As a result of these mutual gestures and developing relations, the first official guest from Japan to Türkiye was Prince Nobuyoto Takamatsu, brother of Emperor Hirohito of Japan, on January 11, 1931. Prince Takamatsu, who was accepted by Atatürk, held talks for the further development of the relations between the two countries, and at the end of these meetings, he presented Atatürk with a sword of honor. Thus, Türkiye - Japan relations, which were given importance to by Atatürk, reached an important dimension over time.

Mustafa Kemal Atatürk, who implemented a peace policy in foreign policy and attached great importance to diplomacy, started to experience health problems in 1937. These problems have worn out his body. His body could not bear this depreciation any longer and he died on 10 November 1938. Atatürk's death was met with sadness in many countries, especially in Türkiye. One of the places where this sadness is experienced is Japan. Tokyo Nichi Nichi Shimbun, Chugai Shogyo Shimpo, Hochi, Kokumin, Yomiuri, Osaka Mainichi, Miyako, Tokio Asahi, Yamato and Shinaichi newspapers announced the situation to the Japanese people by bringing Atatürk's death to their headlines. Tokyo Ambassador Husrev Gerede published a four- page thank you letter in response to condolences from the Japanese government and the press, emphasizing the closeness of Turkish-Japanese relations. On the other hand, Gerede sent a French copy of all the newspapers in Japan, which announced the death of Atatürk in their headlines, to Ankara. In the study, documents and document analysis methods were used from qualitative research methods, taking into account the reflections of Atatürk's death on the Japanese press. Thus, archival documents, newspapers and first-hand sources describing the period were examined and an objective study was tried to be put forward.

Keywords : Atatürk, Türkiye, Japan, Press, Condolence

CUMHURİYETİN ÇOCUKLARINA VE GENÇLERİNE CUMHURİYETİN ANLATIMI

Ahmet VURGUN*

Özet

Bu çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında yayınlanan ilkökul ve lise tarih ders kitaplarında, Cumhuriyetin kuruluş sürecinin ve ilanının nasıl anlatıldığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden tarihsel araştırmanın kullanıldığı çalışmanın temel kaynağını, Harf İnkılabı öncesi (1924-1928) yayınlanan ilkökul ve lise tarih ders kitapları oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri, tarihsel araştırma yönteminde sıklıkla kullanılan doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Ardından araştırmanın amacı doğrultusunda, o dönem ilkökul ve liselerde okutulan dokuz farklı ders kitabı incelenmiş ve Osmanlı Türkçesiyle yazılı bulunan eserlerin araştırma konusu ile ilgili olan kısımları günümüz Türkçesine transkript edilerek içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen ilkökul ve lise tarih ders kitaplarındaki bulguların; Cumhuriyete giden süreç, Cumhuriyet kavramı, Cumhuriyet rejiminin özellikleri, Mustafa Kemal Paşa'nın bu süreçteki rolü ve cumhurbaşkanlığına seçilmesi, Cumhuriyetin ülkedeki etkisi gibi hususlardan oluştuğu görülmüştür. Araştırma kapsamında incelenen kitaplar, Cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra basılmıştır. Bu nedenle kitapların yazılış tarihlerinin, içeriği ve kullanılan dili doğrudan etkilediği görülmektedir. Yine Milli Mücadelenin zaferle sonuçlanıp ardından Cumhuriyetin ilanının meydana getirdiği duygu, heyecan ve bakış açısı, ders kitaplarındaki anlatılardan anlaşılabilir. Bulgulara bakıldığında, Cumhuriyet rejiminin, çocukların ve gençlerin hafızalarında pekiştirilmek istendiği görülmektedir. Keza bu ders kitaplarını okuyan çocuklar ve gençler, Cumhuriyetin ilk kuşağı olup, yaşanan süreçten bizzat etkilenmişlerdir. Yani yaşanan, duyulan ve hissedilen bir tarihten, yazılan ve okunan bir tarihe ve tarih eğitimine gidilmiştir. Bu çalışmadan hareketle, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarındaki tarih anlayışı ve tarih eğitimine ders kitapları üzerinden bakıldığı gibi, henüz yeni kurulmuş olan Cumhuriyetin tarih dersleriyle eğitime yansımaları incelenmiş olacaktır. Bundan da öte içinde bulunduğumuz zaman diliminin Cumhuriyetin kuruluşunun 100. Yıldönümü olması, çalışmanın önemini artırmakta, bugünden bir asır öncesini okuma fırsatı vermektedir.

Anahtar Kelimeler : Cumhuriyet, Mustafa Kemal Paşa, Eğitim, Tarih Eğitimi, Ders Kitapları

*Doç Dr., Marmara Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Göztepe Yerleşkesi,
ahmetvurgun43@gmail.com

THE NARRATION OF THE REPUBLIC TO THE CHILDREN AND YOUTH OF THE REPUBLIC

Abstract

In this study, it is aimed to reveal how the foundation process and the proclamation of the Republic are described in primary and high school history textbooks published in the first years of the Republic of Türkiye. The main source of the study, in which historical research, one of the qualitative research methods, is the primary and high school history textbooks published before the Alphabet Revolution (1924-1928). The data of the study were obtained through document analysis, which is frequently used in historical research method. Then, in line with the aim of the research, nine different textbooks taught in primary and high schools at that time were examined and the parts of the works written in Ottoman Turkish that are related to the research subject were transcribed into today's Turkish and analysed by content analysis. The findings in the primary and high school history textbooks examined within the scope of the research consisted of issues such as the process leading to the Republic, the concept of the Republic, the characteristics of the Republican regime, the role of Mustafa Kemal Pasha in this process and his election to the presidency, and the impact of the Republic on the country. The books analysed within the scope of the research were published shortly after the proclamation of the Republic. For this reason, it is seen that the dates of writing the books directly affect the content and the language used. Again, the emotions, excitement and perspective brought about by the victorious outcome of the National Struggle and the declaration of the Republic can be understood from the narratives in the textbooks. When the findings are analysed, it is seen that the Republican regime is intended to be reinforced in the memories of children and young people. Likewise, the children and young people who read these textbooks were the first generation of the Republic and were personally affected by the process. In other words, from a history that was lived, heard and felt, to a history and history education that was written and read. Based on this study, the understanding of history and history education in the early years of the Republic of Türkiye will be analysed through textbooks, as well as the reflection of the newly established Republic on education through history lessons. Moreover, the fact that the current period of time is the 100th anniversary of the foundation of the Republic increases the importance of the study and gives the opportunity to read a century ago from today.

Keywords: Republic, Mustafa Kemal Pasha, Education, History Education, Textbooks

NÖBET DEFTERİNDEN ATATÜRK'ÜN GÜNLÜK YAŞAMININ İNCELENMESİ (1931-1938) Murat KÖYLÜ*

Özet

"Nöbet Defteri" Cumhurbaşkanlığı nöbetçi yaverleri tarafından yirmi dört saatlik devreleri kapsayan bir ceridedir. Nöbetçi yaver, Cumhurbaşkanı'nı korumakla görevli Başyavere karşı sorumludur ve Cumhurbaşkanı'nın yaşadığı olayları ve saat ve dakika belirterek deftere kaydını tutmaktan sorumludur. Deftere, Atatürk'ün uyandığı saat not edilerek kayda başlanır. Uyandıktan sonra ne yaptığı ve nasıl bir faaliyette bulunduğu, kimlerin ziyarete geldiği, nereye ne zaman gittiği ve ne zaman dönüş yaptığı, ne zaman uyuduğu gibi hususlar saat ve dakika olarak nöbetçi yaver tarafından deftere yazılır. Defter incelendiğinde Atatürk'ün kesin olarak belirlenmiş, bir uyanma ve ne de uyuma saatinin olmadığı görülmektedir. Cumhuriyetin inşaa süreci, yapılan inkıpların toplumun her kesimine ulaştırılması ve halkın yaşadığı sorunların çözümleri gibi meselelerin sabaha kadar uykusuz geceler boyunca süren çalışma saatlerinde çözüm arayışları nöbet defterindeki Atatürk'ün günlük yaşamına nasıl yansıdığı açık bir şekilde görülmektedir. Ayrıca nöbet defteri incelendiğinde Atatürk'ün akşam yemeğinde kabul ettiği kimselerin o dönem yaşanan önemli olaylarla ilgili sorumlu makamlar olduğu ve sorunun çözümü için karşılıklı istişarelerde bulunduğu görülmektedir. Hatta her gece kurulan büyük yemek salonunda bir karatahtanın ve haritaların mevcut olması, gecelerin nasıl geçtiği konusunda bir fikir vermektedir. Nöbet defterinde dikkat çeken diğer bir nokta daha "Reisicumhur Hazretleri Çalıştılar" denilmektedir. Çalıştığı konu hakkında herhangi bir not bulunmamaktadır. Bu durumdan Atatürk'ün o gün yemekte konuşulacak konu ile ilgili soracağı sorular veya yemekten sonra aldığı kararlar ile ilgili makamlara vereceği talimatlar konusunda çalışma odasında hazırlık yaptığı anlaşılmaktadır. Bu çalışma ile "Nöbet Defteri" referans alınarak 1931-1938 döneminde yaşanan belirli tarihlerde Atatürk'ün günlük yaşamı hakkındaki önemli olaylar incelenecektir.

Anahtar Kelimeler : Atatürk,Nöbet Defteri,Günlük Yaşam

*Doç Dr., Çağ Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Adalet Bölümü Çağ Üniversitesi Yaşar Bayboğan Kampüsü, muratkoylu@cag.edu.tr

EXAMINATION OF ATATÜRK'S DAILY LIFE FROM THE GUARD DUTY BOOK (1931-1938)

Abstract

"Guard Duty Notebook" is a circuit covering twenty-four-hour periods by the Presidential aides on duty. The aide-de-camp on duty is responsible to the Chief Aide-de-camp, who is responsible for protecting the President and is responsible for keeping the records of the President's events

in the book by stating the hours and minutes. The recording begins by noting the time Atatürk woke up in the notebook. After waking up, matters such as what he did and what kind of activity he did, who came to visit, where he went and when he returned, and when he slept are recorded in the notebook by the aide-de-camp as hour and minute. When the notebook is examined, it is seen that Atatürk did not have a definite time to wake up and sleep. It is clearly seen how the problems such as the construction process of the republic, the delivery of the reforms to all parts of the society, and the solutions to the problems experienced by the people were reflected in the daily life of Atatürk in the watch book, the search for solutions during the working hours that lasted for sleepless nights until the morning. In addition, when the watch book is examined, it is seen that the people Atatürk received at the dinner were the responsible authorities for the important events that took place at that time, and they consulted for the solution to the problem. Even the presence of a blackboard and maps in the great dining room set up every night gives an idea of how the nights went. Another point that draws attention in the watch book is called "His Excellency the President Worked". There are no notes on the subject he studied. It is understood from this situation that Atatürk made preparations in the study room for the questions he would ask about the subject to be discussed at the dinner that day or the instructions he would give to the relevant authorities with the decisions he made after the meal. In this study, important events about Atatürk's daily life will be examined on certain dates in the period 1931-1938, with reference to the "Guard Duty Notebook".

Keywords : Atatürk, Guard Duty Book, Daily Life

TÜRKİYE-VATIKAN SİYASİ İLİŞKİLERİ (1914-1923)

Cengiz MUTLU*

Özet

1453'te İstanbul'un Türkler tarafından fethi, Papalık makamını memnun etmemiştir. Bununla beraber daha sonraki süreçte Papalığın Osmanlı Devleti ile ilişkilerinin iyi olduğu devreler yaşanmıştır. Nitekim Tanzimat Fermanı'nın ilanının ardından iki devlet arasında ilişkilerin kurulması bunun kanıtı olmuştu. Üstelik Vatikan, Sultan Abdülhamit'in saltanatında görülen Ermeni olayları karşısında diğer Avrupa devletlerine kıyasla sert bir tutum takınmamıştır. Kurulan sıcak ilişkiler sayesinde Osmanlı Devleti'ndeki birçok Katolik Papalığın nüfusu altına alınabilecek olması, Osmanlı Katoliklerinin hamisi olan Fransa'yı tedirgin etmiştir. Bu politikayla Katoliklerin kullanılarak Osmanlı'nın içişlerine karşına manivelası Fransızlardan alınmak istenilmiştir. Daha sonra Papa vekili sıfatıyla diplomatik misyonu olmayan bir kardinalin İstanbul'da bulunmasına karar verilmiştir. Diplomatik ilişkiler, Katoliklerin hamisi Fransa tarafından kapitülasyonların kaldırıldığı Birinci Dünya Savaşı'nın başına kadar yürütülecekti. I. Dünya Savaşı'yla kapitülasyonların Babilî tarafından tek taraflı olarak kaldırılması ülkedeki Katolik kurumların yönetiminde belirsizlik doğurmuştur. Tüm sıkıntılara rağmen Vatikan'la Türkiye arasında diplomatik ilişkiler başlatılamamıştır. Diğer tarafta savaş sırasında Katolik ve Protestan Ermeniler tehirden muaf tutulmuştur. Mütareke imzalandığında Fransa yeniden Türkiye'deki Katoliklerin himayesi vazifesini devralmıştı. Batı kamuoyunda İstanbul'un işgaliyle ortaya çıkan sorunlardan biri de İstanbul'un kimin elinde kalacağıydı. Kendini Roma İmparatorluğu'nun mirasçısı addeden Yunanistan İstanbul üzerinde hak iddiasında bulunmuştu. Fakat bu konuda Yunanistan'ın hırslarına en şiddetle gem vuran Vatikan olmuştu. İtalyan hükümeti Türk Milli Mücadelesini desteklerken ona destek Vatikan'dan gelmiştir. Nitekim Vatikan Yunan Ortodoks Patrikhanesi'nin Türkiye'deki faaliyetlerine endişeyle yaklaşmıştır. Milli Mücadele yıllarında Mustafa Kemal Paşa ile Papalık makamı arasında mektup teatileri yapılmıştı. Bu konuda Mustafa Kemal Paşa tarafından Vatikan'a, doğu Hristiyanlarının hak ve hukuklarına dönük teminatlar verilmiştir. Lozan Antlaşması'nın imzalanmasıyla kapitülasyonlar kaldırılmış ve Fransa'nın Katolikler üzerindeki himaye hakkı da kalmamıştı. Buna rağmen gerek Fransa'nın Türkiye'nin Vatikan ile siyasi ilişkiye geçmesini istememesi, gerekse Musul meselesinden dolayı Türkiye'nin Fransız yardımına ihtiyaç duyması Türkiye- Vatikan resmi ilişkilerinin başlamasını engellemiştir. Resmi ilişkiler ancak 1960 yılında karşılıklı büyükelçiliklerin açılması ile başlamıştır. Bu bildiride I. Dünya Savaşı'ndan Lozan Konferansı'na Türkiye ile Vatikan arasındaki siyasi ilişkilere ışık tutulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Vatikan,Papa,Türkiye,İstanbul,Ankara Hükümeti

*Doç Dr., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Karasu Myo, cengizmutlu@sakarya.edu.tr

TÜRKİYE - VATICAN POLITICAL RELATIONS (1914-1923)

Abstract

The conquest of Istanbul by the Turks in 1453 did not please the Papacy. However, in the following period, there were periods when the Papacy had good relations with the Ottoman State. As a matter of fact, the establishment of relations between the two states after the declaration of the Tanzimat Edict was the proof of this. Moreover, the Vatican did not take a harsh stance compared to other European states in the face of the Armenian events during the reign of Sultan Abdulhamid. The fact that many Catholics in the Ottoman Empire could be brought under the Papacy, thanks to the warm relations established, worried France, the patron of Ottoman Catholics. With this policy, it was desired to take the leverage of the Catholics to interfere in the internal affairs of the Ottoman Empire from the French. Later, it was decided that a cardinal, who did not have a diplomatic mission in the capacity of the Pope's deputy, would be in Istanbul. Diplomatic relations were to be maintained until the beginning of the First World War, when the capitulations were abolished by France, the patron of the Catholics. The unilateral abolition of the capitulations by the Porte with World War I caused uncertainty in the management of Catholic institutions in the country. Despite all the difficulties, diplomatic relations could not be started between the Vatican and Türkiye. On the other hand, Catholic and Protestant Armenians were exempted from deportation during the war. When the armistice was signed, France again took over the duty of patronage of the Catholics in Türkiye. One of the problems that arose with the occupation of Istanbul in the Western public opinion was who would hold Istanbul. Considering itself the heir of the Roman Empire, Greece claimed rights over Istanbul. However, it was the Vatican that most violently curbed Greece's ambitions in this regard. While the Italian government supported the Turkish National Struggle, its support came from the Vatican. As a matter of fact, the Vatican approached the activities of the Greek Orthodox Patriarchate in Türkiye with concern. During the years of the National Struggle, letters were exchanged between Mustafa Kemal Pasha and the Papacy. In this regard, assurances were given to the Vatican by Mustafa Kemal Pasha for the rights and laws of eastern Christians. With the signing of the Treaty of Lausanne, the capitulations were abolished and the protection of France over the Catholics did not last. Despite this, both France's unwillingness for Türkiye to engage in political relations with the Vatican, and Türkiye's need for French assistance due to the Mosul issue prevented the start of official Türkiye- Vatican relations. Official relations only started in 1960 with the opening of mutual embassies. In this paper, it will be tried to shed light on the political relations between Türkiye and the Vatican from the First World War to the Lausanne Conference.

Keywords : Vatican, Pope, Türkiye, Constantinople, Angora Government

MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ TUTANAKLARINDA "ATATÜRK"

Asil KAYA*

Özet

27 Mayıs 1960'da Türkiye'de Cumhuriyet Tarihi'nin ilk askeri darbesi gerçekleştirilmişti. Darbeye giden sürecin şekillenmesinde en önemli güdüleyicilerden birisi de "Atatürk" algısı olmuştu. Demokrat Parti'nin (DP) iktidar olduğu yıllarda güç kazanan tarikatların "Atatürk"e yönelik saldırgan tutumları, DP'nin uygulamalarından rahatsız olanları bir araya getirmişti. Örneğin Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin Milli Eğitim Bakanlığı emrine verilmesi fikri öğrenciler tarafından "Fakültemiz medreseye ifrağ edilse bile Atatürk'e, inkılaplara olan inançlarımızdan feragat etmeyeceğiz" sözleriyle eleştiriliyordu.

"Atatürk", 27 Mayıs Darbesi'nin hemen öncesinde meydana gelen ve darbeye giden süreci olgunlaştıran gençlik hareketlerinde de önemli bir unsur olarak ön plana çıkarılmıştı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Naci Şensoy'a göre gençlerin hareketlerindeki manayı Atatürk prensiplerinin gerçek mertebesinde aramak gerekiyordu. Söz konusu hareketlerin içinde yer alan gençler de o günleri anlatırken sürekli olarak Atatürk'e ve onun manevi mirasına atıfta bulunuyorlardı. Üstelik hareketler esnasında Atatürk hem resimleriyle hem Gençliğe Hitabe'yle hem de Bursa Nutku'yla bayraklaştırılıyordu.

Atatürk ve onun düşünsel kodlarının hakimiyeti, 27 Mayıs Darbesi'nden sonra oluşturulan Milli Birlik Komitesi'nin (MBK) tartışmalarına ve uygulamalarına da sirayet etmişti. Bu durumu MBK toplantılarındaki tutanaklarından takip etmek mümkündü. Öyle ki Atatürk ve onun oluşturduğu düşünce sistemi; dış politikanın şekillenmesi, yönetim biçiminin tespiti, seçme ve seçilme yönteminin belirlenmesi, yasalardaki Türkçeleştirme faaliyetleri ve daha birçok noktada temel dayanak noktasıydı. Dahası MBK'nin faaliyetlerinde Atatürk'e yönelik belirgin bir yüceltme gayreti dikkat çekiyordu. Devlet tarafından verilecek en prestijli nişana "Atatürk Nişanı" adının verilmesi ve 10 Kasım'a denk gelen haftanın "Atatürk Haftası" ilan edilmesi Atatürk'ü yüceltme girişimlerinden yalnızca birkaçıydı. Özellikle "Atatürk Haftası" konusundaki tartışmalar, aynı zamanda MBK içerisindeki görüş ayrılıklarının belirginleşmesinde etkili olmuştu.

Atatürk Orman Çiftliği'nin Ziraat Fakültesi'ne devredilmesine yönelik kanun teklifi örneğinde olduğu gibi, bazı kanunlar indirgemeci bir bakışla Atatürkçülüğün göstergesi olarak değerlendiriliyordu.

Yeni Anayasa'nın esaslarının görüşülmesi sırasında özellikle "milliyetçilik" kavramı üzerinden yürütülen düşünsel tartışmalarda da ana dayanak noktası Atatürk olmuştu.

Bu çalışmada, Atatürk'ün ve ona atfedilen düşünce sisteminin 27 Mayıs 1960'taki askeri darbenin ardından kurulan MBK'nın toplantılarına yansımaları ve etkileri ele alınacaktır. MBK'ya ait toplantı tutanaklarının yanı sıra döneme ilişkin süreli yayınlar ve diğer telif eserler çalışmanın kaynakçasını teşkil edecektir.

Anahtar Kelimeler : 27 Mayıs Darbesi, Atatürk, Milli Birlik Komitesi, Siyasal Tarih

*Dr., Mahalli İdareler / Büyükşehir Belediyeleri Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi (APİKAM) - (İzmir Bşb), asilkaya@msn.com

“ATATÜRK” IN THE MINUTES OF THE NATIONAL UNITY COMMITTEE

Abstract

On May 27, 1960, the first military coup in the History of the Republic was carried out in Türkiye. One of the most important motivations in shaping the process leading to the coup was the perception of “Atatürk”. The aggressive attitudes of the sects, which gained power in the years when the Democratic Party (DP) was in power, towards “Atatürk” brought together those who were disturbed by the practices of the DP. For example, the idea of placing the Faculty of Political Sciences under the command of the Ministry of National Education was criticized by the students with the words, “Even if our faculty is converted to a madrasah, we will not renounce our belief in Atatürk and the revolutions.”

“Atatürk” was also highlighted as an important element in the youth movements that took place just before the 27 May Coup and matured the process leading to the coup. According to Naci Şensoy, Dean of Istanbul University Faculty of Law, the meaning of the young people’s actions had to be sought in the real level of Atatürk’s principles. While describing those days, the young people involved in these movements were constantly referring to Atatürk and his spiritual heritage. Moreover, during the movements, Atatürk was flagged with his paintings, the Address to the Youth, and the Bursa Speech.

The dominance of Atatürk and his intellectual codes also affected the discussions and practices of the National Unity Committee (MBK), which was formed after the May 27 Coup. It was possible to follow this situation from the minutes of the MBK meetings. So much so that Atatürk and his thought system; shaping the foreign policy, determining the form of government, determining the method of election, Turkishization activities in the laws and many other points were the mainstay. Moreover, a clear effort to glorify Atatürk was striking in the activities of MBK. Naming the most prestigious medal to be awarded by the state, the Order of Atatürk, and declaring the week that coincides with 10 November as “Atatürk Week” were just a few of the attempts to glorify Atatürk. Particularly, the discussions on “Atatürk Week” were also effective in clarifying the differences of opinion within the MBK.

As in the example of the law proposal for the transfer of Atatürk Forest Farm to the Faculty of Agriculture, some laws were regarded as indicators of Kemalism with a reductionist perspective.

While discussing the principles of the new Constitution, Atatürk became the mainstay of the intellectual discussions, especially over the concept of “nationalism”.

In this study, the reflections and effects of Atatürk and the thought system attributed to him on the meetings of the MBK, which was established after the military coup on May 27, 1960, will be discussed. In addition to the meeting minutes of MBK, periodicals and other copyrighted works of the period will constitute the bibliography of the study.

Keywords : May 27 Coup, Atatürk, National Unity Committee, Political History

KIBRIS TÜRKLERİNİN GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK İLE MİLLİ SEMBOL VE GÜNLERE DAİR HASSASİYETLERİ Mehmet BALYEMEZ*

Özet

Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde 1919 yılında başlayan Milli Mücadele dört yılı aşkın bir süre devam ettikten sonra 1923 yılında imzalanan Lozan Barış Antlaşması ile tamamlanmış ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı ile de taçlanmış. Milli Mücadele de görünür düşman Yunanistan iken görünmeyen düşman ise İngiltere olmuştur. Kıbrıs Türkleri, Milli Mücadeleye düşman olan İngiltere'nin yönetimi altında iken tüm olanaksızlıklara rağmen imkanlarını seferber ederek Kuvayı Milliye hareketini desteklemiş ve kazanılan zafere katkıda bulunmuştur.

Anadolu'da emperyalist devletlere karşı verilen bu mücadele dünyanın farklı bölgelerinde benzeri süreçleri yaşayan toplumlara rehber olurken Lozan Barış Antlaşması sonucu milli sınırlar dışında kalan Kıbrıs Türklerinin geleceklerini belirlemek amacıyla takip ettikleri politikalara da ışık olmuştur. Lozan sonrası dönemde Kıbrıs Türkleri arasında yavaş yavaş gelişmeye başlayan Kemalist Halkçı Hareketin öncü lideri M. Necati (Özkan) Bey, Türkiye'de gerçekleştirilen sosyal, kültürel, ekonomik devrimlerin Ada'da da uygulanması için önemli girişimlerde bulunmuş ve bir bakıma İngiliz Sömürge Yönetimine baş kaldıran Kemalist bir tutum sergilemiştir. M. Necati (Özkan) Bey ile başlayan Kemalist bilinç İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra daha da etkili olmaya başlamış ve Kıbrıs Türk toplumunun devletleşme sürecine doğrudan etki etmiştir. Bildiride Kıbrıs Türklerinin Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere Türkiye'deki milli sembol ve günlere dair hassasiyetleri 1919-2023 yıllarını kapsayacak şekilde tartışılacaktır. Bildiri nitel araştırma yöntemleri kullanılarak birinci ve ikinci elden kaynakların taranması sonucunda ulaşılabilecek bilgi ve belgelerle desteklenecektir.

Anahtar Kelimeler :Kıbrıs Türkleri,Atatürk,Milli semboller,Devletleşme,Kemalist Halkçılar

*Doç. Dr., Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi / Kıbrıs Türk Tarihi Araştırmaları Merkezi, mbalyemez89@gmail.com

THE SENSITIVITIES OF THE TURKISH CYPRIOTS TO GAZI MUSTAFA KEMAL ATATÜRK, NATIONAL SYMBOLS AND DAYS

Abstract

The National Struggle, which started in 1919 under the leadership of Mustafa Kemal Pasha and continued for more than four years, was completed with the Lausanne Peace Treaty signed in 1923 and was crowned with the proclamation of the Republic of Türkiye. While the visible enemy in the National Struggle was Greece, the invisible enemy was England. While the Turkish Cypriots were under the rule of England, which was hostile to the National Struggle, they

mobilized their resources despite all the impossibilities and supported the Kuvayi Milliye (National Forces) movement and contributed to the victory.

While this struggle against the imperialist states in Anatolia was a guide for societies experiencing similar processes in different parts of the world, it also shed light on the policies followed by the Turkish Cypriots, who were left outside the national borders as a result of the Lausanne Peace Treaty, to determine their future. M. Necati (Özkan) Bey, the pioneer leader of the Kemalist Populist Movement, which started to develop gradually among the Turkish Cypriots in the post-Lausanne period, made important attempts to implement the social, cultural and economic revolutions carried out in Türkiye on the Island, and in a way, rebelled against the British Colonial Administration. He took a Kemalist stance. Kemalist consciousness, which started with M. Necati (Özkan) Bey, started to become more effective after the Second World War and directly affected the statification process of the Turkish Cypriot community. In the paper, the sensitivities of the Turkish Cypriots regarding the national symbols and days in Türkiye, especially Gazi Mustafa Kemal Atatürk, will be discussed in a way to cover the years 1919-2023. The paper will be supported by the information and documents to be obtained as a result of reviewing primary and secondary sources using qualitative research methods.

Keywords : Turkish Cypriots, Atatürk, National Symbols, Statehood, Kemalist Populists

MUHTELİF TÜRK KÖŞE YAZARLARININ "CUMHURİYET" İN ANLAM YÜKÜNE İLİŞKİN BELLİ BAŞLI YAKLAŞIMLARI (1955-1995) Yaşar ÖZÜÇETİN*-Fatma Nur ASLAN**

Özet

Millî egemenlik ilkesi Türk siyasi hayatında yer almış, benimsenen hâkimiyet- i milliye, irade-i milliye, millet hâkimiyetinin temsili için ilk TBMM kuruluşuna gidilmiştir.

TBMM, egemenliğin kayıtsız şartsız milletin ve kendisinin de onun temsilcisi olduğunu kararlaştırmıştır. Dolayısıyla millet egemenliği safha safha gelişerek bir millet kudreti olarak yoğunlaşmış, merkezileşmiş ve bir millet gücü olarak bilinçli bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Millet iradesiyle hâkimiyete dayalı Büyük Millet Meclisi'nde daha sonra cumhuriyet ilân olunmuş, Türkiye Cumhuriyeti, demokratik rejimin ana prensibi olan millî irade ve millî hâkimiyet temelleri üzerine yerleştirilmiştir.

Cumhuriyet, Türk İnkılâbının ürünü ve başarısı olarak vasıflandırılmış, özellik ve farklılığıyla içinde bulunulan durum ve sonrasına istikamet veren, arzu edilen bir geleceğin başlangıç noktası olmuştur.

Cumhuriyet' ten anlaşılan ve onun hatırlattığı düşünce ve nesne dikkat çekmiş, bu bağlamda "Akşam", "Cumhuriyet", "Dünya", "Millî Gazete", "Milliyet", "Star", "Tan", "Tercüman", "Türkiye", "Vakit", gazetelerinde yapılan mütalâa ve değerlendirmelerin özü kendini şu şekilde belli etmiştir:

Ülkenin diriltilmesi ve milletin refahının millî iradeyle işleyen cumhuriyetle mümkün olabileceği ortaya konulmuş ve cumhuriyet; "cumhuriyet, çok bozuk ve yoksul şartlarla kurulmuş ve büyük sarsıntılara, kötülöklere maruz kalmış olmakla birlikte bizi mutlu ufuklara götürececek biricik altın yoldur" şeklinde sayılmıştır.

Cumhuriyet'in esasının ve ruhunun, "hâkimiyet kayıtsız şartsız millettir" cümlesinde olduğu, milletin hâkimiyetinin kayıtlanıp şartlanmasının demokrasi ve cumhuriyet olamayacağı açıkça söylenmiş, Millî Mücadele'nin getirdiği cumhuriyet, kurtulan Türk milletin yükselişine başlangıç olarak görülmüş ve bu durum; "Biz Türkiye'de "cumhuriyet" dediğimizde, genel bir cumhuriyet kavramını değil, özel olarak Gazi Mustafa Kemal ve arkadaşlarının kurduğu cumhuriyeti kavıyoruz". " ... Bunun da temelleri lâiklik, kadın erkek eşitliği, yasama- yürütme- yargı erklerinin ayrılması, hukuk devleti gibi çağdaş Batılı demokrasi değerlerine dayanıyor. Bu yönüyle bir yaşam biçimi", tarzında yerli yerinde kabul edilmiştir.

Köşe yazıları, herhangi bir konu ya da günlük olaylara ilişkin görüşlerin, düşüncelerin ayrıntılara inmeden anlatıldığı gazete veya dergilerde yayımlanan kısa fikir yazıları olup, anlamlandırma çerçeveleri izlenebilen metinlerdir. Bu amaçla araştırmada, cumhuriyetin anlam yükü ve cumhuriyet kelimesinin oluşturduğu ortak alan, muhtelif köşe yazarlarının ortaya koydukları metinler bağlamında incelenmiştir.

*Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Fen-Ed. Fak. Tarih Böl. Bağıbaşı Yerleşkesi, yozucetin@ahievran.edu.tr

**Kırşehir Ahi Evran Üni. Fen - Ed. Fak. Tarih Bölümü- Bağıbaşı Yerleşkesi, fatmanuraslan4000@gmail.com

Araştırmada amacı, evrenin özellikleri hakkında bilgi toplamak, kişileri, durumları veya olayları tam ve doğru olarak betimlemek olan araştırma modeli esas alınmış, Akşam, Cumhuriyet, Dünya, Milli Gazete, Milliyet, Star, Tan, Tercüman, Türkiye, Vakit gazeteleri köşe yazılarından ve telif-tetkik eserlerden istifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : TBMM, ,Cumhuriyet, ,Türk İnkılabı,Milletin Refahı,Batılı Demokrasi.

MAJOR APPROACHES OF VARIOUS TURKISH COLUMNISTS TO THE MEANING OF "REPUBLIC" (1955-1995)

Abstract

The principle of national sovereignty took place in Turkish political life, and for the representation of the national sovereignty, national will and nation domination, the Turkish Grand National Assembly was established for the first time.

Turkish Grand National Assembly decided that the sovereignty belonged to the nation unconditionally and that it was the representative of sovereignty. Therefore, national sovereignty developed gradually and concentrated as a national power, became centralized and consciously emerged as a national power.

The republic was later proclaimed in the Grand National Assembly based on the domination of the will of the people, and The Republic of Türkiye was built on the foundations of national will and national sovereignty, which are the main principles of the democratic regime.

The Republic, characterized as the product and success of the Turkish Revolution, has been the starting point of a desired future that gives direction to the current situation and its aftermath with its features and differences.

The thought and object that is understood and reminded of the Republic has drawn attention. In this context, the essence of the opinions and evaluations made in the newspapers "Akşam", "Cumhuriyet", "Dünya", "Millî Gazete", "Milliyet", "Star", "Tan", "Tercüman", "Türkiye", "Vakit" stated as follows:

It was stated that the resurrection of the country and the welfare of the nation could only be possible with the republic that operates with the national will, and republic; it was counted as "the only golden road that will lead us to happy horizons, although the republic was founded in very bad and poor conditions and has been exposed to great shocks and evils".

It has been clearly stated that the essence and spirit of the republic is in the statement "sovereignty unconditionally belongs to the nation", and that if there are condition of the nation's

Sovereignty, then it cannot be a democracy or a republic. The republic brought by the National Struggle was seen as the beginning of the rise of the liberated Turkish nation. What has been accepted in its proper place is that "When we say "republic" in Türkiye, we do not understand the concept of a general republic, but specifically the Republic founded by Ghazi Mustafa Kemal and his friends"... "... The foundations of this are based on contemporary western democratic values such as secularism, equality between men and women, separation of legislative- executive- judicial powers, and the rule of law. With this

aspect, it is a way of life”

Keywords : Turkish Grand National Assembly, Turkish Revolution, Welfare of the Nation, Republic, Western Democracy.

12 MART REJİMİNİN KEMALİZM ANLAYIŞI: BİR NESİL YETİŞTİRME AYGITI OLARAK ASKERİ VESAYET DÖNEMİNDE KEMALİZM UYGULAMALARI

Ahmet GÜLEN*

Özet

Türkiye’de her iktidar döneminin Kemalizm ilkelerini yorumlayışı birbirinden farklılıklar göstermiştir. Cumhuriyetimizin kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk’ün düşüncelerinden ve Türk devrimi uygulamalarından doğan ve ilk kez 1930’larda ilkeleri ortaya konan Kemalizm, 12 Mart’a kadar gelen yaklaşık 40 yıl içinde farklı iktidarlar tarafından, farklı şekillerde değerlendirilmiştir. Atatürk’ün “Egemenlik Ulusundur” felsefesine ve baştan beri savunduğu ordu siyaset ayrımı düşüncesine aykırı olarak, 27 Mayıs’tan sonra 2. kez demokratik hayata müdahale eden askerler eski CHP’li Nihat Erim’e bir vesayet hükümeti kurdurmuştur. Sempozyumda sunulması planlanan bildirinin amacı 1960’tan sonraki bir başka askerî rejim devrinde Kemalizm’in rejimin aktörleri ve çevresi tarafından nasıl kurgulandığını ve rejim için nasıl amaç haline getirildiğini ve bir nesil yetiştirme aracı olarak ne şekilde kullanıldığını tam olarak ortaya koymaktır. Bildiride asıl uygulaması daha açık şekilde 12 Eylül devrinde görülecek Kemalizmi sola karşı bir manivela olarak kullanma anlayışının 12 Mart dönemindeki yansımaları işlenecektir.

Çalışmanın diğer çalışmalardan farklı olarak en önemli kaynağı 12 Mart devri Başbakanı Nihat Erim’in şahsî arşivindeki belgeler, evraklar ve yazışmalar olacaktır. Bunun yanı sıra gerek 12 Mart döneminde Kemalizm anlayışını ve yorumlarını aktaran resmî arşiv belgelerine, eserlere, hatıralara, gazete haberlerine de yer verilecektir. Ayrıca bir vesayet rejiminde özellikle 12 Mart Muhtırası’nı veren komuta kademesinin Kemalizm anlayışı da ortaya konulacaktır.

Radikal solun askerî rejim öncesi eylemlerinden ve sol düşüncenin yükselişinden rahatsız olan 12 Mart uygulayıcıları sol akımların gençler üzerindeki etkisini kırmak için Kemalizm ilkelerini yeniden kurgulamışlardır. Gençlere kuracakları Atatürk enstitüsüyle Kemalizm aşlamayı hedefleyen 12 Mart rejimi ayrıca bu enstitünün yasa taslağıyla bir anlamda Kemalizm’i de kendi vesayetleri altına almayı tasarlamışlardır. Hatta bu yeni enstitünün kanun tasarisında Ankara’da

1942’de kurulan Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü’nü bu yeni oluşuma bağlamak planlanmıştır. Böylece bir anlamda Kemalizm tek elden ve tam olarak devlet kanalıyla daha kesin ve katı kuralları olan bir ideoloji haline getirilecekti. Bu yeni anlayış da bizzat Atatürk’ün devrimin dinamikliği ve sürekliliği prensiplerine de ters düşmektedir. Çalışmada ayrıca Başbakan Nihat Erim’in eylem ve söylemleriyle onun ve Kemalizm felsefesi çözümlenecek ve bu şekilde 12 Mart’ta Kemalizm ilkelerinin rejime göre nasıl değerlendirildiği hem askeri kanat açısından, hem de yürütme organı açısından ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler : Kemalizm, Nihat Erim, Türk siyasal hayatı, 12 Mart Muhtırası

*Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ens., ahmet_gulen@hotmail.com

THE MARCH 12 REGIME'S UNDERSTANDING OF KEMALISM: KEMALISM PRACTICES DURING THE MILITARY TUTELAGE PERIOD AS A GENERATION RAISING INSTRUMENT

Abstract

The interpretation of the principles of Kemalism in each ruling period in Turkey differed from each other. Kemalism, which was born from the thoughts of the founding leader of our republic, Mustafa Kemal Atatürk and the practices of the Turkish revolution, and whose principles were first revealed in the 1930s, has been evaluated in different ways by different governments in 40 years until March 12. Contrary to Atatürk's philosophy of "Sovereignty Belongs to the Nation" and the idea of separation between the army and politics, which he had been advocating from the very beginning, the soldiers, who intervened in democratic life for the second time after May 27, had the former CHP member Nihat Erim establish a tutelage government. The aim of the paper, which is planned to be presented at the symposium, is to reveal exactly how Kemalism was constructed by the actors of the regime and its environment, how it was turned into a goal for the regime and how it was used as a means of raising a generation in another military regime period after 1960. In the paper, the reflections of the understanding of using Kemalism as a lever against the left, which would be seen more clearly in the 12 September period, will be discussed in the context of 12 March period. Unlike other studies, the most important source of the study will be the documents, papers and correspondence in the personal archive of the Prime Minister Nihat Erim of the 12 March period. In addition to this, official archival documents, works, memoirs and newspaper news that conveyed the understanding and interpretations of Kemalism during the 12 March period will also be included. Disturbed by the radical left's pre-military regime actions and the rise of leftist thought, March 12 practitioners reconstructed the principles of Kemalism in order to break the influence of leftist movements on young people. The 12 March regime, which aimed to instill Kemalism with the Atatürk Institute they would establish, also designed to bring Kemalism under their tutelage with the draft law of this institute. In fact, in the draft law of this new institute, it was planned to connect the Turkish Revolution History Institute, which was established in Ankara in 1942, to this new formation. Thus, in a sense, Kemalism would be transformed into an ideology with more precise and stricter rules, from a single source and fully through the state. This new understanding also contradicts Atatürk's principles of the dynamism and continuity of the revolution. In this study, Prime Minister Nihat Erim's actions and discourses will be analyzed and his philosophy of Kemalism will be analyzed, and in this way, how the principles of Kemalism on March 12 were evaluated according to the regime will be revealed both in terms of the military wing and the executive branch.

Keywords : Kemalism, Nihat Erim, Turkish Political Life, 12 March Memorandum

CUMHURİYET TARİHİNİN BİLİNMEYEN BİR ORGANİZASYONU; KİPİG VE KIBRIS Mümtaz Ulvi KESER*

Özet

21 Aralık 1963 tarihinde başlayan ve Kıbrıs Türk tarihine Kanlı Noel olarak geçen sürecin hemen ardından Türkiye Cumhuriyeti devletinin Kıbrıs'ta yaşayan Kıbrıslı Türklere yönelik her türlü insani yardım faaliyetleri de derhal başlar. Bu süreçte bir yandan yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmış insanlar için çadır kentler ve prefabrik evler yapılmaya çalışılırken bir yandan da her türlü gıda, giyim malzemesi ve sağlık malzemesi de adaya sevk edilmeye başlanır. Bu dönemde Türkiye Cumhuriyeti devleti dünya kamuoyuna da yaşananları net ve doğru anlatabilmek için arayışlar içindedir. Bir yandan Rumların ve Yunanistan'ın bilgi kirliliği ve kara propagandasına karşı mücadele edilirken öte yandan etkin, hızlı, sağlıklı ve yaraları saracak türden tedbirler alınmakta ve uygulamaya konulmaktadır. 1963-1974 döneminde yürütülen bu faaliyetlerin merkezinde ise Kıbrıs İşleri Planlama ve İcra Grubu (KİPİG) adı verilen ve devletin farklı kurum ve kuruluşlarının tek çatı altında toplanmasıyla oluşturulan bir organizasyon vardır. KİPİG yukarıda anılan 1963-1974 sürecinde Kıbrıs'ta sahra hastanelerinin devreye girmesi, kan bankası açılması, adaya dönemler halinde Türkiye'deki hastanelerden sağlık personeli nakledilmesi, yurt içinde Kıbrıs'a gönderilmesi planlanan her çeşit yardım malzemesinin temini, korunması, saklanması, nakledilmesi faaliyetleri, her türlü lojistik yardım faaliyetlerinin aksaksız adaya sevki, Kıbrıslı Türklerin posta haberleşmesinin sağlanması, adada başta Bayrak Radyosu olmak üzere Gazi Baf, Larnaka Doğanın Sesi, Limasol'un Sesi, Lefke Sancak ve Mağusa Canbulat Sancak Radyosu yanında Mersin'in Anamur ilçesinde gizlice Kıbrıs'ın Sesi Radyosu'nun devreye girmesi, Rumların ve Yunanların kara propaganda ve bilgi kirliliğine yönelik girişimlerine set çekilmesi ve bunlara karşı çeşitli yollarla mücadele edilmesi gibi görevler üstlenir.

Bu araştırma kapsamında KİPİG'in 1963-1974 dönemindeki faaliyetleri yurtiçi ve yurtdışı arşiv kaynakları yanında sözlü tarih çalışmaları vasıtasıyla mercek altına alınacaktır.

Anahtar kelimeler: KİPİG, Kıbrıs, Türkiye, Kanlı Noel, Kıbrıslı Türkler, Bayrak Radyosu

*Prof. Dr., Girne Amerikan Üniversitesi, ulvi.keser@gmail.com

AN UNKNOWN ORGANIZATION OF THE REPUBLICAN HISTORY; KİPİG AND CYPRUS

Abstract

No sooner had the 21st December 1963 Greek Cypriot assaults named Bloody Christmas in Turkish Cypriot history started than the Turkish Republic started helping the Turkish Cypriots immediately. Türkiye started building tent villages as well as the prefabricated houses for the Turkish Cypriots who left their homes being homeless then as well as providing food, cloth, and medical supplies. Besides all these humanitarian assistance Türkiye also tried to announce and declare the real situation in Cyprus to the world public opinion. Therefore Türkiye tried to apply fast, certain, and effective precautions to dress the wounds while trying to block Greek black propaganda and Greek Cypriots' disinformation on the island. All these above-mentioned activities were ruled, commanded and led by a Turkish multi-dimensional organization named KİPİG (Cyprus Affairs Planning and Implementation Group) which gathered a variety of official associations during 1963-1974 period. Opening the field hospitals, transferring medical personnel from the Turkish hospitals periodically, supplying, storing, keeping, and transferring all sorts of food, cloth, and medical supplies from Türkiye to Cyprus continuously, keeping the postal communication of the Turkish Cypriots, launching military radio stations such as Bayrak, Gazi Baf, Larnaka Doğanın Sesi, Limasol'un Sesi, Lefke Sancak and Mağusa Canbulat Sancak Radyosu as well as Kıbrıs'ın Sesi Radyosu in Mersin Anamur clandestinely, blocking Cypriots' and Greek Cypriots' black propaganda and disinformation activities are all the ones that KİPİG shouldered in 1963-1974 period.

So as to prepare this scientific research upon KİPİG's 1963-1974 mission, domestic and foreign archival resources will be mostly made use of as well as the oral interviews and the published materials.

Keywords : KİPİG, Cyprus, Türkiye, Bloody Christmas, Turkish Cypriots, Bayrak Radio Station

ARŞİV BELGELERİNE GÖRE KIBRIS'TA TÜRK MUKAVEMET TEŞKİLATI (TMT) ÖNCESİ YERALTI TEŞKİLATLARI: KARA YILAN, KARA ÇETE, VOLKAN VE 9 EYLÜL CEPHESİ İLE İLGİLİ YENİ BİLGİLER Soyalp TAMÇELİK*

Özet

"Arşiv Belgelerine Göre Kıbrıs'ta Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) Öncesi Yeraltı Teşkilatları: Kara Yılan, Kara Çete, Volkan ve 9 Eylül Cephesi ile ilgili Yeni Bilgiler" adını taşıyan bu çalışmada, çeşitli arşiv belgelerinden istifade ederek ele alınacaktır. Elde edilen yeni arşiv belgelerinden hareketle kaleme alınması düşünülen bu çalışma, Kıbrıslı Türklerin EOKA tedhişine karşı nefsi müdafaa hakkını kullanarak TMT öncesinde kurduğu yeraltı teşkilatlarıyla ilgili olacaktır.

Araştırmanın temel amacı, Kıbrıs'ta TMT öncesinde var olan, ancak fazla bilgiye sahip olunmayan Kara Yılan, Kara Çete, Volkan ve 9 Eylül Cephesi adındaki 4 yeraltı teşkilatının bilinmeyen yönlerini yerli ve yabancı arşiv belgeleriyle ortaya koymaktır.

Araştırmanın önemi, Kıbrıs'la ilgili olarak bugüne kadar ele alınmamış belgeleri ortaya çıkarmak ve adı geçen yeraltı teşkilatlarının özelliklerini, yapısını ve eylemlerini değerlendirerek gün yüzüne çıkarmaktır. Buna göre İngiliz, ABD, KKTC ve GKRY'den elde edilen arşiv ve istihbarat belgelerine göre Kara Yılan, Kara Çete, Volkan ve 9 Eylül Cephesi adındaki yeraltı teşkilatlarının kimler tarafından kurulduğu, ne zaman ve nerede ortaya çıktığı, eylem tarzının biçimini, kullandığı söylemlerini, politika amaçlarını, şiddete tevessül edip etmediklerini, Kıbrıs Türk liderliği ve halkıyla olan ilişkilerini, EOKA'ya ve Rumlara karşı tavırlarını, organizasyon şemasını vb. birçok hususta tespitlere ulaşmak mümkün olacaktır. Çalışmada dikkat çeken bir diğer hususu ise Kıbrıslı Türkler arasında TMT öncesi mukavemetçi grupların olduğunu, basit yapılı olsa da bir araya gelip örgütlendiklerini, bu konuda Türkiye'den yardım ve destek almadan yaptıklarını, temel amaçlarının Enosis'in gerçekleşmesini engellemek olduğunu, Türklere yapılan saldırılara karşı direnç gösterdiğini ve bunun zamanla TMT'nin kuruluşuna zemin hazırladığını göstermektedir.

Bu çalışmada uygulanacak yöntemin kuramsal boyutuna gelince, metin daha çok yapısalcı- foksiyonalist bir bakış açısıyla ele alınacaktır. Ancak bu metinde esas itibarıyla süreç analizine dair bir yöntem uygulanacaktır. Dolayısıyla geleneksel hadise naklinin yerine, daha çok analitik tarihi ikame etmek ve bütün beşeri faaliyetleri kucaklayan bir tarih anlayışıyla konuları ele almak amaçlanmıştır.

Ele alınacak konu, Türk Dış Politikası'na bağlı Kıbrıs Meselesi'nin bilinmeyen bir yönünü aydınlatmak, TMT öncesi organizasyonların nefsi müdafaa hakkını kullanıldığını göstermek, münferiden ve müştereken kurulan bu organizasyonların ileride TMT'ye dönüştüğünü belgelemek, ilgili yeraltı teşkilatlarının iç yapısını, eylemlerini, kuruluş zamanlarını tespit etmekle birlikte Kıbrıslı Türklerin TMT öncesi teşkilatlanma kültürüne sahip olduğu görüşüne dayanmaktadır.

Bu gerçekten hareketle araştırma, dört bölümden oluşması düşünülmektedir. Birinci bölümde Kara Yılan teşkilatı, ikinci bölümde Kara Çete teşkilatı, üçüncü bölümde Volkan

* Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü,
soyalp@hotmail.com

teşkilatı, dördüncü ve son bölümde ise 9 Eylül Cephesi ele alınarak betimlenecektir.

Anahtar Kelimeler : Kara Yılan ,Kara Çete ,Volkan ,9 Eylül Cephesi ,Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)

NEW INFORMATION ON UNDERGROUND ORGANIZATIONS BEFORE THE TURKISH RESISTANCE ORGANIZATION (TRO/TMT) IN CYPRUS ACCORDING TO ARCHIVAL DOCUMENTS: BLACK SNAKE, BLACK GANG, VOLCANO AND NINTH SEPTEMBER FRONT

Abstract

This study titled "New Information on Underground Organizations before the Turkish Resistance Organization (TRO/TMT) in Cyprus According to Archival Documents: Black Snake, Black Gang, Volcano and Ninth September Front" will be examined using various archival documents. Based on the newly obtained archival documents, this study aims to shed light on the underground organizations established by Turkish Cypriots before the TMT, using their right of self-defence against EOKA terrorism. The study will focus on Black Snake, Black Gang, Volcano, and Ninth September Front.

The main objective of this research is to reveal the unknown aspects of 4 underground organizations that existed before the TMT in Cyprus, namely Black Snake (Kara Yılan), Black Gang (Kara Çete), Volcano (Volkan), and Ninth September Front (9 Eylül Cephesi), which are not well known, through local and foreign archival documents.

The importance of the research is to uncover previously unexamined documents related to Cyprus and to bring to light the characteristics, structure, and actions of the aforementioned underground organizations. Based on archival and intelligence documents obtained from the UK, USA, Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC), and Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus (GCASC), it will be possible to determine who established the underground organizations named Black Snake, Black Gang, Volcano, and Ninth September Front, when and where they emerged, their tactics, rhetoric, political goals, whether or not they resorted to violence, their relations with the Turkish Cypriot leadership and people, their attitudes towards EOKA and Greeks, their organizational structure, and many other aspects. Another important aspect that stands out in the study is the presence of pre-TMT resistance groups among Turkish Cypriots, who, despite being small in size, came together and organized themselves without seeking help and support from Türkiye. The study aims to show that their main goal was to prevent Enosis, to resist attacks against Turks, and how this paved the way for the establishment of the TMT over time.

In this research, a primarily process analysis method will be applied, rather than the traditional narrative method, in order to replace it with an analytical historical approach and address the issues with a historical understanding that encompasses all human activities. In terms of the theoretical dimension of the method to be applied in this research, the text will be approached mainly with a structural-functional perspective.

The topic to be addressed aims to shed light on an unknown aspect of the Cyprus Issue, which is related to Turkish Foreign Policy. It aims to demonstrate that the pre-TMT organizations used the right of self-defence, to document how these individual and collectively established organizations later transformed into TMT, and to determine the internal structure, actions,

and establishment times of these related underground organizations. Additionally, the research is based on the idea that Turkish Cypriots had a culture of organizational structure before TMT.

Based on this, the research is planned to consist of four sections. The first section will describe the Black Snake organization, the second section will focus on the Black Gang organization, the third section will cover the Volcano organization, and the fourth and final section will examine the Ninth September Front organization.

Keywords : Black Snake, Black Gang, Volcano, Ninth September Front, Turkish Resistance Organization (TRO)

20. YÜZYILIN 20'Lİ VE 30'LU YILLARINDA "HATAY MESELESİ" (İSKENDERİYE SANCAĞI) KONUSUNDA YUGOSLAV DİPLOMASİSİ VE KAMUOYU

Vladan VİRİJEVIÇ*

Özet

20. yüzyılın 20'li ve 30'lu yıllarının ikinci yarısında Sırp, Hırvatlar ve Slovenler Krallığı (1929'dan beri Yugoslavya Krallığı olarak bilinir) ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ikili ilişkilerin gelişimi, her alanda yoğun bir yakınlaşma ile karakterize edildi. – siyaset, ekonomi, savunma, eğitim, kültür vb. Bu yakınlaşma nedeniyle, diplomatik toplumlar ve daha geniş Yugoslav kamuoyu, Türkiye'deki olayları hem iç hem de iç yönleri dikkate alarak dikkatle takip etti. Atatürk'ün kapsamlı reform faaliyetleri ve Türk makamlarının "Türklerin Babası" tarafından teşvik edilen barışçıl dış politika konusunda çevre ile komşuluk ilişkilerinin kurulması konusunda gerçekleştirdiği girişimler, Yugoslav günlük gazetelerini ve süreli yayınlarını yazılı olarak dolu hale getirdi. Bu konudaki sütunlar. "Musul Sorunu" ile birlikte "Hatay Sorunu" (İskenderun Sancağı), genç Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikasının yapıcı değerlendirmesindeki en önemli sorunlarından biriydi ve Yugoslav dış politikasının yaratıcılarının ilgilendiği bir sorundu. Yugoslavya'nın ana dış siyasi desteği olan Fransa ile 1934'ten beri Balkan Anlaşması çerçevesinde akdi ilişkiyle bağlı olduğu Türkiye ile arasındaki engeldi. Belgrad'daki Dışişleri Bakanlığı'ndaki amirleri çok sık olarak "Hatay Sorunu" ile ilgili bilgilerden oluşuyordu. Yugoslav basını da, özellikle Türkiye'de muhabiri olan gazeteler bu konuyu yazdı.

Yugoslav kökenli yayınlanmamış arşivler ve dergilerdeki makalelerden hareketle "Hatay Sorunu" nun başlıkta da geçtiği şekliyle 1940 yılına, yani nihai çözümüne, gerçekleştirdiği döneme kadarki en önemli anları ve süreçleri kronolojik olarak incelenecektir. Hatay'daki şartlar ve durum, Türkler ve Araplar arasındaki ilişkiler, Fransız- Türk diplomatik karmaşık durumları ve gerilimleri, Milletler Cemiyeti'nin rolü ve diğer önemli uluslararası siyasi faktörler (İngiltere, SSCB, İtalya, Almanya) vb.

Anahtar Kelimeler : "Hatay Sorunu", Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı/Yugoslavya, Milletler Cemiyeti, Fransız-Türk ilişkileri, Türkiye Cumhuriyeti

*Prof Dr., Priştine Üniversitesi İbarska Sırbistan, virijevicvladan01@gmail.com

YUGOSLAV DIPLOMACY AND PUBLIC ON "THE HATAY QUESTION" (THE SANJAK OF ALEXANDRETTA) IN THE PERIOD OF THE 1920S AND THE 1930S OF THE 20TH CENTURY

Abstract

The development of bilateral relations between the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes (known as the Kingdom of Yugoslavia since 1929) and the Republic of Türkiye during the second half of the 1920s and the 1930s of the 20th century was characterized by intensive rapprochement within all spheres – politics, economy, defense, education, culture etc. Owing to that very rapprochement diplomatic societies and wider Yugoslav public carefully followed the events in Türkiye, considering internal as well as internal aspects. Atatürk's extensive reform activities as well as those performed by Turkish authorities concerning the establishment of the neighbor relations with the surrounding, in regard to pacific external politics that was promoted by the "Father of Turks", made Yugoslav daily papers and periodical publications full of written columns on this matter. "The Hatay Question" (the Sanjak of Iskenderun) together with "the Mosul Question" was one of the most important challenges of the young Turkish Republic's external politics in the constructive consideration of which the creators of the Yugoslav external politics were interested, since it was the obstacle between France, the main Yugoslav external political support and Türkiye, its close ally with which it has been bound by contractual relation within Balkan Agreement since 1934. Therefore the reports of the Yugoslav Embassy in Ankara and general consulate in Constantinople written to the superiors in the Ministry of Foreign Affairs in Belgrade very often consisted of the information on "the Hatay Question". Yugoslav press also wrote on this matter, particularly those papers that had reporters in Turkey.

According to the unpublished archives of the Yugoslav origin and articles in journals, the most important moments and processes in regard to "the Hatay Question" will be analyzed chronologically as it is mentioned in the title, till 1940, namely its final solution, the realized demarcation of Türkiye and Syria in the region of the Sanjak of Iskenderun, while they regard the circumstances and the situation in Hatay, the relationship of Turks and Arabs, French-Turkish diplomatic complicated situations and tensions, the role of the League of Nations and other important international political factors (Great Britain, USSR, Italy, Germany) etc.

Keywords : "The Hatay Question", Sanjak of Iskenderun, Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, Republic of Türkiye

BATI CEPHESİNDE TÜRK ORDUSUNUN KARARGÂH MERKEZLERİ (1920-1923)

Güzin ÇAYKIRAN*

Özet

Kasım 1920'de düzenli Türk ordusu kurulduktan sonra Batı Anadolu'da Milli Mücadele'yi, Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Batı Cephesi Komutanlığı yürütmüştür. Batı Cephesi Komutanlığı kurulduktan sonra Ankara'da önce Genelkurmay Başkanlığı Karargâhı ve 5 Ağustos 1921'de de Başkomutanlık Kanunu ile de Başkomutanlık Karargâhı kurulmuştur. Nitekim bundan sonra Türk ordusu, daha teşkilatlı bir şekilde muharebeleri gerçekleştirmiştir. Türk ordusunun ana karargâhları (Genelkurmay Başkanlığı Karargâhı ve Başkomutanlık Karargâhı), Türk İstiklal Harbi'nde Batı Cephesi Karargâhı ile birlikte hareket etmiştir. Bundan dolayı bu çalışmada Batı Cephesi karargâhı örneklem olarak seçilmiştir. Batı Cephesi Komutanlığı 24 Haziran 1920'de kurulduktan sonra tespit edilebildiği kadarıyla 30 farklı merkezde karargâhını kurmuştur. Ve bu merkezlerden Batı Cephesi'nde muharebeleri komuta etmiş, muharebe koşullarına göre de sık sık karargâh merkezini değiştirmek zorunda kalmıştır. Konuşlandığı merkezler de ise ulaşım kolaylığı, ikmal merkezlerine yakınlığı dikkate alınmıştır. Nitekim Türk ordusunun komuta kademesi kuvvetlendikçe Batı Cephesi'nde Yunanlara karşı muharebeler de başarı ile yürütülmüştür. Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz'u bunun bir sonucu olarak değerlendirmek mümkündür. Çalışmanın amacı, Batı Cephesi'nde yürütülen muharebelerde Türk ordusunun karargâh merkezlerini ortaya koymaktır. Böylece Milli Mücadele'de Türk ordusunun teşkilatlı bir hale gelmiş olmasının, başarıyı nasıl etkilediği daha iyi anlaşılacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca çalışmada Batı Cephesi karargâh merkezleri kronolojik olarak sunulacak ve harita üzerinde 30 merkez işaretlenerek belirtilecektir.

Anahtar Kelimeler : Türk İstiklal Harbi, Batı Cephesi Komutanlığı, Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Polatlı, Akşehir, Kocatepe.

* Doç. Dr., Milli Savunma Bakanlığı Tarih, guzincaykiran@gmail.com

MILITARY HEADQUARTERS OF THE TURKISH ARMY ON THE WESTERN FRONT (1920-1923)

Abstract

After the foundation of the regular Turkish army on November 9, 1920, the National Struggle in Western Anatolia was led by the Western Front Command on behalf of the Grand National Assembly of Türkiye. After the establishment of the Western Front Command, the Headquarters of the General Staff was first established in Ankara, and the Headquarters of the Commander-in-Chief was founded with the Commander-in-Chief Law on August 5, 1921. Thus, from then on, the Turkish army fought battles in a more organized manner. The main headquarters of the Turkish army (General Staff Headquarters and Commander-in-Chief Headquarters) operated together with the Western Front Headquarters in the Turkish War of Independence. Therefore, the Western Front Headquarters was purposely chosen as the sample in this study. After the

Western Front Command was founded on June 24, 1920, it established its headquarters in 30 different centers insofar as it can be determined. And it commanded the battles on the Western Front from these centers and had to frequently switch its headquarters according to the conditions of the battle. In the centers where it was deployed, ease of transportation and nearness to supply centers were taken into consideration. Hence, as the command cadre of the Turkish army consolidated, the battles against the Greeks on the Western Front were successfully managed. It is possible to evaluate the Battle of Sakarya and the Great Offensive as a result of this. This study aims to introduce the headquarters centers of the Turkish army during the battles fought on the Western Front. Thus, it is assumed that it will be better understood how the fact that the Turkish army became organized in the War of Independence affected its success. In addition, in the study, the headquarters centers of the Western Front will be presented chronologically and 30 centers will be marked on the map.

Keywords : Turkish War of Independence, Western Front Command, Commander-in-Chief Mustafa Kemal Pasha, Polatlı, Akşehir, Kocatepe.

I. TBMM'DE GÖREV ALAN VE MECLİSİN AÇILIŞININ 50. YIL DÖNÜMÜNDE HAYATTA OLAN MİLLETVEKİLLERİNİN GÖZÜNDEN CUMHURİYETİN İLK DÖNEMLERİNE İLİŞKİN BAZI TESPİTLER

Yenal ÜNAL*

Özet

Türkiye'de, Cumhuriyet rejiminin tesis edilmesinde TBMM'nin açılması son derece önemli bir aşamadır. 23 Nisan 1920 tarihinde çalışmalarına başlamış olan Türkiye Büyük Millet Meclisi bir olağanüstü hâl meclisidir. Meclisin açıldığı dönemde, 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Mütarekesi hükümleri gerekçe gösterilerek işgal edilmeye başlanmıştı. Bu nedenle meclisin çok hızlı kararlar alması, aldığı kararların derhal uygulamaya koyması, yeri ve zamanı geldiğinde hüküm dahi verebilmesi gerekmektedir. Yakın dönem Türk tarihinde hayati öneme sahip olan bu meclis toplaniş bakımından üç tip milletvekilinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Bunlar Mustafa Kemal Paşa'nın, 19 Mart 1920 tarihli genelgesi çerçevesinde yapılan seçimlerde seçilenler, Son Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nın kapanması üzerine İstanbul'dan, Anadolu'ya geçenler ve tutuklanıp Malta'ya gönderilmişken sonradan dönenler. Bu meclis, 1 Nisan 1923 tarihinde seçim kararı alınana kadar olan süreçte çok önemli konuları ele almış ve son derece buhranlı günlerde Türk ulusunun iradesinin temsil edildiği en önemli kurum olarak ön plana çıkmıştır. 23 Nisan 1920 tarihinde TBMM'nin açılması, 29 Ekim 1923 tarihinde ilan edilen Cumhuriyet rejiminin tesisinde fevkalade büyük bir önemi vardır. Milli Mücadele'nin bütün hızıyla devam ettiği günlerde TBMM'nin açılmış olması başlı başına büyük bir siyasi inkılaptır. Halk egemenliğine dayanan Cumhuriyet rejiminde halk egemenliğinin tecelli ettiği en yüksek kurum doğal olarak meclistir. O hâlde, Cumhuriyete geçişte, en önemli adım bizzat meclisin açılmış olmasıdır. Bu bildiri kapsamında; I. TBMM'de görev almış ve meclisin açılışının 50. Yıldönümünde hayatta olan 14 milletvekilinin, bu yıl içinde ortaya koymuş olduğu ifadelerden yola çıkılarak I. TBMM, Cumhuriyetin ilanı ve Mustafa Kemal Atatürk hakkında bazı tespitlerde bulunulmuştur. Bu kapsamda; Nalan Seçkin tarafından 1970 yılında kaleme alınmış olan "İlk Meclis'ten Kalanlar 1920- 1970" adlı eser temel araştırma kaynağı olarak tespit edilmiştir. Çünkü yazar bu eserde, söz konusu milletvekillerinin tamamıyla bir mülakat yapmış ve onların sağlıklı döneminde önce Anadolu Ajansı bültenlerinde sonra adı geçen kitapta yayımlamıştır. Bildiri kapsamında eserde yer alan bilgilerden azami ölçüde faydalanılmıştır. Bu kaynağa ilave olarak 1970 yılında yayımlana gazeteler taranarak söz konusu milletvekillerinin basına vermiş oldukları beyanlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler : TBMM,,Cumhuriyet,Atatürk,TBMM'nin 50. Yılı,Milletvekili

*Doç. Dr., Bartın Üniversitesi Tarih, Bartın Üniv. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, yenalunal@yahoo.com

SOME EVALUATIONS ON THE FIRST PERIOD OF THE REPUBLIC FROM PERSPECTIVES OF THE DEPUTIES WHO PARTICIPATED IN THE FIRST GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE AND WHO WERE ALIVE ON THE 50TH ANNIVERSARY OF THE ASSEMBLY

Abstract

The opening of the Turkish Grand National Assembly is an extremely important step in the establishment of the republican regime in Türkiye. The Turkish Grand National Assembly, which started its work on April 23, 1920, is a state of emergency assembly. In the period when the parliament was opened, the occupation began on the grounds of the provisions of the Armistice of Mudros dated October 30, 1918. For this reason, the assembly had to take decisions very quickly, put those decisions into practice immediately, and even pass judgment when conditions were suitable. This assembly, which has a vital importance in the recent Turkish history, was formed by the gathering of three types of deputies in terms of meeting. These are those elected in the elections held within the framework of Mustafa Kemal Pasha's circular dated March 19, 1920, those who went from Istanbul to Anatolia after the closure of the Last Ottoman Parliament, and those who returned after being arrested and sent to Malta. This assembly dealt with very important issues in the process until the election decision on April 1, 1923, and came to the fore as the most important institution in which the will of the Turkish nation was represented in extremely depressed days. The opening of the Grand National Assembly of Türkiye on April 23, 1920, and the establishment of the republican regime declared on October 29, 1923, have a great importance. The opening of the Turkish Grand National Assembly in the days when the National Struggle was in full swing is a great political revolution in itself. In the republican regime based on popular sovereignty, the highest institution in which popular sovereignty manifests itself is naturally the parliament. In that case, the most important step in the transition to the republic is the opening of the parliament itself. Within the scope of this notice, based on the statements made by 14 deputies who were alive on the 50th anniversary of the opening of the parliament, some determinations were made about the 1st Grand National Assembly of Türkiye: the proclamation of the Republic and Mustafa Kemal Atatürk. In this context, the work titled "The Remains of the First Assembly 1920-1970", written by Nalan Seçkin in 1970, has been identified as the main research resource. Because in this work, the author made an interview with all of the deputies in question and published them first in the Anadolu Agency bulletins and then in the book mentioned while they were alive. Within the scope of the paper, the information contained in the work has been utilized to the maximum extent. In addition to this source, the newspapers published in 1970 were reviewed and the statements of the deputies in question to the press were evaluated.

Keywords : Grand National Assembly, Republic, Atatürk, 50th Anniversary of the Assembly, Deputy

ATATÜRK DÖNEMİNDE TÜRK DONANMASININ MODERNİZASYONU: İTALYA'DAN SATIN ALINAN SAVAŞ GEMİLERİ Mevlüt ÇELEBİ*

Özet

Bu bildiri de temel amaç, Atatürk dönemi modernleşme hareketlerinde önemli bir yer tutan Türk donanmasının modernleşme tarihine katkıda bulunmaktır. Türk donanmasının önemli gemileri olan Kocatepe ve Adatepe muhripleri; Sakarya ve Dumlupınar denizaltıları; Zafer ve Tınaztepe muhripleri ve Doğan, Denizkuşu, Martı motorbotlarının sipariş, inşa ve teslimi süreçleri hakkında bilgi verilecektir.

Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra Türkiye'de Atatürk liderliğinde topyekûn bir modernleşme hareketi başlatıldı. Çağdaş uygarlık düzeyine çıkmayı hedefleyen bu yenileşme sürecinde Türk ordusunun ve özellikle donanmasının modernleştirilmesine ve yeni savaş gemilerinin alınmasına özel bir önem verdi. Türk donanmasının yenileşmesi konusunda da öncü ve yönlendirici bir rol oynayan Atatürk, bunun ilk işaretlerini 1924'te vermeye başladı. Atatürk, 1 Kasım 1924'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açarken yaptığı konuşmada "Efendiler! Bahriyemizi esaslı ve ciddi bir surette ıslah etmek düşünülmelidir" diyerek hedefi ortaya koydu.

Türk donanmasının modernizasyonu için Türk milli savaş sanayinin kurulması çalışmalarına başlandı. Aynı zamanda üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye'nin donanmasını güçlendirmek için modern ve yeni savaş gemileri alınması planlandı. Bunun için arayışa girildi ve İtalya ile de görüşmeler yapıldı. Milli Mücadele'nin dost ülkesi olan İtalya ile ilişkiler, 1922'de Benito Mussolini liderliğinde iktidara gelen Faşistlerin Anadolu topraklarını da hedef alan yayılcı siyaseti nedeniyle bozuldu. Siyasi ilişkilerde yaşanan gerginliğe rağmen Türkiye- İtalya ticari ilişkileri her alanda gelişti. Buna askeri alan da dahildir. Uzun süren müzakereler 16 Mayıs 1929'da tamamlandı. Türkiye, İtalyan şirketlerinden iki torpido muhribini Ansaldo'ya, iki denizaltıyı Monfalcone'ye ve üç motorbotu Venedik'teki SVAN Şirketlerine yaptırmaya karar verdi. Türk hükümetiyle Società Cantieri del Tirreno arasında 9 Mayıs 1930'da başka bir sözleşmeyle iki torpidonun yaptırılması için anlaşıldı.

1931'de tamamlanmaya başlayan söz konusu gemilerden muhriplere Kocatepe ve Adatepe; Sakarya ve Dumlupınar; torpidolara Zafer ve Tınaztepe ve motorbotlara da Doğan, Denizkuşu,

Martı isimleri verildi. Savaş gemilerinin teslimi Türk kamuoyunda büyük bir coşkuya yol açtı. 1937'de, İtalya'ya başka savaş gemileri siparişi edildi. Bazı teknik ve ödeme sorunları yaşanmasına rağmen söz konusu savaş gemileri uzun yıllar Türk donanmasına hizmet ettiler.

Bildirimizde Türk ve İtalyan arşivleri, süreli yayınları ve diğer kaynaklardan faydalanacağız.

Anahtar Kelimeler :Atatürk,Cumhuriyet Dönemi,Türk Modernleşmesi,Türk Donanması, Türk Savaş Gemileri

*Prof. Dr., Ege Üniversitesi Tarih-Edebiyat, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü,
mevlutcelebi@yahoo.com

MODERNIZATION OF THE TURKISH NAVY IN THE PERIOD OF ATATÜRK: BATTLESHIPS PURCHASED FROM ITALY

Abstract

The main purpose of this paper is to contribute to the modernization history of the Turkish navy, which has an important place in the modernization movements of the Atatürk period. Information will be given about the order, construction and delivery processes of the important ships of the Turkish navy, namely Kocatepe, Adatepe, Sakarya, Dumlupınar, Zafer, Tınaztepe and Doğan, Denizkuşu, Martı motorboats.

After the Lausanne Peace Agreement, a modernization movement led by Atatürk was initiated in Turkey. In this renewal process, which aimed to reach the level of contemporary civilization, he gave special importance to the modernization of the Turkish army and especially the navy, and to the purchase of new warships. Atatürk, who played a leading and guiding role in the renewal of the Turkish navy, started to give the first signs of this in 1924. Atatürk, in his speech at the opening of the Turkish Grand National Assembly on November 1, 1924, said, "Gentlemen! It should be considered to improve our navy fundamentally and seriously."

Studies for the establishment of the Turkish national war industry for the modernization of the Turkish navy were started. At the same time, it was planned to purchase modern and new warships to strengthen the navy of Türkiye, which is surrounded by seas on three sides. For this, a search was started and negotiations were held with Italy. Relations with Italy, the friendly country of the National Struggle, deteriorated due to the expansionist policy of the Fascists, who came to power under the leadership of Benito Mussolini in 1922, also targeting Anatolian lands. Despite the tension in political relations, Türkiye-Italy trade relations developed in all areas. This includes the military field. Prolonged negotiations were completed on May 16, 1929. Türkiye decided to outsource two torpedo destroyers to Ansaldo, two submarines to Monfalcone and three motorboats to SVAN Companies in Venice from Italian companies. On 9 May 1930, another contract was agreed between the Turkish government and Società Cantieri del Tirreno for the construction of two torpedoes.

Kocatepe and Adatepe; Sakarya and Dumlupınar; the torpedoes were named Zafer and Tınaztepe, and the motorboats were named Doğan, Denizkuşu and Seagull. The delivery of the warships caused great enthusiasm in the Turkish public. In 1937, other warships were ordered from Italy. Despite some technical and payment problems, these warships served the Turkish navy for many years.

We will make use of Turkish and Italian archives, periodicals and other sources in our report.

Keywords : Atatürk, Republican Era, Turkish modernization, Turkish navy, Turkish Battleships

ATATÜRK'ÜN SÜVARİLERİ: CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI ASKERİ AT YARIŞLARINA İŞTİRAKI (1930-1940)

Feyza KURNAZ ŞAHİN*

Özet

Çalışmanın amacı yeni bir ülke ve toplum inşa edildiğini uluslararası alanda göstermek, Cumhuriyet rejiminin yurt dışında onurlu temsilini sağlamak amacıyla Türkiye'nin uluslararası sahada düzenlenen askeri at yarışlarına iştirakini irdelemek olarak tanımlanır. Bu meyanda özellikle 1930'lu yıllarda Türkiye'nin uluslararası at yarışlarına iştirak süreci, devletin at yarışlarına bakışı, ülkenin uluslararası alanda kabul görmesinde at yarışlarının etkisi değerlendirilecektir.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra atlar, ihtiyaç duyulan ekonomik ve sosyal yapılanmada rol oynamaya devam etti. Ancak Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasında dünya hızla değişiyordu ve atın ticaret ve tarımdaki önemi azalmaya başlamıştı. Atın bu alanlardaki önemi azalsa da "kralların sporu" olarak adlandırılan at yarışları popülerliğini arttırmaya devam etti. Özellikle Avrupa ve ABD'de at yarışları dört bir yanda düzinelerce parkuruyla ulusların en sevdiği spor eğlencelerinden biri olma özelliğini korudu. Çeşitli ülkelerde düzenlenen ve son derece profesyonel yapılan at yarışları ülkelerin tanıtımı ve propagandası açısından önemliydi. Öte yandan 1929 Dünya Ekonomik Buhranının getirdiği ekonomik zorlukların kısmen unutulmasında etkiliydi. Nitekim ABD yarış tarihçisi Allan Carter, "Yarış, insanlara Büyük Buhran'ın neden olduğu günlük zorluklardan geçici bir mola verdirdi" demektedir. İkinci Dünya Savaşı sırasında çoğu spor dalı tamamen askıya alınsa da siyasi baskılara rağmen at yarışlarının devam etmesine izin verildi. Çoğu spor dalı normal yarışmalarını bir kenara bırakıp sadece eğlence değeri olan alternatifler sunarken, at yarışları savaş zamanı baskılarının ve hassasiyetlerinin izin verdiği ölçüde gerçeğe yakın yapıldı.

Türkiye'de ise Milli Mücadelenin kazanılması ve Cumhuriyet'in ilanının ardından at yarışları Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal etti. Ancak Türkiye'de at yarışları uluslararası alanda olduğu gibi popüler değildi. Zira savaşlar, ekonomik sıkıntılar, koşulların devlet ve özel kişiler tarafından finanse edilmesi, halkın koşullara yeterli düzeyde katılımının sağlanamaması, bahis sisteminin işlerlik kazanmaması yarışların sürekliliğini engelledi. Cumhuriyet ilan edildikten sonra ilk düzenli at yarışı 1924'te Veliefendi'de başladı. 1926'da çıkarılan bir kanun ile at yarışları belli bir esasa bağlandı. Yarışlar doğrudan devlet kontrolüne girdi. At yarışları "asrileşmek" olarak ifade edilen modernleşmenin bir parçası oldu.

Türkiye özellikle 1930'lu yıllarda uluslararası at yarışlarına yoğun olarak dahil olmaya başladı. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivlerinden elde edilen verilere göre Cumhuriyet döneminde Türkiye 1931'de Macaristan'daki askeri binicilik yarışlarına davet edildi. Türkiye at yarışlarına katılmada ciddi bir çelişki yaşıyordu. Bir yandan ülkenin tanıtımı ve yeni Türkiye'nin gücünü göstermek için yarışmalara katılmak gerekli görüldü Ancak ironiktir ki yarışlara katılmakta ödenek sıkıntısı çekiyordu. Örneğin 1931'de Macaristan'daki binicilik yarışlarına davet edilmesinin ardından yarışlara katılmak için üç subayın görevlendirilmesi kararlaştırılmasına rağmen ödenek yetersizliğinden üç yerine iki subay görevlendirildi. Türkiye 1930'lu yıllarda özellikle Avrupa'da düzenlenen uluslararası askeri at yarışlarını takip etti ve bu yarışlara iştirak

*Prof. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölüm Başkanı, fsahin@aku.edu.tr

etti. Roma, Budapeşte, Nis, Viyana bu yarışlardandır. Katıldığı yarışlarda önemli kupalar kazandı. Örneğin Budapeşte at yarışlarında 20 Haziran 1935'te yapılan 24 engelli büyük yarışta 58 atlı arasında Türk ekibinden Teğmen Eyyüp Öncü birinci, Saim Polatkan üçüncü ve yüzbaşı Cevat Kula sekizinci oldu. Türkiye 1938 Roma Uluslararası askeri at koşularına da iştirak etti. 2 Mayıs'ta düzenlenen ve üç saat süren Mussolini kupasında birincilik elde etti. Türk ekibinin başarısı halkın takdirini kazandı. Alkışlar arasında Türk bayrağı göndere çekilirken Mussolini bizzat ekibe altın kupayı vererek kendilerini tebrik etti. Bu başarılar Türkiye'nin adından söz ettirdi ve prestijini artırdı.

Çalışmada Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi verilerinden ve süreli yayınlardan yararlanıldı.

Anahtar Kelimeler: Askeri at yarışı, Uluslararası, Süvari, Türkiye, Roma, Budapeşte.

CAVALRIES OF ATATÜRK: TÜRKİYE'S PARTICIPATION IN INTERNATIONAL MILITARY HORSE RACES DURING THE REPUBLIC PERIOD (1930-1940)

Abstract

The purpose of the study is defined to examine Türkiye's participation in military horse races organised in the international field to show in the international area that a new country and society were established and ensure the honourable representation of the republic regime abroad. In this respect, the study will evaluate the process of Türkiye's participation in international horse races especially during the 1930s, the attitude of the state towards horse races, and the influence of horse races on the country's well reception in the international field.

After the First World War, horses continued to play a role in the required financial and social settlement. However, the world was changing rapidly between the First World War and the Second World War, and the importance of the horse in trade and agriculture started to decrease. Although the importance of the horse decreased in these fields, horse races, called the "sport of kings", continued to increase their popularity. With dozens of racetracks all over the board, horse races protected their feature of being one of the most favoured sports entertainments of the nations especially in Europe and the USA. Horse races organised in various countries and performed highly professionally were significant in terms of the presentation and propaganda of countries. On the other hand, they were influential in partially forgetting the financial difficulties that the 1929 World Economic Crisis brought. Hence, the USA race historian Allan Carter stated as follows:

"Race enabled people to have a temporary break from daily difficulties that the Great Depression caused". Although many sports branches were suspended entirely during the Second World War, the continuation of horse races was allowed despite political oppressions. While most of the sports branches offered only the alternatives with entertainment value by leaving normal races aside, horse races were performed as closely as possible to the reality to the extent permitted by the oppressions and vulnerabilities of wartime.

İn Türkiye, horse races were passed on to the Republic from the Ottoman Empire after the victory of the National Struggle and the proclamation of the Republic. However, horse races were not popular in Türkiye as they were in the international field. The reason was that wars, economic troubles, financing of the races by the state and private persons, insufficient participation of the people in the races, and not becoming operative of the bet system

hindered the continuity of the races. The first periodic horse race after the declaration of the Republic started at Veliefendi in 1924. With a law enacted in 1926, horse races were entailed on a certain basis. The races directly came under the control of the state. Horse races became a part of modernisation called "becoming modern".

Türkiye started to participate intensively in international horse races especially during the 1930s. According to the data obtained from State Achieves of the Presidency, Türkiye was invited to the military horse trials in Hungary in 1931 during the Republic period. Türkiye was in a serious dilemma in taking part in horse races. On the one hand, it was seen as necessary to participate in the races to introduce the country and to show the power of the new Türkiye; however, it was ironic that it had a problem of the fund in participating in races.

For instance, after it was invited to the horse trials in Hungary in 1931, although it was decided to appoint three officers to participate in the races, two officers instead of three were assigned due to the shortage of funds. Türkiye followed the international military horse races organised especially in Europe during the 1930s and participated in these races. The ones held in Rome, Budapest, Nis, and Vienna were among these races. Türkiye won important cups in the races in which it took part. For instance, in the Budapest horse races, from the Turkish team, Lieutenant Eyyüp Öncü came in first, Saim Polatkan in third, and Cevat Kula in eighth among 58 horse riders in the 24 hurdle great races conducted on 20 June 1935. Türkiye also participated in the International military horse races in Rome in 1938. In the Mussolini cup organised on 2 May and lasting three hours, it came in first. The success of the Turkish team gained the people's appreciation. While the Turkish flag was rising up to the flagpole with applause, Mussolini himself gave the cup to the team and congratulated them. These achievements rendered Türkiye popular and increased its prestige.

In the study, it was benefited from the data obtained from the Republic Archive of the Directorate of State Archives of the Presidency, the Turkish Diplomatic Archive of the Ministry of Foreign Affairs, and periodicals.

Keywords : Military horse race, International, Cavalry, Türkiye, Rome, Budapest.

TARİH YAZIMI BAĞLAMINDA ATATÜRK'ÜN ANILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmet Emin ELMACI*

Özet

Tarihe geçmiş kişilerin; dönemlerinde olan ve başlarından geçenleri yazıya döküp, tarihe kayıt olarak koymaları önemlidir. Tarihyazımında; tarihin yardımcı kaynaklarından olan anıların, bu gibi kamuoyunca tanınan kişiler tarafından özellikle de yaşarken yazılarak kamuoyuna duyurulmasının önemi daha fazladır.

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk de bu önemli devlet adamlarından biridir. Anılarını daha sağlığında yazarak kayda geçirmesi halkına verdiği bir savunma olarak da görülmelidir.

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatının belirli dönemlerini anlattığı anıların büyük çoğunluğu bugün bilinmektedir. Özellikle Cihan Harbi yıllarında ve İstanbul'a geldiği Mütareke dönemi ve Samsun'a çıktıktan sonraki başından geçenleri tarihe geçirmiştir. Bunun dışında İsmet İnönü, Ali Fuat Cebesoy, Kazım Karabekir, Rauf Orbay gibi yanındaki arkadaşlarının anlattıkları da bu konuda önemli bilgiler içermektedir. Özellikle Cumhuriyet dönemi için anılar da Afet İnan, Falih Rıfki, Yusuf Hikmet Bayur ve yaverlerinin anlatımıyla parça parça ve birbirini doğrulayacak şekilde ortaya konulmuştur.

Atatürk'ün anıları ile ilgili ilk yazı girişimi, Falih Rıfki ve Mahmut Bey'e anlattıklarının 1926'da Milliyet ve Hakimiyet- i Milliye'de yayımlanmasıdır. Bir gün sonra da aynı anılar Yunus Nadi'nin Cumhuriyet gazetesinde de yayımlanmaya başlamıştır. Gazetelerde yayımlanan bu anılar bir ay gibi bir süre devam etmiş ancak daha sonra yayım kesilmiştir. Kesilmesine rağmen Falih Rıfki'nin anlatımlarından daha o ilk gazetede yazım tarihinde, Samsun'a çıkışa kadarki anıların yazıldığı bilinmekteydi.

Bu anılar daha sonra belli sürelerde farklı adlarla günümüze kadar gelmiştir. Bu dönemdeki anıların hepsinin temeli bu 1926 tarihte gazetelerde yayımlanmaya başlayan ama kısa süre sonra bitirilen bu anılardır. 1927 yılında da CHF kongresinde okuduğu Nutuk ise Samsun'a çıkışı sonrası Milli Mücadele'yi Cumhuriyetin ilk yıllarını anlatmaktadır.

Bu çalışmamızda; Tarihyazımı Bağlamında Atatürk'ün Anılarının Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna giden süreçte etkisi ve kronolojik gelişimi verilecektir. Ayrıca bu anıların ilk ne zaman yayımlandığı, daha sonra hangi adla kamuoyuna verildiği ve içerik analizi de tarih metodolojisi içinde ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler : Milli Mücadele, Mustafa Kemal, Samsun, Nutuk

*Doç.Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, emin.elmaci@deu.edu.tr

EVALUATION OF ATATÜRK'S MEMOIRS IN THE CONTEXT OF HISTORIOGRAPHY

Abstract

It is important for people who have gone down in history to write down what happened during their periods and what they went through, and put it down as a record in history. In historiography, it is more important that memoirs, which are auxiliary sources of history, are written and announced to the public by such well-known people, especially while they are alive.

Mustafa Kemal Atatürk, the founder of the Republic of Türkiye, is one of these important statesmen. The fact that he wrote and recorded his memoirs in his better health should also be seen as an apologia that he passed on to his people.

The vast majority of the memoirs in which Mustafa Kemal Atatürk, the founder of the Republic of Türkiye, describes certain periods of his life are known today. Especially during the years of the World War I and the Armistice period when he came to Istanbul and his experiences after he came to Samsun have been recorded in history. In addition, the stories of his friends such as İsmet İnönü, Ali Fuat Cebesoy, Kazım Karabekir, Rauf Orbay also contain important information about this. Especially for the Republican period, the memoirs have been put forward in parts and in a way to confirm each other with the narration of Afet İnan, Falih Rıfkı, Yusuf Hikmet Bayur and his aides.

The first attempt at writing about Atatürk's memoirs was the publication of what he told Falih Rıfkı and Mahmut Bey in *Milliyet ve Hakimiyet-i Milliyet* in 1926. A day later, the same memories began to be published in Yunus Nadi's *Cumhuriyet* newspaper. These memoirs published in newspapers continued for about a month, but then the publication was stopped. Although it was cut off, it was known that the memoirs were written through Falih Rıfkı's narrations even before the date of writing in that first newspaper, until his arrival in Samsun.

These memories have come to the present day under different names for certain periods. The basis of all the memories of this period is these memories, which started to be published in the newspapers in 1926, but they were finished soon after. The Great Speech, which he delivered at the CHF (Republican People's Party) congress in 1927, describes the National Struggle and the first years of the Republic after he left for Samsun.

In this study, in the context of historiography, the effect and chronological development of Atatürk's Memoirs in the process leading to the establishment of the Republic of Türkiye will be put forth. In addition, when these memoirs were first published, under what name they were given to the public, and content analysis will also be revealed.

Keywords : Turkish National Struggle, Mustafa Kemal, Samsun, The Great Speech (Nutuk)

TÜRKİYE'DE YÜZ YILLIK SOSYAL GÜVENLİK UYGULAMALARI VE SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI

Özcan ÇÖLÜK*

Özet

İlk olarak 1961 Anayasasında kendine yer bulan sosyal devlet ilkesi, 1982 Anayasasında da mevcudiyetini korumuştur. Bununla birlikte sosyal devletin gereklerine ilişkin sosyal güvenlik uygulamalarının 1961 yılından itibaren başladığını düşünmek yanıltıcıdır. Bu anlamda sosyal güvenlik kurumları ve anlayışını Osmanlı İmparatorluğu'na kadar götürmek mümkündür. Cumhuriyetin ilanından önce Birinci Meclis'te kabul edilen ve Zonguldak kömür madenlerinde çalışan işçileri kapsayan sosyal güvenlik yasaları ileride kurulacak olan Sosyal Sigortalar Kurumu'nun temelini oluşturmuştur. 1923 yılında düzenlenen İzmir İktisat Kongresi'nde işçilerin lehine yapılan birtakım düzenlemeler ile aynı yıl çıkarılan Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda yer alan emekli, dul ve yetimlerin aylıklarının devlet hazinesinden ödenmesi kararı Cumhuriyetin ilk sosyal güvenlik politikaları olarak öne çıkmaktadır. 1936 yılında kabul edilen İş Kanunu ile çalışma saatlerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Kanun, daha sonra kurulacak olan Sosyal Sigortalar Kurumu'na yönelik hükümler barındırması yönünden önemlidir.

Çok partili dönemle birlikte sosyal güvenlik alanında önemli atılımlar yapılmıştır. 1946 yılında İşçi Sigortaları Kurumu ile işçilere ve 1949 yılında Emekli Sandığı Kanunu ile memurlara yönelik sosyal güvenlik uygulamaları dikkat çekmektedir. Bu dönemde kurulan çeşitli banka ve meslek odaları sandıkları da her bir iş ve meslek kolunun ayrı ayrı sosyal güvenliğe kavuşturulması sonucunu doğurmuştur. 1965 yılında ise 506 sayılı yasa ile Sosyal Sigortalar Kurumu kurulmuştur. 1961 yılında kurulan Devlet Planlama Teşkilatının sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında toplanması planı, bu alanda ortaya çıkan çok başlılığı gidermeye yönelik bir çaba içerirse de 1972 yılında serbest meslek erbabı ve esnafın sosyal güvenlik ihtiyacını gidermeye yönelik olarak kurulan Bağ-Kur, söz konusu çok başlılığın artarak devam etmesine yol açmıştır.

1980'li yıllarla birlikte sosyal güvenlik anlayışı, dünyaya hâkim olan neo- liberal ekonomi politikaları tarafından şekillendirilmiş, sosyal güvenlik politikaları kar eksenli bir çizgiye oturtulmaya çalışılmıştır. 1999 yılında emeklilik yaşı ve prim ödeme gün sayılarının kademeli bir şekilde arttırıldığı bir düzenleme yapılarak birçok sigortalı ve iştirakçinin emeklilik hayali yıllar sonraya ötelenmiştir. Sorun, ancak 2023 yılında yapılan düzenlemeyle kısmen de olsa düzeltilebilmiştir. Ayrıca 1990'lı yıllar boyunca siyasal kaygılarla popülist politikalar da gündeme gelmiş, "süper emeklilik" gibi uygulamalar bütçeye getirdiği yükün yanında adil olmayan birtakım sonuçlara yol açmıştır. İsteğe Bağlı Sigorta primi ödeme, tarımda çalışanlara yönelik tarım Bağ- Kur'u ve tarım sigortası gibi uygulamalar da sosyal güvenlik alanındaki çok başlılığın artmasına neden olmuş ve pratikte birçok soruna yol açmıştır.

2008 yılında 5510 sayılı yasa gereğince kurulan Sosyal Güvenlik Kurumu, tüm sosyal güvenlik kurumlarını kademeli bir şekilde bir araya getirme hedefinin bir ürünü olarak varlığını devam ettirmektedir.

Çalışmada ana hatlarıyla Türkiye'nin yüz yıllık sosyal güvenlik kuruluşları ve uygulamaları

*Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, ocoluk2015@gmail.com

irdelenmeye çalışılmış, bu kurum ve uygulamaların fayda ve zararları üzerinde kısaca durulmuştur. Sosyal güvenliğe ilişkin literatürde önem arz eden çalışmalardan, meclis zabıtlarından, Resmi Gazete'den, eski sosyal güvenlik kurumlarının genelgelerinden ve Sosyal Güvenlik Kurumuna ait dokümanlardan faydalanılmış, yer yer gazetelerden (Milliyet ve Cumhuriyet) yararlanılmıştır. Böylece Cumhuriyetin yüz yıllık sosyal güvenlik kurumlarının macerası ve birikiminin yanında sosyal güvenlik sisteminin sunduğu olanaklar ile toplumun beklentileri arasında göze çarpan eksiklikler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Sosyak Güvenlik Kurumu, Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı, Bağ-Kur

SOCIAL SECURITY PRACTICES AND SOCIAL SECURITY INSTITUTIONS IN THE LAST CENTURY IN TÜRKİYE

Abstract

The principle of social state, which first found its place in the 1961 Constitution, preserved its existence in the 1982 Constitution as well. However, it is misleading to think that social security practices related to the requirements of the social state began in 1961.

In this sense, it is possible to trace the beginning of social security institutions and understanding to the Ottoman Empire. The social security laws enacted in the First Assembly before the proclamation of the Republic and covering the workers working in the coal mines of Zonguldak later formed the basis of the Social Insurance Institution.

The decision to pay the pensions of pensioners, widows and orphans from the state treasury, which was included in the Public Health Law enacted in the same year, with some regulations made in favor of the workers at the Izmir Economy Congress held in 1923, stands out as the first social security policies of the Republic.

With the labor law adopted in 1936, regulations regarding working hours were made. The law is also important in terms of containing provisions regarding the social security institution to be established in the future.

With the multi-party period, important breakthroughs were made in the field of social security. Social security practices for workers with the Workers Insurance Institution in 1946 and for civil servants with the Pension Fund Law in 1949 are noteworthy developments.

Various banks and professional chambers founded in this period resulted in providing the social security of each business and profession separately. In 1965, the Social Insurance Institution was established with the law No. 506.

Although the plan of the State Planning Organization, which was established in 1961, to gather social security institutions under a single roof, included an effort to eliminate the multi-headedness that emerged in this field, Bağ- Kur, (Self-Employed Social Security) which was established in 1972 to meet the social security needs of the self- employed and tradesmen, the said multi- headed led to its continuation.

With the 1980s, the understanding of social security was shaped by the neo- liberal economic

policies that dominate the world, and social security policies were tried to be placed on a profit- oriented line. In 1999, an arrangement was made in which the retirement age and the number of premium payment days were gradually increased, and the retirement dreams of many insured and insurance fund members were postponed to later years.

The problem could only be partially corrected with the arrangement made in 2023. In addition, during the 1990s, populist policies came to the fore with political concerns, and practices such as “super retirement” led to some unfair results as well as the burden it brought to the budget. Applications such as optional insurance premium payment, agricultural Bağ- Kur for those working in agriculture sector and agricultural insurance have also led to an increase in the multi- headedness in the field of social security and have led to many problems in practice.

The Social Security Institution, which was established in 2008 in accordance with the law No. 5510, continues to exist as a product of the goal of gradually bringing together all social security institutions.

In this study, Türkiye’s social security institutions and practices of the last hundred years have been tried to be examined, and the pros and cons of these institutions and practices have been briefly emphasized.

Important studies in the literature on social security, parliamentary minutes, the Official Gazette, the circulars of former social security institutions and documents belonging to the Social Security Institution were used, and newspapers (Milliyet and Cumhuriyet) were used from time to time.

Thus, in addition to the progress of the hundred- year- old social security institutions of the Republic, the conspicuous deficiencies between the opportunities offered by the social security system and the expectations of the society were tried to be revealed.

Keywords : Social Insurance Institution, Social Security Practices

BERLİN BÜYÜKELÇİSİ KEMALEDİN SAMİ PAŞA'NIN MUSTAFA KEMAL PAŞA VE KENDİSİNE YÖNELİK MUHTEMEL SUİKAST GİRİŞİMLERİNE KARŞI VERDİĞİ DİPLOMATİK MÜCADELE

Kemal ÖZDEN*

Özet

Türkiye Cumhuriyeti istihbarat birimleri, Türkiye'den sınır dışı edilen 150 kişiden bazılarının Bulgaristan ve Romanya'da aralarında Berlin'de katledilen Talat Paşa, Bahaeddin Şakir ve Cemal Azmi'nin katillerinin de bulunduğu Ermeni teröristlerle birlikte Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa ve diğer Türk ricaline suikast düzenleme hazırlığı içinde olduklarını tespit etmiştir. Ankara bu bilgiyi Berlin Büyükelçisi Kemaleddin Sami Paşa'ya iletmiş ve muhtemel suikastlara karşı teyakkuza geçme uyarısında bulunmuştur. Büyükelçilik bunun üzerine 28 Ocak'tan itibaren nota ve şahsi görüşmeler aracılığıyla Alman Dışişleri Bakanlığı'yla temasa geçerek gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasını ve Türk devlet adamlarını katleden ve şehirde bulunması muhtemel teröristler ve yıkıcı örgütlere mensup diğer Ermeniler hakkında bilgi sunulmasını talep etmiştir.

Alman Dışişleri Bakanlığı, Bahaeddin Şakir ve Cemal Azmi cinayetleri davasında Talat Paşa'nın karısı Hayriye Hanım'ın ifadesi üzerine zanlı olarak tutuklanan ve delil yetersizliği nedeniyle serbest bırakılan Souren Berberian'ın Paris'e gittiğini, orada evlendikten sonra Breslau'ya yerleştiğini ve Şubat 1926'da Berlin'e döndüğünü bildirmiştir. Prusya İçişleri Bakanlığı, Büyükelçiliğin talebi üzerine Berberian ve karısının sınır dışı edilmesini kararlaştırmıştır.

Almanya Dışişleri Bakanı Dr. Gustav Stresemann, Berlin polisinin Hintli, İranlı ve Araplardan oluşan bir grubun Mustafa Kemal Paşa'ya suikast hazırlığı içinde olduğu yönündeki bir izi takip ettiğini ve grubun Kopenhag'a gitme niyetinde olduğunu Kopenhag Büyükelçisi Gerhard von Mutius aracılığıyla oradaki Türkiye Elçisi Haydar Bey'e bildirmiştir.

150 kişilik listede yer alan Tarık Mümtaz'ın karısıyla birlikte Berlin'e geldiği istihbarı alan Türk Büyükelçiliği, Dışişleri Bakanlığı'na Romanya'daki gizli örgüt tarafından Berlin'e Sami Paşa'yı öldürmek üzere gönderilen bu kişinin Büyükelçilik binası çevresinde oldukça sık ve şüpheli şekilde dolaştığını ve defalarca Sami Paşa'ya ulaşmaya çalıştığını bildirerek gerekli önlemlerin alınmasını talep etmiştir.

Tarık Mümtaz'ı adım adım takip eden polis, onun Komünist faaliyetler nedeniyle Romanya'dan sınır dışı edildiğini, Tarık Mümtaz-Bloch adına Köstence'de tanzim edilen Arnavutluk pasaportu

ve Alman kökenli karısıyla 5 Ocak 1926'da Berlin'de ikamet kaydı yaptırdığını ve yoksul bir hayat sürdürdüğünü tespit etmiştir. Mümtaz 6 Nisan'da karısını Berlin'de bırakıp eski Padişah Vahideddin'le görüşmek ve akabinde geri dönmek üzere San Remo'ya gitmiştir. Dışişleri Bakanlığı yetkilisiyle şahsen görüşen Sami Paşa, Arap dili ve edebiyatı uzmanı Prof. Dr. Georg Kampffmeyer'in Mümtaz'a para vererek onu sürgündeki eski Sultan Vahideddin'le siyasi temas kurması için San Remo'ya gönderdiğinden şikâyetçi olmuştur.

Prusya İçişleri Bakanlığı, Türk Büyükelçiliği'nin talebi üzerine, Mümtaz'ın Berlin'e dönmesi

*Uzman, oezden@yahoo.de

durumunda sınır dışı edilmesini kararlaştırmıştır. Almanya Dışişleri Bakanlığı da, Mümtaz'ın geri dönmesinin engellenmesi için, yurt dışı temsilciliklerine ona vize tanzim edilmemesi talimatı göndermiştir. Mümtaz bir daha geri dönmemiştir.

"Hindistan Haydudu" (The Thug of India) adlı örgütün lideri olduğunu ileri süren bir kişi, Mayıs ortalarına doğru Türkiye, İran ve Mısır'ın Berlin diplomatik temsilciliklerine gönderdiği mektup aracılığıyla, "İngiltere ve Fransa çevreleriyle" işbirliği yaptığını tespit ettiği şark ülkeleri elçilik ve büyükelçiliklerinin askerleri tarafından cezalandırılacağı tehdidinde bulunmuştur. Sami Paşa, Berberian'ın Berlin'e dönmesinin ardından böyle bir tehditte bulunulduğu için, şehirde suikast kurbanı olan Türk devlet adamlarıyla aynı kaderi paylaşacak olmasından endişe etmeye başlamıştır. Adı belirtilmeyen diplomatik üç temsilcilikten birisi, tehdidin arkasında Kampffmeyer'in yer aldığını ileri sürmüştür.

Bahaeddin Şakir ve Cemal Azmi cinayetleri davasında zanlı Berberian'ın avukatlığını yapmış olan ve eski müvekkilinin suç işlemeyeceğine inanan eski Milletvekili ve Prusya İçişleri Bakanı Wolfgang Heine Kasım sonunda, Dışişleri Bakanlığı Türkiye Şubesi Müdürü Kurt Ziemke ile Berberian hakkındaki sınır dışı kararının kaldırılması konusunu görüşmüştür. Karar, Heine ile Ziemke tarafından geliştirilen ve ustaca uygulanan plan sonucunda Mart 1927'de kaldırılmıştır.

Alman Dışişleri Bakanlığı Siyasi Arşivi'nde Türkiye ile ilgili gizli yazışmaların muhafaza edildiği bir dosyada tespit edilen konuya ilişkin belgeler, bugüne kadar Alman ve Türk tarihçiliğinde değerlendirilmemiştir. Bugüne kadar karanlıkta kalmış olan bu konu, sözkonusu belgeler temel alınarak ve ilgili diğer Alman ve Türk kaynaklarıyla desteklenerek aydınlığa kavuşturulacak ve yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler : Mustafa Kemal Paşa, Kemaleddin Sami Paşa, Tanık Mümtaz, Souren Berberian, Mehmed Vahideddin

THE DIPLOMATIC STRUGGLE OF THE AMBASSADOR IN BERLIN KEMALLEDDIN SAMI PASHA AGAINST POSSIBLE ASSASSINATION ATTEMPTS AGAINST MUSTAFA KEMAL PASHA AND HIMSELF

Abstract

The intelligence services of the Republic of Türkiye determined that some of the 150 people deported from Türkiye for collaborating with the enemy were preparing to assassinate President Mustafa Kemal Pasha and other Turkish dignitaries together with Armenian terrorists in Bulgaria and Romania, including the assassins of Talat Pasha, Bahaeddin Şakir and Cemal Azmi, who were murdered in Berlin. Ankara conveyed this information to its Ambassador to Berlin, Kemaleddin Sami Pasha, and warned him to be on alert against possible assassinations. In response, the Embassy contacted the German Foreign Ministry through notes and personal meetings from January 28 onwards, asking for the necessary security measures to be taken and for information about the terrorists who had assassinated Turkish statesmen and who were possibly still in the city, as well as other Armenians belonging to subversive organizations.

The German Foreign Ministry reported that Souren Berberian, who had been arrested as a suspect in the Bahaeddin Şakir and Cemal Azmi murders case based on the testimony of Hayriye Hanım, wife of Talat Pasha, and released due to lack of evidence, went to Paris, married there, settled in Breslau and returned to Berlin in February 1926. Upon the request of the Embassy, the Prussian Interior Ministry decided to deport Berberian and his wife.

The German Foreign Minister, Dr. Gustav Stresemann, informed the Turkish Ambassador to Copenhagen, Haydar Bey, through the Ambassador to Copenhagen, Gerhard von Mutius, that the Berlin police were following a trail that a group of Indians, Iranians and Arabs were preparing to assassinate Mustafa Kemal Pasha and that the group intended to go to Copenhagen.

After receiving the information that Tank Mümtaz, who was on the list of 150 people, had arrived in Berlin with his wife, the Turkish Embassy informed the Ministry of Foreign Affairs that this person, who had been sent to Berlin by the secret organization in Romania to kill Sami Pasha, had been wandering around the Embassy building frequently and suspiciously and had repeatedly tried to reach Sami Pasha and requested that necessary measures be taken.

The police, who followed Tank Mümtaz step by step, determined that he had been deported from Romania due to his Communist activities, that he had registered with his wife of German origin in Berlin on January 5, 1926 with an Albanian passport issued in Constanta in the name of Tank Mümtaz-Bloch, and that he was living in poverty. Mümtaz left his wife in Berlin on April 6 and traveled to San Remo to meet with former Sultan Vahideddin and then to return. Sami Pasha personally met with the Foreign Ministry official and complained that Prof. Dr. Georg Kampffmeyer, an expert in Arabic language and literature, had paid Mümtaz and sent him to San Remo to establish political contacts with the exiled former Sultan Vahideddin.

Upon the request of the Turkish Embassy, the Prussian Interior Ministry decided that Mümtaz would be deported if he returned to Berlin. The German Foreign Ministry, in order to prevent Mümtaz from returning, sent instructions to its foreign missions not to issue him

a visa. Mümtaz never returned.

In mid-May, a man claiming to be the leader of an organization called "The Thug of India" sent a letter to the diplomatic missions of Türkiye, Iran and Egypt in Berlin, threatening that the embassies of the Eastern countries, which he found to be collaborating with "the circles of England and France", would be punished by his soldiers. Since such a threat was made after Berberian's return to Berlin, Sami Pasha began to worry that he would share the same fate as the Turkish statesmen who were assassinated in the city. One of the three unnamed diplomatic missions claimed that Kampffmeyer was behind the threat.

At the end of November, Wolfgang Heine, former Member of the German Parliament and Prussian Minister of the Interior, who was Berberian's lawyer in the case of the murders of Bahaeddin Şakir and Cemal Azmi and who believed that his former client would not commit a crime, discussed with Kurt Ziemke, Director of the Turkish Department of the Foreign Ministry, the lifting of the deportation order against Berberian. The decision was lifted in March 1927 as a result of a plan developed and skillfully executed by Heine and Ziemke.

The documents on the subject, which were discovered in a file in the Political Archive of the German Foreign Ministry, where confidential correspondence on Türkiye is kept, have not been evaluated in German and Turkish historiography until today. This issue, which has remained in the dark until today, will be clarified and interpreted on the basis of these documents and supported by other relevant German and Turkish sources.

Keywords : Mustafa Kemal Pasha, Kemaleddin Sami Pascha, Tarık Mümtaz, Souren Berberian, Mehmed Vahideddin

ANAVATANA KATILMASI SIRASINDA HATAY'DA DEMİRYOLU KARAYOLLARI VE LİMANLARIN DURUMU

Cengiz ATLI*

Özet

Hatay Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Osmanlı İmparatorluğu'nda önce Halep'e bağlı bir sancak ve daha sonra kaza olarak yönetilmiştir. 1516'da Yavuz Sultan Selim bu toprakları ele geçirmiş ve Osmanlı İmparatorluğu dönemi başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Hatay'daki hâkimiyeti 1918 yılına kadar devam etti.

Mondros Mütarekesinden sonra Fransız işgaline uğrayan ve 1921 yılında Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında kalan Antakya, İskenderun ve havalisinde İskenderun Sancağı adıyla bir yönetim kuruldu. 6 Eylül 1938 günü Mecliste yeni "Hatay Anayasası" kabul edildi. Anayasaya göre "Sancak" yerine devletin adı "Hatay Devleti" olarak kabul edilmiş ve idare şekli Cumhuriyet olarak belirlenmiştir. Hatay devletinde, merkez Antakya olmak üzere İskenderun, Ordu (Yayladağı), Kırıkhan ve Reyhaniye ilçe olarak belirlendi.

16 Şubat 1939 günü yapılan toplantıda Türkiye Cumhuriyeti kanunları Hatay kanunu olarak aynen kabul edildi. 28 Haziran'da Hatay Millet Meclisinin son toplantısı yapıldı. Bu toplantıda Hatay'ın Türkiye'ye katılma kararı kabul ediliyordu. 7 Temmuz 1939 tarih ve 3711 sayılı kanunla, Fransızlar' la yapılan 23 Haziran anlaşması sonucunda, Türkiye milli hududu içine giren Hatay'ın Türkiye'ye ilhak edildiğini, Hatay vilayetinin kurulduğunu, Dört Yol kazasının Seyhan'dan Hassa nahiyesinin İslahiye'den (Gaziantep) ve kaza haline getirilerek Hatay vilayetine bağlandığını belirten hükümler içeriyordu.

Hatay verimli toprağı, ılıman iklimi ve Amanos Dağları ile çevrili yapısıyla tarih boyunca kültür ve uygarlık merkezi olmuştur. Özellikle İskenderun Limanı'nın işlevsel hale gelmesiyle bölgede artan nüfus, tarımın yanında ticari hayatın da canlanmasını sağlamıştır. İskenderun Limanı'nın ekonomide yerini tam olarak belirlemesi bölgeye demiryolu hattının gelmesiyle gerçekleşmiştir. İç kesimler ile liman arasında bağlantıyı sağlayacak bu hat Mersin'in ekonomik anlamda gelişmesini kat kat artırmıştır. Bu dönemde şark bölgesinin nakliyatı Nusaybin Hattı üzerinden sağlanmaktaydı. Hatay'ın anavatana katıldıktan sonra Nusaybin üzerinden gelen demiryolunun İskenderun limanına kadar genişletilmesi amaçlanmıştır. Bu dönemde toplam 537 km karayolu mevcuttu.

Bildirimizin konusu 1939 yılında Hatay'ın anavatana katılması sırasında Hatay'da demiryolu, karayolları ve limanların durumunu arşiv kaynakları, temel kaynaklar, TBMM tutanakları ve hatıratlar ışığında aydınlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Hatay, Demiryolu, Karayolu, Liman, bağımsızlık

THE STATUS OF RAILWAYS, HIGHWAYS AND PORTS IN HATAY DURING ITS ACCESSION TO THE HOMETLAND

Abstract

Hatay is one of the oldest settlements in Anatolia. In the Ottoman Empire, it was first ruled as a sanjak of Aleppo and later as a district. In 1516, Yavuz Sultan Selim conquered these lands and the ruling period of the Ottoman Empire began. The dominance of the Ottoman Empire in Hatay continued until 1918.

After the Armistice of Mudros, an administration named Iskenderun Sanjak was established in Antakya, Iskenderun and its surroundings, which were occupied by the French in 1921 and remained outside the borders of the Republic of Türkiye. On September 6, 1938, the new "Hatay Constitution" was accepted in the Parliament. According to the constitution, the name of the state was accepted as "Hatay State" instead of "Sancak" and the type of administration was determined as republic. In the Hatay State, the center was determined as Antakya, and Iskenderun, Ordu (Yayladağı), Kırıkhan and Reyhaniye were the districts.

At the meeting held on February 16, 1939, the laws of the Republic of Türkiye were accepted as the law of Hatay. The last meeting of the Hatay National Assembly was held on 28 June. At this meeting, Hatay's decision to join Türkiye was accepted. With the law dated 7 July 1939 and numbered 3711, as a result of the June 23 agreement with the French, Hatay was acceded to Türkiye, the province of Hatay was established, the town of Dört Yol was separated from Seyhan and the town of Hassa was separated from İslahiye (Gaziantep) and they were turned into districts and connected to the province of Hatay.

Hatay has been a center of culture and civilization throughout history with its fertile soil, mild climate and it is surrounded by the Amanos Mountains. The increasing population in the region, especially after the Iskenderun Port became functional, enabled the revival of commercial life as well as agriculture. The exact positioning of Iskenderun Port in the economy was realized with the arrival of the railway line to the region. This line, which will provide the connection between the inner parts and the port, has increased the economic development of Mersin many times. In this period, the transportation of the eastern region was provided via the Nusaybin Line. After Hatay joined the motherland, it was aimed to expand the railway coming from Nusaybin to the port of Iskenderun. During this period, a total of 537 km of highways were available.

The subject of our paper, which is the status of railways, highways and ports in Hatay during the accession of Hatay to the homeland in 1939, will be tried to be clarified in the light of archival sources, basic sources, parliamentary minutes and memoirs.

Keywords : Hatay, Railway, Road, Port, Independence

ALMAN BELGELERİNDE ÇAĞDAŞ İKİ MODERNİST MUSTAFA KEMAL VE CEMAL PAŞA ÖZELİNDE VATAN DAVASI

Mustafa ÇOLAK*

Özet

Modernitenin XIX. yüzyıl ve XX. yüzyılın ilk yarısındaki en belirgin simgelerinden biri "ulus devlet" ve bununla bağlantılı olan "vatan" kavramıdır. Yeniçağdaki kozmopolit ve geniş coğrafyalı imparatorlukların yerini, artık kendi kaderini belirleyen ve nüfus olarak yoğunlukta olunan bölgelerde, "vatan" adı verilen, millî karakterli devletler almaya başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti zamanın ruhuna uygun olarak bu süreç içerisinde kurulmuştur. Bu bağlamda devletin kurucu önderi Mustafa Kemal Paşa ve zaman zaman görüştüğü, mektuplaştığı, haberleştiği İttihatçı liderlerden Cemal Paşa, çağının iki modernist Türk generali ve siyasetçileri olarak dikkat çekmişlerdir.

Her ikisi de Osmanlı Devleti'nin en modern okullarında eğitim almış, Osmanlı ordusunun parlak birer kurmay subayı olarak, devletin Batı'ya açılan önemli bir penceresi olan Selanik'te görev yapmış ve özellikle Fransız kültür dünyası üzerinden Avrupa'daki gelişmeleri takip etmiş liderlerdir. Dolayısıyla onlar, çökmekte olan Osmanlı Devleti'nin kurtuluşunun, ancak modernleşme ile, yani ulus devletin inşası ile mümkün olabileceğine inanmışlardır. Bu inanç her ikisinin de dünyadaki siyasi gelişmeleri takip ettiklerini ve entelektüel bir birikime sahip olduklarını göstermektedir.

Birinci Dünya Savaşı fiilen başladıktan hemen sonra, 2 Ağustos 1914'de gizli imzalanan Osmanlı- Alman İttifak Antlaşması'yla birlikte, Almanya'nın Osmanlı Devleti'nde bulunan diplomatik ve askeri temsilciliklerinin, Alman Dışişleri Bakanlığı'na veya Genel Karargahı'na gönderdikleri resmi veya gayri resmi raporlarının sayılarında önemli bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda yazılan raporlarda Osmanlı devlet adamları ve önde gelen subaylarının niteliklerini ve düşünce dünyalarını ele alan belgelerde mevcuttur. Hem Birinci Dünya Savaşı'nda hem de Millî Mücadele döneminde isimleri sürekli öne çıkan, iki dost lider olan Mustafa Kemal Paşa ile Cemal Paşa arasındaki görüşmeler, mektuplaşmalar ve haberleşmelerde Alman yetkililerin raporlarında ve Alman gazetelerinde yer almıştır. Bu rapor ve haberlerde her ikisinin de Vatanperver, Milliyetçi, Devrimci ve Türkçü gibi ortak özellikler taşıdığına vurgu yapılmaktadır.

Bu bildirinin amacı, yukarıda bahsettiğimiz ve Berlin'deki Alman Dışişleri Bakanlığı Arşivi'nden (Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes) temin ettiğimiz ve PA-AA, R13199, Türkei Nr.134'de kayıtlı bulunan, Alman Büyükelçilik ve Konsolosluk raporlarını, ayrıca Deutsche Allgemeine Zeitung ve Deutsche Zeitung gibi dönemin önde gelen Alman gazetelerinde konuyla ilgili çıkan haberleri, analitik bir yöntemle irdelemektir. Bu nedenlerle, bu bildirinin özgün ve alana katkı sağladığına şüphe yoktur.

Anahtar Kelimeler : Mustafa Kemal Paşa, Cemal Paşa, Ulus Devlet, Türk-Alman İlişkileri, Millî Mücadele Dönemi

*Prof. Dr., Samsun Üniversitesi, mustafa.colak@samsun.edu.tr

TWO CONTEMPORARY MODERNISTS IN GERMAN DOCUMENTS: THE CAUSE OF HOMETLAND IN THE CASE OF MUSTAFA KEMAL AND CEMAL PASHA

Abstract

One of the most prominent symbols of modernity in the 19th century and the first half of the 20th century is the "nation state" and the related concept of "homeland". The place of cosmopolitan and wide- geography empires in the modern age has been taken over by nation- states with a national character, which were determining their own destiny in the areas they densely populated, areas known as "homeland". The Republic of Türkiye was established in this process in accordance with the spirit of the time. In this context, Mustafa Kemal Pasha, the founding leader of the state, and Cemal Pasha, one of the Unionist leaders whom Mustafa Kemal met, corresponded and communicated with from time to time, stand out as the two modernist Turkish generals and politicians of their age.

Both were leaders who were educated in the most modern schools of the Ottoman Empire, served as brilliant staff officers of the Ottoman army in Thessaloniki, which was an important window of the state to the West, and followed the developments in Europe, especially through the French cultural world. Therefore, they believed that the salvation of the crumbling Ottoman Empire could only be achieved through modernization, namely by building a nation-state. This belief showed that both of them followed the political developments in the world and had an intellectual background.

After the outbreak of World War I, with the secretly signed Ottoman-German Alliance Treaty on August 2, 1914, there was a significant increase in the number of official and unofficial reports sent to Germany's diplomatic and military representatives in the Ottoman Empire by Germany's Foreign Ministry or General Staff. In the reports written in this context, there are documents dealing with the qualifications and world of thought of Ottoman statesmen and leading officers. The meetings, correspondence, and communications between two friendly leaders, Mustafa Kemal Pasha and Cemal Pasha, who were prominent during both the First World War and the National Struggle, were documented in reports by German authorities and covered in German newspapers. The reports and news coverage emphasized that both leaders shared common characteristics, such as being patriots, nationalists, revolutionaries, and proponents of Turkism

The purpose of this paper is to analyze, through an analytical method, the reports of the German Embassy and Consulates as well as news articles related to the subject published in leading German newspapers of the period, such as Deutsche Allgemeine Zeitung and Deutsche Zeitung, which we obtained from the Political Archive of the German Foreign Ministry in Berlin (Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes), recorded in PA- AA, R13199, Türkiye No.134 as mentioned above. For these reasons, we believe that this paper is original and makes a valuable contribution to the field.

Keywords : Mustafa Kemal Pasha,Cemal Pasha,Nation State, Turkish-German Relations,National Struggle Period

MUSTAFA KEMAL'İN LENİN'E, LENİN'İN MUSTAFA KEMAL'E YAZDIĞI MEKTUP Hasan CİCİOĞLU*

Özet

Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920 Cuma günü Ankara'da açıldı. İstanbul'dan gelenlerin de katılımıyla çalışmalarına başladı.. "Egemenlik Kayıtsız Şartsız Ulusundur" hükmü, yeni Türk Devleti'nin egemenlik kaynağını halktan alan insan hakları esaslarına dayandırıyordu. Meclis'in toplandığının ertesi günü kürsüye gelen Mustafa Kemal Paşa Ateşkes'ten sonraki gelişen olayları içeren çok uzun ve ayrıntılı bir konuşma yaptı.

B.M.M. nin açılması ile yeni bir devlet kuruluyordu. Bu devletin adı resmen konmamış olmakla beraber, Böyle bir hükümet, ulusal egemenlik temeline dayanan bir halk hükümetidir.

Cumhuriyet'in ilanı savaş sonrasına kalmakla beraber, sistem, yapısı gereği bir cumhuriyet idi. Meclis Başkanı Mustafa Kemal Paşa, uygulamada devletin başkanı idi. Yine bu önergede dile getirildiği üzere Türk adı binlerce yıl sonra, ilk kez kurulmakta olan devlete veriliyor ve devletle ulus aynı isimde bütünleşiyordu.

25 Nisan 'da Mustafa Kemal imzasını taşıyan ve Hamdullah Suphi Bey tarafından hazırlanmış bulunan ve Meclis'in oybirliği ile kabul ettiği "Büyük Millet Meclisi'nin Memlekete Beyannamesi"adı altında yayınlandı. Bu bildiri ile ülkenin nasıl işgal edildiği ve kurtuluş için nasıl bir mücadele verilmesi gerektiği ve Meclis'in halkın iradesi olduğu dile getirildi.

26 Nisan'da da "Sovyet Rusya Halk Komiserler Meclisi"ne bir mektup gönderilerek, ilk dış ilişkinin başlatılmasına çalışıldı. Bu bildiri de Büyük Millet Meclisi reisi Mustafa Kemal imzalı mektup ve Lenin tarafından 17 Haziran 1920 de Mustafa Kemal Paşa'ya cevap olarak gönderilen mektup o günkü kaleme alış şekliyle ilk defa bu Kongrede sunulacaktır.

Atatürk Araştırma Merkezi Bilim Kurulu Asli Üyesi,

Netkent Akdeniz Araştırma ve Bilim Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler.Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı Başkanı. KKTC.

Anahtar Kelimeler : Sovyet Rusya, Lenin, Ankara, Mektup

*Doç. Dr., Netkent Akdeniz Araştırma ve Bilim Üniversitesi, hasan.cicioglu@emu.edu.tr

THE LETTERS WRITTEN BY MUSTAFA KEMAL TO LENIN AND BY LENIN TO MUSTAFA KEMAL

Abstract

Grand National Assembly was opened on Friday, 23 April 1920. It started to work with the participation of the people who came from Istanbul. 'Sovereignty unconditionally belongs to the nation' provision pointed out that the new Turkish state takes source of sovereignty from the public; it was based mainly on human rights principles. Mustafa Kemal Pasha, who came to the lectern the day after the convening of parliament made a very long and detailed speech about the events that developed after the truce.

A new state was established by the opening of Grand National Assembly. Although the name of the state has not officially assigned, such a state is the people's state which is based on national sovereignty. It's the republic. Although the declaration of republic was prolonged until after the war, due to the system structure, it was a republic. The president of the council Mustafa Kemal Pasha is the president of the state practically. Thousands of years later, the Turk name was given to a state being established for the first time and also, nation and state integrated in the same name as was said in the proposal.

On 25 April, bearing the signature of Mustafa Kemal and prepared by Hamdullah Suphi and the unanimous acceptance of the parliament, 'Grand National Assembly declaration to homeland' was published. The declaration stated how the country was occupied and what fighting for the liberation must be like as well as the fact that the council represented the willpower of the public.

On 26 April, the first external relation was started by a letter which was sent to the Council of Public Commissars of Soviet Russia. In this paper, it's going to be the first time to present the original form of the letter which was signed by Mustafa Kemal, who was the Head of the Grand National Assembly, and the letter which was sent by Lenin to Mustafa Kemal Pasha, on 17 July 1920 the way they were written on those days.

In this letter, it's stated that Bolshevik forces took over Georgia and removed the British from there, there would be cooperation between Azerbaijan and Armenia and the needs of the government of Ankara were communicated to them. The collaboration acceptance letter which came from Lenin is also included in this study.

Keywords : Russia, Lenin, Ankara

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI TÜRK SAVUNMA SANAYİİNİN GELİŞİM SÜRECİNİN DEĞERLENDİRMESİ

Hüsnü ÖZLÜ*

Özet

Türk savunma sanayiinin gelişim süreci Osmanlı Devleti'nin yükselme döneminde başlamaktadır. Yeniçağ ile birlikte Avrupa'da yaşanan aydınlanma süreci ve 18'inci yüzyıldan itibaren başlayan teknolojik gelişmeler Osmanlı Devleti'nin bu alandaki üstünlüğünü sona erdirmiş ve 19'uncu yüzyılda bu üstünlük Avrupa devletlerine geçmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında savunma sanayii çalışmaları İmalat- ı Harbiye'den devr olan ve 1921 yılında kurulan Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü vasıtası ile yürütülmüştür.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türk ordusunun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla harp sanayii alanında yeni bir yapılanmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaçlar sonucunda 15 Mart 1950 tarihinde Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu kurulmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Türk ordusunun modern bir donanıma kavuşturulması için birçok plan ve çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar askeri yardımların oluşturduğu olumsuz şartlar nedeniyle planlandığı gibi sürdürülememiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında uygulanan ambargo neticesinde tek kaynaktan silah sağlamanın sakıncaları yakından görülmüş, alternatif kaynaklara gitmenin ve millî savunma ihtiyaçlarının mümkün oranda yerli kaynaklardan sağlamanın gereği açıkça anlaşılmıştır. Bu çerçevede Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakıfları kurulmuş ve bu vakıflar için gerekli fonlar oluşturulmuştur. Bu vakıflar Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı" adıyla yeniden teşkilatlandırılmış, ordu - millet bütünleşmesinin en önemli göstergesi olarak günümüze kadar faaliyetlerini sürdürmüştür.

Bu bildiride Türk Savunma Sanayiinin kırıma evreleri ele alınarak günümüzde gelinen nokta ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Türk savunma sanayiinin gelişim süreci Osmanlı Devleti'nin yükselme döneminde başlamaktadır. Yeniçağ ile birlikte Avrupa'da yaşanan aydınlanma süreci ve 18'inci yüzyıldan itibaren başlayan teknolojik gelişmeler Osmanlı Devleti'nin bu alandaki üstünlüğünü sona erdirmiş ve 19'uncu yüzyılda bu üstünlük Avrupa devletlerine geçmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında savunma sanayii çalışmaları İmalat- ı Harbiye'den devr olan ve 1921 yılında kurulan Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü vasıtası ile yürütülmüştür.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türk ordusunun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla harp sanayii alanında yeni bir yapılanmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaçlar sonucunda 15 Mart 1950 tarihinde Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu kurulmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Türk ordusunun modern bir donanıma kavuşturulması için birçok plan ve çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar askeri yardımların oluşturduğu olumsuz şartlar nedeniyle planlandığı gibi sürdürülememiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında uygulanan ambargo neticesinde tek kaynaktan silah sağlamanın sakıncaları yakından görülmüş, alternatif kaynaklara gitmenin ve millî savunma ihtiyaçlarının mümkün oranda yerli kaynaklardan sağlamanın gereği açıkça anlaşılmıştır. Bu çerçevede Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakıfları kurulmuş ve bu vakıflar için gerekli fonlar oluşturulmuştur. Bu vakıflar

*Prof. Dr., Millî Savunma Üniversitesi Kara Harp Okulu Yerleşkesi, husnuozlu@hotmail.com

Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı" adıyla yeniden teşkilatlandırılmış, ordu - millet bütünleşmesinin en önemli göstergesi olarak günümüze kadar faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu bildiride Türk Savunma Sanayinin kırılma evreleri ele alınarak günümüzde gelinen nokta ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler : Savunma Sanayii, Ambargo, Askeri Fabrika, Askeri Yardım, Askeri Teknoloji

EVALUATION OF THE DEVELOPMENT PROCESS OF TURKISH DEFENSE INDUSTRY AFTER WORLD WAR II

Abstract

The development process of the Turkish defense industry began during the rise of the Ottoman Empire. The enlightenment process experienced in Europe with the modern age and the technological developments that began in the 18th century ended the superiority of the Ottoman Empire in this field and this superiority passed to European states in the 19th century. In the early years of the Republic, defense industry activities were carried out by the General Directorate of Military Factories, which was taken over from the İmalat- i Harbiye and established in 1921.

After World War II, a new structure was needed in the defense industry in order to meet the needs of the Turkish army. As a result of these needs, the Machinery and Chemical Industry Corporation was established on March 15, 1950. After World War II, many plans and steps were made to modernize the Turkish army. These efforts could not be carried out as planned due to the unfavorable conditions created by military aid. As a result of the embargo imposed during the Cyprus Peace Operation, the drawbacks of providing weapons from a single source were closely observed, and the necessity of going to alternative sources and meeting national defense needs from domestic sources to the possible extent was clearly understood. In this framework, the Land, Naval and Air Force Strengthening Foundations were established and the necessary funds were created for these foundations. These foundations were reorganized under the name of "Turkish Armed Forces Strengthening Foundation" and have continued their activities until today as the most important indicator of the integration of the army and the nation.

In this paper, the breaking phases of the Turkish Defense Industry will be discussed and evaluated comparatively with the point reached today.

Keywords : Defense Industry, Embargo, Military Factory, Military Aid, Military Technology

TÜRKİYE'DE DÜZENLENEN İLK KADIN İKTİSAT SERGİSİ (15-22 ARALIK 1932)

Seda BAYINDIR ULUSKAN*

Özet

1929 Dünya Ekonomik Krizi dünyada olduğu kadar Türkiye'de de ciddi iktisadi sorunlar yarattı. Krizi önlemeye yönelik çabalar çerçevesinde ülkenin ekonomik yapısına uygun pek çok tedbir alındı. Bu depresyon yıllarında öncelik verilen konuların başında; ithalatın kısılması, halkın yerli malı üretip tüketmeye teşvik edilmesi ve topluma tasarruf alışkanlığı kazandırılması geliyordu. Halkı tutumlu olmaya ve yerli malı kullanmaya alıştırmak gayesiyle 1929 yılının Aralık ayında Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti kuruldu. Cemiyet, amacına ulaşmak için uzun yıllar 12-19 Aralık tarihleri arasında "Tasarruf ve Yerli Malı Haftası" düzenledi. Bilhassa 1930-35 yılları arasında adeta birer kampanyaya dönen bu hafta boyunca okullarda programlar yapıldı, piyesler, oyunlar oynanıp yerli malları satan mağazalar arasında vitrin yarışmaları düzenlendi.

Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti, Tasarruf ve Yerli Malı Haftası kapsamında toplantı ve konferanslar düzenlemenin yanı sıra sergiler de açtı. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri, 15-22 Aralık 1932 tarihleri arasında Ankara'da, Cemiyet ile İsmet Paşa Kız Enstitüsü tarafından düzenlenen Birinci Kadın İktisat Sergisi idi. Sergide, 1928'de açılan ve Cumhuriyet'in ilk kız enstitüsü olan İsmet Paşa Kız Enstitüsünün ürünleri büyük ilgi çekti. Açılışını TBMM Başkanı Kâzım Özalp'in yaptığı sergide Başbakan İsmet İnönü, bakanlar ve milletvekilleri ile pek çok zat hazır bulundu. Enstitü Müdürü Münir Hayri Bey ve öğrencilerinin büyük emek harcadığı ilk Kadın İktisat Sergisi'ni 18 Aralık'ta Gazi Mustafa Kemal Paşa da ziyaret etti. Cumhurbaşkanı, yaklaşık bir buçuk saat kaldığı sergiden büyük beğeniyle ayrıldı.

İsmet Paşa Kız Enstitüsü binasında hazırlanan sergi altı kısımdan oluşmaktaydı. Serginin Kız Enstitüsüne ait olan birinci kısmında; kadınlara mahsus yerli mallardan hazırlanmış çamaşır, elbise, şapka gibi ürünler teşhir edildi. İkinci kısmında Tasarruf Cemiyetinin faaliyetlerine, diğer kısımlarda ise yerli mallardan yapılan ürün ve mobilyalarla döşenen bir ev modeli ile Gazi Orman Çiftliği, İpekış ve Hereke Fabrikası ürünlerine yer verildi. Büyük bir özenle hazırlanan sergi; enstitülü kız öğrencilerin yeteneklerine, Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyetinin faaliyetlerine, yerli mallardan ucuz ve güzel neler yapılabileceğine dair gezenlere fikirler verdi ve olumlu bir kanaat oluşturdu.

Bu bildirinin amacı, Birinci Kadın İktisat Sergisi'nin düzenlenme nedenini, detaylarını, toplumsal yansımalarını ve millî iktisat davasında Türk kadınının rolünü ortaya çıkartarak bu alandaki araştırmalara katkıda bulunabilmektir. Çalışmanın ana kaynağını dönemin basını oluşturmakta, ayrıca konuyla ilgili telif eserler ve lisansüstü tezlerden de yararlanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Millî İktisat, Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti, İsmet Paşa Kız Enstitüsü, Yerli Malı, İktisat Sergisi

*Doç. Dr., Millî Savunma Üniversitesi Hava Harp Okulu, Beşeri ve Sosyal Bilimler Bölümü,
suluskan@hho.msu.edu.tr

THE FIRST WOMEN'S ECONOMICS EXHIBITION ORGANIZED IN TÜRKİYE (DECEMBER 15-22, 1932)

Abstract

The World Economic Crisis of 1929 created serious economic problems in Türkiye as well as in the world. As part of the efforts to prevent the crisis, many measures were taken in accordance with the economic structure of the country. The primary issues that were given priority during these depression years were the reduction of imports, encouraging the people to produce and consume domestic goods, and instilling a habit of saving into society. The National Economy and Savings Society was established in December 1929 to accustom the people to being thrifty and using domestic goods. The Society organized "Savings and Domestic Goods Week" between 12-19 December for many years to achieve its goal. Especially during this week, which turned into almost a campaign between 1930-35, programs were held in schools, games were played, and showcase competitions were organized between stores selling domestic goods.

The National Economy and Savings Society organized meetings and conferences as part of the Savings and Domestic Goods Week, as well as opened exhibitions. One of the most striking examples of this was the First Women's Economics Exhibition organized by the Society and İsmet Paşa Girls Institute between 15-22 December 1932 in Ankara. The products of İsmet Paşa Girls Institute, which was opened in 1928 and was the first girls' institute of the Republic, attracted great attention in the exhibition. Prime Minister İsmet İnönü, ministers, deputies and many people were present at the exhibition, which was opened by the Speaker of the Grand National Assembly of Türkiye Kazım Özalp. On December 18, Gazi Mustafa Kemal Paşa also visited the first Women's Economics Exhibition, where the Director of the Institute, Münir Hayri, and his students made great efforts. The President left the exhibition with great admiration, where he stayed for about an hour and a half.

The exhibition, which was prepared in the İsmet Paşa Girls Institute building, consisted of six parts. In the first part of the exhibition, which belongs to the Institute for Girls; Products such as underwear, dresses and hats made from domestic goods for women were exhibited. In the second part, the activities of the Savings Society, and in the other parts, a house model furnished with products and furniture made from domestic goods, and the products of Gazi Forest Farm, İpekiş and Hereke Factory were included. The exhibition, prepared with great care, gave ideas to the travelers about the talents of female students from the institute, the activities of the National Economy and Savings Society, and what can be made cheap and beautiful from domestic goods and formed a positive opinion.

The purpose of this article is to contribute to the research in this field by revealing the reason for the organization of the First Women's Economy Exhibition, its details, social reflections and the role of Turkish women in the national economy case. The main source of the study is the press of the period. In addition, copyrighted works and postgraduate theses related to the subject are also used.

Keywords : National Economy, National Economy and Savings Society, İsmet Paşa Girls Institute, Domestic Goods, Economics Exhibition

AZERBAJCAN'IN TOPLUMSAL BÜTÜNLÜĞÜNÜN İHLALİ - ZENGİZOR SORUNU VE TÜRKİYE Xoshgadam ISLAM*

Özet

Bu makale, Zangazur'daki şiddetli çatışma hakkında bir tarihçe sunmaktadır. Yazar, zengin olgusal malzemeye dayanarak, Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki bölgesel anlaşmazlıkların nedenlerine ışık tutmaya çalışıyor. Birinci dönem, Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti döneminde, ikinci dönem ise Azerbaycan'da Sovyet hükümetinin kurulmasından sonraki dönemde Zangazur'daki siyasi ilişkileri ele almaktadır. Gelecekteki çatışmanın temelleri işte bu sırada atıldı. Mayıs 1918'de Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan'ın bağımsız devletlerinin ilanıyla, yeni kurulan cumhuriyetlerin her birine toprak sorunu özellikle şiddetli hale geldi. Bu dönemde Güney Kafkasya bölgesindeki illerde etnik olarak karışık nüfusa sahip birçok ilçe vardı. Sovyet Rusya'nın hegemonyasının kurulmasından sonra toprak iddiaları güçlendi. "Zangazur meselesi" Avrasya bölgesindeki tek Türk kuşağını yok etmeyi amaçlıyordu. Bu nedenle bölgesel ve siyasi sorunlar komşu Türkiye ile çözülmek zorundaydı. 1920 Nisan fethinden sonra Azerbaycan fiilen Moskova'dan Bakü'ye gönderilen Bolşevik ve Taşnak elçileri- S.Orjonikidze, S. Kirov, Mikoyan ve diğerleri tarafından yönetildi. N.Nerimanov liderliğindeki Azerbaycan hükümeti, ulusal çıkarları koruyacak durumda değildi. Azerbaycan'ı işgal eden 11- ci Kızıl Ordu, Taşnak Ermenistanı'nın Azerbaycan- Karabağ, Zengazur, Nahçıvan ve diğer bölgelere yönelik saldırılarını engellemek ve Müslüman nüfusu katletmek yerine, Azerbaycan sakinlerinin silahsızlandırılması ile meşguldü. Bu kez Sovyet Rusya, Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin katılımı olmaksızın, Taşnak Ermenistanı ile toprak meselelerini gizlice müzakere etti. Sovyet Rusya ile Ermenistan Cumhuriyeti arasında 16 Ağustos 1920'de imzalanan altı maddelik anlaşmaya göre Şarur- Deralayaz bölgesi Ermeni toprağı olarak kabul edilmiş, Zangazur, Nahçıvan ve Karabağ bölgeleri ihtilafı kabul edilmişti. Bu konuda Azerbaycan hükümetinin lideri N. Narimanov şiddetle protesto etti. Bu anlaşmanın yazarı Vladimir Lenin, Sovyet Rusya Dışişleri Bakanı Chicherin, protestosuna kayıtsız kaldı. Azerbaycan'a karşı her zaman rakip siyaset yürüten Orcanikidze inisiyatifle şunları yazdı: "Eğer Dağlık Karabağ ve Zengezur bir an önce Ermenistan'a katılsa, kim Azerbaycan'ı diğer bölgelerden reddetmeye mecbur edebilir? Azerbaycan'a Dağlık Karabağ ve Zengezur'a özerklik vermesini sağlardım". O zamanlar Sovyet Rusya ile ittifak halinde olan Türkiye'nin ordusu Mayıs 1920'den itibaren burada bulunuyordu. Veysel Paşa liderliğindeki Türk birlikleri, Nahçıvan'ın Ermeni saldırısından korunmasında belirleyici rol oynadı. Kızıl Ordu Temmuz 1920'de Nahçıvan topraklarına girdi ve 28 Temmuz'da Nahçıvan SSC kuruldu. Nahçıvan Devrimci Komitesi, Nahçıvan'ı Azerbaycan'ın ayrılmaz bir parçası ilan etti. 29 Kasım 1920'de Ermenistan'da Sovyet iktidarının kurulmasının ardından ihtilafı topraklar için mücadele yeni bir aşamaya girdi. 1 Aralık 1920'de N.Narimanov, Sovyet Ermenistanı'nın kurulmasına ilişkin bir bildiri yayımladı. Komünist Parti Merkez Komitesi Kafkasya Bürosu'nun aceleyle yazdığı bu bildiri de şunları yazıyordu: "...Sovyet Azerbaycan bundan sonra hiçbir toprak sorununun iki komşu ulusun, Ermeniler ve Müslümanların karşılıklı kan dökmesine neden olamayacağını duyurur; Sovyet Ermenistan'ın ayrılmaz bir parçası olan Zangazur ve Nahçıvan bölgesi toprakları; Dağlık Karabağ köylüleri (Ermeniler) - kendi kaderini tayin etme hakkına sahiptir ve Zangazur sınırları içindeki tüm askeri faaliyetler askıya alınır, Sovyet Azerbaycan birlikleri Zangazur'dan çıkarılır." Bu sorumsuz açıklama Türkiye tarafından sert bir şekilde kınandı ve

*Dr. Öğretim Üyesi, Baku State University, xoshgedem-islam@rambler.ru

Nahçıvan protestolara başladı.

Anahtar Kelimeler : RUSYA, ERMENİLER, ZANGAZUR, SOVYET,İŞGAL,,SİYASİ YÖNLER

VIOLATION OF THE TERRITORIAL INTEGRITY OF AZERBAIJAN THE ZANGAZUR ISSUE AND TÜRKİYE

Abstract

This article provides a short history on the violent conflict in Zangazur. Making use of rich factual material, the author tries to shed light on the causes of territorial disputes between Azerbaijan and Armenia. The first period considers political relations in Zangazur during the Azerbaijan Democratic Republic; the second period focuses on the aftermath of the establishment of Soviet government in Azerbaijan. It was at this time that the foundations of the future conflict were laid. With the proclamation in May 1918 of the independent states of Azerbaijan, Armenia and Georgia, the question of territories to each of the newly formed republics became especially acute. Within this period, there were many districts with ethnically mixed populations in the provinces of the South Caucasus region. After the establishment of the hegemony of the Soviet Russia, the territorial claims strengthened. The "Zangazur issue" was aimed at destroying the single Turkish belt in the Eurasian region. For this reason territorial and political issues had to be resolved with neighboring Türkiye. After the conquest of April 1920, actually Azerbaijan was ruled by Bolshevik and Dashnak emissaries who were S.Orjonikidze, S. Kirov, Mikoyan and others who were sent from Moscow to Baku. Azerbaijan government led by N.Nerimanov was not in a position to protect national interests. The 11th Red Army which occupied Azerbaijan, instead of preventing the aggression of Dashnak Armenia in the regions of Azerbaijan- Karabakh, Zengazur, and Nakhchivan and other regions and committing massacres against Muslim population, it was busy with disarmament of the Azerbaijani residents. This time Soviet Russia negotiated secretly with Dashnak Armenia about the territorial problems without the participation of Azerbaijan Soviet Socialist Republic. According to the agreement with the six articles, which was concluded on August 16, 1920, between Soviet Russian and Armenian Republic, the Sharur-Deralayaz region was confirmed as the Armenian territory, and the Zangazur, Nakhchivan and Karabakh regions were considered as controversial. In this regard the leader of the Azerbaijan government N. Narimanov expressed strong protest. Vladimir Lenin, the writer of this agreement, the Minister of Foreign Affairs of Soviet Russia, Chicherin remained indifferent to his protest. Orcanikidze, who always conducted rival policies against Azerbaijan, wrote the following: "If Nagorno-Karabakh and Zangezur immediately joined Armenia, who could be obliged to reject Azerbaijan from other regions? I would make Azerbaijan give autonomy to Nagorno-Karabakh and Zangezur". At that time, the army of Türkiye, which was in alliance with the Soviet Russia, was located here as of May of 1920.The Turkish troops, led by Veysel Pasha played a decisive role in the preservation of Nakhchivan against the Armenian aggression. The Red Army entered the territory of Nakhchivan in July of 1920 and Nakhchivan SSR was established on July 28. Nakhcnivan Revolutionary Committee declared Nakhchivan an integral part of Azerbaijan. After the establishment of the Soviet power in Armenia, on November 29, 1920, the struggle for the controversial territories entered a new phase. On December 1, 1920, N.Narimanov issued a declaration on the establishment of the Soviet Armenia. This declaration written in a hasty manner by the Caucasus Bureau of the Central Committee of the Communist

party, stated: "...The Soviet Azerbaijan announces that from now on, no territorial issues can cause mutual bloodletting between the two neighboring nations, the Armenians and Muslims. The territory of Zangazur and Nakhchivan district are inseparable parts of Soviet Armenia. Nagorno-Karabakh villagers (Armenians) have the full right of self-determination and all military activities inside the Zangazur borders are suspended. The troops of Soviet Azerbaijan shall be removed from Zangazur." This irresponsible statement was sharply condemned by Türkiye, and Nakhchivan began protests.

Keywords : Russia, Armenians, Zangazur, Soviet, Conquest, Political Aspects

MAVİ GÖĞÜN ALTINDA: BÜKREŞ İLE İSTANBUL ARASINDA DÜZENLİ UÇUŞLARIN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ İÇİN ROMANYA-TÜRKİYE HAVA SÖZLEŞMESİ'NİN İMZALANMASI (3 HAZİRAN 1939)

Liliana Elena BOSCAN*

Özet

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, uçakların görülmemiş bir gelişimine tanık olduk. Bu "Havacılığın Altın Çağı"nda eski askeri pilotların yeniden dönüşümü gerçekleşir ve böylece ticari ve posta havacılığı gelişir.

Bu bağlamda öncelikle Romanya'nın Afrika'ya veya Orta Doğu'ya (1924-1939) gitmek üzere Türkiye hava sahası üzerinden uçuşlarını inceleyeceğiz. Rumen havacıların seyir defterlerinde, Türk havacılarıyla Eskişehir'de yapılan görüşmeler veya Türk hava meydanlarının (Yeşilköy, Eskişehir ve Adana) sunumları hakkında önemli bilgiler buluyoruz. Türk havacıları ise Bükreş'te bir durakla (Mayıs 1931) Romanya hava sahası üzerinden uçtu. Ayrıca Uluslararası Havacılık Federasyonu Konferansı'na (Haziran 1931, Bükreş) katıldılar. İkinci olarak, Türk askeri havacılarından oluşan birliğin Bükreş'e yaptığı ziyareti (Mayıs 1934) sunacağız. Rumen askeri havacılar bu ziyarete karşılık verecek ve 7 uçaklık bir filo Ankara'ya varacak. Atatürk tarafından karşılandılar ve her birine kendi imzasıyla altın birer saat hediye ettiler (Mayıs 1935). Üçüncü olarak, bu çalışmada Türkiye veya Romanya'da uçuş yapan üç istisnai kadın pilotun faaliyetini vurgulayacağız: Smaranda Brăescu (İstanbul, 1933), Sabiha Gökçen (Bükreş, 1939) ve Irina Burnaia (Ankara, 1939). Dördüncü olarak Bükreş-İstanbul arasında ilk havayolunu açmak için Prens G. Bibescu ile Celâl Bayar arasında yapılan görüşmeleri sunacağız. Böylece 3 Haziran 1939'da Romanya-Türk Hava Sözleşmesi imzalandı.

LARES ilk uçuşunu 5 Haziran 1939'da sabah 8:00'de yapıyor. Yeşilköy/İstanbul'dan saat 10:30'da Băneasa Havalimanı/Bükreş'e varış. Bu makale, Romanya Dışişleri Bakanlığı Arşivinde bulunan yayınlanmamış belgelere dayanmaktadır (Türkiye, Ankara ve İstanbul fonu, ibadetlerle ilgili özel ciltler). Tüm belgeler Romanya Ulusal Arşivlerinde, Romanya ve Türk basınında bulunan bilgilerle ve ayrıca Rumen pilotların anılarıyla ilişkilendirilecektir.

Anahtar Kelimeler : Romanya-Türkiye ilişkileri, Sabiha Gokcen, Turk ve Rumen havayollari

* Doç. Dr., University of Bucharest, History Bucharest Romanya, liliana.boscan@gmail.com

UNDER THE BLUE SKY: THE SIGNING OF THE ROMANIAN-TURKISH AIR CONVENTION FOR THE REALIZATION OF REGULAR FLIGHTS BETWEEN BUCHAREST AND ISTANBUL (June 3, 1939)

Abstract

After the First World War we witness an unprecedented development of aircraft. In this "Golden Age of Aviation" a re-conversion of ex-military pilots takes place and thus commercial and postal aviation develops.

First of all, in this context, we will analyse in this study the Romanian flights that flew over the Turkish airspace on their way to Africa or the Middle East (1924-1939). In the logbooks of the Romanian aviators we find important information about the discussions with the Turkish aviators in Eskişehir or presentations of Turkish airfields (Yesilköy, Eskişehir and Adana). On the other hand, Turkish aviators flew over Romanian airspace with a stop in Bucharest (May 1931). They also participated in the Conference of the International Aeronautical Federation (June 1931, Bucharest).

Secondly, we will present the visit of the squadron of Turkish military aviators to Bucharest (May 1934). Romanian military aviators returned this visit and a squadron with 7 planes arrived in Ankara. They were received by Atatürk who gave each of them a golden watch with his signature (May 1935).

Thirdly, we will emphasize in this study the activity of three exceptional female pilots who flew in Türkiye or Romania: Smaranda Brăescu (Istanbul, 1933), Sabiha Gökçen (Bucharest, 1939) and Irina Burnaia (Ankara, 1939).

Fourthly, we will present the negotiations between Prince G. Bibescu and Celâl Bayar in order to open the first airline between Bucharest and Istanbul. Thus, the Romanian- Turkish Air Convention was signed on June 3, 1939. LARES made its first flight on June 5, 1939 at 8:00 a.m. from Yeşilköy/Istanbul and arrived at Băneasa Airport/Bucharest at 10:30 a.m.

The paper is based on unpublished documents found in the Archive of the Ministry of Romanian Foreign Affairs (fund Turkey, Ankara and Istanbul, special volumes concerning conventions). All documents will be correlated with information found in the National Archives of Romania, Romanian and Turkish press, as well as on memories of Romanian pilots.

Keywords : Romanian-Turkish Relations, Air Convention, Sabiha Gokcen, Turkish and Romanian Airlines, Yesilkoy, Turkish Aviation

DOĞU'NUN KAHRAMANI MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN FARŞÇA GAZETELERDEKİ TASVİRİ: VAKA ÇALIŞMASI: İKDAM GAZETESİ

Mohammad Hossein SADEGHİ*

Özet

Farsça kaynaklar, Osmanlı ve Türkiye tarihi hakkında değerli bilgiler veren en önemli kaynakların başında gelmektedir. Ayrıca bu kaynaklar, yabancı gözlemcilerin Türkiye'de yaşanan olaylara bakış açısını da göstermek konusunda yardımcı olmaktadır. Anılar, arşiv belgeleri ve gazeteler, Mustafa Kemal Atatürk ve yaptıkları ile ilgili olarak değerli ve eşsiz bilgiler içeren bu önemli kaynaklar arasında olmasına rağmen araştırmacılar tarafından henüz gereken önemi görmemiştir.

İran ile Türkiye'nin komşuluğu ve iki devlet arasında her türlü siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkiler göz önüne alındığında, bu devletlerden herhangi birinde meydana gelebilecek bir durum veya olay diğeri için özel bir öneme sahiptir. Öyleki, İran gazeteleri okunduğunda Türkiye'deki durum hakkında iyi bilgilere ulaşılabilmektedir. Aynı şekilde Türkiye'deki gazeteler okunduğunda da İranla ilgili bilgiler elde edilebilmektedir. Bu durum, özellikle de ülkelerde özel koşulların mevcut olduğu tarihin kritik dönemlerinde göze çarpmaktadır. Örneğin, Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin durumu ve ardından Türkiye'deki kurtuluş savaşları, çağdaş İran gazetelerine yansıyan konular arasındadır. Bu gazetelerin Türkiye'yi ele alma tarzı bu şekildedir: En önemli siyasi olayların özellikle de Düvel-i Muharebe durumunun yanı sıra Türkiye'nin siyasi durumunun yorumlandığı makaleler de yazılmıştır. Bu gazetelerden biri de çeşitli sayılarda Mustafa Kemal Paşa'ya ve onun Birinci Dünya Savaşındaki girişimlerine, Türkiye'nin kurtuluş savaşları ve hatta sonrasında gelişen olaylara yer vermiş olan Mirza Abbas Halili yönetimindeki İkdam gazetesidir. Bu makale, İranlı aydınların Mustafa Kemal Paşa hakkındaki görüşlerini anlamak için Bu gazetede onunla ilgili bilgileri inceleyerek İranlı aydınların Mustafa Kemal Paşa'ya karşı sergiledikleri tutumu, Mustafa Kemal'in olaylar karşısındaki girişimleri ve takip ettiği politikaları ilk elden aktarmaya çalışmaktadır. Buradan hareketle, Mustafa Kemal Paşa'nın Birinci Dünya Savaşı ve Türkiye'nin kurtuluş savaşlarındaki rolü, yaptığı konuşmalar ve hilafetin kaldırılması konusu bu gazetede ele alınan en önemli konuların başında geldiği söylenebilir. Bu gazetede, Mustafa Kemal Paşa ve yaptıklarıyla ilgili haberlere yer verilerek, örnek bir lider ve kahraman olarak övülmüş ve onun başta devlet adamları olmak üzere İranlılar tarafından örnek alınması tavsiyesinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Mustafa Kemal Paşa, Türkiye'nin Kurtuluş Savaşları, Türkiye Cumhuriyeti, İran, Farsça Gazeteler, İkdam

*Araştırma Görevlisi University of Tehran, adeghihossein1372@gmail.com

CHAMPION OF THE EAST THE DESCRIPTION OF MUSTAFA KEMAL PASHA IN PERSIAN NEWSPAPERS, A CASE STUDY: IKDAM NEWSPAPER

Abstract

Persian sources are among the most important sources that provide valuable information about Ottoman and Turkish history. In addition, these resources help show the perspective of foreign observers on events in Türkiye. Diaries, archival documents, and newspapers are among these sources that provide useful and sometimes unique information about Atatürk and his actions. Despite their undeniable importance, they have not been noticed by researchers yet.

Considering the neighborhood of Iran and Türkiye and the existence of all kinds of political, cultural, and economic relations between the two countries, the reporting of the events of each country was of special importance for the other, so that by reading the newspapers of Iran, you can get a good knowledge of the situation in Türkiye; the reverse of this case is also true. This issue shows itself more than before in critical periods of history when countries have special conditions; For example, the situation in Türkiye during the First World War and after the Turkish War of Independence are among the topics that are also reflected in contemporary Iranian newspapers. The way of dealing with Türkiye in these newspapers is as follows: in addition to reporting the most important political events, especially the conditions of the warring states, articles have also been written to interpret the political situation in Türkiye. One of these newspapers is Ikdam, edited by Mirza Abbas Khalil, which in several issues discussed Mustafa Kemal Pasha (later Atatürk) and his actions during the First World War, the Turkish War of Independence, and even after that.

In order to understand the opinion of the Iranian elites about Mustafa Kemal Pasha, this article has tried to provide a first-hand account of the reaction of the Iranian elites towards Mustafa Kemal Pasha and his actions and policies by examining the materials related to him in this newspaper. Accordingly, it can be said that: Mustafa Kemal Pasha's role in the First World War and the Turkish War of Independence, the abolition of the caliphate, and his speeches are among the most important topics discussed in this newspaper. By covering the news related to Mustafa Kemal Pasha and his actions, this newspaper referred to him as an exemplary leader, and by presenting a heroic face, praised him and advised Iranians, especially statesmen, to follow his example.

Keywords : Mustafa Kemal Pasha, Turkish War of Independence, Republic of Türkiye, Iran, Persian Newspapers, Ikdam

ÇANKAYA'DA BİR ALMAN ARKEOLOG; HANS HENNING VON DER OSTEN VE TÜRKİYE'DEKİ ÇALIŞMALARI

Ömer Faruk DEMİREL*

Özet

Bilindiği gibi Güneş- Dil Teorisine ve Tarih Tezine çok büyük ilgi gösteren Atatürk, Türk Tarih ve Türk Dil kurumlarından başka Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni kurarak Türk Dili ve Türk Tarihinin bilimsel yöntemlerle araştırılmasını ve öğretimini sağlamıştır. Bu Fakültede Dil, Tarih ve Coğrafyanın yanında Arkeoloji ve Filolojiye de gereken önem verilmiştir.

Gerek Osmanlı döneminde gerekse Cumhuriyet döneminde çok sayıda yabancı arkeolog ülkemizde kazılar yapmıştır. Şikago Üniversitesi'ne bağlı Oryantal Enstitüsü adına arkeolojik kazı yapan Amerikalılar arasında bir de Alman arkeolog bulunmaktadır. Hans Henning von der Osten

17 Mayıs 1930 tarihinde Atatürk tarafından Çankaya Köşkü'nde akşam yemeğine davet edilmiştir. Osten, Atatürk ile yaptığı konuşmalar ve edindiği izlenimler hakkında 4 sayfalık bir rapor kaleme almıştır. Amerikalı yetkililer için İngilizce yazmış olduğu raporun bir kopyası da İstanbul'daki Alman Arkeoloji Enstitüsü tarafından Alman Dışişleri Bakanlığına iletilmiştir. Bu bildiri de bu rapor değerlendirildiği gibi von der Osten'in biyografisi ve Türkiye'de bulunduğu dönemde yapmış olduğu çalışmalar da ele alınmıştır.

Hans Henning von der Osten 30 Ekim 1899 tarihinde Potsdam'da doğmuş ve 30 Haziran 1960 tarihinde Uppsala'da ölmüştür. General Erimar von der Osten'in oğlu olan Hans Henning ilk öğretimini Herzog hanedanının prensleriyle birlikte özel öğretmenlerle yapmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda Fransa cephesinde yaralanan Osten ordudaki istihbarat görevine 1921 yılına kadar devam etmiştir. Savaş sonrası Berlin'de başladığı Arkeoloji tahsilini 1922 yılında gittiği Amerika'da tamamlamıştır. Doktorasını yaptığı Şikago Üniversitesi adına 1926-1931 arası Türkiye'de arkeolojik çalışmalarda bulunmuştur. Osten 1936-1939 arası Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi'nde Arkeoloji dersleri vermiştir. Ankara Hava Savunma Genel Komutanlığı 2 No. lu Askeri Mahkemesi'nin 41/83 esas ve 58 karar sayılı ve 16.VII.1941 tarihli kararı ile casusluk suçundan 11 sene 8 ay mahkum ve amme hizmetlerinden müebbeden mahrumiyet cezası almıştır. 14.VII. 1950 tarihinde affedilmiştir. [1] İsveç'e yerleşen Osten, 1959 yılında İran'da yapılan Alman-İsveç ortak çalışması olan Taht-ı Süleyman kazısına başkanlık yapmıştır. Uppsala Üniversitesi'nde Ön Asya Arkeolojisi dersleri vermiştir.

Osten 18:45 de gittiği Çankaya'da Atatürk tarafından önce kütüphanede kabul edilir. Biraz hoşbeşten sonra Osten şahsı, eğitimi ve Oriental Institut adına Anadolu'da ifa ettiği işinden bahsettikten sonra söze giren Atatürk bir buçuk saat aralıksız eski Türk tarihi ve Akdeniz milletlerinin tarihi gelişimi hakkındaki fikirlerini anlatmıştır.

Osten, onun özellikle Orta Asya hakkında yapılan en son arkeolojik araştırmalar hakkında derin ve teknik bilgiye sahip olması beni şaşırttı demekten kendini alamamıştır. Atatürk kendisine Güneş Dil Teorisini ve Tarih tezini anlatmıştır.

Atatürk yemek esnasında Alman kayzerinden, askerlerden özellikle Liman von Sanders

Dr., Berlin Almanya, info@yesi-gmbh.de

Paşa'dan bahsetmiştir. Osten Atatürk'ün kendisine arkeoloji hakkında sorular sorduğunu ve notlar aldığını bildirmektedir. Atatürk kendisinden Ankara yakınlarında kazı yapmasını ve kendisinin kazı çalışmalarını yerinde görmek istediğini belirtir. Atatürk, 1 Haziran 1930 tarihinde Ankara'nın Haymana ilçesine bağlı Dereköy mahallinde bulunan Gavurkalesi'nde yapılan kazıyı ziyaret etmiştir.

Atatürk hakkında görgü tanıklarının beyanları hiç şüphesiz ki çok önemlidir. Atatürk'ün arkeolojiye dair bilgisinin ve ilgisinin bir yabancı arkeolog tarafından değerlendirilmesi çok önemlidir. Ayrıca Türkiye'de öğretim üyeliği ve arkeolojik kazılar yapmış olan Hans Henning von der Osten hakkında Berlin'deki Alman Arkeoloji Enstitüsünün arşivinde bulunan çok sayıda resmi yazışma, mektup ve raporun yardımıyla biyografisinin yazılması ve çalışmalarının incelenmesi de bilim tarihimize küçük bir katkı sağlayacaktır..

Anahtar Kelimeler : Atatürk, Arkeoloji, Hans Henning von der Osten, Almanya

A GERMAN ARCHAEOLOGIST IN ÇANKAYA: HANS HENNING VON DER OSTEN AND HIS WORK IN TÜRKİYE

Abstract

As is known, Atatürk, who showed great interest in the Sun- Language Theory and the History Thesis, established the Faculty of Language, History, and Geography, in addition to the Turkish Language and Turkish History Institutions, to ensure the scientific research and teaching of Turkish language and history with scientific methods. Archaeology and Philology were also given due importance in this faculty alongside Language, History, and Geography.

Numerous foreign archaeologists have conducted excavations in our country, both during the Ottoman period and the Republican era. Among the American archaeologists conducting archaeological excavations on behalf of the Oriental Institute affiliated with the University of Chicago was a German archaeologist. Hans Henning von der Osten was invited to dinner by Atatürk at Çankaya Palace on May 17, 1930. Osten wrote a four-page report on his conversations with Atatürk and the impressions he gained. A copy of the report, written in English for American authorities, was also sent to the German Foreign Ministry by the German Archaeological Institute in Istanbul. In this report, as well as evaluating the report, von der Osten's biography and the work he did during his time in Türkiye were also discussed.

Hans Henning von der Osten was born on October 30, 1899, in Potsdam, and died on June 30, 1960, in Uppsala. Hans Henning, the son of General Erimar von der Osten, received his first

education from private teachers with the princes of the Herzog dynasty. Osten, who was injured on the French front during World War I, continued his intelligence duties in the army until 1921. He completed his studies in Archaeology, which he started in Berlin after the war, in America in 1922. He conducted archaeological studies in Türkiye between 1926 and 1931 for the University of Chicago, where he received his doctorate. Osten gave archaeology courses at the Faculty of Language, History, and Geography between 1936 and 1939. He was sentenced to 11 years and 8 months in prison for espionage by the Ankara Air Defense General Command Military Court No. 2 on July 16, 1941, and was deprived of his civic rights

for life. He was pardoned on July 14, 1950. Osten, who settled in Sweden, chaired the joint German- Swedish excavation at Taht- ı Süleyman in Iran in 1959. He taught courses in Near Eastern Archaeology at Uppsala University.

Osten was first received in the library by Atatürk when he arrived in Çankaya at 18:45. After a little chat, when Osten talked about himself, his education, and the work he had done in Anatolia on behalf of the Oriental Institute, Atatürk spoke uninterrupted for an hour and a half about his ideas on the ancient history of the Turks and the historical development of Mediterranean peoples.

Osten could not help but say that he was surprised by Atatürk's profound and technical knowledge about the latest archaeological research, especially on Central Asia. Atatürk explained the Sun-Language Theory and the History Thesis to him during the dinner.

During a meal, Atatürk spoke about the German Kaiser and especially about General Liman von Sanders. Osten reports that Atatürk asked him questions about archaeology and took notes. Atatürk expressed his desire for Osten to excavate near Ankara and to see the excavation work firsthand. On June 1, 1930, Atatürk visited the excavation site at Gavurkalesi in the village of Dereköy, located in the Haymana district of Ankara. The testimonies of witnesses about Atatürk are undoubtedly important. The evaluation of Atatürk's knowledge and interest in archaeology by a foreign archaeologist is very significant. Additionally, studying the biography and work of Hans Henning von der Osten, who was a professor and conducted archaeological excavations in Türkiye, using the numerous official correspondences, letters, and reports found in the archives of the German Archaeological Institute in Berlin, would also make a small contribution to our scientific history.

Keywords: Atatürk, Archeology, Hans Henning von der Osten, Germany

SAİT HALİM PAŞA'NIN ATATÜRK, VAHDETTİN VE MİLLİ MÜCADELE HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ İkbal VURUCU*

Özet

Türk siyasi yaşamında Şura- yı Devlet reisliği, hariciye nazırlığı ve sadrazamlığıyla yanında düşünce dünyasında yazdığı risaleleri ile bilinen Sait Halim Paşa (1862-1921), Türk düşüncesinde İslamcılığın nevi şahsına münhasır bir düşünürdür. Avrupa'da siyaset bilimi okuduğu için Osmanlı ulema sınıfından olmadığı gibi Mısır yönetici ailesinden olması hasebiyle de devlet terbiyesine sahip biridir. 1910-1919 yılları arasında Fransızca eserlerini kaleme almış sonrasında ise Türkçeye çevrilmiştir. 1973 yılında bütün risaleleri Latin alfabesine Buhranlarımız ve Son Eserleri adıyla yayımlanmıştır. 1921'de Ermeni teröristlerce katledilmeden önce taslağını Osmanlı İmparatorluğu ve Dünya Savaşı isimli eserinin taslağını tamamlamıştır. Eserin Milli Mücadele ile ilgili kısımları 1921'de zaferle sonuçlanan Sakarya Meydan Muharebesi sonrasında yazmıştır. Buhranlarımız ve Son Eserleri'nin 1910-1919 yılları arasında yayımlanması dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu ve Dünya Savaşı kitabına göre meselelere toplumsal, siyasal ve dini bakış açısı ağırlığını koyar. İslamcılığın sosyolojik bir bakış açısına olan hakimiyetiyle öne çıkar. Said Halim Paşa 1921 yılında, elli yedi yaşında, Roma'da Ermenilerce şehit edilmiştir. Bu bildiri Paşa'nın Buhranlarımız eseri dışında yazmış olduğu ve katledilişinden kısa bir süre önce tamamlamış olduğu Osmanlı İmparatorluğu ve Dünya Savaşı isimli anılarında Mustafa Kemal ve Milli Mücadele tasavvuru ortaya konulacak ve çözümlenecektir. Bu bağlamda, Mustafa Kemal ve Milli Mücadele tasavvurunu İstanbul Hükümeti, Sultan Vahdettin, İtilaf Devletleri ve Bireysel düzlemdeki değişkenler nokta- i nazarından ele alınacaktır. Said Halim Paşa'nın Milli Mücadele karşısında yer alan Sultan Vahdettin ve yönetimini İtilaf Devletleri lehine Milli Mücadele aleyhine olan politikalarını onaylamadığı ve sert bir şekilde eleştirdiği görülmektedir. Eleştirisi genel olarak Sultan Vahdettin'in Mustafa Kemal ve Milli Mücadele hareketini rakip görmesi varsayımından kaynaklanmaktadır. Paşa ayrıca, Sultan Vahdettin ile II. Abdülhamit arasında bir de karşılaştırma yapar. Bu karşılaştırmada Vahdettin'in ağabeyi olan II. Abdülhamid'in zulüm taraftarı politikalarını devam ettirdiğini iddia eder.

Anahtar Kelimeler : Sait Halim Paşa, Mustafa Kemal, Sultan Vahdettin, Milli Mücadele

*Öğretim Görevlisi, Pamukkale Üniversitesi Pamukkale Üniversitesi, Acıpayam Meslek Yüksekokulu, ikbalvurucu@gmail.com

SAİT HALİM PASHA'S THOUGHTS ON ATATÜRK, VAHDETTİN AND THE NATIONAL STRUGGLE

Abstract

Sait Halim Pasha (1862-1921), who is known for his treatises written in the world of thought, as well as being the head of the Council of State, foreign minister and grand vizier in Turkish

political life, is a unique thinker of Islamism in Turkish thought. Since he studied political science in Europe, he was not from the Ottoman ulema class, and because he was from the ruling family of Egypt, he had a state education. He wrote his works in French between 1910-1919 and then translated them into Turkish. In 1973, all his treatises were published in the Latin alphabet under the name of *Our Depressions and His Last Works*. He completed the draft of his work *The Ottoman Empire and the World War* before he was massacred by Armenian terrorists in 1921. The parts of the work about the National Struggle were written after the Battle of Sakarya, which ended in victory in 1921. Since *Our Depressions and His Last Works* were published between 1910-1919, according to the *Ottoman Empire and the World War* book, the social, political and religious perspectives weigh on the issues. It stands out for its dominance of a sociological perspective of Islamism. Said Halim Pasha was martyred by Armenians in Rome in 1921, at the age of fifty-seven. In this paper, the imagination of Mustafa Kemal and the National Struggle will be revealed and analyzed in the memories titled *Ottoman Empire and the World War*, which Pasha wrote apart from the book entitled *Our Depression and completed shortly before his murder*. In this context, the imagination of Mustafa Kemal and the National Struggle will be discussed from the point of view of the Istanbul Government, Sultan Vahdettin, the Allied Powers and the individual variables. It is seen that Said Halim Pasha did not approve and harshly criticized the policies of Sultan Vahdettin and his administration against the National Struggle in favor of the Allies and against the National Struggle. His criticism generally stems from the assumption that Sultan Vahdettin saw Mustafa Kemal and the National Struggle movement as rivals. Pasha also makes a comparison between Sultan Vahdettin and Abdülhamit II. In this comparison, he claims that Abdulhamid II, Vahdettin's older brother, continued his pro-oppression policies.

Keywords : Sait Halim Pasha, Mustafa Kemal, Sultan Vahdettin, National Struggle

HAYATI BOYUNCA SANATÇILARI VE TİYATROÇULARI YÜCELTEN BİR LİDER: MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Selda Kulluk YERDELEN*

Özet

Ülkemizde Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra tüm toplumsal, kültürel ve siyasal yapının değişimi başlar. Mustafa Kemal Atatürk, Türk toplumunun yaşayışını Batı anlayışına yöneltmenin yanında ülkemizi her alanda Avrupa toplumlarının seviyesine çıkarmayı amaçlamıştır. Kurtuluş Savaşı'nın ardından düşünsel, eğitimsel ve yaşamsal açıdan devrimlerini birer birer gerçekleştirirken sanatı da unutmamıştır. Sanatı hem devrimin geniş kitlelere tanıtılmasında hem de ulusal bilincin yayılmasında bir araç olarak görmüştür. Bu düşünceyle birlikte güzel sanatlarda başarılı olunursa devrimlerde de başarılı olunacağına, tüm devrimlerin geniş kitlelere sanatla daha kolay yayılacağına inanmış ve bunu sürekli vurgulamıştır. Müzikten resime heykelden opera ve tiyatroya tüm sanat dallarıyla ilgilenmiş ve her konuşmasında güzel sanatların önemini ifade etmiştir.

Kurduğu Cumhuriyet'in temellerini ulusun bütünleşmesi ve güçlenmesinde temel öğelerden biri olan kültür üzerine oturtmuştur. Kültürün gelişiminde tiyatronun yerinin farkına varmıştır. Tanzimat ve sonrasındaki Meşrutiyet döneminde tiyatronun eski geleneksel tiyatrodan koptuğu gözlemlenir. Meşrutiyetle birlikte tiyatrodaki millileşme sürecinde ilk adım atılmıştır. Bu dönemde Batılı tarzdaki tiyatro örnek alınmıştır ama tiyatro amatörlerden kurtulmamıştır. Meşrutiyet döneminde başta konservatuar olarak kurulan Darülbeyazıt'ın gelişerek İstanbul Şehir Tiyatrosu olması, Türk ve Müslüman kadınların sahneye çıkma özgürlüğünü kazanması, Ankara'da " resim, tezyini sanatlar, mimarlık ve heykeltıraşlık " eğitiminin yanında "musiki ve temaşa" sanatlarında eğitimin gerçekleştiği Musiki Muallim Mektebi'nin, Millî Musiki ve Temsil Akademisi'nin, Ankara Devlet Konservatuarı ve İstanbul Devlet Konservatuarı'nın kurulması Cumhuriyet döneminde Mustafa Kemal Atatürk'ün yönlendirmesi ve desteğiyle gerçekleşmiştir.

Bu çalışmanın amacı, onun kültür değişimini ortaya koyarken sanata bakış açısını, tiyatro sanatına ve sanatçılara verdiği önemi vurgulamaktır. Özellikle yaşanmış olaylardan yola çıkarak tiyatroya verdiği değeri kendi cümleleriyle örnekler verme yöntemiyle aktarmak, yeni nesillere onun eğitimli usta bir sanatçı gibi duyarlı kişiliğini anlatmak amaçlanmıştır. Bildiride; sanatçılara ve tiyatro sanatına dair Mustafa Kemal Atatürk'ün düşünceleri ve dönemin tiyatro sanatındaki kazanımları, yazılı - basılı kaynaklar olan anı kitapları, Türk Tiyatrosu ile ilgili kitaplar, döneme ait dergiler, konuyla ilgili makaleler ve görsellerden faydalanılarak incelenmeye ve ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Atatürk, Türk Tiyatrosu, Cumhuriyet, Sanat, Tiyatro, Oyuncu

*Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü Sahne Tasarımı Asd Tınaztepe Yerleşkesi,
selda.kulluk@deu.edu.tr

A LEADER WHO ELEVATED ARTISTS AND THESPIANS THROUGHOUT HIS LIFE: MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Abstract

After the victory of the War of Independence in our country, the change of the entire social, cultural, and political structure began. Mustafa Kemal Atatürk aimed to direct Turkish society towards Western understanding and to raise our country to the level of European societies in all areas. While realizing his intellectual, educational, and vital revolutions one by one after the War of Independence, he did not forget about art. He saw art as a tool both in introducing the revolution to the masses and spreading national consciousness. With this idea, he believed that if success was achieved in fine arts, success would also be achieved in revolutions, and emphasized this continuously, stating that all revolutions would be more easily spread through art to the masses. He was interested in all branches of art, from music to painting, sculpture, opera, and theater, and expressed the importance of fine arts in every speech. He based the foundations of the Republic he founded on culture, which is one of the fundamental elements of national integration and strengthening. He realized the importance of theater in the development of culture. It is observed that theater broke away from the traditional theater during the Tanzimat and the subsequent Constitutional Monarchy period. The first step was taken towards nationalization in the theater during the Constitutional Monarchy period. During this period, Western-style theater was taken as an example, but theater could not get rid of amateurism. With the guidance and support of Mustafa Kemal Atatürk during the Republican era, the Istanbul City Theater, which was founded mainly as a conservatory during the Constitutional Monarchy period, developed, and the Ankara State Conservatory, Istanbul State Conservatory, National Music and Performance Academy, and the Music Teachers' School, which provided education in "music and entertainment" arts besides "painting, decoration arts, architecture, and sculpture," were established. The aim of this study is to emphasize his approach to art, the importance he gave to the theater and artists, while revealing his cultural transformation. It is intended to transfer the value he gave to theater through examples in his own words, especially by starting from the events that have taken place, and to tell the younger generations about his sensitive personality as an educated master artist. In the paper, Mustafa Kemal Atatürk's thoughts on artists and theater art and the gains in theater art of the period will be examined and revealed by making use of written and printed sources such as memoirs, books related to Turkish Theater, magazines of the period, articles, and visuals.

Keywords : Mustafa Kemal Atatürk, Turkish Theatre, Republic, Art, Theatre, Actor

TÜRK VE SOVYET BASININDA TEVFIK RÜŞTÜ ARAS VE ŞÜKRÜ KAYA'NIN 1937 SSCB ZİYARETİ

Mevlüt Samet YILDIZ*

Özet

Yaklaşık Dört asır boyunca birçok cephede karşı karşıya gelmiş olan Osmanlı Devleti ve Çarlık Rusya arasında yaşanan son savaş Birinci Dünya Savaşı olmuştur. Yirminci yüzyıl ve dolayısıyla Birinci Dünya Savaşı her iki devlet için de büyük umutlarla başlamış olmasına rağmen istedikleri doğrultuda sonuçlanmamış, nihayetinde iki ülkede de rejim değişiklikleri yaşanmıştır. Yaşanan bu rejim değişiklikleriyle birlikte yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti ve Sovyet Rusya arasındaki ilişkiler olumlu başlamış, sürekli pozitif yönde ilerleyerek İkinci Dünya Savaşı'na dek iyi dostluk ve komşuluk çerçevesinde şekillenmiştir. Süreç içerisinde karşılıklı gerçekleştirilen ziyaretler şüphesiz ki ikili ilişkilerin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Bu bağlamda çalışmamızın konusu Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras ile İçişleri Bakanı ve aynı zamanda Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Şükrü Kaya'nın birlikte 1937 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne gerçekleştirmiş oldukları ziyarettir. Söz konusu ziyaret iki ülke arasındaki ilişkilerin dostluk minvalinde seyrettiği dönemin son diplomatik ziyareti olması hasebiyle ön plana çıkmaktadır. İkili ilişkiler sadece dostluk boyutunda seyretmemiş, bazı uluslararası meselelerin çözümü noktasında da birlikte hareket edildiği yine bu süreçte görülmüştür. Çalışmamızın konusunu oluşturan 1937 ziyareti Sadabat Paktı'nın imzalanmasının hemen akabinde gerçekleşmiştir. Böylece söz konusu ziyaret, iki ülke arasındaki ilişkilerin önemi ve boyutunun kavranabilmesi açısından ehemmiyet taşımaktadır. Çalışmanın amacı; gerçekleştirilmiş olan ziyaret kapsamında gerek Türkiye'nin dış politikasında atmış olduğu bu önemli adımın Sovyetler Birliği'ndeki yankısı gerek ise iki ülke arasındaki ilişkilerin gelmiş olduğu boyutun irdelenmesi olacaktır. Böylelikle, Atatürk'ün vefatı öncesinde iki dost ülke arasında gerçekleştirilen son diplomatik ziyaret ile Türk- Sovyet ilişkileri literatürüne katkı sağlanması amaçlanmıştır. Hem Dışişleri hem de İçişleri Bakanı düzeyinde gerçekleştirilen resmi ziyaret her iki ülkenin basınında da geniş yer bulmuş, görüşmelere ait detaylar her iki ülkenin kamuoyları ile günlük paylaşılmıştır. Bu doğrultuda Türkiye ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin ziyaretin gerçekleştiği döneme ait önemli ulusal gazeteleri çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Ayrıca çalışmada Atatürk dönemi Türk- Sovyet ilişkileri üzerine yazılmış telif ve tetkik eserler ile kısıtlı miktarda olmasına rağmen Türk ve Sovyet arşiv belgelerinden faydalanılacaktır. Öte yandan ziyaretin uluslararası kamuoyuna ne şekilde yansındığını görmek amacıyla çalışmada İngiltere'nin önemli gazetelerinden birisi olan The Times ve Amerika'nın önemli gazeteleri arasında kabul edilen The New York Times gazeteleri de incelemeye alınacaktır.

Anahtar Kelimeler : Dış Politika,SSCB,Şükrü Kaya,Tevfik Rüştü Aras,Türkiye

*Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, smtyildiz@yandex.com

TEVFIK RUSTU ARAS AND SUKRU KAYA'S 1937 VISIT TO THE USSR IN THE TURKISH AND SOVIET PRESS

Abstract

The last war between the Ottoman Empire and Tsarist Russia, which had faced each other on many fronts for nearly four centuries, was the First World War. Although the 20th century and the First World War started with great hopes for both states, it could not achieve the desired result, and eventually regime changes took place in both countries. With these regime changes, the relations between the newly established Republic of Türkiye and Soviet Russia started positively, constantly moving in a positive direction, and were shaped within the framework of good friendship and neighborliness until the Second World War. The mutual visits carried out during the process have undoubtedly played an important role in the development of bilateral relations. In this context, the subject of our study is the visit of Minister of Foreign Affairs Tevfik Rüştü Aras and Minister of Internal Affairs and General Secretary of the Republican People's Party Şükrü Kaya to the Union of Soviet Socialist Republics in 1937. The visit comes to the fore as it is the last official visit during the period of friendship between the two countries. Bilateral relations have not only been observed in the dimension of friendship, but it has also been seen in this process that they have acted together in solving some international issues. The 1937 visit, which is the subject of our study, took place right after the signing of the Treaty of Saadabad. Thus, the said visit is important in terms of understanding the importance and dimension of the relations between the two countries. The aim of the study will be to examine the echo of this important step taken by Türkiye in the foreign policy of the Soviet Union and the extent of the relations between the two countries within the scope of the visit. Thus, it is aimed to contribute to the Turkish-Soviet relations literature with the last diplomatic visit between the two friendly countries before Atatürk's death. The official visit, which was carried out at the level of both Foreign and Interior Ministers, found wide coverage in the press of both countries, and the details of the negotiations were shared daily with their public. In this direction, the important national newspapers of Türkiye and the Union of Soviet Socialist Republics of the period of the visit form the basis of the study. In addition, the study will make use of original works written on Turkish-Soviet relations during the Atatürk period, as well as Turkish and Soviet archival documents, although they are in limited quantities. On the other hand, to see how the visit was reflected in the international public opinion, The Times, one of the most important newspapers in England, and The New York Times, which is considered among the important newspapers of the USA, will also be examined.

Keywords : Foreign Policy, USSR, Şükrü Kaya, Tevfik Rüştü Aras, Türkiye

ARŞİV BELGELERİ IŞIĞINDA TÜRKİYE'DE 1966-1967 YILLARINDA TARIM, ORMAN VE HAYVANCILIK FAALİYETLERİ

Nursal KUMAŞ*

Özet

Cumhuriyetin ilanından önce 1923 yılının Şubat ayında toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde Misak- i İktisadi ilkeleri kabul edilerek sanayi ve tarımla birlikte çift yönlü bir ekonomik gelişim öngörülmüştür. Cumhuriyetin ilanı ile beraber bu anlayış doğrultusunda İktisat Vekâleti kurulmuş ve Ziraat, Orman ve Baytar (Veteriner) Genel Müdürlükleri bu vekâlet bünyesinde yer almıştır. 1931 yılında Ziraat Vekâleti, İktisat Vekâleti'nden ayrılarak bağımsız bir Tarım Bakanlığı oluşturulmuştur. Çalışma dönemi içinde Tarım Bakanlığı'na bağlı genel müdürlükler şu şekilde belirlenmiştir: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, Türkiye Ziraat Donatım Kurumu Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü, Ziraat Mücadele ve Ziraat Karantina Genel Müdürlüğü ve Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü.

Bu çalışmada Tarım Bakanlığı'nın bünyesinde yer alan genel müdürlüklerin faaliyetleri ele alınmıştır. Tarım Bakanlığı'nın Başbakanlık makamına sunmak üzere 1966 yılında hazırlanmış olduğu rapor ve 1966-1967 yıllarına ait Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (CCA) belgeleri incelenerek tarım ve hayvancılık faaliyetleri tarihsel bir kesitte değerlendirilmiştir. Çalışma çerçevesinde çiftçinin, hayvan yetiştiricilerinin hükümetten beklentileri, hükümetin bu beklentilere yönelik yaptığı çalışmalar incelenmiş ve bu sektöre ait dönemsel bir profil oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tarım Bakanlığı'nın hazırladığı raporda arazi varlığı ve zirai potansiyel, üretim tedbirleri, pazarlama ve fiyat, zirai araştırma, eğitim ve yayım, hayvancılık, yem sanayi ve süt endüstrisi faaliyetleri bulunmaktadır. Arşiv belgelerinde halkın Tarım Bakanlığı'na yönelik dilek, talep ve şikâyetlerine bakanlığın verdiği yanıtlar, bakanlığın hedefleri ve bu hedefler doğrultusunda yapmış olduğu çalışmalar ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Söz konusu çalışmalar arasında şu başlıklar öne çıkmaktadır: afete uğrayan çiftçilere tohum ve fidan yardımı yapılması, suni gübre ihtiyacının giderilmesi, tarımsal mesleki öğretim kurumlarının sayısının artırılması, kurs-seminer programlarıyla çiftçinin yetiştirilmesi, zirai mücadele hizmeti sunulması, çiftçinin uygun ücretler karşılığında modern tarım alet ve makinalarını temin etmesinin sağlanması, damızlık hayvan ihtiyacının karşılanması, yem ihtiyacının giderilmesi için fabrikaların kurulması, örnek süt işletme tesislerinin açılması, gıda numune tahlillerinin yapılması, dokuma sanayisinin ihtiyacını karşılamak için yapağı üretiminin gerçekleştirilmesi, hayvan yetiştiriciliği yapanlara kredi verilmesi, hayvan borsa ve pazarlarının kurulması, hayvan hastalıklarıyla mücadele edilmesi, hayvan ırklarının ıslah edilmesi ve balıkçılık kooperatiflerinin kurulması.

Anahtar Kelimeler : Tarım Bakanlığı, Cumhuriyet Dönemi Tarım, Cumhuriyet Dönemi Hayvancılık, Cumhuriyet Dönemi Ormancılık

*Doç.Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Uludağ Üni. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölüm Başkanlığı, kumasnursal16@gmail.com

AGRICULTURE, FOREST AND LIVESTOCK ACTIVITIES IN TÜRKİYE IN 1966-1967 IN THE LIGHT OF ARCHIVAL DOCUMENTS

Abstract

Before the proclamation of the Republic, the principles of the Pact of Economics were accepted and a two-way economic development was envisaged together with industry and agriculture at the Izmir Economy Congress held in February 1923. With the proclamation of the Republic, the Ministry of Economy was established in line with this understanding and the General Directorates of Agriculture, Forestry and Veterinary Medicine were included in this ministry. In 1931, the Ministry of Agriculture was separated from the Ministry of Economy and an independent Ministry of Agriculture was established. During the working period, the general directorates affiliated to the Ministry of Agriculture were determined as follows: General Directorate of State Meteorology Affairs, General Directorate of Agricultural Affairs, General Directorate of Turkish Agricultural Equipment Institution, General Directorate of Forestry, General Directorate of Veterinary Affairs, General Directorate of Agricultural Control and Agricultural Quarantine and General Directorate of Turkish Dairy Industry Institution.

In this study, the activities of the general directorates under the Ministry of Agriculture are discussed. The report prepared by the Ministry of Agriculture in 1966 to present to the Prime Ministry and the documents of the Presidency State Archives Presidency Republic Archive (CCA) for the years 1966-1967 were examined and agriculture and livestock activities were evaluated in a historical section. Within the framework of the study, the expectations of the farmers and animal breeders from the government, the studies of the government on these expectations were examined and a periodic profile of this sector was tried to be created.

The report prepared by the Ministry of Agriculture includes the activities of land presence and agricultural potential, production measures, marketing and price, agricultural research, education and publication, animal husbandry, feed industry and dairy industry. In the archival documents, the answers of the ministry to the wishes, demands and complaints of the people towards the Ministry of Agriculture, the objectives of the ministry and the studies it has done in line with these targets are included in detail. Among these studies, the following topics stand out: providing seeds and saplings to the victims of disaster, meeting the need for artificial fertilizers, increasing the number of agricultural vocational education institutions, training the farmers with course- seminar programs, providing agricultural struggle services, ensuring that the farmers procure modern agricultural tools and machinery in return for reasonable fees, meeting the need for breeding animals Establishment of factories to meet the need for feed, opening of sample dairy facilities, making food sample analyzes, realizing the production to meet the needs of the weaving industry, granting loans to those engaged in animal breeding, establishing animal stock markets and markets, combating animal diseases, breeding animal breeds and establishment of fisheries cooperatives.

Keywords : Ministry of Agriculture, Republic Period Agriculture, Republican Period Livestock, Republican Period Forestry

KAZANILAN HAKLAR VE KURUMSALLAŞMA YÖNLERİYLE TÜRKİYE'DE SOSYAL GÜVENLİK ALANINDAKİ DÜZENLEMELER (1923-2000)

Osman AKANDERE*

Özet

Tarıma dayalı, geniş aile yapısı olan Osmanlı toplumunda yaşlı, hasta ve sakatlara gerekli bakım ve destek ailenin diğer bireylerince verilmiştir. Yine dinsel kural ve geleneklere dayanan 'hayır kurumları' Osmanlı'da yoksulların korunması açısından önemli rol üstlenmişlerdir. Zekât, fitre, sadaka ve bağışlar yoluyla yoksullara yardım yapılmıştır. Vakıflar ise daha organize sosyal yardım kuruluşları olmuştur. İmparatorluğun son dönemlerinde Darülaceze, Darüleytam ve Hilal-i Ahmer gibi kurumlar sosyal yardım açısından önem kazanmıştır

Cumhuriyetin ilk yıllarında sosyal güvenliğe yönelik doğrudan düzenlemeler yapılmasa da çıkarılan Borçlar Kanunu (1926), Umumi Hıfzısıhha Kanunu (1930) gibi yasalarla dolaylı kimi düzenlemelere gidilmiştir. Yine bu dönemde sosyal sigortalara benzeyen dar kapsamlı birtakım emeklilik ve yardımlaşma sandıklarının kuruluşunu öngören yasalar çıkarılmıştır.

1936 tarihli İş Kanunu ile ilk kez sosyal sigortaların kuruluşu ve sosyal sigortalara ilişkin temel ilkeler öngörülmüştür ancak, Cumhuriyet'in ilanından 1945 yılına gelinceye kadar bir sosyal güvenlik sistemi oluşturulamamıştır. Sosyal sigortalarla ilgili ilk yasa 27 Haziran 1945 tarihli İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu'dur.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde dünyada sosyal güvenlik alanında ortaya çıkan gelişmelere ayak uydurmaya çalışmıştır. "İnsan Hakları Evrensel Bildirisi" 6 Nisan 1949'da kabul edilmiş; yine Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Anayasası, 9 Haziran 1949 tarihinde onaylanmış ve Türkiye Dünya Sağlık Örgütü üyesi olmuştur. Bu sözleşmeler Türkiye'ye sağlık ve sosyal güvenlik alanlarında yükümlülükler getirmiştir.

1949 yılında T.C. Emekli Sandığı kurularak genel ve katma bütçeli kuruluşlardan aylık alanlarla, daha önce özel kanunla kurulmuş kimi sandıklara bağlı olanlar Emekli Sandığı kapsamına alınmıştır. Böylece o güne kadar dağınık halde bulunan ve memurlara sosyal güvence sağlayan tüm yasa ve sandıklar birleştirilmiştir.

1961 Anayasası'nda sosyal güvenlik ve sağlık kavramları birer hak olarak tanımlanmış ve bu hakların sağlanmasının devletin görevi olduğu kabul edilmiştir. Sosyal güvenlik alanında yoğun düzenlemelere gidilen bu dönemde primli sistem açısından önemli bir gelişme, 1965'te yürürlüğe giren Sosyal Sigortalar Kanunu ile gerçekleştirilmiştir. Bu yasayla dağınık haldeki mevzuat bir bütün haline getirilmiştir. Bu gelişmeyi 1971 yılında kabul edilen ve esnaf, sanatkâr ve diğer bağımsız çalışanlara yönelik olan Bağ-Kur Kanunu izlemiştir.

1976 tarihinde kabul edilen yasayla, en geniş kapsamlı kamu sosyal güvenlik harcaması olarak bilinen "65 yaş aylığı" uygulamasının başlatılması, iyi bir sosyal güvence örneği olmuştur. Bu yasa ile "65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları"na karşılıksız aylık bağlanmıştır.

*Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üni. Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fak., Meram Kampüsü, oakandere@erbakan.edu.tr

1980'li yılların başından itibaren kamu kesiminde çalışan sivil ve askeri personele yönelik tazminat niteliğindeki ödemeler, 1983 yılında sosyal yardım hizmetlerini tek çatı altında toplamayı amaçlayan "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu- SHÇEK" in yeniden düzenlenmesi bu alandaki önemli gelişmelerdir. 1983 yılında yürürlüğe giren "Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu" ile tarım kesiminde çalışanlara da sosyal güvenlik sağlamayı hedeflemiştir.

1986 yılında oluşturulan "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve 1992 yılında uygulanmaya başlanan "Yeşil Kart" sistemi bu alandaki diğer özgün düzenlemeleri oluşturmaktadır

Birinci 5 Yıllık Kalkınma Planı'ndan bu yana söz edilen "işsizlik sigortası"nın oluşturulması konusu 1999 yılında hayata geçirilmiştir. 1996-2000 yıllarını kapsayan Yedinci 5 Yıllık Kalkınma Planı'nda tüm sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında toplanması hedefine yönelik olarak "Sosyal Güvenlik Temel Yasası" çıkarılmıştır.

Bu çalışmada Türkiye'de Sosyal Güvenlik alanında yapılan düzenlemeler ve oluşturulan kurumlar kronolojik çerçeve içerisinde ele alınıp, verilmeye çalışılacaktır. Çalışmada kurum arşivleri, kurumlarca yayınlanan resmi yayın ve raporlar başta olmak üzere konuyla ilgili yapılmış kitap, makale ve tezlerden yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Türkiye, Sosyal Güvenlik, Kazanımlar, Kurumsallaşma, Düzenlemeler

REGULATIONS IN THE FIELD OF SOCIAL SECURITY IN TÜRKİYE IN TERMS OF ACQUIRED RIGHTS AND INSTITUTIONALIZATION (1923-2000)

Abstract

In the Ottoman society, which was based on agriculture and had a large family structure, the necessary care and support was given to the elderly, sick and disabled by other members of the family. Again, 'charities' based on religious rules and traditions played an important role in the protection of the poor in the Ottoman Empire. The poor were helped through zakat, fitra, alms and donations. Foundations, on the other hand, became more organized social welfare organizations. In the last periods of the empire, institutions such as Darülaceze, Darüleytam and Hilal-i Ahmer gained importance in terms of social aid.

Although direct regulations were not made for social security in the first years of the Republic, some indirect regulations were made with laws such as the Law of Obligations (1926) and the Public Health Law (1930). Again, in this period, laws envisaging the establishment of narrow-scoped pension and mutual aid funds, similar to social insurance, were enacted.

With the Labor Law of 1936, the establishment of social insurance and the basic principles regarding social insurance were foreseen for the first time, but a social security system could not be established from the proclamation of the Republic until 1945. The first law regarding social insurance is the Law on Work Accidents, Occupational Diseases and Maternity Insurance dated 27 June 1945.

Türkiye has tried to keep up with the developments in the field of social security in the world after the Second World War. The "Universal Declaration of Human Rights" was adopted on

6 April 1949. Again, the Constitution of the World Health Organization (WHO) was ratified on 9 June 1949 and Türkiye became a member of the World Health Organization. These agreements brought obligations to Türkiye in the fields of health and social security.

In 1949, Republic of Türkiye Retirement Fund was established, and pension funds from general and annexed budget institutions and those that were previously affiliated to certain funds established by special law were included in the scope of the Pension Fund. Thus, all the laws and ballot boxes that had been scattered until that time and that provided social security to the civil servants were combined.

In the 1961 Constitution, the concepts of social security and health were defined as rights, and it was accepted that the provision of these rights was the duty of the state. In this period, in which intensive regulations were made in the field of social security, an important development in terms of the premium system was realized with the Social Insurance Law, which came into force in 1965. With this law, the scattered legislation was brought into a whole. This development was followed by the Bağ- Kur (Self-Employed Social Security) Law, which was adopted in 1971 and aimed at tradesmen, craftsmen, and other independent workers.

With the law adopted in 1976, the introduction of the "65 age pension", known as the most comprehensive public social security expenditure, has been a good example of social security. With this law, "Turkish Citizens over 65, Needy, Weak and Lonely" were granted an unrequited pension.

Payments in compensation for civil and military personnel working in the public sector since the beginning of the 1980s, and the reorganization of the "Social Services and Child Protection Agency - SHÇEK", which aimed to gather social assistance services under one roof in 1983, are important developments in this field.

With the "Social Insurance Law for Agricultural Workers" that came into force in 1983, it aimed to provide social security to those working in the agricultural sector.

The "Social Assistance and Solidarity Encouragement Fund", created in 1986, and the "Green Card" system, which started to be implemented in 1992, constitute other unique regulations in this area.

The issue of creating "unemployment insurance", which has been mentioned since the First 5- Year Development Plan, was implemented in 1999. In the Seventh 5- Year Development Plan covering the years 1996-2000, the "Social Security Fundamental Law" was enacted with the aim of gathering all social security institutions under one roof.

In this study, the arrangements made in the field of Social Security and the institutions created in Türkiye will be discussed and tried to be given in a chronological framework. In the study, books, articles and theses related to the subject, especially the archives of the institutions, official publications and reports published by the institutions will be used.

Keywords : Türkiye, Social Security, Gains, Institutionalization, Regulations

SULAK ARAZİLERİN KURUTULMASININ DOĞAL AFETLERLE İLİŞKİSİ VE BU AFETLERİN TOPLUM HAFIZASINDAKİ YERİ Nejla GÜNAY*-Rabia SARIKAYA

Özet

İnsanoğlu, yüzyıllar boyunca Nil, Fırat, Dicle gibi nehirlerin deltalarında bulunan verimli, sulak arazilerin etrafını kendine yerleşim yeri olarak seçmiştir. Böylece tarımsal üretim ve hayvancılık alanlarında zorluk yaşamamıştır. Nüfusun artması, daha fazla üretime ihtiyaç duyulması, tarımsal alanların azalması gibi sebepler insanların doğaya hükmetme eğilimine girmesine yol açmıştır. Bataklık ve göllerin kurutulması, nehir ve dere yataklarının değiştirilmesi, ormanların yol edilmesi bu kapsamda değerlendirilebilir.

Türkiye’de de nüfus artışı, ülkeye yapılan kitlesel göçler, tarım arazilerinin yetersiz kalması, sulak alanlarda sivrisineklerin sıtma hastalığına sebep olması, hükümetlerin bu hastalığı kökten ortadan kaldırma isteği gibi sebeplerle sulak arazilerin kurutulmasına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Sulak arazilerin çoğu fay hatları çevresinde çukurda kalıp suyla dolmuş alanlardır. Türkiye’de fayların hareketleri sonucunda oluşan ve coğrafi terim olarak “graben” şeklinde adlandırılan bu şekildeki alanlara Kahramanmaraş- Antakya Grabeni, Gediz Grabeni örnek gösterilebilir.

Türkiye’de bataklık ve bazı göllerin kurutulmasıyla ilgili çalışmalara 1930’lu yıllardan itibaren rastlanmaktadır. Bu yıllarda Erzincan ve Çarşamba’da bataklık kurutulması için bazı makinaların alındığı tespit edilmektedir. Gediz ve Kahramanmaraş-Antakya grabenlerindeki bataklıklarla bazı göllerin kurutulma çalışmalarının 1950’li yıllarda hız kazandığı anlaşılmaktadır. Göl ve bataklıkların kurutulmasından sonra elde edilen tarım arazileri çiftçiye 10, 20 ve 40 dönüm şeklinde dağıtılmıştır. Bu arazilerde pamuk, şeker pancarı gibi endüstriyel değeri yüksek ve aynı zamanda su tüketimi fazla olan bitkiler yetiştirilmiştir. Bu, su kaynakları kesilmiş alanların hızla çölleşmesine, toprağın çatlayıp yanmasına ve bu alanlardaki endemik bitki türleriyle hayvan varlığının yok olmasına sebep olmuştur. Bu da bu bölgelerdeki ekonomik faaliyetlerin çeşitliliğinin azalmasını ve beslenme alışkanlıklarının değişmesini beraberinde getirmiştir. Çiftçiler toprak verimsiz hale gelince bu alanları tarım dışı amaçlarla kullanmaya başlamış ve hatta bu arazilerin iskâna açılmasını sağlayıp üzerine çeşitli yapılar inşa etmiştir. Öte yandan yolu değiştirilen sular bazı yerleşim yerlerinde sel ve taşkınlar yaşanmasına yol açmıştır. Sulak arazilerin genellikle faylara yakın yerlerde bulunması da buralarda deprem yaşanması durumunda can ve mal kaybının boyutlarının çok yüksek olmasına sebep olmuştur. Bu gibi doğal afetler yaşandığında yerleşim yerlerinin yerinin değiştirilmesi en çok başvurulan çare olmuştur.

Bu çalışma tarih ve biyoloji alanlarında yapılmış disiplinlerarası bir araştırmadır. Bilindiği üzere doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanmasında “Ekolojik Planlama” son derece önemlidir. Doğal kaynakların fiziksel – biyolojik – ekolojik yapı özelliklerinin irdelenmesi ve ekolojik hassasiyetlerinin saptanarak risk analizlerinin yerleşim yerlerinin planlama sürecinin öncesinde yapılması hayati önem taşımaktadır. Bu çalışmada, sulak alanların kurutulması, amacı dışında arazi kullanımı gibi doğal ekosistemlere yapılan antropojenik müdahaleler ile yerleşim yerlerinin değiştirilmesinin insanoğluna ve çevreye olan etkileri sebep ve sonuç ilişkisi bağlamında ele alınacaktır. Bu sayede bilinçsizce doğal ekosistemlere

*Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Tarih Eğitimi G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi, gunaynejla@gmail.com

**Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, erabia@gazi.edu.tr

Yapılan müdahalelerin sonuçlarının devlete ve millete ne gibi külfetler getirdiği ve getireceği üzerinde durulacak, ekolojik dengenin bozulmasının ekonomik, kültürel ve biyolojik sonuçları değerlendirilecektir.

Çalışmada ayrıca yer değiştirmelerin en çok yaşandığı Antakya, Adana, Kütahya, Muş gibi bölgelerin afet geçmişlerinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu çalışma sel, heyelan, deprem gibi konularla ilgili kurumlar için tarihsel veri sağlayacaktır. Doğal afetler sebebiyle göç etmek zorunda kalan veya belirlenen bölgelere iskân edilen insanların yaşadıkları zorluklarla muhtaç duruma düşenlere yapılan yardımlar da ele alınacaktır. Eski dönemlerle ilgili genel bilgiler verilecek olsa da bu çalışma Cumhuriyet dönemiyle sınırlı tutulacaktır.

Çalışmada, Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi'nden elde edilen belgeler, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde çıkarılan kanunlar, Resmî Gazete'de yayımlanan hükümet kararları ve çeşitli basın yayım kurumlarının haberleri, biyoloji- ekoloji alanında yazılmış bilimsel kaynaklar ve resmi kuruluşlara ait raporlar kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Ekolojik Planlama, sulak alan yönetimi, doğal afetler, yerleşim yeri, iskân, toplumsal hafıza

THE RELATIONSHIP OF DRAINING WETLANDS WITH NATURAL DISASTERS AND THE PLACE OF THESE DISASTERS IN SOCIAL MEMORY

Abstract

For centuries, mankind has chosen the surroundings of fertile wetlands located in the deltas of rivers such as Nile, Euphrates, and Tigris to settle. Hence, they didn't face any difficulties in the fields of agriculture and husbandry. Reasons such as an increase in population, needing more production, and the decline in agricultural areas have led people to tend to dominate nature. Drying of swamps and lakes and the changing of river and creek beds, deforestation can be evaluated in this scope.

In Türkiye, it is seen that studies are carried out to dry wetlands due to population growth, migrations to the country, insufficient agricultural lands, and mosquitoes causing malaria disease in wetlands. Governments have been trying to eradicate this disease by drying up lakes. Most of the wetlands are pits around fault lines which are filled with water. Kahramanmaraş- Antakya graben and Gediz graben can be given as examples for such areas which are formed as a result of fault movements in Türkiye and they are called graben as a geographical term.

Studies which are carried out on drying up swamps and lakes in Türkiye have been encountered since the 1930's. In these years, it is determined that some machines were purchased for drying of swamps in Erzincan and Çarşamba. It is understood that the drying efforts of swamps and some lakes in the Gediz and Kahramanmaraş- Antakya grabens gained speed in the 1950's. The agricultural lands obtained after the drying of the lake and swamps were distributed to the farmers as 10, 20 and 40 acres. On these lands farmers produced plants which have high industrial value and high water consumption like cotton and sugar beet. This has led to the rapid desertification of the water resources, cracking and burning of the soil and the extinction of endemic plant species and animal existence in these areas. This has brought about a decline in the variety of economic activities in these regions and a change in eating habits. After the land became unproductive the farmers started to use

these lands for non- agricultural purposes even provided that these lands were opened for settlement and built various structures on them. On the other hand, the diverted waters caused floods and overflows in other places. The fact that wetlands are generally located close to faults has caused the loss of life and property to be very high in case of earthquakes in these areas. When such natural disasters occur, relocating the settlements has been the most resorted solution.

This study is an interdisciplinary research in the fields of history and biology. As it is known, "Ecological Planning" is extremely important in ensuring the sustainability of natural resources. It is vital to examine the physical, biological and ecological sensitivities and to make risk analyses before the planning processes of settlements. In this study the effects of anthropogenic interventions on ecosystems such as the drying of wetlands, misuse of lands, and the effects of changing settlements on human beings and the environment will be discussed in the context of cause and effect relationship. In this way, the burden of the consequences of unconscious interventions on ecosystems on the state and the nation and the economic, cultural and biological consequences of the deterioration of the ecological balance will be evaluated.

In the study, it is also aimed to reveal the disaster histories of regions such as Antakya, Adana, Kütahya and Muş where displacements are most common. This study will provide historical data for institutions related to floods, landslides and earthquakes. Aids given to people who have been forced to migrate due to natural disasters or who have been resettled in designated regions will also be dealt with. Although, general information about the old periods will be given, this study will be limited to the Republic period of Türkiye.

In the study documents obtained from the Republican Archive, laws enacted in the Grand National Assembly of Türkiye, decisions published in the Official Newspaper and news of various press publications, scientific sources written in the fields of biology and ecology and reports of official institutions will be used.

Keywords : Ecological Planning, Wetland Management, Natural Disasters, Habitat, Settlement, Social Memory

ATATÜRK DÖNEMİNDE ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEMENE YÖNELİK BİR GİRİŞİM: ÇOCUKLARI KURTARMA YURDU Selma GÖKTÜRK ÇETİNKAYA*

Özet

Ailelerinin ekonomik düzeylerinin yetersizliğinden dolayı sefalet içinde olan yahut kimsesiz durumdaki çocukları, ilaveten suç işlemiş veya işlemeye yönelmiş/yönlendirilmiş olup toplumun gözünde “serseri” şeklinde lanse edilen çocukları ülke için yararlı hale getirebilmek adına tarihte birçok politika üretilmiştir. Uzun süren savaş yıllarının ardından toplumsal sorunlarla mücadele edilen yeni dönem içinde Türkiye’de de benzer oluşumları görebilmek mümkündür. Savaş sürecinde ailesini yitiren, yoksulluk nedeniyle küçük yaşta çalışmak zorunda bırakılan, dilencilik ve hırsızlık yapan ya da çeşitli baskılar nedeniyle evden uzaklaşan çocukların topluma kazandırılabilmesi adına verilen mücadeleler dikkat çekmektedir. Bir yandan “gürbüz çocuk” sayısı çoğaltılarak sağlıklı nesiller ortaya çıkartılmak istenirken öte taraftan “sokak çocukları” şeklinde bir kavrama dönüşen kesim özelinde de sağlığını yitiren çocukların kurtarılmasına çalışılmıştır. Bu maksatla devletin kurumları aracılığıyla birçok faaliyet gösterildiği bilinmektedir. Cezalandırma mekanizmasından ziyade bu çocukları topluma kazandırabilmek, eğitebilmek, psikolojik hallerini iyileştirebilmek için uygulanan ve genel manada devletin ön ayak olduğu böylesi faaliyetler içinde şahsi girişimlerle vücuda getirilmiş oluşumlar da söz konusudur. Bunlardan birisi de 1933’te Doktor Kazım Zafir Yenerdem Bey tarafından düşünülüp İstanbul Valiliği ve Belediyesi bünyesinde, Galata’da uygulamaya geçirilen Çocukları Kurtarma Yurdu olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk’ün yol göstericiliğinde, İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Muhiddin Üstündağ’ın desteğiyle faaliyete geçen Çocukları Kurtarma Yurdu, kurucusu ve müdürü Kazım Zafir Bey’in öncülüğünde, kısıtlı bünye ile “öteki” olmuş çocukları topluma kazandırmayı amaçlamıştır. Ayrıca asayişin sağlanması yönüyle de büyük katkısı olan kurumun, bahsi geçen çocukların fiziksel ve ruhsal sağlıkları ile ilgilenmede ve eğitilmelerinde yoğun çaba sarf ettiği görülmektedir. Öyle ki 75 çocuk ile çalışmalarına başlayan Kazım Zafir Bey’in hayatına dokunduğu çocuk sayısı kısa süre içinde üç haneli rakamlara ulaşmıştır. Psikolojik ve fiziksel açıdan kazanımlar içeren aktiviteleriyle oldukça ses getiren Çocukları Kurtarma Yurdu, 1939’da İstanbul Maarif Müdürlüğü’ne bağlanmıştır. 1940’lı yıllarda da faaliyetine devam eden kurumda yetiştirilen çocuklar, sanayi ve madencilik alanlarında istihdam edilmiş ve topluma kazandırılmıştır. Hazırlanan çalışma, bahsi geçen yurdun işleyişini ve bu işleyişin çocuklar üzerindeki tesirini ortaya koyma gayesi taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmada resmi yayınlardan ve yanı sıra hatıralardan, tetkik eserlerden, süreli yayınlardan istifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler : Çocuk Politikaları, Çocukları Kurtarma Yurdu, Kazım Zafir Yenerdem

AN INITIATIVE TO PREVENT JUVENILE DELINQUENCY IN THE ATATÜRK ERA: CHILDREN'S RESCUE HOME

Abstract

In history, many policies have been produced to rehabilitate children in poverty, orphans, children who have committed crimes, and vagrant children. These policies were implemented not to punish, but to reintegrate them into society. After the long war years, Türkiye has entered a new era in which social problems are struggled. In this new period, similar formations are encountered. During the war, some of the children lost their families, were forced to work at a young age due to poverty, started begging and stealing, or moved away from home due to various pressures. The struggles to reintegrate these children into society draw attention. On the one hand, Türkiye wanted to create healthy generations by increasing the number of "strong children". On the other hand, efforts were made to save the children who lost their health, especially for the segment that turned into a concept as "street children". It is known that many activities are carried out through state institutions for this purpose. In addition, the state has implemented many policies in order to educate and improve their psychology. However, some studies have also been carried out with personal initiatives outside the state. For example, in 1933, Doctor Kazım Zafir Yenerdem Bey brought the Children's Rescue Dormitory project to the agenda. This idea was put into practice by the Governorship of Istanbul and the Municipality. Founded under the leadership of Mustafa Kemal Atatürk and with the support of Governor Muhiddin Üstündağ, the dormitory brought children into society with limited means. In addition, this institution made a great contribution to the provision of public order, and made great efforts to take care of the physical and mental health of these children and to educate them. So much so that Kazım Zafir Bey, who started his activities with 75 children, reached triple digits in a short time. The Children's Rescue Dormitory, which is good for children psychologically and physically, was attached to the Istanbul Education Directorate in 1939. The children raised in the institution, which continued its activities in the 1940s were employed in the fields of industry and mining and were brought into the society. This article was written to demonstrate the operations and benefits of Children's Rescue Home for children. In this context, official publications, as well as memoirs, related studies and periodicals will be used in the study.

Keywords : Child Policies, Children's Rescue Home, Kazım Zafir Yenerdem

CUMHURİYET DÖNEMİ LİSE TARİH DERS KİTAPLARINDA KÜLTÜR DEVRİMİ: TARİH VE DİL ÇALIŞMALARI ÖRNEĞİ

Seher AKÇA*

Özet

İmparatorluğun çöküş döneminin tarihsel koşullarından doğan Türk Devrimi, kurtuluş-kuruluş- yeniden yapılanma aşamalarından oluşan uzun bir süreci kapsamaktadır. Bu sürecin kurtuluş aşamasını, Milli Mücadele yıllarında yaşanan gelişmeler teşkil etmiştir. Askeri alanda yürütülen bu mücadelenin zaferle taçlandırılmasından sonra, Saltanatın kaldırılması ile ulusal iradenin siyasal hayata egemen olması yolunda önemli bir adım atılmıştır. 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin, yeni devletin adı ve yönetim şekli olarak resmen ilânı ile, Cumhuriyet Türkiye'sinde gerçekleştirilecek devrimci atılımlara da zemin hazırlanmıştır. Bundan sonraki süreçte devlet ve toplum hayatına ilişkin yapılacak köklü düzenlemelerle, Türk Devriminin yeniden yapılanma aşamasına gelinmiştir. Bu aşamada ulusal- laik- çağdaş esaslar doğrultusunda toplumsal yaşamın her alanında yapılan yenilikler, Türk devlet ve toplum hayatının Cumhuriyet değerleriyle bütünleştirilmesi açısından büyük önem kazanmıştır. Bu devrimler, askeri zaferle kurulan Türkiye Cumhuriyetinin temellerini, toplumsal ve kültürel dinamiklerle güçlendirmiştir.

Bu çalışmada, Cumhuriyet Türkiye'sinde kültürel alanda yapılan yenilikler, temelini kültürle bütünleştiren yeni rejimin tarih ve dil alanında izlediği politikalar ekseninde ve bu politikaların, Cumhuriyet döneminde liseler için hazırlanan tarih ders kitaplarında işleniş boyutuyla incelenmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yeni-modern bir devlet ve ulusal kimliğin inşası noktasında, tarih dersleri, ders kitapları ve bu kitaplarda işlenecek konular önem kazanmıştır. Tarih derslerinde işlenecek konuların belirlenmesinde; dönemin siyasal iktidarlarının ve siyasal yönelimlerinin belirleyici olduğu görülmektedir. Bu nedenle ders kitaplarında tarih konularının işleniş tarzı, eğitim- siyaset ekseninde izlenen değişim ve yaklaşımların ortaya konulması açısından önem taşımaktadır.

Çalışma kapsamında lise öğrencileri için farklı yıllarda, farklı kişiler tarafından, farklı başlıklar altında yazılan kitaplardan yararlanılmıştır. Türk Tarih Tezine göre liseler için hazırlanan ders kitaplarının 1934 yılında basılan ve Cumhuriyet dönemine ait IV. Cildi başlangıç olarak alınmış; 1958, 1973, 1976, 1981, 2000 ve 2008 yıllarında liseler için hazırlanan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ders kitaplarında dönemin tarih ve dil çalışmalarına ilişkin veriler toplanmıştır.

Çalışmada, Cumhuriyet dönemi lise tarih ders kitaplarında tarih ve dil politikalarına ne kadar yer ayrıldığı, kişiler, kurumlar, yıllar ve tarihsel ifadelerle nasıl ve hangi sıklıkla yer verildiği, kullanılan ifadelerin olumlu- olumsuz hangi anlamlar taşıdığı, görsel unsurlara hangi sıklıkla ve hangi içerikle yer verildiği, hazırlık ve değerlendirme sorunlarının düzey bakımından nasıl dağıldığı sorularına cevap aranmıştır. Araştırma sorularına yönelik toplanan veriler, nitel araştırma yöntemi olan doküman incelemesi yapılarak içerik açısından analiz edilmiştir.

Çalışma bulgularına göre, Atatürk dönemi kültür devriminin en önemli iki alanını teşkil eden tarih ve dil çalışmaları, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren lise tarih ders kitaplarında, konu

*Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi-Tarih Bölümü, seherakca@mu.edu.tr

alt başlıklarına göre belirlenen içeriklerle sürekli olarak yer almıştır. İlgili ders kitaplarında teorik yaklaşım, görsel unsurlar açısından konu işlenişinde farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıklarda, siyasal ve pedagojik esaslar belirleyici olmuştur. Bu çalışma ile, tarih ders kitaplarında dönemin tarih ve dil politikalarının işlenişine ilişkin toplanacak veriler, dönemin siyasal yönelimleri yanında, tarih konularının lise düzeyinde pedagojik ilkeler açısından değerlendirilmesi ve tarih konularının öğretiminde karşılaşılan temel sorunların tespitine de katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler : Ders kitapları, Cumhuriyet, Tarih, Dil, Kültür

THE CULTURAL REVOLUTION IN HIGH SCHOOL HISTORY TEXTBOOKS IN THE REPUBLIC PERIOD: THE EXAMPLE OF HISTORY AND LANGUAGE STUDIES

Abstract

The Turkish Revolution, which emerged from the historical conditions of the collapse of the empire, covers a long process consisting of liberation-establishment-restructuring stages. The liberation phase of this process was constituted by the developments during the years of the National Struggle. After this military struggle was crowned with victory, with the abolition of the Sultanate, an important step was taken towards the domination of the national will in political life. As a matter of fact, with the official proclamation of the Republic as the name and form of government of the new state on October 29, 1923, the groundwork was prepared for the revolutionary breakthroughs to be made in the Republic of Türkiye. In the next period, with the radical arrangements to be made regarding the state and social life, the Turkish Revolution has reached the stage of restructuring. At this stage, innovations made in all areas of social life in line with national- secular- contemporary principles gained great importance in terms of integrating Turkish state and social life with the values of the Republic. These revolutions strengthened the foundations of the Turkish Republic, which was established with a military victory, with social and cultural dynamics.

In this study, the innovations made in the cultural field in Republican Türkiye were examined in the context of the policies followed by the new regime in the field of history and language, which integrated its foundation with culture, and the processing of these policies in the history textbooks prepared for high schools in the Republican period. Since the first years of the Republic, history lessons, textbooks and the subjects to be covered in these books have gained importance in the construction of a new-modern state and national identity. In determining the subjects to be covered in history lessons; it is seen that the political powers and political orientations of the period were decisive. For this reason, the way in which history subjects are handled in the textbooks is important in terms of revealing the changes and approaches followed in the education-politics axis.

Within the scope of the study, books written under different titles by different people in different years were used for high school students. According to the Turkish History Thesis, the textbooks prepared for high schools were published in 1934 and they belong to the Issue IV. This issue was taken as a starting point. Data on the history and language studies of the period were collected in the History of the Republic of Türkiye textbooks prepared for high schools in 1958, 1973, 1976, 1981, 2000 and 2008.

In the study, such questions as how much space is left for history and language policies in the Republican period high school history textbooks, how and how often people, institutions,

years and historical expressions are included, what positive and negative meanings the expressions used have, how often and with what content visual elements are included are tried to be answered. Answers were sought to the questions of how the preparation and evaluation problems were distributed in terms of level. The data collected for the research questions were analyzed in terms of content by making document analysis, which is a qualitative research method.

According to the findings of the study, history and language studies, which constitute the two most important areas of the cultural revolution in the Atatürk period, have been constantly included in high school history textbooks since the first years of the Republic, with the contents determined according to the subject subheadings. In the related textbooks, differences were determined in the treatment of the subject in terms of theoretical approach and visual elements. Political and pedagogical principles have been decisive in these differences. With this study, the data to be collected on the history and language policies of the period in the history textbooks will contribute to the evaluation of history subjects in terms of pedagogical principles at the high school level and the determination of the main problems encountered in the teaching of history subjects, as well as the political orientations of the period.

Keywords : Textbooks, Republic, History, Language, Culture

PERDENİN İKİ TARAFINDA 1939-1952 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE-POLONYA İLİŞKİLERİ

Karolina OLSZOWSKA*

Özet

Yaygın algı, Polonya- Türkiye (Osmanlı) ilişkilerinin, 15. yüzyıldan bu yana sürmesine rağmen, Cumhuriyet ve Osmanlı İmparatorluğu arasındaki savaşlarla şekillendiği yönündedir. Ancak konuyu böyle büyük ve zarar verici şekilde aşırı basite indirgemek , barışın ve karşılıklı bağların hüküm sürdüğü yılları göz ardı etmektedir.

Sunumumda, hem Polonya hem de Türkiye tarih yazımında daha fazla bilinmesi gereken, keşfedilmemiş bir döneme odaklanmak istiyorum. Polonya ve Türkiye'nin kendilerini "perdenin iki tarafında" buldukları bu dönemde, önce İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye tarafsızdı ve Polonya, bu dönemde, savaştan sonra ve Soğuk Savaş sırasında Alman ve Sovyet işgali altındaydı. Bu dönemde Polonya ve Türkiye kendilerini zıt bloklarda buldular.

Bu koşullar altında, çok yakın bir Polonya- Türkiye işbirliği mümkün değildi. Ancak Türkiye'nin "hayırsever" tarafsızlığı, yani Polonya altınlarının, Romanya'daki tutukluluktan kaçan subayların ya da Wawel Kalesi Müzesi'nden kurtarılan koleksiyonların Türk topraklarından geçişine zımnen rıza göstermesi unutuluyor. Türkiye'ye gelen ve Etimesgut'taki uçak fabrikasını yöneten Polonyalı mühendisler hakkında birkaç (çoğunlukla popüler- bilimsel) metin bulunsa da, İkinci Dünya Savaşı sırasında Türk sanayisinin çeşitli dallarında iş bulan diğer Polonyalı mühendisler ve uzmanlar hakkındaki bilgiler daha da azdır. İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra ve Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında, Sovyetler Birliği'nden gelen komünistlerin Polonya'da giderek daha fazla güç kazandığı ve Türkiye'nin Moskova'nın Montrö Antlaşması'nın revizyonu için daha fazla talepte bulunduğu ve aynı zamanda ABD'nin Türkiye ve Yunanistan'a Marshall Planı yardımı yaptığı dönemdeki Polonya-Türkiye temasları daha da az araştırılmıştır.

Bu nedenle bu çalışmada Polonya, Türkiye, İngiltere ve NATO arşivlerinde kaynak taraması yapılmasına ve Türkiye ve Polonya'daki basın materyallerinin analiz edilmesine karar verilmiştir. Araştırma sırasında bulunan materyaller, özellikle iki zıt blokta diğer ülkeler arasındaki ilişkilere dair materyaller ve bilgilerle yan yana getirilerek eleştirel bir şekilde incelenecek, bu da araştırmaya daha geniş bir perspektifi kazanmaya ve yalnızca Polonya Türkiye ilişkilerinin bu dönemde nasıl geliştiği sorusuna değil, aynı zamanda Doğu ve Batı'daki ülkeler arasındaki diğer ilişkilere kıyasla benzersiz olup olmadığı sorusuna da cevap bulunmasına olanak sağlayacaktır.

Söz konusu materyallerin ön analizine dayanarak, İkinci Dünya Savaşı sırasında Polonya-Türkiye ilişkilerinin dostane bir şekilde geliştiği ve daha sonraki dönemde de böyle devam ettiği ve zıt bloklar arasındaki bölünmeye rağmen nispeten güçlü olduğu tezini ortaya koymak mümkündür.

Anahtar Kelimeler : Polonya, Türkiye, İlişkiler, Uluslararası İlişkiler Tarihi, Diplomasi, Ekonomik İlişkiler

*Dr., Jagiellonian University in Kraków Poland, karolinawanda.olszowska@uj.edu.pl

TURKISH-POLISH RELATIONS BETWEEN 1939 AND 1952 ON TWO SIDES OF THE CURTAIN

Abstract

The common perception is that Polish- Turkish (Ottoman) relations, although they have lasted since the 15th century, have been shaped by the wars between the Republic and the Ottoman Empire. However, this vast and damaging oversimplification ignores the prevailing years of peace and mutual ties. In my presentation, I would like to focus on an unexplored period that needs to be more known in both Polish and Turkish historiography. The period when Türkiye found themselves on "two sides of the curtain," first during World War II, when Türkiye was a neutral country, and Poland was under German and Soviet occupation, and then after the war and during the Cold War. Poland and Türkiye found themselves in opposite blocs of influence at that time.

Under such conditions, there can be no very close Polish- Turkish cooperation. One forgets about Turkish "benevolent" neutrality, i.e., tacit consent to the transit through Turkish territory of Polish gold, officers escaping from internment in Romania, or collections rescued from the Wawel Castle Museum. While there have been a few (primarily popular- scientific) texts about Polish engineers who came to Türkiye and headed the aircraft factory in Etimesgut, even less information has appeared about other Polish engineers and specialists who found employment in various branches of Turkish industry during World War II. Even less well researched are Polish-Turkish contacts after the end of World War II and during the first years of the Cold War, when communists coming from the Soviet Union were gaining more and more power in Poland and Türkiye found itself in a situation where Moscow was making more claims to the revision of the Montreux Treaty and at the same time the United States extended Marshall Plan aid to Türkiye and Greece.

Thus, the author decided in her research to conduct a source search in Polish, Turkish, British, and NATO archives and analyze Turkish and Polish press materials. The materials found during the investigation will be critically examined, especially in juxtaposition with the materials and knowledge of relations between other countries in the two blocs of influence, which will allow us to gain a broader research perspective and answer the question not only of how Polish- Turkish relations developed during this period but also whether they were unique compared to other relations between countries in the East and West. Based on a preliminary analysis of the materials, it is possible to pose the thesis that during World War II, these relations developed in a friendly manner and, in the later period, continued and, despite the split between the blocs, they were relatively strong.

Keywords : Poland, Türkiye, Relations, History of International Relations, Diplomacy, Economic Relations

ATATÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN ORTAYA ÇIKIŞINDA ZİYA GÖKALP'İN DÜŞÜNCELERİNİN ETKİSİ

Ahmet ERCİVAN*

Özet

Türkiye'de ilk milliyetçilik fikirlerinin ortaya çıkmasında Orta Asya Türklerinin etkisi büyük olmuştur. Osmanlı Devleti çok uluslu bir yapıya sahip olduğu için milliyetçilik fikirlerine pek de sıcak bakmamıştır. Özellikle Balkan milletleri arasında Fransız İhtilali'nden sonra gelişen bu fikirler imparatorluğun parçalanmasında önemli bir yere sahip olmuştur. Bununla birlikte ortaya çıkan Ümmetçilik ve Osmanlıcılık gibi fikir akımları da bir süre sonra etkisini kaybetmiştir.

Ziya Gökalp'in milliyetçiliği başlangıçta Rusların yayılmacı politikasına bir tepki olarak ortaya çıkmış ve Orta Asya Türklerini de kapsayan bir Türk birliği oluşturma fikrini savunmuştur. Ancak zamanla bu fikir Turancılıktan Anadolu Türkçülüğüne doğru evrilmiştir. Milliyetçi fikirlere sahip olan Türk düşünürleri kendi aralarında fikir ayrılıklarına düşseler bile, Ziya Gökalp millet kelimesini bugünkü anlamı ile tanımlamıştır. Osmanlı Devleti'nde daha çok azınlıkları tanımlamak amacıyla kullanılan millet kavramı Ziya Gökalp ile birlikte "dilce, dince, ahlakça ve güzellik duygusu bakımından ortak olan" bir topluluğu ifade etmiştir. Ziya Gökalp'in milliyetçiliği etnik veya ırksal temelli olmaktan ziyade kültürel birlikteliği esas alır. Namık Kemal ve Ömer Seyfettin gibi isimlerin etkisinde kalan Gökalp, ırksal milliyetçilik fikirlerini benimseyen Yusuf Akçura'dan fikren ayrılmıştır. Onun milliyetçiliği kültür milliyetçiliği olup etnik ayrıştırmalara ilgi göstermemiştir. Ziya Gökalp'e göre toplumların karakterleri kalıtsal olmayıp kültür ve eğitim yoluyla şekillenmektedir. Bu yüzden ırksal temellere dayalı milliyetçiliğe karşıdır. Türk Milleti için uygun gördüğü Türkçülük toplumsal Türkçülük olmuştur.

TBMM'de milletvekilliği de yapan Ziya Gökalp ile Atatürk arasında yakın bir ilişki olmamasına rağmen düşünce dünyalarında benzerlikler bulunmaktadır. Özellikle milliyetçilik tanımlamaları büyük oranda benzerlik gösterir. Gökalp, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesinin oluşumunda en etkili teorisyenlerden olmuştur. Atatürk'e göre millet: "Zengin hatıra mirasına sahip bulunan, beraber yaşamak hususunda ortak arzu ve olurda samimi olan, sahip olunan mirasın korunmasında beraber devam eden, iradeleri ortak olan insanların birleşmesinden meydana gelen cemiyete millet adı verilir."

Milliyetçilik ilkesi de Atatürk İlkeleri içerisinde bulunan en önemli ilkelerden birisini oluşturur. Atatürk'e göre bir milleti diğerlerinden ayıran sahip olduğu karakterdir. Yeni Türk devleti de milliyetçi temellere dayalı olarak kurulmuştur. Atatürk'e göre millet; dil, kültür ve ülkü birliğine bağlı vatandaşlardan oluşur. Dolayısıyla Atatürk'ün milliyetçiliği de ırksal temelden çok kültür ve ülkü birliği olup bu yönüyle Ziya Gökalp'in milliyetçilik kavramı ile de büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler : Milliyetçilik, Atatürk, Ziya Gökalp, Cumhuriyet, Fikir

*Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, ahmetercivan@ibu.edu.tr

THE EFFECT OF ZİYA GÖKALP'S THOUGHTS ON THE ARISING OF ATATÜRK'S NATIONALISM

Abstract

Central Asian Turks had a great influence on the emergence of the first ideas of nationalism in Türkiye. Since the Ottoman Empire had a multinational structure, it did not take kindly to the ideas of nationalism. These ideas, which developed especially among the Balkan nations after the French Revolution, had an important place in the disintegration of the empire. Along with this, currents of ideas such as Ummetism and Ottomanism lost their influence after a while.

Ziya Gökalp's nationalism initially emerged as a reaction to the expansionist policy of the Russians and he advocated the idea of creating a Turkish union that also included the Central Asian Turks. However, over time, this idea evolved from Turanism to Anatolian Turkism. Ziya Gökalp defined the word "millet" (nation) with its current meaning, even if the Turkish thinkers who had nationalist ideas differed among themselves. The concept of millet, which was mostly used to describe minorities in the Ottoman Empire, together with Ziya Gökalp, expressed a community that "has a common language, religion, morality and sense of beauty". Ziya Gökalp's nationalism is based on cultural unity rather than being ethnically or racially based. Under the influence of individuals such as Namık Kemal and Ömer Seyfettin, Gökalp broke up with Yusuf Akçura, who adopted the ideas of racial nationalism. His nationalism was cultural nationalism and did not show any interest in ethnic divisions. According to Ziya Gökalp, the characters of societies are not hereditary but shaped through culture and education. That is why he is against nationalism based on racial grounds. The Turkism he saw fit for the Turkish Nation became social Turkism.

Although there is no close relationship between Ziya Gökalp, who was also a deputy in the Grand National Assembly of Türkiye, and Atatürk, there are similarities in their worlds of thought. In particular, definitions of nationalism show a great deal of similarity. Gökalp has been one of the most influential theorists in the formation of the founding philosophy of the Republic of Türkiye. According to Atatürk, "The community that consists of people who have a rich memory heritage, who have a common desire to live together and who are sincere when possible, who continue together in the protection of the heritage, and whose wills are common, is called a nation."

The principle of nationalism constitutes one of the most important principles in Atatürk's Principles. According to Atatürk, what distinguishes a nation from others is its character. The new Turkish state was also established on nationalist foundations. According to Atatürk, the nation consists of citizens connected to the unity of language, culture and ideal. Therefore, Atatürk's nationalism is a unity of culture and ideal rather than a racial basis, and in this respect, it is very similar to Ziya Gökalp's concept of nationalism.

Keywords: Nationalism, Atatürk, Ziya Gökalp, Republic, Idea

TÜRKİYE'DE ÇAY YETİŞTİRİCİLİĞİ ve ŞEVKET RAŞİT HATİPOĞLU

Temuçin Faik ERTAN*-Şefika ÖZMEN**

Özet

5000 yıllık bir mazisinin olduğu iddia edilen çay, Türkler tarafından Anadolu'ya gelmeden önce bilinmesine karşın, çayın üretim bağlamında Türkiye'ye gelmesi ve yaygınlaşması 20. Yüzyılın başlarında gerçekleşmiştir.

Cumhuriyet dönemi öncesinde 1918 yılında Ali Rıza Erten tarafından Doğu Karadeniz kıyısında çay üretilebileceği önerisi sunulmuştur. Rusya'da yaşanan 1917 Bolşevik Devrimi sonrası Doğu Karadeniz Bölgesi'nde sınır kapısının kapatılmasına bağlı olarak erkek gücünün yoğun şekilde bulunması sermaye birikiminin sağlanması açısından koşulları olumlu yönde etkilemiştir. Cumhuriyet döneminde ise Zihni Derin, Rize'de çay üretilmesi konusunda incelemelerde bulunmuştur. Bu incelemeler sonucunda iklim ve toprak bakımından çayın Rize ve çevresinde üretilebileceği ortaya çıkmıştır. Bölgede erkek gücünün yoğun olması ve iklim, toprak koşullarının elverişli durumu çay üretimini devletin ele almasını sağlamıştır. 2 Şubat 1924 yılında 407 sayılı yasa çıkarılmıştır.

1935 yılında dönemin Tarım Bakanı Muhlis Erkmen, Samsun- Rize arasındaki Karadeniz kıyı şeridinde bölgenin şartlarını incelemek üzere bir gezi yapmıştır. Bu gezi sırasında Rize'de çay konusunda yapılan çalışmaları gözlemlemiştir. Daha sonra çay konusunu yerinde incelemek ve detaylı çalışma yapmak üzere bir ekibi Rize'ye göndermiştir. Bu ekibe daha sonra Tarım Bakanlığı yapacak olan Şevket Raşit Hatipoğlu da yer almıştır. Şevket Raşit Hatipoğlu bu konu ile ilgili kapsamlı bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor "Türkiye'de Çay İktisadiyatı" adıyla kitap haline getirilmiştir. Şevket Raşit Hatipoğlu eserinde Türkiye'de çay işinin tarihçesi, çay tüketimi, çay ticareti, çay üretimi, çay politikası ve Türkiye'nin çay ithalatı konularında değerlendirmelerde bulunmuştur.

1937 yılında çay üreticisini desteklemek amacıyla bir yasa önerisi hazırlanmış, 7 Temmuz 1939 yılında TBMM'ye sunulmuştur. Hazırlanan yasa 27 Mart 1940 yılında TBMM'de kabul edilmiştir. Bu yasa ile çay tarımı belli bir plan ve program içinde ele alınmaya başlanmıştır.

1942 yılında Tarım Bakanlığı görevine gelen Şevket Raşit Hatipoğlu, çay konusundaki faaliyetleri hızlandırmıştır. Hatipoğlu'nun 1942- 1946 yılları arasındaki Tarım Bakanlığı döneminde çay dikim alanı, çay üretici sayısı buna bağlı olarak elde edilen yaş çay ve kuru çay miktarı artmıştır. Şevket Raşit Hatipoğlu aynı zamanda 1942 ve 1943 yıllarında Gündoğdu ve Uzunkaya atölyeleri, 1944 yılında ise Çayeli atölyesinin kurulmasında etkili olmuştur.

Çalışmamızın temel çıkış noktasını, 1930'lu yıllarda tarım konusunda kendine yeten ziraat politikasına bağlı olarak farklı ürünlerin üretimine başlanması ve çayın bu alandaki yerinin ne olduğu konusu oluşturmaktadır. Bu çalışmada, çayın Anadolu topraklarında üretilmeye başlanması ve buna bağlı olarak özellikle Rize ili civarında üretimin denemesi ve hem üretimde hem de üretimin artırılması konusunda Şevket Raşit Hatipoğlu'nun katkılarının neler olduğu araştırılacaktır. Çalışmada arşiv belgelerinden, dönemin gazete ve dergilerinden, başta Şevket Raşit Hatipoğlu olmak üzere, diğer yetkili şahsiyetlerin eserleriyle

*Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Gümüşdere Yerleşkesi, tftertan@ankara.edu.tr

**Öğretim Görevlisi, Selçuk Üniversitesi İlgın MYO, ozmen@selcuk.edu.tr

sonraki dönemlerde yapılmış olan araştırma eserlerden yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Çay, Karadeniz, Şevket Raşit Hatipoğlu, Tarım, Türkiye

ŞEVKET RAŞİT HATİPOĞLU AND TEA CULTIVATION IN TÜRKİYE

Abstract

Although tea, which is claimed to have a history of 5000 years, was known by the Turks before they came to Anatolia, the arrival and spread of tea in Türkiye in terms of production took place at the beginning of the 20th century.

Before the Republican period, Ali Rıza Erten suggested that tea can be produced on the Eastern Black Sea coast in 1918. After the 1917 Bolshevik Revolution in Russia, the presence of male power due to the closure of the border gate in the Eastern Black Sea Region positively affected the conditions in terms of capital accumulation. In the Republican period, Zihni Derin made investigations on the production of tea in Rize. As a result of these investigations, it has been revealed that tea can be produced in and around Rize thanks to adequate climate and soil conditions. The intense male power in the region and the favorable climate and soil conditions enabled the state to handle tea production. On February 2, 1924, the law numbered 407 was enacted.

In 1935, then Minister of Agriculture Muhlis Erkmen made a trip to the Black Sea coastline between Samsun and Rize to examine the conditions of the region. During this trip, he observed the studies on tea in Rize. Later, he sent a team to Rize to examine the tea issue on site and to conduct detailed studies. Şevket Raşit Hatipoğlu, who would later become the Ministry of Agriculture, also took part in this team. Şevket Raşit Hatipoğlu prepared a comprehensive report on this subject. This report was turned into a book under the title of "Tea Economy in Türkiye". In his book, Şevket Raşit Hatipoğlu evaluated the history of the tea business in Türkiye, tea consumption, tea trade, tea production, tea policy and Türkiye's tea import.

In 1937, a legislative proposal was prepared to support the tea producer, and it was presented to the Turkish Grand National Assembly on July 7, 1939. The prepared law was accepted in the Turkish Grand National Assembly on March 27, 1940. With this law, tea agriculture started to be handled within a certain plan and program.

Şevket Raşit Hatipoğlu, who became the Minister of Agriculture in 1942, accelerated the activities on tea. During the period of Hatipoğlu's Ministry of Agriculture between 1942 and 1946, the tea planting area and the number of tea producers increased depending on the amount of fresh tea and dried tea. Şevket Raşit Hatipoğlu also played an important role in founding the Gündoğdu and Uzunkeya workshops in 1942 and 1943, and the Çayeli workshop in 1944.

The main focus of our study is starting the production of different products depending on the self-sufficient agricultural policy in agriculture in the 1930s and examining the importance of tea in this field. In this study, the contributions of Şevket Raşit Hatipoğlu to the production of tea in Anatolian lands and, accordingly, to the trial of production especially around Rize province and to encourage and increase production will be investigated. In the study, archival documents, newspapers and magazines of the period, works of Şevket Raşit

Hatipoğlu and other authorized personalities, and research works prepared in later periods will be used.

Keywords : Tea, The Black Sea, Şevket Raşit Hatipoğlu, Agriculture, Türkiye

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRKİYE'SİNDE "GENÇLİK AŞISI" TARTIŞMALARI VE UYGULAMALARI (1924-1937)

Hasan DEMİRCİ*

Özet

Bu çalışmanın amacı, Rus kökenli Fransız bilim adamı ve cerrah Doktor Serge Voronoff'un ihtiyarları gençleştirdiğini iddia ettiği aşısının ve sonrasında üretilen gençlik aşılarının Atatürk Dönemi'nde Türkiye'deki etkilerini ve yankılarını ortaya koymaktır. Voronoff, 1900'lü yıllarda gençleşmenin formülünü bulmak için aşı çalışmalarına girişmiş ve nihayetinde 1920'lerde maymunlar üzerinde bazı deneyler yaparak bir aşı üretmeyi başarmıştı. Voronoff'un amacı ortalama insan ömrünü olabildiğince uzatmak ve insanların daha genç bir vücuda sahip olmalarını sağlamaktı. Bu iddiaya sahip olan aşı, dönem itibarıyla gerek dünyada gerekse Türkiye'de çok geniş yankı uyandırdı. 1924 yılından itibaren Türk basını, sütunlarında Voronoff aşısına yer vermeye başladı. Türkiye'de "Gençlik Aşısı" olarak da adlandırılan bu keşif, tüm vatandaşların özellikle de ihtiyarların ilgi odağı oldu. Aşının mucidi Voronoff, Mart 1928 tarihinde İstanbul'a geldi. Onun gelişiyle aşı ilk defa 1928 yılında İstanbul'da uygulandı. Aşıdan olumlu sonuçlar alındığı ifade edildi. Ardından doktorlar arasında aşının verdiği sonuçlara yönelik tartışmalar yaşandı. Aynı yıl içerisinde Doktor Cemil Şerif kaleme aldığı eserinde gençlik aşısının faydalarından ve uygulanma esaslarından bahsetti. Kazım Nami de Voronoff'un eserini iktibas ederek ihtiyarları gençleştiren "Gençlik Aşısı"nı tanıttı. 1930'lu yıllardan itibaren Voronoff dışında bazı Avrupalı doktorlar tarafından benzer türde aşilar üretildi ve bu aşılara yönelik Türk doktorlarının bazı değerlendirmeler yapıldı. Aşının hiçbir sonuç vermediğine yönelik tartışmalar mahkeme salonlarına dahi taşındı. Dünyanın en uzun yaşayan adamı olarak bilinen Zaro Ağa'nın ölümü aşı hakkında şüphelere neden oldu. Aşının aslında iyi bir netice vermediğine dair yazılar yazıldı. 1937 yılında İngiliz bir doktorun sporcuların performansları etkileyen bir "Gençlik Aşısı"nı keşfetmesi Türk basınının da ilgi odağı oldu. Tan gazetesi, Nisan 1937 tarihinde bazı Türk futbolculara yönelik bu aşının ne tür sonuçlar verdiğine dair bir anket düzenledi. Bu şekilde özetlenen çalışma giriş, iki ana bölüm ve sonuç kısımlarından oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde aşının nasıl keşfedildiğine dair bilgiler verilecektir. Ana bölümlerde ise önce 1924-1930 yılları arası Türkiye'de "Gençlik Aşısı" tartışmaları ve uygulamaları, sonrasında da 1930-1937 yılları arasındaki aşı tartışma ve uygulamalarından bahsedilecektir. Çalışma meydana getirilirken özellikle dönemin süreli yayınlarından istifade edildi. Bundan başka dönemin bazı Türk doktorlarının konu hakkındaki risalelerine yer verildi. Sonuç olarak özellikle gençlik aşılara halkın ilgisinin yoğun olduğu anlaşıldı. Bazı doktorlar aşiyı yersiz bulurken bazıları da aşının kesin olarak insanları gençleştirdiğini savundu. Aşının pahalı olmasının halkın aşıya ulaşılmasındaki en büyük zorluk olduğu anlaşıldı. Cumhuriyet'in ilk yıllarında "Gençlik Aşısı" üzerinden yaşanan aşı tecrübeleri, halkın ve doktorların verdiği tepkiler ile dönemin basınının ilgi odağı olması dolayısıyla sonraki aşı tecrübelerine örnek olması açısından büyük bir önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler : Atatürk Dönemi, Türkiye, Voronoff, Gençlik Aşısı.

*Araştırma Görevlisi, Atatürk Üniversitesi Tarih Bölümü, hasan.demirci.1315@gmail.com

DISCUSSIONS AND IMPLEMENTATIONS ON "YOUTH VACCINE" IN TÜRKİYE IN THE PERIOD OF ATATÜRK (1924-1937)

Abstract

The aim of this study is to reveal the effects and repercussions of the vaccine, which the Russian- origin French scientist and surgeon Doctor Serge Voronoff claims to rejuvenate the elderly, and the youth vaccines produced afterwards, in Türkiye during the Atatürk Era. Voronoff embarked on vaccine studies to find the formula for rejuvenation in the 1900s, and eventually succeeded in producing a vaccine by conducting some experiments on monkeys in the 1920s. Voronoff's aim was to extend the average human lifespan as much as possible and to enable people to have a younger body. The vaccine, which has this claim, had a great impact both in the world and in Türkiye as of the period. Starting from 1924, the Turkish press began to include the Voronoff vaccine in its columns. This discovery, which is also called the "Youth Vaccine" in Türkiye, became the focus of attention of all citizens, especially the elderly. Voronoff, the inventor of the vaccine, came to Istanbul in March 1928. With his arrival, the vaccine was administered for the first time in 1928 in Istanbul. It was stated that positive results were obtained from the vaccine. Then there was a discussion among doctors about the results of the vaccine. In the same year, Doctor Cemil Şerif talked about the benefits of youth vaccination and the principles of its application in his work. Kazım Nami also introduced the "Youth Vaccine" that rejuvenates the old people by quoting Voronoff's work. Since the 1930s, similar types of vaccines have been produced by some European doctors, apart from Voronoff, and some evaluations have been made by Turkish doctors for these vaccines. Discussions about the vaccine's ineffectiveness have even moved to courtrooms. The death of Zaro Ağa, known as the world's longest living man, caused doubts about the vaccine. Articles were written that the vaccine did not actually give a good result. In 1937, a British doctor's discovery of a "Youth Vaccine" that affects the performances of athletes also became the focus of attention in the Turkish press. In April 1937, the Tan newspaper conducted a survey on what kind of results this vaccine gave to some Turkish football players. The study, which is summarized in this way, consists of the introduction, two main parts and the conclusion. In the introduction part of the study, information about how the vaccine was discovered will be given. In the main sections, firstly the discussions and applications of "Youth Vaccine" in Türkiye between 1924-1930, and then the discussion and implementation of vaccines between 1930-1937 will be mentioned. While creating the study, especially the periodicals of the period were used. In addition, the treatises of some Turkish doctors of the period on the subject were included. As a result, it was understood that the public's interest in youth vaccines was intense. While some doctors found the vaccine unwarranted, others argued that the vaccine definitely rejuvenates people. It has been understood that the expensiveness of the vaccine is the biggest difficulty in spreading the vaccine to the public. Vaccination experiences through the "Youth Vaccine" in the first years of the Republic are of great importance in terms of being an example for subsequent vaccination experiences, as it was the focus of attention of the public and doctors and the press of the period.

Keywords : Atatürk Era, Türkiye, Voronoff, Youth Vaccine.

ATATÜRK'ÜN SÖYLEMLERİNDE KÜLTÜR VE İÇ SİYASET (1923-1938)

Hikmet DEMİRCİ*

Özet

Dünya imparatorlukları için önemli tarihi dönüşümlerinden biri I. Dünya Savaşı'dır. Özellikle bu dönemin iki önemli imparatorluğundan biri olan Çarlık Rusya devrimle sona ererken ve Bolşevik Parti tarafından sosyalizm kurulumu; Türkiye'de bağımsızlık savaşı ardından milli devlet inşası adım adım gerçekleşti. Bu dönemde Türkiye, Gazi Mustafa Kemal Atatürk liderliğinde aydınlanmasını terakki ve tekamülle gerçekleştirdi. Kültürel terakki ve tekamülle tam bağımsız, milli, çağdaş bir devlet ve toplum ön görüldü. Atatürk, özellikle 1928 yılından itibaren kültür problemleriyle ilgilenerek siyaseti kültür bağlamında değerlendirdi. Atatürk, kültür problemlerine tam bağımsızlık ve çağdaşlaşma ilkeleriyle yaklaşarak çözüm yolları aradı.

Bu bildiri, Atatürk'e ait kültür tanımları ve söylemleri üzerinden iç siyasette gerçekleştirdiği, öğretim birliği, çağdaş hukuk sistemi, kadın hakları, yazı ve dil reformu, modern tarih anlayışı, millet mektepleri ve halk evleri açma konularının değerlendirmesidir. Atatürk'ün kültür reformlarıyla çağdaş bir toplum ve devlet yapısına yönelik uygulamaları içselleştiren bir yönü vardır. Atatürk'ün kültür alanında gerçekleştirmek istediği çağdaş Türk devleti ve toplumunu, cesur tavır ve söylemleriyle inşa ettiği görülür. Bu bildiri de yöntem, eleştirel söylem analizidir. Bu yöntemle kültürel sorunların dil kullanımı içinde nasıl vücut bulduğu, inşa edildiği ve meşrulaştırıldığı arşiv ve kaynaklardaki bağlamlarıyla analiz edilecektir. Sonuç olarak, Atatürk'ün sosyo- bilişsel analizde problemleri ortaya koyması, amacını belirlemesi ve problemlere çözüm odaklı yaklaşması yine konuşma ve söylemlerine yansımıştır. Aynı zamanda kültür alanındaki büyük değişikliklere dair halk tarafından sert tepkiler ve korkular da yükselmiştir. Aslında Atatürk'ün kültürel değişimlerle kimi zaman bilişsel kim zaman da davranışsal değişimler getirmek istediği göze çarpmaktadır. Atatürk'ün yalnız fikirleri değil, hareket ve faaliyetleri de milli kültürü içten içe desteklemektedir. Bu anlamda Türk milli kültürü, bilişsel (cognitif), normatif (davranış) ve maddi boyutuyla bütüncül olarak adım adım gerçekleştirilmek istenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Atatürk ,Kültür,Söylem,Uygulama,Eleştirel,Bilişsel

*Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarih - Genel Türk Tarihi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fak. Tarih Bölümü,
demirci_tarih@hotmail.com

CULTURE AND DOMESTIC POLITICS IN ATATÜRK'S DISCOURSES (1923-1938)

Abstract

One of the important historical transformations for world empires is World War I. Especially when Tsarist Russia, one of the two important empires of the period, ended with the revolution and socialism was established by the Bolshevik Party. After the War of Independence in Türkiye, the nation- state was built step by step. In the period, Türkiye realized its enlightenment with progress and evolution under the leadership of Ghazi Mustafa Kemal Atatürk. A fully independent, national, modern state and society with cultural progress and evolution was foreseen. Atatürk, especially as of 1928, was interested in cultural problems and evaluated politics in the context of culture. Atatürk sought solutions to cultural problems by approaching them with the principles of full independence and modernization.

This paper is an evaluation of Atatürk's cultural definitions and discourses in domestic politics, the unity of education, the contemporary legal system, women's rights, writing and language reform, modern understanding of history, opening nation schools and public houses. Atatürk has an aspect that internalizes cultural reforms and practices for a contemporary society and state structure. It is seen that Atatürk built the modern Turkish state and society, which he wanted to realize in the field of culture, with his brave attitudes and discourses. The method in this paper is critical discourse analysis. With this method, how cultural problems are embodied, constructed and legitimized in the use of language will be analyzed with their context in archives and sources. As a result, Atatürk's revealing the problems in socio-cognitive analysis, determining his purpose and approaching the problems with a solution-oriented approach were also reflected in his speeches and discourses. At the same time, strong public reactions and fears about major changes in the field of culture have also increased. In fact, it is striking that Atatürk, from time to time, wanted to bring cognitive and sometimes behavioral changes with cultural changes. Not only ideas, but also actions of Atatürk's and his activities support the national culture from within. In this sense, Turkish national culture is intended to be realized holistically with its cognitive, normative (behavioral) and materialistic dimensions.

Keywords : Ataturk, Culture, Discourse, Implementation, Critical, Cognitive

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ORDUSUNUN KOMUTA VE TEŞKİLAT YAPISINDAKİ DÖNÜŞÜM

Deniz KURT*

Özet

Türk ordusunun kuruluş tarihi olarak kabul edilen M.Ö.209 tarihinde ilk defa disiplinli askerî birliğin temeli kabul edilen 10'lu sistemin oluşumu söz konusudur. Mete Han ile ortaya çıkan bu teşkilatlanma modeli, devlet güçlerinin kabile, soy vb. ayrıcalıklarına bakılmaksızın 10'lu sisteme göre teşkilatlanarak, merkezden tayin edilen komutanlar aracılığı ile en üstte bir sevk ve idare makamına bağlanması ile gerçekleştirilmiştir. Bu usul ile taktik seviyeden itibaren başlayan askerî hiyerarşi, stratejik seviyede bir başkomutanlık karargahına dönüşmüştür.

Tarihi süreç içerisinde Türk devlet ve ordu teşkilatında gördüğümüz bu yüksek askerî sevk ve idare makamı, Osmanlı Devleti'nin geleneksel döneminde "Serdar- ı Ekrem/ Serdar- ı Âzam", Tanzimat döneminde "Seraskerlik", "Bab- ı Seraskerî" ve "Erkân- ı Harbiye- i Umumiye Riyaseti" olarak adlandırılmıştır. Bu komuta yapısı vatanın savunmasıyla ilgili bütün şartlar ve olayları göz önünde tutarak barışta ordunun eğitim ve donatımını, savaşta ise başkomutan salahiyetiyle ordunun yönetiminden mesul olmuştur.

Türk ordusunun komuta ve teşkilat yapısında 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılması ile birlikte yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Buna göre 03 Mayıs 1920'de oluşturulan İcra Vekilleri Heyeti Başkanına bağlı olarak "Erkân- ı Harbiye- i Umumiye Vekâleti" adıyla bugünkü Türk ordusunun komuta ve teşkilatının temeli atılmıştır. Bu tek komuta ve teşkilat yapısı ile Osmanlı ordu teşkilatından farklı olarak Erkan- ı Harbiye- i Umumiye Vekâleti ve Müdafaa- i Millîye Vekâleti adıyla iki ayrı bakanlık tesis edilmiştir. Bu düzenleme 1924 yılına kadar devam etmiş, 03 Mart 1924 tarihli yeni bir düzenleme ile Erkan- ı Harbiye- i Umumiye Vekâleti'nin "Bakanlık" statüsü kaldırılarak "Riyaset/Başkanlık" olarak kabinenin dışına çıkarılmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki yasal ve anayasal düzenlemelerle idari, mali, teşkilat ve eğitim hususlarındaki düzenlemelerle Türk ordusunun sevk ve idare makamının yetki ve salahiyetleri ile teşkilat yapısı oluşturulmuştur. 1928 yılında ise Kara, Deniz ve Hava Müsteşarlıkları teşkil edilmiş, idari ve lojistik açıdan Milli Müdafaa Vekâleti'ne, harekât ve eğitim açısından ise Erkân- ı Harbiye- i Umumiye Riyaseti'ne bağlanmıştır. 1944 ve 1949 yıllarındaki yasal düzenlemelerle Genelkurmay Başkanlığının bağlantı yapısında meydana gelen değişikliklerin yanında, müstakil kuvvet komutanlıklarının teşkil edilmesi Türk ordu teşkilatında önemli bir gelişme olmuştur. Devamında yaşanan gelişmelerin sonucunda Türk ordusunun ana komuta ve teşkilat yapısını Genelkurmay

Başkanlığı, kuvvet komutanlıkları ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlıkları meydana getirmiştir. Genelkurmay Başkanlığı sorumluluğunda etkin bir sevk ve idarenin sağlanması, modern harp silahları ve nitelikli personel ile teçhiz edilmesi, harbe hazırlığın tam sağlanması ve demokrasi prensibi içinde siyaset/ ordu ilişkisinin anayasal ve yasal olarak düzenlenmesi T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı arşivlerinden faydalanılarak bu çalışmada anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Türk ordusu, sevk ve idare, komuta ve teşkilat, Erkân-ı Harbiye-i

*Tarih, Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Genel Sekreterlik, Tarihçe Şube Müdürlüğü, DENIZ.KURT@hvk.tsk.tr

Umumiye Riyaseti, Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı.

TRANSFORMATION IN THE COMMAND AND ORGANIZATION STRUCTURE OF THE TURKISH ARMY IN THE REPUBLIC PERIOD

Abstract

In 209 BC, which is accepted as the founding date of the Turkish Army for the first time, there is the formation of the decimal system, which is accepted as the basis of disciplined military unity. This organizational model that emerged with Mete Han (Modu Chanyu), was organized according to the decimal system forming state forces regardless of their privileges, tribes, etc. and by connecting them to a dispatch and administration authority at the top through the commanders appointed from the center. With this method, the military hierarchy, which started from the tactical level, turned into a commander-in-chief headquarters at the strategic level.

This high military dispatch and administration office, which we have seen in the Turkish states and army organization in the historical process, was called "Serdar- ı Ekrem/ Serdar- ı Azam" in the traditional period of the Ottoman Empire, "Seraskerlik", "Bab- ı Seraskeri" and "Erkan - ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti" in the Tanzimat Period. This command structure was responsible for the training and equipment of the army, taking into account all the conditions and events related to the defense of the homeland in peace, and the management of the army with the authority of the commander-in-chief during war.

A new arrangement was made in the command and organizational structure of the Turkish Army with the opening of the Turkish Grand National Assembly on April 23, 1920. Accordingly, the foundation of the command and organization of today's Turkish Army was laid under the name of "Erkan- ı Harbiye- i Umumiye Vekâleti" under the Chairman of the Executive Deputies Committee formed on May 03, 1920. Different from the Ottoman army organization with this single command and organizational structure, two separate ministries were established under the name of the "Erkân- ı Harbiye- i Umumiye Riyaseti" and the Ministry of Defense of the National Defense. This arrangement continued until 1924, and with a new arrangement dated March 03, 1924, the "Ministerial" status of the "Erkân- ı Harbiye- i Umumiye Riyaseti" was removed from the cabinet as "Presidency". With the legal and constitutional arrangements in the first years of the Republic, the administrative, financial, organizational and educational arrangements, the authority and authority of the Turkish army's dispatch and administration authority and the organizational structure were created. In 1928, the Undersecretariats of Land, Sea and Air were established, and they were affiliated to the Ministry of National Defense in terms of administration and logistics, and to the "Erkân- ı Harbiye- i Umumiye Riyaseti" in terms of operations and training. In addition to the changes in the connection structure of the General Staff with the legal regulations in 1944 and 1949, the establishment of independent force commands was an important development in the Turkish army organization. As a result of the developments that followed, the main command and organizational structure of the Turkish army was formed by the General Staff, the force commands, the Gendarmerie and the Coast Guard Commands.

In this study, ensuring an effective administration and administration under the responsibility of the General Staff, equipping it with modern warfare weapons and qualified personnel,

ensuring full preparation for war and constitutional and legal regulation of the politics/ army relationship within the principle of democracy will be explained by using the archives of the Presidency of the Republic of Türkiye Directorate of State Archives and the Ministry of National Defense.

Keywords : Turkish Army, Dispatch and Administration, Command and Organization, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti, General Staff, Ministry of National Defense.

CUMHURİYETİN İLK AFRO-AMERİKAN MÜSLÜMAN MÜLTECİLERİ: MUHAMMAD EZALDEEN'İN AMERİKA'DAN VAAT EDİLMİŞ TOPRAKLARA-İSTANBUL'A GÖÇÜ (1930)

Tansu Barış MAHMUTOĞLU*

Özet

AMAÇ

Erken cumhuriyet dönemi Türkiye'ye göç hareketlerinin başta Balkanlar olmak üzere Kafkaslar, Rusya, Ortadoğu, Almanya ve dünyanın çeşitli ülkelerinden değişik sebeplerle gerçekleştiği bilinmekle birlikte, 1930 yılında genç cumhuriyet, İslam'ın rahatlıkla yaşanabileceği düşüncesiyle, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) vatandaşları tarafından da ilk sırada görülen ülkelerden biri olmuştur. Bu bildiri, ABD'deki siyahi vatandaşların içinde bulunduğu İslami hareketlerde 1920'lerden itibaren öncülük görevi üstlenen ve cemiyet içerisinde ön plana çıkan Muhammad Ezaldeen'in, Türkiye'ye göç etme ve vatandaşlık taleplerini 1930 yılında Atatürk'e ilemesiyle başlayan süreç konu edinilmiştir. Talebin geri planında birçok sebep bulunmasına rağmen, dönemin ABD basınında Ezaldeen'in "Müslüman Musa" olarak isimlendirilmesi ve Türkiye'ye göç için "vaat edilmiş topraklara yolculuk" benzetmelerinin kullanılması, Türkiye'nin o yıllarda ABD'deki bir siyahi vatandaş için taşıyabileceği anlamı göstermektedir. Ezaldeen'in seyahati ulusal basında başlangıçta ilgiyle mercek altına alınmış olsa da Türkiye'de kalacağı yaklaşık 1.5 yıl boyunca bir daha basına konu olmamıştır. 1931 yılı sonundan itibaren Suriye ve sonrasında Mısır'a yapacağı seyahat İslami bilgilerini artırmış ve 1936'da ABD'ye dönüşünden 1957'de vefatına kadar Sünni İslami hareketin liderliğini yapmıştır.

YÖNTEM

Söz konusu göç (talebi) hikâyesine sebep teşkil eden olaylar, süreçte yaşananlar ve müteakip safhada Ezaldeen'in izlediği yol araştırılmıştır. Bu göç hikâyesi ABD FBI raporları, Türkiye Devlet Arşivleri, araştırma eserleri ve basın üzerinden taranarak, iki ülke arasındaki gelişmeler tahlil edilmeye çalışılmıştır.

MUHTEMEL BULGULAR

Muhammad Ezaldeen, siyahi ve Müslüman vatandaşların ülkesinde karşılaştıkları ön yargı ve uygulanan baskı sorunu gerekçesiyle 1930 yılında Türkiye'ye göç etmek istemiştir. Önce kendi ailesi, sonra yüze yakın ailenin ve nihayetinde 28 bine yakın Müslüman'ın Türkiye'ye taşınmasını içeren bu talep, çeşitli sebeplerle gerçekleşmemiştir. Sözde "Musa" Ezaldeen ve ailesi Türkiye'de ırk ayrımcılığıyla karşılaşmamış olsa da iş veya çiftçilik yapabilecekleri arazi bulamamışlardır. İşsizlik sorununu çözmek ve günlük ekmeklerini kazanabilmek adına erkekler lağım işçiliği, kadınlar ise açlık gibi iş kollarında çalışmış; geçinebilmek için kıyafetlerini ve sözlükleri dâhil özel eşyalarını satmak zorunda kalmışlardır.

Çeşitli etnik/dini vb. grupların bu toprakları "sığınma yeri" olarak görmeleri, Osmanlı Devleti'nden genç cumhuriyete miras kalmıştır. Anadolu coğrafyasında yaşanan bu göç sürekliliğinde, Osmanlı son dönemlerinden itibaren yeni kıta Amerika'ya göç örnekleri sıkça

*Dr., Jandarma Genel Komutanlığı, barismahmutoglu@gmail.com

görülse de Ezaldeen'in hicreti, "tersine göç" kavramının nadir örneklerindedir. Bu bağlamda, gerçekleşmeyen göçün teknik sebebi her ne kadar iskân/vatandaşlık kanunlarındaki hükümler gibi görülse de olayın arka planında, gelişmekte olan Türk- Amerikan ilişkilerinin bozulmaması düşüncesinin yattığı değerlendirilmektedir. Keza Ezaldeen'in hicret ettiği 1930-1931 yılları, birçok açıdan iki ülke ilişkilerinin ivmelendiği, gelecekte kurulacak ilişkilerin başlangıç/ eşik yıllarına denk gelmektedir. Öte yandan devlet-din ilişkisinde kurumsal bağları kopararak yeni ve özgün bir ilişki biçimi ortaya koyan, dini konularda birçok reform gerçekleştiren ve ulus inşa sürecinde belirli mesafe kat eden genç Türkiye devletinin, "dini özgürlüklerini rahatça yaşayabilmek" amacıyla ülkeye gelen Ezaldeen'e göstereceği refleks, öngörülebilir olmaktan uzak değildir. Tüm bu girdiler ortaya konduğunda, mevzubahis göç talebinde nelerin, neden karşılanmadığı veya karşılanamadığı sorularının cevaplarına erişilebilir.

Ezaldeen, ABD'ye döndükten sonraki faaliyetlerinde, ABD'de hem o yıllarda hem de günümüzde etkin bir siyahi İslami cemaat olan Nation of Islam (NOI) ile görece mesafeli ilişkiler kurmuştur. Amerikan devleti 1940'ların başından itibaren FBI aracılığıyla NOI ve benzeri örgütleri mercek altına almış, ajanları vasıtasıyla içlerine sızarak örgütlerin hedefleri, teşkilatlanma şekli ve diğer özelliklerini açığa çıkarmıştır. II.Dünya Savaşı sonrası yeni dünya düzeninde, hem ülke içi dinamiklerin kontrolünü sağlamak hem de hedef ülkeler üzerinden küresel hakimiyetini perçinleme aparatlarından biri olarak, NOI'dan elde ettiği tecrübesini kullanmıştır. Günümüz Türkiye'sinde FETÖ, tarihsel süreçte Opus Dei, Cizvitler veya Haşhaşiler gibi örgütlerle benzerlik sergilese de, bunların modern dünyayla yoğrulmuş şekli olarak, 80 yıl önce FBI'ın NOI teşkilatlanmasına ilişkin ortaya koyduğu yapı ile benzerlikten öte aynılığı dikkat çekmektedir. Ezaldeen çıkış noktası olarak alındığında, hem NOI ve özdeş cemaatleri anlama, hem de FETÖ ve benzeri proksi örgütlerin ABD topraklarında nasıl doğduğu, nasıl küresel yayılım alanı bulduğu ve hedef ülkelere nasıl enjekte edildiği literatürüne yeni katkılar sağlanacaktır. Nitekim kamuoyunda genel olarak ele alındığı şekliyle, FETÖ- ABD bağlantısının 1980'lerde CIA ile başladığı kabulü ve bundan yola çıkarak yapılan değerlendirmeler tekrar gözden geçirilmelidir.

Anahtar Kelimeler : Türkiye'de Göç, Türkiye-ABD İlişkileri, ABD'de İslami Hareketler, Muhammad Ezaldeen

THE FIRST AFRICAN AMERICAN MUSLIM REFUGEES OF THE REPUBLIC: MOHAMMAD EZALDEEN'S MIGRATION FROM AMERICA TO THE PROMISED LAND-ISTANBUL (1930)

Abstract

OBJECTIVE

Although it is known that immigration to Türkiye in the early republican period was mainly from the Balkans, the Caucasus, Russia, the Middle East, Germany and various countries of the world for various reasons, in 1930 the young republic became one of the first countries to be seen by the citizens of the United States of America (USA) with the idea that Islam could be easily experienced. This paper focuses on the process that began in 1930 when Muhammad Ezaldeen, who had assumed a pioneering role in the Islamic movements of black citizens in the US as of the 1920s and came to the forefront in the community, conveyed his requests for immigration to Türkiye and citizenship to Atatürk. Although there were many reasons behind the request, the fact that Ezaldeen was called "Moses the Muslim" in the US press of the time and the use of the metaphor of "journey to the promised land" for immigration to Türkiye shows the meaning that Türkiye could have for a black citizen in the US in those years. Though Ezaldeen's trip was initially scrutinized with interest in the national press, it was not covered in the press again for the 1.5 years of his stay in Türkiye. From the end of 1931, his travels to Syria and then Egypt increased his Islamic knowledge and he became the leader of the Sunni Islamic movement from his return to the United States in 1936 until his death in 1957.

METHOD

The events that led to the migration (request) story, what happened during the process and Ezaldeen's path in the aftermath are explored. This migration story was analyzed through US FBI reports, Turkish State Archives, research works and the press, and the developments on both sides were analyzed.

POTENTIAL FINDINGS

Muhammad Ezaldeen wanted to immigrate to Türkiye in 1930 because of the prejudice and oppression faced by black and Muslim citizens in his country. This request, which included the relocation of first his own family, then about a hundred families and finally about 28 thousand Muslims to Türkiye, could not be realized for various reasons. While the so-called "Musa" Ezaldeen and his family have not faced racial discrimination in Türkiye, they have not been able to find work or land to farm. In order to solve the problem of unemployment and earn their daily bread, men worked as sewage workers and women as cooks; they had to sell their clothes and personal belongings, including their dictionaries, to make ends meet.

The fact that various ethnic/religious etc. groups see these lands as a "place of refuge" was inherited from the Ottoman Empire to the young republic. In this continuity of migration in Anatolia, although examples of migration to the new continent of America have been common since the late Ottoman period, Ezaldeen's migration is one of the rare examples of the concept of "reverse migration". In this context, although the technical reason for the unrealized migration seems to be the provisions in the settlement/citizenship laws, it is assessed that the idea of preventing the deterioration of the developing Turkish-American

relations lies in the background of the event. Likewise, the years 1930-1931, when Ezaldeen emigrated, coincide in many respects with the acceleration of relations between the two countries and the beginning/threshold years of future relations. On the other hand, it is not far from predictable that the young Turkish state, which has introduced a new and unique form of state-religion relationship by severing institutional ties, has realized many reforms on religious issues and has made certain progress in the nation-building process, will react to Ezaldeen, who has come to the country in order to "live his religious freedoms comfortably". Once all these inputs are in place, the answers to the questions of what and why the migration demand is or is not being met can be accessed.

In his activities after his return to the US, Ezaldeen maintained relatively distant relations with the Nation of Islam (NOI), an influential black Islamic community in the US both then and today. Since the early 1940s, the American state, through the FBI, has been scrutinizing the NOI and similar organizations, infiltrating them through its agents and revealing their goals, organizational structure and other characteristics. In the new post-World War II world order, it used its experience gained from the NOI as one of the apparatuses both to control domestic dynamics and to consolidate its global dominance over target countries. Although FETÖ in today's Türkiye is similar to organizations such as Opus Dei, the Jesuits or the Hashashis in the historical process, as a modernized version of these organizations, it is more similar than identical to the structure revealed by the FBI 80 years ago regarding the NOI organization. Taking Ezaldeen as a starting point, new contributions will be made both to the understanding of the NOI and identical communities and to the literature on how FETÖ and similar proxy organizations were born on US soil, how they found a global spread and how they were injected into target countries. As a matter of fact, assessments based on the assumption that the linear FETÖ-US connection started with the CIA in the 1980s, as it is generally discussed in the public opinion, should be reconsidered.

Keywords : Immigration in Türkiye, Türkiye-US Relations, Islamic Movements in the US, Muhammad Ezaldeen

«DAS INTERESSANTE BLATT» ÖZELİNDE RESİMLERLE GAZİ MUSTAFA KEMAL PAŞA (1920-1938)

Erdem KARACA*

Özet

Avusturya'da çıkan «Das interessante Blatt», 1882-1939 yılları arasında haftalık bir gazete olarak yayın hayatını sürdürmüştür. Haberlerin birçoğunda resim kullanımına yer veren gazete, Gazi Mustafa Kemal Paşa (Atatürk) söz konusu olduğunda da aynı anlayışı devam ettirmiştir. Yapılan taramalar sonucunda, 1920-1938 yıllarına ait resimler tespit edilerek okuyucularla ve araştırmacılarla buluşturulmak istenmiştir. Resimlerin hangi durumlarla ilgili olduğuna bakıldığında ise, şu gelişmelerin ön plana çıktığı görülmektedir: Türkiye'nin milli kıyımı. Türk Zaferi – Küçük Asya'da Yunan ordusunun çöküşü. İsmet Paşa ve kurmaylar. Savaş gemilerinin getirdiği İngiliz piyadelerinin İstanbul'u boşaltmaları. Türk Ordusu'nun İstanbul'a girişi. General Mustafa Kemal Paşa'nın, TBMM'de Lozan'daki müzakerelere ilişkin hükümet açıklaması. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa ve eşi Latife Hanım. Ankara Millet Meclisi adına İstanbul'a giren Milli Birlikler. Türkiye'de, dini yetkilerle sınırlı olan halifenin görevden alınmasıyla ilgili iç çekişmeler. M. Kemal Paşa'ya karşı planlanan suikast girişimi. Türkiye'nin yaratıcısı Kemal Paşa'ya ait anıtlar. İstanbul'da bir sokakta oy kullanma çadırı. Kemal Paşa suikastçılarının infazı. Yeni Türkiye – İş yerlerinin kapalı olduğu ilk Pazar. İskenderun Sancağı'nda Suriye'nin bağımsızlığı lehinde ve aleyhinde gösteriler. Madame Tussaud'un Kemal Atatürk'e ait balmumu heykeli. Türkiye'de kadının özgürleşmesinin gelişimi; Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk, uygulamalı derslerin de verildiği modern bir kız okulunu ziyaret ediyor. Kemal Atatürk'ün evlatlık kızının bombardıman uçağıyla Balkanlar turunu tamamlaması. Yeni Türkiye'nin kurucusunun ölümü; eski ve yeni cumhurbaşkanları.

Anahtar Kelimeler : Resimlerle Atatürk, Mustafa Kemal Paşa, Türkiye, Milli Mücadele

*Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fak. Tarih Böl. Rahva Yerleşkesi, erdm.karaca@hotmail.com

GHAZI MUSTAFA KEMAL PASHA WITH PICTURES (1920-1938) IN «DAS INTERESSANTE BLATT»

Abstract

The «Das interessante Blatt» published in Austria, was a weekly newspaper serviced from 1882 to 1939. The newspaper, which often used pictures in the majority of the news, maintained the same journalism policy on the news regarding the Ghazi Mustafa Kemal Pasha (Atatürk). Upon the research conducted, the pictures taken between 1920 and 1938 were identified and served to the public for readers and researchers. Among the themes of such pictures, the following developments come to the fore: Türkiye's national uprising. Turkish Victory – The collapse of the Greek army in Asia Minor. İsmet Pasha and his companions. Evacuation of Istanbul by British infantry brought by warships. The Turkish Army's entry into Istanbul. General Mustafa Kemal Pasha's announcement at the Turkish Grand National Assembly regarding the negotiations in

Lausanne. President Ghazi Mustafa Kemal Pasha and his wife Latife Hanım. National Unions entering Istanbul on behalf of the Ankara National Assembly. Internal disputes over the dismissal of the caliph, the authority of whom is limited to religious affairs, Türkiye. The planned assassination attempt against M. Kemal Pasha. Monuments of Kemal Pasha, the founder of Türkiye. Voting tent on a street in Istanbul. Execution of assassins who failed to assassinate Kemal Pasha. New Türkiye – First Sunday when businesses are closed. Demonstrations in favor of and against the independence of Syria in the Sanjak of İskenderun. Madame Tussaud's wax statue of Kemal Atatürk. The political and social emancipation of women in Türkiye; President Kemal Atatürk is visiting a modern girls' school where applied courses are also given. Kemal Atatürk's adopted daughter completes the Balkans tour in a bomber. The death of the founder of the young Republic of Türkiye; former and new presidents.

Keywords : Atatürk with Pictures, Mustafa Kemal Pasha, Türkiye, National Struggle

CUMHURİYET DÖNEMİ GASTRONOMİ EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ VE TÜRK MUTFAĞINA ETKİSİ

Eliso ŞİRİN YILDIRIM*-Dila Deniz AĞZİPAK**

Özet

Cumhuriyet kazanımlarının temelini oluşturan eğitim, her alanda gerçekleştirilen devrimlerin uygulanmasında ve içselleştirilmesinde en önemli rolü oynamıştır. Cumhuriyet'in eğitim politikaları yalnızca devlet kademesinde gerçekleşen devrimleri değil, yurttaşların çağdaşlaşmaya yönelik dönüşümünü sağlamakta da etkili olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'ne duyulan aidiyetin temelini ailey dayandıran, aile içerisinde kadının rolünü merkeze çeken bir anlayış ile hareket edilmiştir.

Mutfak, Atatürk'ün Dolmabahçe Sarayının mutfağının işleyişinin ilk kez kayıt altına alınmaya başlaması ile görülmüştür ki şatafattan uzaklaşmış, yerli üretim hammaddelerin yer aldığı ve alafranga sofrası kültürünün benimsendiği bölümler haline gelmiştir. Yalnızca karın doyurmak olarak nitelendirilemeyecek kadar geniş bir çerçeveye sahip olan gastronomi disiplini, Anadolu'nun zengin çeşitliliğini, bereketli topraklardan elde edilen ürünler ile Cumhuriyet sofralarına taşımıştır.

Cumhuriyet'in kuruluşu ile, Türk Mutfağının en gelişmiş olduğu dönem aynı zamana rastlamaktadır. Tanzimatla başlayan batılılaşma çabaların ardından gelen Atatürk devrimleri de Türk mutfağının gelişiminde aktif rol oynamıştır. Cumhuriyet öncesinde usta-çırak ilişkisi içerisinde ilerleyen mutfak eğitimi Cumhuriyet dönemi ile devlet kontrolüne geçmiş, bir yandan usta-çırak ilişkisi devam etmekteyken diğer yandan okullarda eğitim amaçlı bölümler açılmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk kız çocuklarının eğitimi için 1927 yılında Kız Enstitüleri kurmuştur. Kız Enstitülerinde yürütülen müfredat içerisinde yer alan yemek ve sofrası adabı dersleri modern anlamda gastronomi alanının temellerinin inşa edilmesinde katkısı olmuştur. 1930larda Gazi üniversitesinde meslek liselerine öğretmen yetiştirmek amaçlı kurulan Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda son derece kaliteli bir aşçılık eğitimi verilmekteydi. Cumhuriyetin büyümesi, gelişmesi ve turizmin önem kazanmasıyla Turizm Fakültelerinde aşçılık eğitimi verilen meslek yüksekokulları kurulmuş, hatta bunlardan biri olan Bolu Mengen Meslek Yüksek Okulu dünyaca bilinen bir üne sahip olmuştur.

Kız enstitüleri ile başlayan yemek ve sofrası eğitimleri kesintiye uğramadan 100 yıl boyunca geliştirilerek devam etmiştir. Bir milletin kültür birikimini en iyi yansıtan, soyut anlatıdan yola çıkarak somutlaştırılabilen alanlardan biri olan yemek kültürü, Türk mutfağının zenginliğini, sınırları aşan bir noktaya taşımaya imkan vermiştir. Türk mutfağının sistematik olarak ele alınması ve bir disipline oturtulması cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir. Türk Mutfağı Atatürk döneminde son derece önemsenip ciddiye alınmış, uluslararası fuarlarda yer bulmuş ve dünya gastronomisinde söz sahibi olur hale gelmiştir.

Türk mutfak kültürünün nesiller boyu aktarılabilmesinin en önemli sebebi, 100 yıllık eğitim devamlılığının bir ürünü olarak, evlerden başlayarak aktarılan ve geliştirilen bir

* İstanbul Ayyansaray Üniversitesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları, elisosirin@gmail.com

**İstanbul Ayyansaray Üniversitesi, diladeniza@gmail.com

özellik kazanmasıdır. Çıkış noktasının kadim Anadolu topraklarının olması Türk mutfağının özgünlüğünü belirleyen unsurlar arasındadır. Yemek kültürünün kaybolmaması için sözlü aktarımların erozyona uğramadan korunması ve kayıt altına alınması, zirai üretimin devam ettirilmesi ve bu alanda verilen eğitimlerin kalitesinin artarak devam etmesi gerekmektedir.

Bu çalışma ile 100 yıllık gastronomi eğitimi sürecinin araştırılması ile gelinen noktanın tespitinin yapılması ve ikinci yüzyıl için gastronomi eğitimi alanında yeni bir vizyon ortaya koymak amaçlanmıştır. Türk gastronomisinin geçirdiği evrim ve Atatürk devrimlerinin yol gösterdiği Türk gastronomi eğitiminin halkın sofrasına yansımaları araştırılacak; yapılacak olan literatür taramaları ile katedilen yol tespit edilerek, yapılması gerekenlerin belirlenmesine çalışılacaktır. Gastronomi eğitimi veren ağırlıklı olarak kadın öğretmenlerin, sektörde söz sahibi olan mutfak şeflerinin ve Gastronomi alanındaki akademisyenlerin Türk mutfağı alanında hangi amaçlar doğrultusunda eğitim verdiğini görüşmeler yolu ile anlamlandırılarak, Türk mutfağının devamlılığının sağlanmasında eğitimin rolünün tespit edilerek görülen eksikliklerin giderilmesi için gerekenler belirlenecektir.

Ahahtar Kelimeler : türk mutfağı,türk sofrta kültürü ,gastronomi eğitimi,türk eğitim tarihi

THE DEVELOPMENT OF GASTRONOMY EDUCATION IN REPUBLICAN PERIOD AND ITS IMPACT ON TURKISH CUISINE

Abstract

Education, which formed the basis of the achievements of the Republic, played the most important role in the implementation and internalization of the revolutions realized in every field. The education policies of the Republic were effective not only in the revolutions that took place at the state level, but also in the transformation of the citizens towards modernization. It has acted with an understanding that bases the sense of belonging to the Republic of Türkiye on the family and places the role of women in the family in the center.

The kitchen has moved away from luxury with the first recording of the operation of the kitchen of Atatürk's Dolmabahçe Palace. The kitchen has become the sections where domestically produced materials are included and European table culture is adopted.

The discipline of gastronomy, which has a framework that is too wide to be described as just feeding, has brought the rich diversity of Anatolia to the tables of the Republic with products obtained from fertile lands.

The foundation of the Republic coincides with the most developed period of Turkish Cuisine.

Atatürk's revolutions that followed the westernization efforts that started with the Tanzimat also played an active role in the development of Turkish cuisine. Culinary education, which progressed in the master-apprentice relationship before the Republic, was taken over by the state with the outset of the Republican period, while the master-apprentice relationship continued, on the other hand, educational departments were opened in schools.

Mustafa Kemal Atatürk established Girls' Institutes in 1927 for the education of girls.

The food and table manners courses included in the curriculum of the Girls' Institutes contributed to the construction of the foundations of modern gastronomy.

In the 1930s, a high quality cookery education was given in the Technical Higher Teacher's School for Girls, which was established in Gazi University to train teachers for vocational high schools.

With the growth and development of the Republic and the importance of tourism, vocational schools providing culinary education were established in tourism faculties, and even one of them, Bolu Mengen Vocational High School, has a world-renowned reputation.

The gastronomy and table manners education, which started with the girls' institutes, continued for 100 years without interruption.

Food culture, which is one of the areas that best reflects the cultural accumulation of a nation and can be embodied by starting from the abstract narrative, has made it possible to carry the richness of Turkish cuisine to a point that goes beyond the borders.

The systematic handling and discipline of Turkish cuisine took place in the republican period.

Turkish Cuisine was taken very seriously during the Atatürk period. It took place in international fairs and became a voice in world gastronomy.

The most important reason why Turkish culinary culture can be transferred for generations is that it has gained a characteristic that has been transferred and developed starting from the houses, as a product of 100 years of education continuity.

The origin of the ancient Anatolian lands is among the factors that determine the authenticity of Turkish cuisine.

In order not to lose the food culture, it is necessary to protect and record oral transmissions without erosion, to continue agricultural production and to increase the quality of the education given in this field.

With this study, it is aimed to determine the point reached by examining the 100-year gastronomy education process and to reveal a new vision in the field of gastronomy education for the second century.

The evolution of Turkish gastronomy and the reflection of Turkish gastronomy education, guided by Atatürk's revolutions, on the table of the people will be explored. With the literature review to be made, the path covered will be determined and it will be tried to determine what

needs to be done. By means of interviews, it will be understood for what purposes that mainly female trainers, kitchen chefs who have a say in the sector, and academicians in the field of gastronomy provide training in the field of Turkish cuisine, and the role of education in ensuring the continuity of Turkish cuisine will be determined, and the requirements will be determined to eliminate the deficiencies.

Keywords :Turkish Cuisine, Turkish Table Culture, Gastronomy Education, Turkish Education History

İYİ BİR MİLLİ FİLM YAPMAK: CUMHURİYET GAZETESİ SAYFALARINDA BİR SENARYO MÜSABAKASI Sedat GENCER*

Özet

İpek Film Şirketi ile Cumhuriyet gazetesi 1934 yılında bir senaryo yarışması düzenleme kararı alırlar. Amaçları, ilhamını büyük Türk İnkılabından alan bir film çekebilmek için iyi bir senaryo yazılmasını teşvik edebilmektir. 500 lira ödüllü yarışmanın ilanları Şubat 1934 tarihinden itibaren Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmaya başlar. Şubat ayı sonuna kadar katılımcıların senaryo özetlerini gazeteye göndermeleri istenir. Bir ön elemenden geçen bu özetlerden otuz tanesi 19 Mart tarihinden itibaren gazetede yayınlanır. Sonraki süreçte okuyucuların oyları ile bu özetlerin içinden seçilen on tanesi jüri heyetine sunulur. Nihayetinde 6 Ocak 1935 tarihinde gazetede jüri heyetinin Şevket Süreyya'nın metnini birinci seçtiği duyurulur. Böyle bir müsabaka açılması Batı taklitçiliğinin, biçim ve içerik olarak da tiyatro tekniğinin etkisindeki sinemayı yerli ve daha yetkin hale getirebilmek kaygısı ile doğrudan bağlantılıdır. Yerli olabilmenin temel ölçütü ise o dönemde Türk İnkılabı gibi önemli bir hadiseyi sinema dili ile yaratıcı bir şekilde anlatabilmektir. 1932 yılında Muhsin Ertuğrul Bir Millet Uyanıyor filmi çekmiş ve film halktan yoğun ilgi görmesine rağmen istenilen sanatsal ve teknik yeterliliğe sahip olmadığından çokça eleştirilmiştir de. Türkiye'de de milli bir film yapabilmek için yazılan senaryolar basit ve yetersiz görüldüğünden İpekçi Kardeşler ve Cumhuriyet gazetesi yönetimi bu sorunun çözümüne bir katkı sunabilmek adına senaryo müsabakası tertip etmişlerdir. Sinema, Türk İnkılabının tarihsel öneminin ve başarılarının dünya kamuoyuna tanıtılmasında ve ayrıca Cumhuriyet rejiminin değer ve ideallerinin topluma benimsetilmesinde önemli bir araç olarak görülmektedir. Bu dönemde kültür, dil ve tarih çalışmalarına ağırlık vererek yeni bir Türk kimliğinin inşası için çaba harcayan ve aynı zamanda iyi bir film izleyicisi de olan Mustafa Kemal film ve senaryo çalışmalarını da bu bağlamda yakından takip etmiştir. 1930'lu yıllar Cumhuriyet Halk Partisi'nin ideolojik, siyasal ve toplumsal olarak yeniden örgütlendiği ve Türk İnkılabını yorumlama ve sistematize etmeye yönelik entelektüel çabaların yoğunlaştığı bir dönemdir. Onuncunu yılını henüz doldurmuş rejim kendi icraatının bir muhasebesini yaparken aynı zamanda kendisini tanımlamaya, anlamaya ve nihayetinde iç ve dış kamuoyuna anlatmaya yönelik bir faaliyet içine de girmiştir. Sinema da bu anlatım vasıtalarının en önemlilerinden birisidir. Bildiri senaryo yarışmasını bu bağlamda değerlendirecektir. Basın ve sinema literatürü tarandığında birincilik ödülü alan senaryonun filme çekildiğine dair bir malumata rastlanamamıştır. Dolayısıyla bildirinin ana malzemesini gazetede

yayınlanan senaryo özetleri oluşturacaktır. Bildiri bu özetleri Cumhuriyet'in sinemaya yönelik yaklaşımı ve politikaları ekseninde ele alırken aynı zamanda senaryo yazarlarının Türk İnkılabını ve Milli Mücadele'yi nasıl kurguladıklarını da sorgulayacaktır.

Anahtar Kelimeler : Sinema, Senaryo, Türk İnkılabı, Cumhuriyet, Yarışma

* Dr., Bittis Eren Üniversitesi, sedatgencer@gmail.com

MAKING A GOOD NATIONAL FILM: A SCRIPT COMPETITION ON THE PAGES OF CUMHURİYET NEWSPAPER

Abstract

Ipek Film Company and Cumhuriyet newspaper decided to organize a script competition in 1934. Their aim was to encourage the writing of a good script in order to make a film inspired by the great Turkish Revolution. The announcements of the competition with a prize of 500 liras began to be published in the Cumhuriyet newspaper as of February 1934. By the end of February, participants were asked to send their script summaries to the newspaper. Thirty of these abstracts, which passed a preliminary screening, were published in the newspaper as of March 19. In the following process, ten of these abstracts selected by the readers' votes were presented to the jury committee. Finally, on January 6, 1935, it was announced in the newspaper that the jury committee chose Şevket Süreyya's text as the first. The opening of such a competition was directly linked to the concern to make cinema, which was under the influence of Western imitation and theatrical technique in form and content, indigenous and more competent. The main criterion for being indigenous is to be able to creatively express an important event such as the Turkish Revolution in the language of cinema. In 1932, Muhsin Ertuğrul made the film *Bir Millet Uyanıyor* (A Nation is Awakening) and although the film attracted great interest from the public, it was also widely criticized for not having the desired artistic and technical competence. Since the scripts written to make a national movie in Türkiye were considered simple and inadequate, the Ipekci Brothers and Cumhuriyet newspaper organized a script competition in order to contribute to the solution of this problem. The cinema is seen as an important tool in introducing the historical importance and achievements of the Turkish Revolution to the world public opinion and also in adopting the values and ideals of the Republican regime to the society. In this period, Mustafa Kemal, who was also a good movie watcher and who endeavored to build a new Turkish identity by focusing on cultural, linguistic and historical studies, closely followed film and script works in this context. The 1930s were a period in which the Republican People's Party was reorganized ideologically, politically and socially, and intellectual efforts to interpret and systematize the Turkish Revolution intensified. While the regime, which had just completed its tenth year, was making an accounting of its own actions, it also engaged in an activity aimed at defining, understanding and ultimately explaining itself to the domestic and foreign public opinion. The cinema is one of the most important of these means of expression. The paper will evaluate the script competition in this context. When the press and cinema literature was reviewed, no information could be found that the scenario that won the first prize was filmed. Therefore, the main material of the paper will be the script summaries published in the newspaper. While discussing these summaries in the context of the Republic's approach and policies towards the cinema, the paper will also question how the screenwriters fictionalized the Turkish Revolution and the National Struggle.

Keywords : Cinema, Script, Turkish Revolution, Republic, Competition

ATATÜRK DÖNEMİ CUMHURİYETİN 10. YILDÖNÜMÜNDE SİYASİ SUÇLULARIN AFFI Mehmet GÜNEŞ*

Özet

Bir devletin geçirdiği çalkantılı siyasi dönemlerin daha iyi anlaşılmasını sağlayan ve iktidar çekişmelerinin sonucunda çoğunlukla ortaya çıkan "siyasi suçlar", tarih boyunca iktidarlar tarafından topluma karşı işlenen adi suçlardan daha tehlikeli ve daha vahim olarak kabul edilmiş ve suçlananların hem cezalandırılmaları ve hem de affedilmeleri çoğu zaman siyasi otoritenin tercihine bırakılmıştır. Klasik Osmanlı döneminde "afv-ı şahane", "afv-ı umumi", "afv-ı âli" isimleri altında çeşitli aforlarla siyasi suçluların cezası kaldırılırken Cumhuriyetle birlikte af yetkisinin kullanılmasına dair 1924 Anayasası'nın 26. maddesindeki "genel ve özel af ilan etmek, cezaları hafifletmek ve değiştirmek... gibi görevleri Büyük Millet Meclisi ancak kendisi yapar" hükmü gereğince bu yetkiyi TBMM üstlenmiştir.

Osmanlı sonrası genç Cumhuriyet'in kuruluşunun 10'uncu yıldönümü dolayısıyla tüm ülkede yapılacak kutlamalar yanında 26 Ekim 1933 tarihinde siyasi suçluları da kapsayan yeni bir genel af yasası çıkarılmıştır. Atatürk döneminin en kapsamlı genel af yasası olan 2330 sayılı bu yasa, Resmî Gazete'nin 28.10.1933 tarih ve 2540 sayılı nüshasında yayınlanmıştır. Cumhuriyetin ilk baştaki siyasi muhaliflerinin etkisinin azaldığı, devlet ideolojisinin sağlam temellere oturduğunun gösterilmesi düşüncesi ile bu yasanın çıkarılmasında Atatürk'ün talebi öne çıkmıştır. Meclisteki yasa görüşmelerinde siyasi suçluların affına karşı olan milletvekillerine hitaben İç işleri bakanı Şükrü Kaya, bu yasanın çıkarılmasını bizzat Atatürk'ün hükümetten istediğini açıklamıştır. Cumhuriyetin ilanı sonrası siyasi suçlulara yönelik bu ilk af yasasının özellikle Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası mensupları ile Atatürk'e suikast girişiminde bulunan İzmir Suikastı mahkûmlarının affını sağlaması nedeniyle kamuoyunda önemli bir yankı bulmuştur.

Bu çalışmada, siyasi suçlulara af getiren bu ilk yasanın etkileri, kapsamı ve sonuçlarının Atatürk'ün bu yasanın çıkarılmasındaki talebi çerçevesinde incelenerek o döneme ait siyasi suçluların affedilmesinin daha sonraki siyasi dönemlerde siyasi kültür ve siyaset anlayışına nasıl yansıdığı açıklanacaktır. Atatürk'ün siyasi suçlulara bakış açısını da anlamayı amaçlayan bu çalışmada yöntem olarak konunun niteliği gereği iç hukuktaki kanuni düzenlemeler ile dönemin arşiv belgeleri, meclis tutanakları, gazeteleri ve siyasi kişiliklerin hatıraları taranarak karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler : Atatürk Dönemi, Siyasi Suçlu, Af, Hukuk, TBMM.

*Doç. Dr., Ufuk Üniversitesi, dr.megunes@gmail.com

THE AMNESTY FOR POLITICAL PRISONERS ON THE 10TH ANNIVERSARY OF THE REPUBLIC IN THE ATATÜRK PERIOD

Abstract

"Political crimes", which mostly occur as a result of power struggles, can provide a better understanding of the turbulent political periods of a state. Throughout history, it has been accepted by the governments as more dangerous and more serious than the ordinary crimes committed against the society. Both punishing and pardoning of political criminals are often left to the discretion of the political authority. During the classical Ottoman period, the punishment of political criminals was abolished with various amnesties under the names of "afv-ı şahane", "afv-ı umumi", "afv-ı âli". In accordance with the provision in Article 26 of the 1924 Constitution on the use of the authority of amnesty which stated that "Only the Grand National Assembly can perform tasks such as declaring a general and special amnesty, commuting and changing the sentences", this authority was assumed by the Turkish Grand National Assembly.

A new general amnesty law was enacted on October 26, 1933, covering political criminals, as well as the celebrations to be held all over the country for the 10th anniversary of the establishment of the young republic after the Ottoman Empire. This law, numbered 2330, which was the most comprehensive amnesty law of the Atatürk period, was published in the Official Gazette dated 28.10.1933 and numbered 2540. Atatürk's demand came to the fore in the enactment of this law, with the idea of showing that the influence of the initial political opponents of the republic was reduced and the state ideology was established on strong foundations. Addressing the deputies who are against the amnesty of political criminals in the legislative debates in the parliament, Interior Minister Şükrü Kaya announced that Atatürk himself asked the government to enact this law. This first amnesty law for political criminals after the proclamation of the Republic had a significant impact on the public, especially since it provided the amnesty for the members of the Progressive Republican Party and the prisoners of the Izmir Assassination who attempted to assassinate Atatürk.

In this study, the effects, scope and consequences of this first law, which brought amnesty to political criminals, will be examined within the framework of Atatürk's demand for this law. In addition, it will be explained how the pardon of political criminals of that period was reflected on the political culture and understanding of politics in the later political periods. In this study, which also aims to understand Atatürk's perspective on political criminals, the legal regulations in the domestic law and the archival documents of the period, parliamentary official reports, newspapers and the memories of political personalities will be examined comparatively as a method due to the nature of the subject.

Keywords : Atatürk Period, Political Prisoners, Amnesty, Law, TGNA.

CUMHURİYETİN 100. YILINDA HAYALDEN GERÇEĞE: ÖZEL MÜTEŞEBBİSLER EKSENİNDE TÜRKİYE'NİN UÇAK ÜRETME SERÜVENİ

Erdal KORKMAZ*

Özet

Gazi Mustafa Kemal (Atatürk) Paşa önderliğinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti, ilk andan itibaren her alanda modernleşme adım ve atılımları gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda havacılık alanında da özel ve kurumsal müteşebbislerin girişimleri ile millî ve yerli uçak yapımına öncelik verilmiştir. Böylece, Türkiye'nin kendi uçağını kendisinin yapmasına yönelik bir amaç ve hedef gözetilmiştir.

Türkiye'nin millî ve yerli askerî uçağı yolunda ilk adımı atan kişi Vecihi (Hürkuş) Bey olmuştur. Vecihi Bey, kişisel çaba ve girişimleri sonucunda Türk İstiklal Harbi sırasında Yunanlardan ele geçirilen uçaklardan faydalanarak 1924 yılında "Vecihi K- VI" adı verilen Türkiye'nin ilk montaj uçağını üretmiştir. Vecihi Bey'in bu ilk uçağını "Vecihi K- XIV", "Vecihi K- XV" ve "Vecihi K- XVI" uçakları takip etmiştir. Vecihi Bey'in uçak üretme girişimlerini, Uçak Mühendisi Selahattin Reşit Alan'ın uçak projesi izlemiştir. Bu kapsamda Selahattin Bey tarafından Millî Müdafaa Vekâleti için 1932 yılında "MMV-1" adlı bir uçak tasarlanmış, ancak bu proje destek alamadığı için yarım kalmıştır.

Vecihi Bey ile Selahattin Reşit Alan'ın girişimlerini Nuri Demirağ'ın özel teşebbüsü takip etmiştir. Türk Tayyare Cemiyeti tarafından başlatılan uçak bağış kampanyasına destek olması için teklif götürülen Nuri Bey tarafından, Türkiye'nin ilk özel Uçak Fabrikası İstanbul Beşiktaş'ta kurulmuş, kendisine ait havaalanı da İstanbul Yeşilköy'de açılmıştır. Beşiktaş'taki fabrikada Nuri Bey'in girişimleri ile uzman personelden oluşan bir ekiple, özgün ve millî uçak projeleri hayata geçirilmiştir. Nuri Bey'in fabrikasında; eğitim uçağı olarak "Nu.D 36"; yolcu ve bombardıman uçağı olarak "Nu.D. 38"; çeşitli planör ve başlangıç eğitim uçakları yapılmıştır. Nuri Demirağ'ın uçak fabrikası, uçaklarına müşteri olmaması ve sipariş gelmemesi üzerine zamanla ekonomik anlamda çıkmaza düşmüştür. Bu sırada 1944 yılında Nuri Bey'in Yeşilköy'deki tesislerinin, havaalanı yapılmak üzere kamulaştırılması ile uçak üretimi sona ermiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren havacılık alanında yapılan özel ve kurumsal teşebbüsler, maalesef Truman Doktrini ve Marshall Planı kapsamında yapılan yardımlar sebebiyle varlığını devam ettirememiştir. 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'taki soydaşlarını korumak amacıyla icra ettiği barış harekâtı, ABD'nin Türkiye'ye ambargo uygulamasına neden olmuştur.

Bu durum, Türkiye'nin kendi uçak ve sistemlerini kendisinin yapması için harekete geçmesine neden olmuştur. Bu kapsamda Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na bağlı TUSAŞ/TAİ, ASELSAN, HAVELSAN ve ROKETSAN gibi devlet destekli teşekküller kurulmuştur. Bu teşekküllerin yanında uçak vb. sistemler üretmek amacıyla; Baykar Makine, Vestel ve STM adlı özel teşebbüsler de faaliyete başlamıştır. Bu özel teşebbüsler tarafından insansız hava platformları geliştirilmesi amacıyla bazı adım ve atılımlar gerçekleştirilmiştir. Bu firmalardan Vestel tarafından "Karayel"; STM tarafından "Kargu"; Baykar tarafından "Bayraktar Mini

*Dr. Öğr. Üye., Millî Savunma Üniversitesi Hava Harp Enstitüsü Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Genel Sekreterlik, Tarihçe Şube Müdürlüğü, e.korkmaz@hvkk.tsk.tr

İHA", "Bayraktar DİHA", "Bayraktar TB2", "Bayraktar TB3", "Bayraktar Akıncı" ve Pilotsuz jet uçağı "Kızıl Elma" yapılmıştır. Böylece devlet teşekküllerinin yanında özel müteşebbisler tarafından gerçekleştirilen insansız hava sistemleri ile Türkiye, uçak üretme hayalini gerçeğe kavuşturmuştur.

Bu çalışmada, Türkiye'nin özel müteşebbisler ekseninde 100 yıllık uçak üretme hedefine arşiv belgeleri, süreli yayınlar ve tetkik eserler çerçevesinde yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler : Özel Teşebbüs, ,Hayal, ,Uçak,,Üretim,,Gerçek.

FROM DREAMING TO THE REALITY ON THE CENTENARY OF THE REPUBLIC: TÜRKİYE'S ADVENTURE OF MANUFACTURING AIRCRAFT ON THE AXIS OF PRIVATE ENTREPRENEURS

Abstract

The Republic of Türkiye, founded under the leadership of Ghazi Mustafa Kemal (Atatürk) Paşa, made modernization steps and break throughs in every field from the very first moment. In this context, priority was given to the construction of national and domestic aircraft with the initiatives of private and corporate entrepreneurs in the field of aviation. Thus, a goal and target for Türkiye to build its own aircraft was pursued.

Vecihi Hürkuş was the first person to take the first step towards Türkiye's national and domestic military aircraft. As a result of his personal efforts and initiatives, Vecihi Hürkuş produced Türkiye's first assembly plane, called the "Vecihi K-VI", in 1924, making use of the planes seized from the Greeks during the Turkish War of Independence. This first plane of Vecihi Hürkuş was followed by the "Vecihi K-XIV", "Vecihi K-XV" and "Vecihi K-XVI" planes. Vecihi Hürkuş's attempts to produce aircraft were followed by the aircraft project of Aircraft Engineer Selahattin Reşit Alan. In this context, an airplane named "MMV-1" was designed by Selahattin Reşit Alan for the Ministry of National Defense in 1932, but this project was left unfinished because it could not receive support.

The initiatives of Vecihi Hürkuş and Selahattin Reşit Alan were followed by the private enterprise of Nuri Demirağ. Nuri Demirağ, who was offered to support the aircraft donation campaign initiated by the Turkish Aircraft Association, Türkiye's first private aircraft factory was established in Istanbul Beşiktaş, and his own airport was opened in Istanbul Yeşilköy. At the factory in Beşiktaş, with the initiatives of Nuri Demirağ, original and national aircraft projects were implemented with a team of expert personnel. In Nuri Demirağ's factory, "Nu.D 36" as trainer aircraft, "Nu.D. 38" as passenger and bomber aircraft and various gliders and initial trainer aircraft were built. Nuri Demirağ's aircraft factory fell into an economic stalemate over time, as there were no customers and no orders for his aircraft. Meanwhile, with the expropriation of Nuri Demirağ's facilities in Yeşilköy in order to build an airport in 1944, aircraft production ceased.

From the establishment of the Republic of Türkiye, private and corporate enterprises in the field of aviation, unfortunately, could not continue their existence due to the aid made under the Truman Doctrine and Marshall Plan. The peace operation carried out by Türkiye in 1974 to protect its kinsmen in Cyprus caused the US to impose an embargo on Türkiye. This situation caused Türkiye to take action to make its own aircraft and systems. In this context, state-supported organizations such as TUSAŞ/ TAI, ASELSAN, HAVELSAN and

ROKETSAN were established under the Turkish Armed Forces Foundation. In addition to these organizations, in order to produce aircraft and similar vehicles, private enterprises such as Baykar Teknoloji, Vestel

and STM also started operations. Some steps have been taken and breakthroughs have been made by these private enterprises in order to develop unmanned aerial platforms. "Karayel" by Vestel; "Kargu" by STM; "Bayraktar Mini İHA", "Bayraktar DİHA", "Bayraktar TB2", "Bayraktar TB3", "Bayraktar Akıncı" and pilotless jet aircraft "Kızıl Elma" were produced by Baykar. Thus, with the unmanned aerial systems realized by private entrepreneurs as well as state enterprises, Türkiye has made its dream of producing aircraft come true.

Türkiye's goal of producing aircraft for 100 years on the axis of private entrepreneurs will be analyzed in this study within the framework of archival documents, periodicals and research works.

Keywords : Private Enterprise, Imagination, Aircraft, Production, Reality.

CUMHURİYET ÖNCESİ VE SONRASI MALİ DURUMU KARŞILAŞTIRMALI OLARAK DEĞERLENDİREN AYRINTILI BİR RAPOR

Mehmet OKUR*

Özet

Osmanlı Devleti, gerek üst üste cereyan eden savaşların ve isyanların neden olduğu harcamalar, gerekse merkezi otoritenin zayıflamasından kaynaklanan vergi kayıpları ile mali bunalıma girmeye başlamış, Batı Avrupa'da başlayan Sanayi İnkılabının yarattığı iktisadî gelişmeler ise bunalımı daha da derinleştirmiştir. Osmanlı yönetimlerinin, devletin toprak bütünlüğünün korunması ve reform girişimlerinin desteklenmesi için Avrupa devletlerinden aldığı her destek yeni bir ticarî imtiyaza yol açmış, ülkedeki ekonomi düzeninin daha çok dışarı açılmasına, dolayısıyla sonu gelmeyen borçlanma sürecine sokmuştur.

Aldığı borçları ödeyemeyen ve dünya finans sisteminde meydana gelen krizden dolayı yeni borç da bulamayan Osmanlı Devleti, 1881'de içerisinde alacaklı ülke temsilcilerinin yer aldığı Düyun-ı Umumiye İdaresi kabul etmek durumunda kalmıştır. Vergilerin bir kısmını toplamak yetkisine sahip olması nedeniyle ikinci bir maliye Nezareti durumuna gelen bu kuruma hukuken ancak Lozan Antlaşması'yla son verilecektir.

Olağanüstü bir gayretle Milli Mücadele Hareketini başarıya ulaştıran Ankara Hükümeti, geçen dönemlerden alınan dersle ivedilikle iktisadi ve mali bağımsızlığın temellerini atmaya çalışmıştır. İzmir İktisat Kongresi'nde ilk planlaması Yapılan bu yeni dönem, karma ekonomi politikasıyla başlamış, devletçi ekonomi uygulamasıyla devam etmiştir. Atatürk Dönemi olarak da adlandırabileceğimiz bu dönemde hem dışa bağımlılığı asgariye indirme amaçlı üretim politikaları yürütülmüş, fabrikalar inşa edilmiş, hem de mali disiplinden taviz verilmemeye özen gösterilmiştir.

İşte yeni Türk hükümetinin tüm bu süreçte nasıl bir politika izlediği, hangi alanlara öncelik verdiği, Osmanlı yönetiminin neden başarılı olamadığı gibi konular Maliye Vekâletince hazırlanan 1938 tarihli bir raporda çeşitli başlıklar altında değerlendirilmekte, Cumhuriyet yönetiminin kısa zamanda sağladığı başarıları hakkında önemli bilgiler verilmektedir.

29-31 Ekim 2023 tarihleri arasında düzenlenecek olan 10. Atatürk Kongresinde sunmak için hazırladığım bildiriye bu raporun ekonomik durum üzerine hazırlanan diğer resmi dokümanlara kıyaslanarak bir değerlendirmesi yapılacaktır. Sunumun ana kaynaklarını Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi'ndeki ilgili dosyalar, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi mali politikaları ile ilgili diğer resmi dokümanlar ve konuyla ilgili kaleme alınan bilimsel çalışmalar oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Atatürk, Maliye Vekâleti, Finansal Durum, Rapor.

*Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fak. Tarih Bölümü, okur25@yahoo.com

A DETAILED REPORT EVALUATING COMPARATIVELY THE FINANCIAL STATUS BEFORE AND AFTER THE REPUBLIC

Abstract

The Ottoman Empire started to fall into a financial crisis with the expenditures caused by the successive wars and rebellions, as well as the tax losses resulting from the weakening of the central authority. Also, the economic developments, created by the Industrial Revolution which started in Western Europe deepened the crisis further. The Ottoman administrations received all kinds of support from European states to protect the territorial integrity and to support reform initiatives, and this led to a new commercial concession. After that, the economic system of the country became more open to the outside, so it got into a debt spiral.

The Ottoman Empire, which could not pay its debts and could not find new loans due to the crisis in the world financial system, had to accept the Ottoman Public Debt Administration in 1881, in which the representatives of the creditor countries were involved. This institution, which became a second Ministry of Finance due to its authority to levy some of the taxes, would only be terminated legally with the Treaty of Lausanne.

After the Ankara Government brought the National Struggle Movement to success with an extraordinary effort, it tried urgently to lay the foundations of economic and financial independence under the light of the lessons learned from the past. This new period was first planned at the Izmir Economic Congress and a mixed economy policy was implemented first, then it continued with the statist economy model. In this period, which can also be called the Atatürk Era, production policies were carried out to minimize external dependence, factories were built, and tried to keep fiscal discipline.

The Ministry of Finance prepared a report in 1938 and evaluated some matters under various topics such as what kind of policy the Turkish government followed in this process, which areas were given priority and why the Ottoman administration was not successful. The report also gave important information about the achievements of the republican administration in a short time.

In the paper prepared to present at the 10th Atatürk Congress, which will be held between 29-31 October 2023, evaluations will be made by comparing other official documents about the economic situation. The main sources of the presentation consist of the relevant files in Turkish Presidency State Archives of the Republic of Türkiye – Republic Archives Department, other official documents related to financial policies in the Ottoman and Republican periods and the scientific studies on the subject.

Keywords : Atatürk, The Ministry of Finance, Financial Status, Report.

İNGİLİZ BÜYÜKELÇİLİK RAPORLARINDA 1931 GENEL SEÇİMLERİ VE TÜRKİYE'DE SİYASAL HAYAT Yasin COŞKUN*

Özet

Bu çalışma 1931 genel seçimlerini ve Türkiye'deki siyasal yaşamı İngiliz Büyükelçiliği gözlemleri üzerinden ele almaktadır. 1931 seçimleri Türk siyasi tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Mustafa Kemal Paşa'nın TBMM'de muhalif bir partinin yer alması düşüncesi üzerine 1930'da kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF), aynı yıl içinde kendisini feshetmişti. Kısa süre sonra da Menemen Olayı meydana gelmişti. SCF'nin kapanmasından sonra kapsamlı bir yurt gezisine çıkan Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa seçimlerin yenilenmesini istemişti. Başarısızlıkla sonuçlanan SCF deneyimine rağmen Mustafa Kemal Paşa mecliste Cumhuriyet Halk Fırkasını (CHF) denetleyecek bir oluşumun yer alması düşüncesini sürdürmüştü. Bu çerçevede 1931 seçimlerinde 30 milletvekilliği bağımsızlara ayrılmıştı. İngiliz Büyükelçiliği Türk siyasal alanında yaşanan bu gelişmeleri yakından takip etmiş ve Londra'ya raporlamıştı. Türk- İngiliz ilişkileri açısından 1930'lu yıllar önem teşkil etmekteydi. Lozan'dan arta kalan sorunlar çözülmüştü. 1 Mart 1930'da Ankara'da Türk-İngiliz Ticaret ve Seyrüsefer Antlaşması, "karşılıklı eşitlik ilkesi temelinde" imzalanmıştı. Uzun süre direnmelerine rağmen 1930 yılında İngilizler Büyükelçiliklerini Ankara'ya taşımışlardı. Böylece başkentteki siyasal gelişmeleri daha yakından gözleme imkânına kavuşmuşlardı. 1931 seçimlerinden yaklaşık 1 ay önce eski SCF üyesi olan ve partinin tüzüğünü yazan Ahmet Ağaoğlu ile bir İngiliz elçilik görevlisi arasında geçen görüşme Londra'ya iletilmişti. Buna göre Ağaoğlu, SCF'nin kapanmasından duymuş olduğu memnuniyetsizliği belirtmiş ve Türkiye'nin, Gazi gibi büyük bir adamın hizmetlerinden nasıl daha fazla yararlanacağını bilmemesinin talihsizlik olduğunu söylemişti. 1931 seçimleri öncesi Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'nın çıktığı yurt gezisi hakkında detaylı bilgiler de elçilik raporlarında yer almıştı. Buna göre Gazi öğretmenlere, memurlara ve özellikle gençlere, parti ideallerinin misyonerleri olarak hareket etmeleri, devrimci ateşi canlı tutmaları ve yaşlı gelenekçilerin oluşturmaya çalıştığı ilgisizlik ve devrimci hükümete güvensizlik eğilimiyle mücadele etmeleri için sürekli çağrıda bulunmaktaydı. Ayrıca, Mustafa Kemal Paşa'nın 30 milletvekili kontenjanını bağımsızlara ayırarak mecliste muhalefetin yer almasında kararlılık göstermesinin takdire şayan olduğu Londra'ya iletilmişti. Mustafa Kemal Paşa'yı bir kez daha Cumhurbaşkanı seçen yeni meclisin Türkiye'nin ekonomik güçlüklerine bir çözüm bulmak, devrimlere duyulan coşkunun azalmasını önlemek ve halkın bazı kesimleri arasında zaman zaman fark edilen hoşnutsuzluk, rehavet ve hatta umutsuzluk ruhuyla mücadele etmek zorunda kalacağı değerlendirilmesinde bulunulmuştu. İngiliz Büyükelçiliği raporları ışığında 1931 genel seçimlerini ve Türkiye'de siyasal yaşamı ele alacak bu çalışmayla alana katkı sunulması amaçlanmıştır. Arşiv belgelerinin yanı sıra konu hakkında yazılmış tetkik eserlere de çalışmada başvurulacaktır.

Anahtar Kelimeler : Mustafa Kemal Paşa, 1931 Genel Seçimleri, Cumhuriyet Halk Fırkası, Serbest Cumhuriyet Fırkası, İngiltere

*Doç. Dr., Siirt Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi / Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı,
tarihli@gmail.com

1931 GENERAL ELECTIONS AND POLITICAL LIFE IN TÜRKİYE IN BRITISH EMBASSY REPORTS

Abstract

This study analyses the 1931 general elections and political life in Türkiye through the observations of the British Embassy. The 1931 elections have an important place in Turkish political history. The Liberal Republican Party (SCF), which had been founded in 1930 upon Mustafa Kemal Pasha's idea of having an opposition party in the Turkish Grand National Assembly, had dissolved itself in the same year. Shortly afterwards, the Menemen Incident took place. After the dissolution of the SCF, President Mustafa Kemal Pasha, who went on an extensive tour of the country, demanded the renewal of the elections. Despite the unsuccessful SCF experience, Mustafa Kemal Pasha maintained the idea of having an opposition in the parliament that would control the Republican People's Party (CHP). Within this framework, 30 parliamentary seats were reserved for independents in the 1931 elections. The British Embassy closely followed these developments in the Turkish political arena and reported them to London. The 1930s were important for Turkish-British relations. The problems left over from Lausanne had been resolved. On 1 March 1930, the Turkish-British Trade and Navigation Treaty was signed in Ankara "on the basis of the principle of mutual equality". Despite their long resistance, the British moved their embassy to Ankara in 1930. Thus, they had the opportunity to observe the political developments in the capital more closely. Approximately one month before the 1931 elections, a conversation between Ahmet Ağaoğlu, a former SCF member and the author of the party's charter, and a person in charge at the British Embassy was conveyed to London. Accordingly, Ağaoğlu expressed his dissatisfaction with the closure of the SCF and said that it was unfortunate that Türkiye did not know how to benefit more from the services of a great man like Ghazi. Before the 1931 elections, detailed information about President Mustafa Kemal Pasha's tour of the country was also included in the embassy reports. Accordingly, Ghazi Mustafa Kemal constantly appealed to teachers, civil servants and especially young people to act as missionaries of party ideals, to keep the revolutionary flame alive and to combat the tendency towards apathy and distrust of the revolutionary government that the old traditionalists were trying to create. It was also conveyed to London that Mustafa Kemal Pasha's determination to have an opposition in the parliament by reserving 30 parliamentary seats for independents was to be commended. It was assessed that the new parliament, which had once again elected Mustafa Kemal Pasha as President, would have to find a solution to Türkiye's economic difficulties and at the same time prevent the decline in enthusiasm for the revolutions and combat the spirit of discontent, complacency and even despair that was sometimes noticed among some segments of the population. This study aims to contribute to the field by analysing the 1931 general elections and political life in Türkiye in the light of the British Embassy reports. In addition to archival documents, research works written on the subject will also be referenced in the study.

Keywords : Mustafa Kemal Pasha, 1931 Turkish General Election, Republican People's Party, Liberal Republican Party, England

CUMHURİYET DÖNEMİ SOSYAL POLİTİKALARININ İSTİHDAM MESELESİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ (1923-1933)

Duygu YILMAZ*

Özet

19. yüzyılın ikinci yarısında yaşanan Sanayi Devrimi ile devletler, toplumsal refahı sağlamak üzere birtakım prensipler benimsemişlerdir. Sosyal Politika olarak anılan bu prensipler sağlık, barınma, sosyal güvenlik, istihdam ve sosyal hizmetler gibi alanlara yöneliktir. 19. yüzyıldan bugüne, toplumsal dengeli bozabilmek için ekonomik ve sosyal riskleri ortadan kaldırmak için, istihdam meselesine çözüm niteliğindeki çalışmalar öne çıkmıştır. İstihdam, ulusal ekonomiye ritim kattığı gibi işgücü piyasasını da ulusal menfaatler doğrultusunda düzenlemektedir. Türkiye, Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren işsizlik ve istihdam sorunları için çeşitli politikalar geliştirmiştir. Bu politikalarla işsizliğin neden olduğu sosyal dengesizliğe çözüm üretmiş, çalışma hayatına dahil edilen işçiler ile ekonomik kalkınma sürecini hızlandırmıştır.

1923 sonrasında, Türkiye'nin çalışma hayatına bakış açısını değiştirmiştir. İstihdam politikalarının iki önemli bileşeni olarak işsizliğe çözüm üretme ve işgücü piyasasını düzenleme, Millî Mücadelenin inşa edilen ulus- devlet modelinin ekonomik boyutunu güçlendirmiştir. Bu dönemde hazırlanan planlar kısa veya uzun dönemli sanayileşme hedeflerine çözüm üretmek yanında sosyal politikaların gelişmesine de hizmet etmiştir. 1923-1929 yılları arasında nüfusunun neredeyse üçte ikisinin tarım kesiminde istihdam eden Türkiye, planlı kalkınma dönemine geçildiği 1930'lu yıllarda sanayi sektörüne işçi istihdam edilecek bir ortam yaratmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yürütülen istihdam politikaları, nitelikli işgücü gereksiniminin karşılamak üzere işçi eğitimini de kapsamış, böylelikle Türkiye'nin sosyal politikaları, olgunlaşma evresine girmiştir.

"Cumhuriyet Dönemi Sosyal Politikalarının İstihdam Meselesi Üzerinden Değerlendirilmesi (1923-1933)" başlıklı bu çalışmada; Cumhuriyet Dönemi sosyal politikalarının önemli ayaklarından olan istihdam meselesi ele alınacaktır. Çalışmada ayrıca Türkiye'de yabancı işçi istihdamı, nitelikli işçiler yetiştirme, iş ve işçi bulma hizmetlerinin teşkilatlanması örnekler üzerinden değerlendirilecektir. Türkiye'nin sanayileşmesinde istihdam politikalarının önemine değinen çalışmanın tarihsel çerçevesi, 1933 yılında başlayan planlı kalkınma dönemi ile sınırlıdır.

Araştırma tarihsel yöntem çerçevesinde gerçekleştirilmiş olup veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Araştırma verilerinin toplanması ve analiz edilmesi olarak tanımlanan doküman incelemesi neticesinde, 1923 yılından itibaren yürütülen sosyal politikalar ile Türkiye'nin ekonomik, toplumsal ve kültürel değişimi ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler : Sosyal Politika, Sosyal Güvenlik, İstihdam, İşgücü, İşçi Eğitimi

*Dr., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Sosyal Bilimler Bölüm Başkanlığı, dylmaz090@gmail.com

EVALUATION OF THE SOCIAL POLICIES OF THE REPUBLICAN ERA ON THE ISSUE OF EMPLOYMENT (1923-1933)

Abstract

With the Industrial Revolution in the second half of the 19th century, states adopted some principles to ensure social welfare. These principles, known as Social Policy, address areas such as health, housing, social security, employment and social services. Since the 19th century, efforts have come to the fore as a solution to the employment issue in order to eliminate the economic and social risks that can disrupt the social balance. As employment adds rhythm to the national economy, it also regulates the labor market in line with national interests. Türkiye has developed various policies for unemployment and employment problems since the Republican Period. With these policies, it has produced a solution to the social imbalance caused by unemployment and accelerated the economic development process with the workers included in the working life.

After 1923, Türkiye's perspective on working life changed. The two important components of employment policies, solving unemployment and regulating the labor market, strengthened the economic dimension of the nation-state model built with the National Struggle. The plans prepared in this period not only provided solutions to short or long term industrialization targets but also served to develop social policies. Türkiye, which employed almost two-thirds of its population in the agricultural sector between 1923 and 1929, created an environment where workers could be employed in the industrial sector in the 1930s, when the planned development period was started. Employment policies carried out in the first years of the Republic also included worker training to meet the need for qualified workforce, thus Türkiye's social policies entered the maturation phase.

In this study titled "The Evaluation of Social Policies of the Republic Period on the Issue of Employment (1923-1933)"; the issue of employment, which is one of the important pillars of the social policies of the Republican Period, will be discussed. In the study, employment of foreign workers, training of qualified workers, organization of job and employment services will be evaluated through examples. The historical framework of the study, which refers to the importance of employment policies in Türkiye's industrialization, is limited to the planned development period that started in 1933. The research was carried out within the framework of the historical method and the data were obtained through document analysis. As a result of the document review, which is defined as the collection and analysis of research data, the social policies carried out since 1923 and Türkiye's economic, social and cultural change will be revealed.

Keywords : Social Policy, Social Security, Employment, Labor, Worker Training

TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN KURUCU DEĞERLERİNİN ANAYASAL ÇÖZÜMLEMESİ (1921 VE 1924 ANAYASALARININ SİYASAL GENETİĞİ)

Bülent YÜCEL*

Özet

Türkiye Cumhuriyeti, I. Dünya Savaşı ertesinde yaşanan işgallerin yarattığı bir devlettir. Bu anlamda kendine özgü toplumsal ve siyasal koşulların ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Devletin oluşum sürecinin temelinde, ulusal direnişin merkezileştirilerek örgütlenmesi yer almaktadır. Mücadele sürecinde Ankara'da toplanan TBMM, yürütülen Bağımsızlık Savaşı'nın, siyasal, yönetsel, hukuksal ve askeri karargâhıdır. TBMM, 1921 ve 1924 Anayasalarıyla gerçekleştirdiği siyasal sistem değişikliğiyle devleti yeniden yapılandırmıştır.

İki bölümden oluşturulan bu çalışmanın ilk kısmında, Savaş koşullarının yarattığı ortamın betimlemesi yapılacaktır. Cumhuriyetin kurucu değerlerinin ele alınacağı ikinci kısımda ise anayasal düzlemde bir siyasal ve hukuksal çözümlenmeye gidilecektir.

Anahtar Kelimeler :Cumhuriyet,Bağımsızlık Savaşı,Ulusal Egemenlik İlkesi ,TBMM,1921 Anayasası,1924 Anayasası

CONSTITUTIONAL ANALYSIS OF THE FOUNDING VALUES OF THE REPUBLIC OF TÜRKİYE (POLITICAL GENETICS OF THE 1921 AND 1924 CONSTITUTIONS)

Abstract

The Republic of Türkiye is a state that emerged following the occupations in the aftermath of the First World War. The centralized organization of the national resistance forms the basis of the formation of this new state. The Grand National Assembly of Türkiye, which convened in Ankara during War of Independence was the political, administrative, legal and military headquarters. The Turkish Grand National Assembly reformed the state by the changes in the political system brought by 1921 and 1924 Constitutions.

This study consists of two sections. The first section will describe the general state of affairs during the war conditions. The second section will be devoted to a constitutional analysis of the founding values of the Republic.

Keywords : The Republic, The Independence War, National Sovereignty Principle, TGNA, 1921 Constitution, 1924 Constitution

*Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, byucel@anadolu.edu.tr

ATATÜRK DÖNEMİ BASIN HAYATINDA MAHMUT SOYDAN'IN YERİ Nejdet BİLGİ*

Özet

Atatürk Dönemi'nin en önemli yayın organlarından birisi Hakimiyet- i Milliye'dir. Gazete 10 Ocak 1920'de yayın hayatına girdi. Gazetenin kurucusu Mustafa Kemal Paşa'dır. Millî Mücadele'de ülkenin her yöresindeki gazetelerin temel haber kaynağı oldu. Millî Mücadele sonrasında da reformların en etkili savunucusu oldu. İşte bu gazetenin 1923 yılından başlayarak en önemli isimlerinden birisi Mahmut Soydan'dır. Mahmut Soydan, öldüğü 1936 yılına kadar gazetenin başyazarlarından birisi olarak hizmet etti. 1926 yılında sahibi olduğu Milliyet gazetesini kurdu, yönetti ve başyazarlığını yaptı. 1930 yılında Politika gazetesini yayınladıysa da ömrü kısa oldu. Soydan hem Hakimiyet-i Milliye hem de Milliyet'te başyazarlık yaptı. 1924 yılında kuruluşundan ölümüne kadar İş Bankası yönetim kurulu başkanlığını yaptı. Aynı zamanda milletvekilliğini de sürdürdü. Millî Mücadele yıllarında Atatürk'ün refakat subaylığını yapan Soydan, reformlar döneminde de Atatürk'ün yakın çevresinde yer aldı. Fakat, Soydan'ın son yıllarında Atatürk'le ilişkilerinin koptuğu iddia edildi. Sebep olarak Soydan'ın İş Bankası'ndaki konumunu Milliyet gazetesini lehine kötüye kullandığı söylendi. Soydan, ölümünden kısa bir süre önce Milliyet gazetesini devretmişti. Gazete devredildikten sonra adı Tan olarak değiştirilmişti. Bu el değiştirme aşamasında ortaya çıkan sorunlar ortaya çıkmıştı. Ölümünden yıllar sonra dile getirilen bu iddiaların lehinde veya aleyhinde bir bilgi ortaya çıkmadı. Atatürk bu sorunlar dolayısıyla Soydan'ı eleştirerek çevresinden uzaklaştırdığı iddia edildi. Fakat bunu doğrulayan bir bilgi ortaya çıkmamıştı. Soydan'ın ölmeden kısa bir süre önce Atatürk'e göndermek üzere kaleme aldığı bir mektupta konu ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Soydan mektubunda kendisi hakkındaki iddiaları cevaplandırmaya çalışmaktadır. Mektuba gazeteciliğe Atatürk'ün isteğiyle on dört yıl önce, yani 1923 yılında Hakimiyet- i Milliye'yi idare ile başladığını belirtmektedir. Aile özel arşivinden temin edilen mektup, bildirinin eksenini oluşturacaktır. Hem iddianın doğru olup olmadığı hem de Soydan'ın basındaki konumu tespiti çalışılacaktır. Bu mektubun dışında Cumhuriyet ve Cumhurbaşkanlığı arşiv belgeler, döneme ilişkin anılar, dönemin basını ve konuyla ilgili literatürden yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Atatürk,Türk basını,Mahmut Soydan

*Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fak. Tarih Bölümü, nejdet.bilgi@gmail.com

MAHMUT SOYDAN'S PLACE IN THE PRESS LIFE OF THE ATATÜRK ERA

Abstract

One of the most important publications of the Atatürk Period was Hakimiyet- i Milliye. The newspaper went into publication on January 10, 1920. The founder of the newspaper is Mustafa Kemal Pasha. During the National Struggle, it became the main news source for newspapers all over the country. After the National Struggle, it became the most effective advocate of reforms. Mahmut Soydan is one of the most important names of this newspaper starting from 1923. Mahmut Soydan served as one of the editorial writers of the newspaper until his death in 1936. In 1926, he founded, directed and was the editor-in-chief of the newspaper Milliyet, which he owned. Although he published the newspaper Politics in 1930, his life was short. Soydan was the editor-in-chief of both Hakimiyet-i Milliye and Milliyet. He served as the chairman of Isbank's board of directors from its establishment in 1924 until his death. He also continued to be a member of parliament. Soydan, who served as Atatürk's escort officer during the years of the National Struggle, was also in Atatürk's close circle during the reforms. However, it was claimed that Soydan's relations with Atatürk were broken in his last years. The reason for this was attributed to the fact that Soydan abused his position at Isbank in favor of Milliyet newspaper. Soydan had handed over Milliyet newspaper shortly before his death. After the newspaper was handed over, its name was changed to Tan. Problems arose during this handover phase. No information has emerged for or against these allegations, which were voiced years after his death. It was claimed that Atatürk criticized Soydan because of these problems and distanced him from his close circle. But there was no information to confirm this. The subject was explained in detail in a letter that Soydan wrote to Atatürk shortly before he died. Soydan tries to answer the allegations about himself in his letter. In the letter, he states that he started journalism at Atatürk's request, fourteen years before, that is in 1923, by administrating the Hakimiyet-i Milliye. The letter obtained from the family private archive will form the axis of the paper. It will be tried to determine both whether the claim is true or not and Soydan's position in the press. Apart from this letter, archival documents of the Republic and Presidency, memories of the period, the press of the period and the literature on the subject will be used.

Keywords : Atatürk, Turkish Press, Mahmut Soydan, Nationality

İTÜ-TV'DEN TRT'YE TÜRKİYE'DE TELEVİZYON TARİHİ VE DİJİTALLEŞME

Uğur GÜNDÜZ*-Ayşe Tuğba KAR**

Özet

1923 yılında mühendis John Logie Baird tarafından İngiltere'de icat edilen ve ilk yayını 1926'da yapılan televizyonun Türkiye'ye gelişi uzun bir zaman diliminin ardından gerçekleşmiştir. Ülkemizde televizyon denilince akla ilk gelen kurum Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) olsa da aslında bu yolculuğun pek fazla bilinmeyen bir öncesi bulunmaktadır. İstanbul Teknik Üniversitesi Yüksek Frekans Kürsüsü Başkanı Prof. Mustafa Santur ve iki öğrencisinin hevesli çalışmaları ile Türkiye'de ilk televizyon deneme yayını 9 Temmuz 1951'de üniversitenin Taşkışla Yerleşkesi'nde yapılmıştır. İlerleyen günlerde İstanbul Teknik Üniversitesi Televizyonu yayın akışı haftanın bir günü ve birkaç saat şeklinde düzenlenmiştir. 1960'larda televizyon alıcılarının sayısı artmış ve gündelik hayatta insanların birbirlerine televizyon izlemeye gittiği bir misafirlik dönemi başlamıştır. 1 Mayıs 1964 tarihinde ise özel bir yasa ile devlet adına radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmek üzere Türkiye Radyo Televizyon Kurumu kurulmuştur. Böylece İTÜ'nün tüm teknik donanımları TRT'ye devredilmiş ve 31 Ocak 1968 tarihinde Türkiye'nin ilk deneme televizyon yayını TRT tarafından yapılmıştır. Kurum tarihinde birçok ilke imza atan TRT, günümüz teknolojisini yakından takip ederek güncelliğini korumakta ve çağı takip eden çizgisini devam ettirmektedir. Günümüzde dünyanın 7 kıtasına 18 televizyon, 17 radyo kanalı ve sayısal platformları ile 41 dil ve lehçede ulaşan TRT, dünyanın yedi kıtasında etkin olan uluslararası bir yayıncılık markası haline gelmiştir. Bu kapsamda çalışmamızda Türkiye'de İTÜ- TV'den TRT'ye uzanan başlıklarıyla televizyonun tarihçesi, toplumsal hayata kattığı yenilik ve değişimler ve bu hikâyenin günümüz dijital çağındaki yeri TRT özelinde irdelenecektir. Bu amaçla, TRT'nin yayın hayatına başlangıcı ve gazetelerdeki yansımaları arşiv taraması üzerinden incelenecek ve elde edilen haberler üzerinden içerik analizi yapılacaktır. TRT'nin günümüze dek geçirdiği değişim ve yenilikler üzerine yapılacak literatür taraması ile de dün ve bugün arasındaki bağın genel bir resmi çizilecektir. Türkiye'nin 100 yıllık birikimi içerisinde yayıncılık alanında yerelden küresele damgasını vuran TRT'nin attığı adımların izini sürmek ve toplumsal yaşamdan başlayarak ülke tarihine etkilerini incelemenin iletişim literatürüne önemli bir katkı sunacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler : TRT,İTÜ-TV ,Türkiye'nin Televizyon Tarihi ,Dijitalleşme ,İçerik Analizi

*Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, ugunduz@gmail.com

**İstanbul Üniversitesi Gazetecilik, aysetkar@gmail.com

HISTORY OF TELEVISION AND DIGITALIZATION IN TÜRKİYE FROM ITU-TV TO TRT

Abstract

The television was invented in England in 1923 by engineer John Logie Baird and the first broadcast of which was aired in 1926. It came to Türkiye after a long period of time. Although the first institution that comes to mind when talking about television in our country is the Turkish Radio and Television Corporation (TRT), the previous history of this journey is actually unknown. As a result of the enthusiastic efforts of Prof. Dr. Mustafa Santur, the Head of High Frequency Department of Istanbul Technical University, and his two students, the first television trial broadcast in Türkiye was made on July 9, 1951 at the Taşkışla Campus. In the following days, the broadcast stream of Istanbul Technical University Television was arranged for one particular day of the week lasting a few hours. In the 1960s, the number of television receivers increased and a period of home visiting began where people watched television with each other in daily life. On May 1, 1964, the Turkish Radio and Television Corporation was established with a special law to carry out radio and television broadcasts on behalf of the state. Thus, all technical equipment of ITU was transferred to TRT and on January 31, 1968, Türkiye's first trial television broadcast was made by TRT. TRT, which has achieved many firsts in the history of the institution, keeping up-to-date by closely following today's technology and maintains its modern vision. Today, TRT, which reaches 7 continents of the world with 18 television channels, 17 radio channels and digital platforms in 41 languages and dialects, has become an international broadcasting brand active in seven continents of the world. In this context, the history of television with its titles ranging from ITU- TV to TRT in Türkiye, the innovations and changes it has brought to social life and the place of this story in today's digital age will be examined in the context of TRT in our study. For this purpose, the beginning of TRT's broadcast life and its reflection in the newspapers will be examined through archival research and content analysis will be made on the news obtained. A general picture of the connection between yesterday and today will be drawn with the literature review on the changes and innovations that TRT has undergone until today. It is envisaged that tracing the steps taken by TRT, which has left its mark both locally and globally in the field of broadcasting in Türkiye's 100-year experience, and examining its effects on the history of the country starting from social life, will make an important contribution to the communication literature.

Keywords : TRT, ITU-TV, Türkiye's Television History, Digitalization, Content Analysis

YÜRÜTME ORGANI BAKIMINDAN 1961 VE 1982 ANAYASALARININ KARŞILAŞTIRILMASI Emir Efe EGEMEN*

Özet

Anayasa, devletin temel organlarının işleyişinin ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerinin düzenlendiği ve insan haklarının tanınıp çeşitli yollarla güvence altına alındığı hukuki bağlamda en üstün nitelikteki hukuk belgesidir. Devletin yasama, yürütme ve yargı olmak üzere, üç temel organı olduğu kabul edilmektedir. Bu organlar, birbirleriyle olan ilişkilerinde kontrol ve denge çerçevesinde hareket etmelidir. Yürütme organı, yasama organınca çıkarılan kanunların uygulanması görevini yerine getirmektedir. Yürütme organı hakkındaki temel ilke ve kurallar, anayasa metinlerinde yer almaktadır. Türkiye'nin son iki anayasası da darbe anayasası özelliğini taşımaktadır. Nitekim 1961 Anayasası, 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden sonra; 1982 Anayasası ise 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra oluşturulmuştur. Bu anayasalar, devletin organları bakımından birbirine benzer özellikler taşıdığı gibi, aynı zamanda birbirinden farklı birçok özellik de barındırmaktadır. Bu çalışmada, 1961 ve 1982 Anayasaları, yürütme organının düzenlenişi açısından birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Yürütme organının oluşumu, özellikleri ve diğer organlarla olan ilişkisi, her iki anayasa kapsamında karşılıklı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bu değerlendirme yapılırken, bu çalışmada, her iki anayasanın da en son halleri ele alınmıştır. 1961 Anayasasında, yürütme organı, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulundan oluşmaktadır; Bakanlar Kurulunun yasama organından güvenoyu alması gerekir; Cumhurbaşkanı yasama tarafından ve yasama üyeleri arasında 7 yıllığına seçilmektedir; bir kişi arka arkaya iki kez Cumhurbaşkanı olamaz; Cumhurbaşkanı, göreviyle ilgili işlemlerden sorumlu değildir. 1982 Anayasasında ise, yürütme organı yalnızca Cumhurbaşkanından ibarettir ve burada Bakanlar Kurulu ile Başbakan yoktur; Cumhurbaşkanı halk tarafından 5 yıllığına seçilmektedir ve arka arkaya iki kez seçilebilmesi mümkündür; Cumhurbaşkanı birçok önemli konuda kararname ve yönetmelik çıkarabilir ve seçimlerin yenilenmesine karar verebilir; bakanların belirlenmesinin ardından güvenoyu aranmaz. 1961 ve 1982 Anayasalarının yürütme organına dair maddelerinin içerikleri karşılaştırıldığında; Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri bağlamında, 1982 Anayasasında daha geniş ve fazla hükümler barındırdığı görülmektedir. Ayrıca yürütme organının gücü ve baskınlığı, 1982 Anayasasında daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak, yürütme organının 1982 Anayasasında, 1961 Anayasasına kıyasla çok daha güçlü yetkilerle donatılarak düzenlendiği açıktır.

Anahtar Kelimeler : Yürütme Organı, Kuvvetler Ayrılığı, Anayasa, 1961 Anayasası, 1982 Anayasası

*Türk-Alman Üniversitesi Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi, lawlexius@gmail.com

THE COMPARISON OF THE 1961 AND 1982 CONSTITUTIONS WITH RESPECT TO THE EXECUTIVE BODY

Abstract

The Constitution is the supreme legal document in the legal context, in which the functioning of the main bodies of the state and their relations with each other are regulated, and human rights are recognized and guaranteed in various ways. It is accepted that the state has three main bodies, namely the legislature, the executive, and the judiciary. These bodies should act within the framework of checks and balances in their relations with each other. The executive body is responsible for implementing the laws enacted by the legislature. The basic principles and rules about the executive body are included in the constitutional texts. The last two constitutions of Türkiye have the characteristics of coup constitutions. As a matter of fact, the 1961 Constitution, after the military coup of May 27, 1960; the 1982 Constitution was created after the military coup of September 12, 1980. While these constitutions have similar features in terms of state organs, they also contain many different features. In this study, the 1961 and 1982 Constitutions were compared with each other in terms of the arrangement of the executive body. The formation of the executive body, its characteristics and its relationship with other organs have been mutually evaluated within the scope of both constitutions. In addition, while making this evaluation, the latest versions of both constitutions are discussed in this study. In the 1961 Constitution, the executive branch consists of the President and the Council of Ministers; the Council of Ministers must receive a vote of confidence from the legislature; the President is elected by the legislature and from among the members of the legislature for a 7-year term; a person cannot be President twice in a row; the President is not responsible for his actions related to his office. In the 1982 Constitution, the executive body consists only of the President and there is no Council of Ministers and no Prime Minister; the President is elected by the people for a term of 5 years and can be elected twice in a row; The President may issue decrees and regulations on many important issues and may decide to renew the elections; After the ministers are determined, a vote of confidence is not sought. When the contents of the articles of the 1961 and 1982 Constitutions on the executive body are compared in the context of the duties and powers of the President, it is seen that the 1982 Constitution contains broader and more provisions. In addition, the power and dominance of the executive body emerges more clearly in the 1982 Constitution. As a result, it is clear that the executive body was regulated in the 1982 Constitution with much stronger powers compared to the 1961 Constitution.

Keywords : Executive Body, Separation of Powers, Constitution, 1961 Constitution, 1982 Constitution

TÜRKİYE'NİN DİPLOMASİ ZAFERİ: MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ (20 TEMMUZ 1936) (MACAR KAYNAKLARINA GÖRE)

Müjdat KARAGÜLMEZ*

Özet

1453 yılında İstanbul'un fethi ile İstanbul ve Çanakkale Boğazları Türk hakimiyetine girdi. Bu tarihten itibaren, Marmara Denizi aracılığıyla Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan bu deniz yoluna "Türk Boğazları" adı verildi. Boğazlar, yüzyıllar boyunca Türk hakimiyeti döneminde stratejik önemini korudu. Boğazların, dünya ticareti açısından taşıdığı değer, yanı sıra siyasi ve askeri önemini olmasın, büyük güçlerin ilgisinin her daim Türk Boğazları'nın üzerinde yoğunlaşmasına neden oldu. Özellikle İngiltere, Fransa ve Rus Çarlığı, 19. Yüzyıl ve 20. Yüzyıl başlarında Boğazlar üzerinde güç elde ederek siyasi nüfuz alanlarını genişletmek istedi.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılması sonrasında imzalanan Mondros Mütarekesi ile İtilaf Devletleri İstanbul ile birlikte Boğazları fiilen işgal etti. 10 Ağustos 1920 tarihinde imzalanan Sevr Barış Antlaşması'yla da Boğazlardan tüm devletlerin geçişinin serbest olması karara bağlandı. Nitekim Mustafa Kemal Paşa önderliğinde başlayan bağımsızlık mücadelesinin başarıya ulaşması, Lozan'da yapılacak barış görüşmelerine giden yolu açmış oldu. 11 Kasım 1922'de Lozan'da başlayan barış görüşmelerinin en önemli gündem maddelerinden birisi Boğazların statüsü oldu. İsmet Paşa liderliğindeki Türk heyeti, Boğazlar meselesinin çözümü hususunda kararlı bir duruş sergilese de İtilaf Devletleri temsilcileri Boğazlar üzerindeki hak taleplerini ısrarcı bir şekilde sürdürdü. Neticede, 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşması maddeleri gereğince, Boğazlarda tam anlamıyla Türk hakimiyeti sağlanamadı ve Boğazların uluslararası bir komisyon tarafından kontrol edilmesi kararı alındı. Zira Türk heyetinin bu tasarıyı kabul etmesinde Sovyet çekincesi de etkili olacaktı.

İtilaf Devletleri, Lozan ile Türkiye'nin bağımsızlığını hukuki açıdan tanımış oldu. 1920'li yıllar, dünyada geçici bir barış ortamının varlığı olarak kabul edilirken Türkiye'nin de dahil olduğu birçok ülke bu dönemde savaşın yaralarını sarmak ile meşgul oldu. Ancak 1930'lu yıllara gelindiğinde var olan barış ve huzur ortamı yerini güvensiz bir dış politikaya bıraktı. Batılı devletler ile ilişkilerini geliştiren Türkiye 1930'lu yıllarda, var olan mevcut düzenin devamlılığını savunarak antirevizyonist devletler grubunda yer aldı. Türkiye'nin bu dönemdeki dış politika hedefi, barışın devamlılığı sağlamak üzerine kuruldu. Zira Almanya ve İtalya gibi revizyonist devletlerin savaş yanlısı tutumu, Türkiye'nin Boğazlar üzerinde tam hakimiyet sağlamak amacıyla girişimlerde bulunmasına neden oldu. İngiltere'nin de desteğini alan Türkiye, uluslararası buhranlı süreci iyi değerlendirerek 20 Temmuz 1936'da imzalanan Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile Boğazlarda yeniden egemen güç oldu ve Boğazlarda tam hakimiyet sağladı.

Montrö'nün imzalanması, Almanya ve İtalya gibi dönemin diğer revizyonist bir devleti olan Macaristan tarafından yakından takip edildi. Macaristan her ne kadar Karadeniz'e kıyısı olan bir devlet konumunda olmasa da Montrö'nün imzalanmasına giden yolu, kendi revizyon taleplerine örnek teşkil edebileceği gerekçesiyle önemli görmüştür. Türkiye'de görev yapan

*Dr. Öğretim Üyesi, Milli Savunma Üniversitesi Askeri ve Sosyal Bilimler Hava Teknik Okullar Komutanlığı, Hava Astsubay Meslek Yüksekokulu, mujdat.karagulmez@hotmail.com

Macar elçilerinin, raporlarında, Montrö'nün imzalanması sürecinden sıklıkla bahsetmesi bunu destekler niteliktedir. Macar basını da konuya dair çok sayıda haber yaparak meselesinin çözüm süresi hakkında Macar kamuoyunu bilgilendirmiştir.

Bu çalışmada, Atatürk dönemi Türk dış politikasının en önemli başarılarından biri olan Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin Macar kaynaklarında nasıl ele alındığı aktarılacaktır. Türkiye'deki Macar diplomatik temsilcileri tarafından gönderilen çok sayıda raporun yanı sıra Macar basınında çıkan haberlerle birlikte meseleye dair yeni fikirler elde edilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Boğazlar, Dış Politika, Montrö, Macaristan, Lozan

TÜRKİYE'S DIPLOMATIC VICTORY: MONTREUX CONVENTION (20 JULY 1936) (ACCORDING TO HUNGARIAN SOURCES)

Abstract

With the conquest of Istanbul in 1453, the Istanbul and Dardanelles Straits came under Turkish rule. From this date on, this sea route connecting the Black Sea to the Mediterranean via the Sea of Marmara was called the "Turkish Straits". The Straits retained their strategic importance during the period of Turkish domination for centuries. The political and military importance of the Straits in addition to the value they carry in terms of world trade has always caused the attention of the great powers to focus on the Turkish Straits. Particularly, England, France and the Russian Tsardom wanted to expand their political influence by gaining power over the Straits in the 19th and early 20th centuries.

With the Armistice of Mudros, signed after the defeat of the Ottoman Empire in the First World War, the Entente Powers actually occupied the Straits together with Istanbul. With the Treaty of Sèvres signed on August 10, 1920, it was decided that the passage of all states through the Straits would be free. As a matter of fact, the success of the independence struggle, which started under the leadership of Mustafa Kemal Pasha, paved the way for the peace talks to be held in Lausanne. One of the most important agenda items of the peace talks that started in Lausanne on 11 November 1922 was the status of the Straits. Although the Turkish delegation led by İsmet Pasha took a determined stance on the solution of the Straits issue, the representatives of the Entente States persisted in their claims on the Straits. As a result, in accordance with the Lausanne Peace Treaty signed on July 24, 1923, full Turkish domination in the Straits could not be achieved and it was decided to control the Straits by an international commission. The Soviet reservation would also be effective in the acceptance of this bill by the Turkish delegation.

Allied Powers legally recognized the independence of Türkiye with Lausanne. While the 1920s were accepted as the existence of a temporary peace environment in the world, many countries including Türkiye were busy with healing the wounds of war in this period. However, by the 1930s, the existing atmosphere of peace and tranquility gave way to an insecure foreign policy. Developing its relations with Western states, Türkiye took its place in the group of antirevisionist states in the 1930s, defending the continuity of the existing order. Türkiye's foreign policy goal in this period was to ensure the continuity of peace. Because the pro-war attitude of revisionist

states such as Germany and Italy caused Türkiye to take initiatives to gain full dominance

over the Straits. Receiving the support of England, Türkiye made good use of the international crisis and became the dominant power in the Straits with the Montreux Convention signed on 20 July 1936 and gained full dominance in the Straits.

The signing of Montreux was followed closely by Hungary, another revisionist state of the period, such as Germany and Italy. Although Hungary is not a state with a coast on the Black Sea, it considered the way to the signing of Montreux important because it could set an example for its own revision demands. The fact that Hungarian ambassadors working in Türkiye frequently mention the signing process of Montreux in their reports supports this. The Hungarian press also informed the Hungarian public about the solution time of the issue by making a lot of news about the issue.

In this study, it will be explained how the Montreux Straits Convention, one of the most important achievements of Turkish foreign policy in the Atatürk period, was handled in Hungarian sources. It is aimed to obtain new ideas on the issue with the news in the Hungarian press as well as the numerous reports sent by the Hungarian diplomatic representatives in Türkiye.

Keywords : Straits, Foreign Policy, Montreux, Hungary, Lausanne

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASINI ETKİLEYEN SORUNLARDAN LOZAN BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ'NİN ETKİLERİ VE MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ'NE GİDİLEN SÜREÇ

Mervenur TUZAK*

Özet

Osmanlı Devleti'ne dikte edilen Sevr Antlaşması hiçbir zaman hayata geçmemiş ve Türkler Milli Mücadele'de verdikleri insanüstü mücadele ardından Lozan Konferanslarında söz sahibi olmuşlardır. Anlaşma birçok devleti ve konuyu kapsayan geniş başlıklara sahiptir. Mevzu bahis antlaşmanın boğazlardan geçiş konusunda kuralları barındıran 23'üncü maddesi uyarında taraflar; "Boğazların Tabi Olacağı Usule Dair Mukavelename" sonucunda Çanakkale Boğazı'nda, Marmara Denizi'nde ve İstanbul Boğazı'nda ulaşım serbestliği kabul edilmiştir. Bu şekilde boğazların statüsü, uluslararası arenada çok sayıda devletin ortak iradesinin bulunduğu ve bu kurallara tabi olunmasıyla devam etmiştir. Ancak Lozan Boğazlar Sözleşmesi'nin Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılamaması ve güvenlik açığına sebebiyet verdiği unutulmamalıdır. Çünkü Boğazlar, uluslar arası bir denetime bağlı ve bazı şartlar dâhilinde savaş gemilerinin boğazlara girme izinleri bulunmaktaydı. Ayrıca Boğazların her iki tarafı da askerden ve silahtan arındırılmış bir vaziyettedir. 1930'lar itibarıyla ise dünya devletlerinin silahlanma yarışına girişmeleri korumasız kalan Boğazların tekrardan tahkimini ve milli kontrolünü zorunlu hale getirmiştir. Türkiye, Milletler Cemiyeti'nin (MC) silahsızlanmayla ilgili yaptığı çeşitli toplantılarına katılarak girişimlerde bulunmasına rağmen bir neticeye ulaşamamıştır. Türkiye, haklı taraf olarak bu haklılığını kabul ettirmenin yollarını aramıştır. Bunun için 23 Mayıs 1933 tarihinde Londra'da gerçekleştirilen toplantıda Boğazların silahsızlandırılmasıyla ilgili hükümlerin iptalini talep etmiştir. Bu toplantıda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği de (SSCB) Türkiye'nin tarafında olmuştur. Bu dönemde Almanya'nın Versay Antlaşması hükümlerine karşı huzursuzluğu artmış ve bu hükümlere karşı gelerek 1934 itibarıyla silahlanmaya ve askerlik sistemini kabul etmeye başlamıştır. MC ise Almanya'nın bu girişimleri nedeniyle 17 Nisan 1935 tarihinde gerçekleştirdiği olağanüstü toplantısında Türk Dışişleri Bakanı Tefik Rüşü Aras, Lozan Boğazlar Sözleşmesinde bulunan silahsızlandırılmayla ilgili maddelerin iptalini talep etmiştir. Türkiye'nin isteği yine kabul edilmemesine rağmen uluslar arası platformda kamuoyu oluşturmaya çalışıyordu. Almanya, Japonya ve İtalya'nın bu dönemdeki çeşitli işgalleri ardından Mussolini'nin İtalya'nın gelecekteki planları içerisinde Ön Asya ve Afrika olduğunu söylemesiyle Türkiye'nin endişeleri artmıştır. Türkiye bütün girişimleri neticesinde birçok devleti Boğazlar statüsünün değişmesinin zorunluluğuna inandırmıştır. Nihayet Boğazların Lozan neticesinde ortaya çıkan askerden

arındırılması ve silahsızlandırılması hükmü, İtalya haricinde anlaşmaya taraf olan devletler tarafından kabul edilmiştir. Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin Türkiye Cumhuriyeti'ni bugüne değin etkileyen çeşitli sonuçları vardır. Bu nedenle Lozan Boğazlar Sözleşmesi ardından Türkiye'nin yaşadığı güvenlik endişesi ve Montrö'ye gidilen süreç büyük bir öneme sahiptir. Bu çalışmada bahsedilen sürecin nasıl olduğu arşiv belgeleri, resm, yayınlar, yabancı ve Türk basını incelenerek gösterilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Lozan Boğazlar Sözleşmesi, Montrö Boğazlar Sözleşmesi, Güvenlik Endişesi, Uluslararası Hukuk, Silahsızlanma

*Dr., mervenurtuzak@hotmail.com

EFFECTS OF THE LAUSANNE STRAITS CONVENTION, ONE OF THE PROBLEMS AFFECTING TURKISH FOREIGN POLICY DURING THE ATATURK PERIOD, AND THE PROCESS LEADING UP TO THE MONTREUX CONVENTION

Abstract

The Treaty of Sèvres dictated to the Ottoman Empire was never realized and the Turks had a say in the Lausanne Conferences after their superhuman struggle during the War of Independence. The treaty has broad titles covering many states and subjects. According to Article 23 of the treaty, which contains the rules on the passage through the Straits, the parties accepted the freedom of transport in the Dardanelles, the Marmara Sea, and the Bosphorus as a result of the "Treaty on the Procedure to be Applied to the Straits". In this way, the status of the straits continued with the common will of many states in the international arena and subject to these rules. However, it should not be forgotten that the Lausanne Straits Convention did not meet Türkiye's needs and caused a security gap because the Straits were subject to international control and warships were allowed to enter the Straits under certain conditions. In addition, both sides of the Straits were demilitarized. As of the 1930s, the arms race of the world states made the re-armament and national control of the Straits, which remained unprotected, compulsory. Although Türkiye participated in various meetings of the League of Nations on disarmament and made attempts, no result was achieved. Türkiye, as the rightful party, sought ways to have this rightfulness recognized. For this purpose, at the meeting held in London on 23 May 1933, Türkiye demanded the cancellation of the provisions on the disarmament of the Straits. During this period, Germany's restlessness against the provisions of the Treaty of Versailles increased and it started to arm itself and enforce the military system as of 1934 in defiance of these provisions. In the extraordinary meeting of the League of Nations held on 17 April 1935 due to these initiatives of Germany, Turkish Foreign Minister Tefik Rüştü Aras demanded the cancellation of the articles on disarmament in the Lausanne Straits Convention. Although Türkiye's request was not accepted again, it was creating awareness on the international platform. Following the various invasions of Germany, Japan, and Italy during this period, Türkiye's concerns increased when Mussolini stated that Italy's plans included Asia Minor and Africa. As a result of all its initiatives, Türkiye convinced many states of the necessity of changing the status of the Straits. Finally, the provision of demilitarisation of the Straits, which emerged as a result of Lausanne, was accepted by the states party to the agreement, except Italy. The Montreux Convention has various consequences that have affected the Republic of Türkiye until today. For this reason, the security concerns Türkiye experienced after the Lausanne Straits Convention and the process leading up to Montreux are of great importance. This study will attempt to show how this process developed by analyzing archival documents, pictures, publications, as well as foreign and Turkish press.

Keywords : Lausanne Straits Convention, Montreux Convention, Disarmament, Security Concern, International Law

LOZAN BARIŞ GÖRÜŞMELERİNDE İNGİLTERE'NİN KAMUOYU OLUŞTURMA ÇABASI: TÜRK-YUNAN NÜFUS MÜBADELESİ (1923)

Dilşen İNCE ERDOĞAN*

Özet

Birinci Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Mondros Ateşkes Anlaşması (30 Ekim 1918) ile Osmanlı Devleti fiilen tarihe karışmıştır. Anlaşmanın ilgili maddeleri uyarınca savaşın galipleri olan emperyalist devletler, başta başkent İstanbul olmak üzere Osmanlı Devleti'nin elinde kalan toprakları işgal etmiştir. İngiltere'nin Anadolu'daki temsilcisi olan Yunanistan, 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgali etmiş ve sonrasında bu işgal Ege Bölgesinin tamamını kapsayacak şekilde devam etmiştir. Bu işgaller karşısında Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde başlayan parolası "ya istiklal ya ölüm" olan Milli Mücadele hareketi başarıyla sonuçlanmıştır.

Bu başarı sonrasında 11 Ekim 1922'de Mudanya Mütarekesi imzalanmış ve Ankara Hükümeti, Musul ve Hatay hariç misakı milli sınırlarına ulaşmış, Doğu Trakya savaşmadan elde edilmişti. Bu dönemde İngiltere'de büyük bir siyasi kriz patlak vermiş ve Başbakan Llyod George'un Anadolu'da izlemiş olduğu politika iflas etmiştir. İngiltere'de Kasım 1922'de yapılan seçimlerde Llyod George başkanlığındaki liberal parti büyük bir yenilgiye uğramıştır. Ankara Hükümeti savaş alanında kazandığı başarıyı barış görüşmelerine taşımış, Batılı devlet karşısında bağımsızlık ve eşitlik statüsünü Lozan'da elde etmiştir.

Türklerin öz vatanlarını kurtarma amacıyla başlattıkları mücadelenin başarı ile sonuçlanması Anadolu'da yaşayan Rumların, Türklerin kendilerinden intikam alacakları korkusunu yaşamalarına neden olmuş ve bu korku beraberinde Yunanistan'a göçü getirmiştir. Aynı şekilde Yunanistan'da yaşayan Türk-Müslüman unsurlarda Yunan Devleti'nin baskısı altından kurtulmak için Yunanistan'ın bazı şehirlerinde toplanmış ve sonrasında Anadolu'ya göç başlamıştır. Her iki devlet içinde yaşanan bu nüfus boşalması büyük sorunları beraberinde getirmiştir.

20 Kasım 1922-24 Temmuz 1923 tarihleri arasında Lozan Barış Konferansı gerçekleşmiş ve yapılan görüşmeler sonrasında imzalanan Lozan Barış Antlaşması Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş belgesi olarak tarihte yerini almıştır. Lozan Barış görüşmeleri esnasında üç komisyon kurulmuştur. Yunanistan'da yaşayan Müslüman Türkler ve Türkiye'de yaşayan Ortodoks Rumların savaş sonrasında yer değiştirmeleri Lozan'da kurulan Ülke ve Askerlik Sorunları Komisyonunda 1 Aralık 1922 tarihinde yapılan toplantıda ele alınmıştır. Bu konu Lozan görüşmeleri öncesinde de gündeme gelmiş ve Milletler Cemiyeti tarafından görevlendirilen Dr. Nansen nüfus değişimi ile ilgili bir rapor hazırlamıştır. Lozan görüşmeleri esnasında Dışişleri Bakanı Lord Curzon'un isteği üzerine Dr. Nansen'in konu ile ilgili görüşlerini paylaşması istenmiş ve toplantıya davet edilmiştir. 30 Ocak 1923'te Lozan Barış Konferansında Türk ve Yunan Hükümetleri arasında Yunanistan'da yaşayan Müslüman Türkler ile Türkiye'de yaşayan Ortodoks Rum ahalinin zorunlu değişimini esas alan bir protokol imzalanmıştır. Lozan Antlaşması ile kabul edilen bu protokolün birinci maddesi ile İstanbul'da oturan Rumlar ve Batı Trakya'da oturan Müslüman Türkler dışında 1 Mayıs 1923 tarihinden itibaren Türk ve Rumların mübadelesi kabul edilmiştir.

*Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, drinceerdogan@gmail.com

Çalışmanın amacı, İngiliz kamuoyunda Lozan görüşmeleri esnasında Ankara hükümetine kısacası Türklere karşı “nefret söylemi” oluşturmak ve İngiltere’nin Anadolu’daki hezimetini görünmez kılarak iç siyasi karışıklıkların önüne geçmektir. Lozan Barış görüşmelerinde İngiltere’nin elini güçlendirmek ve Türklere karşı nefret söylemi oluşturmak için Türk- Yunan Nüfus mübadelesi fırsat olarak görülmüştür. İngiliz basınında satır aralarında Türklere karşı nefret söylemi devam devam etmiştir. Mübadele konusunda literatürde bulunan çalışmalar ulusal arşiv belgeleri ve süreli yayınlar kullanılarak hazırlanmıştır. Amerikan basınında Lozan Barış görüşmeleri ve Mübadele gibi konular da akademik çalışmalarda ele alınmıştır. Yapılacak olan çalışmada ise; İngiltere’de Hükümet taraftarı ve karşıtı olan The Times, the Guardian, the Observer, the Daily Express, the Sunday Times, the Daily Herald, ve the Daily Mirror gazeteleri ana kaynak olarak kullanılacak Türk- Yunan Mübadelesine giden süreç ve sonrası Lozan günlerinde İngiliz basınına nasıl yansıtıldığı ve kamuoyu üzerinde oluşturulmaya çalışılan “nefret söylemi” bu süreç içinde ortaya çıkarılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Lozan, İngiltere, Türkiye, Mübadele, Yunanistan

BRITAIN’S EFFORTS TO FORM PUBLIC OPINION DURING THE NEGOTIATIONS OF THE LAUSANNE PEACE TREATY: TURKISH-GREEK POPULATION EXCHANGE (1923)

Abstract

The Armistice Treaty of Mudros, signed after the First World War on October 30, 1918, effectively ended the history of the Ottoman Empire. In accordance with the relevant articles of the treaty, the imperialist states, the victorious states of the war, occupied the remaining lands of the Ottoman Empire, especially the capital Istanbul. Greece, Britain’s representative in Anatolia, continued its forward operations in the Aegean Region after the occupation of Izmir on May 15, 1919. In the face of these occupations, the National Struggle Movement, which started under the leadership of Mustafa Kemal Pasha and whose motto was “either independence or death”, ended successfully.

This success was followed by the Mudanya Armistice signed on October 11, 1922. The Ankara Government had reached its national borders, except for Mosul and Hatay, and obtained Eastern

Thrace without a war. During this period, a major political crisis erupted in the UK and the policy pursued by Prime Minister Lloyd George in Anatolia went bankrupt. In the elections held in the UK in November 1922, the Liberal Party led by Lloyd George suffered a major defeat. Lausanne is the place where Türkiye gained full independence and equality status and had it approved by western states.

The successful outcome of the struggle launched by the Turks in Anatolia to liberate their homeland caused the Greeks living in Anatolia to fear that the Turks would take revenge on them and this fear led them to migrate to Greece in masses. Turkish- Muslim elements living under the oppression of the Greek State gathered in some cities of Greece to get rid of the oppression of the Greek State. This depopulation in both states brought major problems with it.

Between November 20, 1922 and July 24, 1923, the Lausanne Peace Conference took place and the Lausanne Peace Treaty, which was signed after the negotiations, took its place in history as the founding document of Türkiye. Three commissions were established during

the Lausanne Peace negotiations. The post-war relocation of Muslim Turks living in Greece and Orthodox Greeks living in Türkiye was discussed at the meeting held on December 1, 1922 in the Commission on Territorial and Military Problems established in Lausanne. It was also on the agenda before the Lausanne negotiations and Dr. Nansen, commissioned by the League of Nations, prepared a report on population exchange. During the Lausanne negotiations, upon the request of Foreign Minister Lord Curzon, Dr. Nansen was asked to share his views on the subject and was invited to the meeting. On January 30, 1923, at the Lausanne Peace Conference, a protocol was signed between the Turkish and Greek Governments based on the compulsory exchange of Muslim Turks living in Greece and Orthodox Greeks living in Türkiye. With the first article of this protocol, which was accepted with the Treaty of Lausanne, it was accepted to exchange as of May 1, 1923, except for the Greeks living in Istanbul and Muslim Turks living in Western Thrace.

There are many academic studies about exchange in 1923. These studies were prepared using national archival documents and periodicals. In the study to be done, the newspapers in UK, the Times, the Guardian, the Observer, the Daily Express, the Sunday Times, the Daily Herald and the Daily Mirror, which are pro- and anti-Government newspapers, are used as the main source.

Keywords : Population Exchange, Lausanne, England, Greece, Türkiye

1920'LI VE 1930'LU YILLARDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN SOVYET AZERBAJYANI'NA SİYASİ VE KÜLTÜREL ETKİSİ Mehemmed CABRAYİLOV*

Özet

Günümüzde Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ilişkilerin, tarih boyunca en yüksek seviyeye ulaştığını görmekteyiz. Fakat bu ilişkilerin tarihi kökleriyle ilgili bazı hususlar, özellikle de 1920'li ve 1930'lu yıllarda bu iki cumhuriyetin siyasi ve kültürel bağlantılarına karşı oluşmuş olan tehditlerin sebepleri kapsamlı bir biçimde araştırılmamıştır. Bu bağlamda bilhassa 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından Sovyet rejiminin baskılarına rağmen Sovyet Azerbaycanı'ndaki sosyo-kültürel düşüncede yeni akımların meydana gelmesinde milli, siyasi ve kültürel hususların rolünün ele alınması, Türk Dünyasının bugünkü ve gelecek nesillerinin tarihi geçmişlerini yakından izlemeleri açısından ciddi olgusal temeller oluşturabilir. Türkiye – Azerbaycan ilişkilerinin 1920'li ve 1930'lu yılları kapsayan dönemi üzerine yürütmüş olduğumuz çalışmalar, Türk topluluklarının farklı devlet yapılanmalarının vatandaşları olmalarına rağmen herhangi bir sınırlamaların, baskıların ve mezalimin bu halklar arasındaki ilişkileri tam anlamıyla koparamadığını göstermektedir.

İlk başta Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyet Azerbaycanı arasındaki kültürel ve siyasi ilişkiler yoğun olmuşa da zamanla Sovyet rejimi bu bağlantıları sınırlamaya başlamıştır. Bunun sebeplerinden biri, Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk Cumhuriyetlere yönelik bölgesel politikasının küresel güç merkezleri tarafından kabul edilmemesi, diğeri de Türk Cumhuriyetlerde Atatürk'ün nüfuzunun artmasından korkan Sovyet rejiminin Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ilişkilere uyguladığı yasaklar idi. Sürecin açıklanması bakımından konunun bu iki istikamet üzerinden aydınlatılması gerektiği kanaatindeyiz.

Cumhuriyeti'nin kuruluşu, Sovyet Azerbaycanı'nda milli hareketin güçlenmesine sebebiyet vermiştir. Türkiye'nin İstiklal Mücadelesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve reform faaliyetleri, bir taraftan Azerbaycan halkı arasında milli kimliğin sosyo-kültürel boyutta bir ivme kazanmasını sağlamış, diğer taraftan da Sovyet Azerbaycanı'nda modernleşme hareketinin yükselişine yol açmıştır. Bu dönemde Sovyet Azerbaycanı ile Türkiye arasında kültürel ilişkiler pekişmekteydi. Bu açıdan 26 Şubat ve 6 Mart 1926 tarihleri arasında Birinci Türkoloji Kurultay'ın Sovyet Azerbaycanı'nın başkenti Bakü'de düzenlenmesi de bir tesadüf değildir. Söz konusu kurultay, Türk dili, kültürü ve tarihi ile ilgili meselelerin tartışılması için düzenlenmiş olmasına rağmen toplantılar sırasında milli egemenliklerin başlıca mahiyeti ve içeriği de müzakere masasına yatırılmış, hatta milli egemenliklerin korunmasına yönelik önlemlerin alınması için bir komisyon oluşturulması karara bağlanmıştır. Bu gibi hususlar, Bakü'de düzenlenmiş olan Türkoloji Kurultay'da Sovyet rejiminin hoşnut olmadığı siyasi kararların da kabul edildiğini sergilemektedir.

Bildiri metninde, Türkiye Cumhuriyeti'nin elde etmiş olduğu istiklalini Sovyet Azerbaycanı'nda kültürel ve siyasi hareketlerin gelişimine etkisi, bu sürecin baskılara rağmen Azerbaycan'da milli kimlik bilincinin yükselişine katkısı gibi meseleler, Rusya ve Azerbaycan belgelerine dayanılarak karşılaştırmalı analiz ve sentez metotlarından yararlanılmak suretiyle ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır.

*Doç. Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Felsefe ve Sosyoloji Enstitüsü, mehmetsohane@gmail.com

Anahtar Kelimeler : Türkiye Cumhuriyeti, Sovyet Azerbaycanı, baskılar, Türk Dünyası, ilişkiler

THE POLITICAL AND CULTURAL INFLUENCE OF THE REPUBLIC OF TÜRKİYE ON SOVIET AZERBAIJAN IN THE 1920S AND 1930S

Abstract

Today, we see that the relations between Türkiye and Azerbaijan have reached the highest level throughout history. However, some aspects of the historical roots of these relations, especially the reasons for the threats posed to the political and cultural connections of these two republics in the 1920s and 1930s, have not been extensively examined. In this context, especially after the establishment of the Republic of Türkiye in 1923, addressing the role of national, political and cultural issues in the emergence of new trends in socio-cultural thought in Soviet Azerbaijan, despite the pressures of the Soviet regime, can create serious factual basis for the current and future generations of the Turkish World to closely track their historical past. Our studies on the period of Türkiye-Azerbaijan relations covering the 1920s and 1930s show that although Turkish communities are citizens of different state structures, restrictions, pressures and atrocities cannot completely break the relations between these peoples.

Although the cultural and political relations between the Republic of Türkiye and Soviet Azerbaijan were intense at first, the Soviet regime began to limit these connections over time. One of the reasons for this was that the regional policy of Mustafa Kemal Atatürk towards the Turkic Republics was not accepted by the global power centers, and the other was the bans imposed on the relations between Azerbaijan and Türkiye by the Soviet regime, which feared the increase of Atatürk's influence in the Turkic Republics. In order to explain the process, we believe that the issue should be clarified through these two aspects.

The establishment of the Turkish Republic led to the strengthening of the national movement in Soviet Azerbaijan. Turkey's National Struggle for Independence, the establishment of the Republic of Türkiye and its reform activities, on the one hand, enabled the national identity to gain momentum in the socio-cultural dimension among the Azerbaijani people, and on the other hand, led to the rise of the modernization movement in Soviet Azerbaijan. In this period, cultural relations between Soviet Azerbaijan and Türkiye were getting stronger. In this respect, it is not a coincidence that the First Turkology Congress was held in Baku, the capital of Soviet Azerbaijan, between February 26 and March 6, 1926. Although the said congress was organized to discuss issues related to Turkish language, culture and history, the main nature and content of national sovereignty were also discussed during the meetings, and it was even decided to form a commission to take measures for the protection of national sovereignty. Such matters show that the political decisions that the Soviet regime was not satisfied with were accepted at the Turkology Congress held in Baku.

In the text of the paper, issues such as the effect of the independence achieved by the Republic of Türkiye on the development of cultural and political movements in Soviet Azerbaijan, and the contribution of this process to the rise of national identity awareness in Azerbaijan, despite the pressures, will be discussed in detail using comparative analysis and synthesis methods, based on Russian and Azerbaijani documents.

Keywords : Republic of Türkiye, Soviet Azerbaijan, Pressures, Turkish World, Relations

1923-1938 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE AZERBAJCAN'DA YAPILAN TÜRK TARİHİ ÇALIŞMALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Melike Cansu ÖZDEMİR*

Özet

Bilinen ilk teşkilatlı Türk devleti olan Asya Hun Devleti'nden itibaren Türkler çok farklı sebeplerle, oldukça geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Bu yayılmanın neticesinde Türk tarihinin bir bütün olarak incelenmesi zorlaşmış, kaynak bulma konularında sıkıntılar çekilmiştir. Özellikle Doğu Sibirya'dan Orta Asya'ya, Anadolu'dan Balkanlar'a kadar pek çok bölgeye yayılmış olan Türk halkları başta bir bütünden zaman içinde dil, din, kültür ve tarih alanlarında farklılaşmıştır.

Türk halkları arasındaki farklılaşmanın özelinde inceleme yapıldığında büyük devletlerin etkilerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle Çarlık Rusya İmparatorluğu, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği gibi devletler Türk halkları üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu etkilerden en önemlisi Türk halklarının kültür ve dil birliğinin engellemesi çalışmalarıdır. Çarlık Rusya İmparatorluğu döneminde devletin içinde yaşayan Türk halkına uygulanan politikalar farklı coğrafyalarda yaşayan Türkler ile olan ilişkileri zayıflatmıştır. Bu politikalar SSCB ile devam etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 29 Ekim 1923 tarihinde kurulması ile farklı coğrafyalarda yaşayan Türkler ile dil ve kültürel anlamda ortak paydada buluşma sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaçla, Mustafa Kemal Atatürk devletin kuruluşundan vefatına kadar olan süreçte pek çok çalışmalar yapmış ve bu çalışmaların artması konusunda ısrarcı olmuştur. 1924 senesinde İstanbul Darülfünuna bağlı olarak ilk kez Türkiyat Enstitüsü açılmıştır. Bu enstitü daha sonra İstanbul Üniversitesine bağlı olarak Türk Araştırmaları Enstitüsü ismiyle devam etmiştir ve Türk tarihi hakkında çok sayıda araştırmalar yapmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nde 1928 yılında Harf İnkılabı gerçekleştirilerek aynı dönemde Latin alfabesi kullanan Azerbaycan ile birliktelik sağlanmak amaçlanmıştır. 1932 yılında Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti kurulmuştur. Yine aynı yıl bu cemiyet tarafından I. Türk Tarih Kongresi düzenlenmiştir. Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin ismi 1935 yılında Türk Tarihi Araştırmaları Kurumu olarak değişmiş, 1937 yılında bu kurum tarafından II. Türk Tarih Kongresi düzenlenmiştir. Yine 1931-1941 yılları arasında Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti üyeleri tarafından hazırlanan "Türk Tarihinin Ana Hatları" adlı eser Milli Eğitim Bakanlığı'nca liselerde ders kitabı olarak okutulmuştur. Tüm bu çalışmaların ortak gayesi Türk devletleri ve halkları arasında dil, tarih ve kültür birliğinin sağlanması olmuştur.

Bahsi geçen dönemde Azerbaycan'da da Sovyet rejimi baskılarına rağmen Türk tarihi hakkında bazı çalışmalar yapılmıştır. 1926 yılında Bakü'de gerçekleşen Türkoloji Kurultayı'na Türkiye'den de temsilciler gönderilmiştir.

Bu çalışmada Atatürk döneminde Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan arasındaki dil, tarih ve kültür birliğinin sağlanması amacıyla yapılan çalışmalar incelenecek ve karşılaştırmalı analizi yapılacaktır. Çalışmanın temel amacı iki devlet arasında kardeşlik, dostluk, işbirliği çalışmalarının yanı sıra kültür ve dil birliği, ortak tarih çalışmalarının düzeyi konusunda bilgi toplamak ve sunmaktır. Bu amaçla ana kaynak olarak Başkanlık Cumhuriyet arşivinden

*Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tarih, melikecansu@hotmail.com

yararlanılacaktır. Ayrıca çalışma; kitap, makale ve tezlerle desteklenecektir.

Anahtar Kelimeler : Türk Tarihi Araştırmaları, Türk Kültür Birliği, Türk Tarih Kongreleri, Azerbaycan Türk Tarihi Çalışmaları, Türkoloji Kurultayları

COMPARATIVE ANALYSIS OF TURKISH HISTORY STUDIES DONE IN THE REPUBLIC OF TÜRKİYE AND AZERBAIJAN BETWEEN 1923-1938

Abstract

Since the first known organized Turkish state, the Asian Hun State (the Xiongnu Empire), Turks have spread over a wide geography for very different reasons. As a result of this expansion, it became difficult to examine Turkish history as a whole, and there were difficulties in finding resources. The Turkish peoples, who spread to many regions from Eastern Siberia to Central Asia, from Anatolia to the Balkans, differed in language, religion, culture and history over time, while they were a whole.

When the differentiation between Turkish peoples is examined specifically, it is seen that the effects of the great states are quite high. In particular, states such as the Tsarist Russian Empire and the Union of Soviet Socialist Republics have a great influence on the Turkish peoples. The most important of these effects is the efforts to prevent the cultural and linguistic unity of the Turkish peoples. The policies applied to the Turkish people living in the state during the Tsarist Russian Empire weakened the relations with the Turks living in different geographies. These policies continued with the USSR.

With the establishment of the Republic of Türkiye on October 29, 1923, it was aimed to meet the Turks living in different geographies on a common denominator in terms of language and culture. For this purpose, Mustafa Kemal Atatürk carried out many studies from the establishment of the state to his death and insisted on increasing these studies. In 1924, the Institute of Turkic Studies was opened for the first time under the Istanbul Darülfünun. This institute continued under the name of Turkish Studies Institute affiliated to Istanbul University and conducted many researches on Turkish history. The Alphabet Reform was carried out in the Republic of Türkiye in 1928, and it was aimed to establish unity with Azerbaijan, which used the Latin alphabet in the same period. The Turkish Historical Research Society was established in 1932. In the same year, the First Turkish History Congress was organized by this society. The name of the Turkish Historical Research Society was changed to the Turkish Historical Researches Institution in 1935, and in 1937 this institution held the IInd Turkish History Congress. Again, between 1931-1941, the work titled "The Main Lines of Turkish History", which was prepared by the members of the Turkish History Research Society, was taught as a textbook in high schools by the Ministry of National Education. The common goal of all these studies was to ensure the unity of language, history and culture among the Turkish states and peoples.

In the aforementioned period, despite the pressures of the Soviet regime, some studies on Turkish history were carried out in Azerbaijan. Representatives from Türkiye were also sent to the Turcology Congress held in Baku in 1926.

In this study, the studies carried out to ensure the unity of language, history and culture between the Republic of Türkiye and Azerbaijan during the Atatürk period will be examined and a comparative analysis will be made. The main purpose of the study is to collect and present information on the level of fraternity, friendship and cooperation between the two

states, as well as cultural and linguistic unity, and common history studies. For this purpose, the Presidency Republic Archive will be used as the main source. The paper will also be supported by books, articles and theses.

Keywords :

Turkish History Studies, Turkish Cultural Union, Turkish History Congresses, Azerbaijan, Turkish History Studies, Turcology Congresses.

ATATÜRK DÖNEMİ MÜZİK DERGİLERİ ÜZERİNDEN ALATURKA-ALAFRANGA ÇATIŞMASI (1930-1938) Esra ÇETİN*

Özet

Tüm modern ulus devletlerde olduğu gibi Türkiye’de de Cumhuriyet’in 1923 yılında ilan edilmesiyle toplumsal yaşamın tüm alanlarında yapılan yenilik ve değişimlerden en fazla kültür ve sanat hayatı etkilenmiştir. Sanatın en önemli alt bileşeni olarak müzik de bu etkileşimden payına düşeni almıştır. Resmî ideolojiye paralel olarak siyasetin müzikten beklentisi ise yeni kültürel değerlerin yaygınlaşmasında bir araç vazifesi görmesi olmuştur. Bu doğrultuda 1924 yılında uygulamaya konulan “Musiki İnkılabı” çerçevesinde müzik politikaları da değişmiştir. Muasır medeniyete ulaşma hedefiyle ve milli musiki yaratma ülküsüyle yapılan bu değişimde özellikle sosyolog Ziya Gökalp’in müzik konusundaki fikirleri referans alınmıştır. Gökalp’e göre Şark musikisi hastadır ve bizi yansıtmamaktadır. Dolayısıyla milli bir musikiye sahip olabilmemiz için Garp musikisi ile memleketimizdeki Halk musikisinin sentezlenmesi gerekmektedir. Başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere Cumhuriyet kadroları Gökalp’in musiki konusundaki fikirlerinden etkilenmiş ve bu fikirler resmi müzik politikası olarak uygulanmıştır. Fakat bu politikalar 1930’lu yılların başından itibaren müzik adamlarının kendi içinde fikir ayrılığına düşmesine neden olmuştur. Özellikle Rauf Yekta, Hakkı Süha ve Mahmut Kösemihal gibi isimler dönemin müzik dergilerinde alaturka- alafanga tartışması üzerinden müzik politikalarını eleştirmiştir.

Bu çalışmada Atatürk Dönemi’nde alaturka- alafanga odağında yapılan müzik tartışmaları dönemin müzik dergileri üzerinden değerlendirilecektir. Değerlendirme yapılırken süreli yayınların yanısıra özellikle birinci el kaynaklar ve konuyla ilgili tetkik eserlerden de yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Atatürk Dönemi, Müzik Tartışmaları, Alaturka-Alafanga, Müzik Dergileri.

*Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, esracetin1981@gmail.com

TURKISH STYLE-EUROPEAN STYLE CONFLICT THROUGH MUSIC MAGAZINES IN THE ATATURK PERIOD (1930-1938)

Abstract

As in all modern nation states, with the proclamation of the Republic in 1923 in Türkiye, the culture and art life was most affected by the innovations and changes made in all areas of social life. Music, as the most important sub-component of art, has taken its share from this interaction. In parallel with the official ideology, the expectation of politics from music was to serve as a tool in the spread of new cultural values. In this direction, music policies also changed within the framework of the "Music Revolution" that was put into practice in 1924. In this change, which was made with the aim of reaching a contemporary civilization and the ideal of creating national music, the ideas of sociologist Ziya Gökalp on music were taken as reference. According to Gökalp, oriental music is sick and it does not reflect us. Therefore, in order to have a national music, it is necessary to synthesize western music and folk music in our country. Republican bureaucrats, especially Mustafa Kemal Atatürk, were influenced by Gökalp's ideas on music and these ideas were implemented as official music policy. However, these policies caused the musicians to have a disagreement among themselves as of the beginning of the 1930s. In particular, people such as Rauf Yekta, Hakkı Suha and Mahmut Kosemihal criticized music policies in the music magazines of the period over the Turkish style-European style debate.

In this study, the music debates focusing on the Turkish-European style during the Atatürk Period will be evaluated through the music magazines. While making the evaluation, especially primary sources and research works related to the subject as well as periodicals will be used.

Keywords : Atatürk Period, Music Debates, Turkish-European style, Music Magazines.

ATATÜRK DÖNEMİNDE ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR: SÜREKLİLİK VE KATILIM

Seda ÖRSTEN ESİRGEN*

Özet

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı ve Milli Mücadele'nin başarıyla sonuçlanmasının ardından, yeni kurulan Türk Devleti'nin uluslararası hukuk açısından kurucu senedi kabul edildiği gibi, Cumhuriyet döneminde eşitlik ve karşılıklılık esaslarına dayanan uluslararası hukuk gelişmelerine yön vermesi açısından da hareket noktasını oluşturmaktadır. Nitekim Lozan Barış Antlaşması'nın yürürlüğe girişini takiben pek çok konu üzerinde farklı siyasi ve hukuki mücadeleler başlamıştır. Musul meselesi, etabli sorunu ya da karma hakem mahkemeleri, bu mücadelelere örnek gösterilebilir.

Ancak Cumhuriyet döneminde söz konusu siyasi ve hukuki gelişmelerin yanında, Lozan Antlaşması'nda yer verilen çok taraflı antlaşma ve sözleşmeler, yerli ve yabancı hukuk literatüründe doğrudan bir araştırmaya konu olmamıştır. Bu doğrultuda çalışma, TÜBİTAK'ın ARDEB-1001 Programı çerçevesinde yürütülmekte olan 220K076 numaralı proje kapsamında da desteklenmektedir.

Tebliğde esas itibarıyla, Lozan Barış Antlaşması'nın 99. ve 100. maddelerinde yer verilen uluslararası antlaşma, sözleşme ya da protokol şeklindeki düzenlemelerle ilgili olarak Lozan sonrası dönemde ortaya çıkan hukuki gelişmeler değerlendirilecektir. Bu doğrultuda Atatürk dönemi uluslararası hukuk gelişmeleri arasında Lozan Antlaşması çerçevesinde yeniden yürürlüğe girmesi öngörülen ya da ilk kez katılım sağlanmasına karar verilen uluslararası antlaşmalar ele alınacaktır.

Bunlar arasında sağlık, tarım, insan ticareti, ulaşım, haberleşme gibi konularda akdedilen çok taraflı düzenlemeler ve üye olunan uluslararası örgütler bulunmakta; her birinin geçmişi, XIX. yüzyılda ortaya çıkan teknolojik ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak oluşan iş birliklerine dayanmaktadır.

Dolayısıyla tebliğin amacı, yüzyıl önce yeni Türk devletinin eşitlik ve bağımsızlık esasına dayalı olarak kurduğu uluslararası hukuk ilişkilerinde farklı iş birliği konularındaki uluslararası antlaşma ve uluslararası örgütlerin ne şekilde yer aldığını belirlemektir. Bu tespit, söz konusu düzenlemeler ve örgüt üyeliklerinin Cumhuriyet dönemi Türk hukukunun şekillenmesinde ve uluslararası ilişkilerinin oluşturulmasında ne ölçüde rol oynadığının anlaşılması açısından da önemlidir.

1923-1938 yılları arasındaki döneme ait Cumhuriyet dönemi arşiv belgeleri, dönemin yerli ve yabancı hukuk literatüründen yararlanılarak hazırlanması planlanan bu tebliğde, söz konusu uluslararası antlaşmalar ve uluslararası örgütler üzerinden Atatürk döneminde uluslararası hukuk alanında nasıl bir dönüşüm gerçekleştirildiği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Türk hukuk tarihi,Uluslararası hukuk,Lozan Antlaşması,Uluslararası Antlaşmalar,Uluslararası Örgütler

*Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, orsten@law.ankara.edu.tr

INTERNATIONAL TREATIES IN THE PERIOD OF ATATÜRK: CONTINUITY AND ACCESSION

Abstract

After the collapse of the Ottoman Empire and the successful conclusion of the National Struggle, the founding deed of the newly established Turkish State was accepted in terms of international law, and it also constitutes the starting point in terms of guiding the developments in international law based on equality and reciprocity in the Republican period. As a matter of fact, following the entry into force of the Lausanne Peace Treaty, different political and legal struggles began with many issues. The Mosul question, the etabli (established / resident in a certain area) question or the mixed arbitral tribunals can be cited as examples of these struggles.

However, in the Republican era, besides the political and legal developments in question, the multilateral treaties and agreements included in the Treaty of Lausanne have not been the subject of a direct research in the legal literature. In this direction, the study is also supported within the scope of the project numbered 220K076, which is being carried out within the framework of TÜBİTAK's ARDEB-1001 Program.

In the paper, the legal developments that emerged in the post-Lausanne period regarding the arrangements in the form of international treaties, agreements or protocols included in Articles 99 and 100 of the Lausanne Peace Treaty will be evaluated. In this respect, international treaties that are envisaged to be re-enacted within the framework of the Treaty of Lausanne or in which it has been decided to participate for the first time will be discussed among the international legal developments of the Atatürk period.

Among these, there are multilateral regulations signed on issues such as health, agriculture, human trafficking, transportation and communication, and international organizations of which they are members; the history of each is based on collaborations formed depending on the technological and economic developments that emerged in the 19th century.

Therefore, the aim of the paper is to determine how international agreements and international organizations on different cooperation issues take place in the international legal relations established by the new Turkish state on the basis of equality and independence a century ago. This determination is also important in terms of understanding the extent to which the said regulations and membership of the organization played a role in the formation of Turkish law and international relations in the Republican period.

In this paper, which is planned to be prepared by making use of the archival documents of the Republican era from the period between 1923-1938, and the legal literature of the period. Consequently, it will be tried to reveal what kind of transformation was carried out in the field of international law during the Atatürk period through the mentioned international treaties and international organizations.

Keywords : Turkish Legal History, International Law, Treaty Of Lausanne, International Treaties, International Organizations

ATATÜRK DÖNEMİNDE KURULAN FABRİKALARA BİR ÖRNEK: "PAŞABAHÇE ŞİŞE-CAM FABRİKASI" Özlem Makbule TAŞKIRAN*

Özet

"Paşabahçe Şişe-Cam Fabrikası" Türkiye'de 1933-1938 yılları arasındaki birinci beş yıllık planda, ülkenin sanayi sektörünü canlandırmak amacıyla kuruldu. Paşabahçe'de bulunan ve Türkiye'nin ilk modern fabrikası olma özelliğini taşıyan fabrika için İş Bankası 1 milyon lira sermaye sağladı. Paşabahçe'de bulunan ve Türkiye'nin ilk modern cam fabrikası olma özelliğini taşıyan fabrika için İş Bankası 1 milyon lira sermaye sağladı. 13 Ağustos 1934 tarihinde temel atma töreninin yapıldığı fabrika, Temmuz 1935 tarihinden itibaren "Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş." adı ile faaliyete geçti. Başlangıç için kapasitesi 4.500-5.000 ton olarak hesaplandı. Kısa sürede hedeflerine ulaştığı gibi fabrikanın eksiklikleri aralıklarla tamamlanmaya çalışıldı. Kurumun ihtiyacı olan aletler, büyük ölçüde Almanya'dan satın alınırken Almanya'nın dışında Belçika'dan da cihazlar ithal edildi. «Cam- İş Anonim Şirketi» aracılığıyla yürütülen fabrikaya, ilk otomatik makine 1937 yılında satın alındı. İkinci Dünya Savaşı yılları dünya genelinde olduğu gibi Türkiye sanayisinde de durgun geçti. Dolayısıyla fabrika da bu durumdan etkilendi. Savaştan sonra ise ikinci otomatik makine satın alındı. Ancak otomatik makineler, teknik eleman yetersizliği nedeniyle tam donanımlı olarak çalıştırılmadı. Buna rağmen fabrikada üretim, kısa sürede hız kazandı. Cam sanayine yönelik gelişmeleri yakından takip eden kurum, dünyaya açılmaya başladı. 1955 yılı itibarıyla otomatik makineleşmede gelişme kaydeden fabrika, üretimde artış yaşadı. Yaşanan olumsuzluklara rağmen Cumhuriyet döneminin uzun ömürlü kurumlarından biri olmayı başardı. 1960 yılında fabrika, ilk ihracatını ABD'ye yaptı. 1969'da ise üretim "Topkapı Fabrikası"na devredildi. 1970'lerde ise fabrikanın yurt dışı temsilcilikleri kurulmaya başlandı. 1996 yılında "Kırklareli Cam Sanayi A.Ş." ve "Paşabahçe Tic. Ltd. Şti.", "Paşabahçe Cam Sanayi A.Ş." bünyesinde birleştirildi. Fabrika, 1990'ların sonlarında 100 milyonluk sermayeli bir kuruluş haline geldi. Şirket büyümeye birçok şubesi aracılığıyla hizmet vermeye devam etti. Ancak 1935 yılında kurulan ilk fabrika, 2002 yılında üretimi durdurdu.

Bu çalışma, "Paşabahçe- Şişe Cam Fabrikası"nın kuruluşu, tarihçesi, Türk sanayisine ve ekonomisine katkısı hakkında detaylı bir inceleme sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda yararlanılacak kaynakların başında Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivlerinde yer alan arşiv belgeleri, dönemin süreli yayınları ve Meclis Tutanakları gelmektedir. Bununla birlikte konuya ve alana ilişkin inceleme yapıtlar, tezler ve makaleler çalışmanın şekillenmesinde rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler : Atatürk,Paşabahçe,Cam Sanayi,Ekonomi

*Dr.,Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, ozlem.taskiran88@hotmail.com

AN EXAMPLE OF THE FACTORIES ESTABLISHED DURING THE ATATÜRK PERIOD: "PAŞABAHÇE ŞİŞE-CAM FABRİKASI (PASABAHÇE BOTTLE-GLASS FACTORY)"

Abstract

"Paşabahçe Şişe-Cam Fabrikası" was established in Türkiye during the first five-year plan between 1933 and 1938, as part of an effort to boost the country's industrial sector. İş Bankası provided a capital of 1 million liras for the glass factory, which was located in Paşabahçe and became the first modern factory in Türkiye. The factory, where the groundbreaking ceremony was held on August 13, 1934, became operational in July 1935 under the name of "Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.". Initially, its capacity was calculated as 4,500-5,000 tons. As it achieved its goals in a short time, the deficiencies of the factory were tried to be completed at intervals. The equipment needed by the institution was largely purchased from Germany, while equipment was also imported from Belgium. The first automatic machine was purchased in 1937 for the factory, which was run by the "Cam-iş Anonim Şirketi". The years of the Second World War were stagnant in Türkiye's industry, as in the rest of the world. Therefore, the factory was affected by this situation. After the war, the second automatic machine was purchased. However, automatic machines could not be operated in fully-equipped way due to lack of technical personnel. Despite this, the production in the factory gained momentum in a short time. The institution, which closely followed the developments in the glass industry, started to open up to the world. By 1955, the factory, which had made progress in automatic mechanization, experienced an increase in production. Despite the negativities experienced, it managed to become one of the long-lasting institutions of the Republican period. In 1960, the factory made its first export to the USA. In 1969, production was transferred to the "Topkapı Factory". In the 1970s, foreign representations of the factory began to be established. In 1996, "Kırklareli Cam Sanayi A.Ş." and "Paşabahçe Tic. Ltd. Sti.", "Paşabahçe Cam Sanayi A.Ş." merged in. By the late 1990s, the factory had grown into an enterprise with a capital of 100 million. The company continued to grow and expand its services through many branches. However, in 2002, the original factory that had been established in 1935 ceased production.

This study aims to provide a detailed examination of the establishment and history of "Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası", as well as its contribution to the Turkish industry and economy. The primary sources for this study will be archival documents located in the Presidency State Archives, contemporary publications, and parliamentary minutes. Moreover, studies, theses, and articles related to the topic and field will also play a role in shaping the study.

Keywords : Atatürk, Paşabahçe, Glass Industry, Economy

TÜRKİYE'NİN İTALYAN TEHDİTİ SEBEBİYLE BATI İTTİFAKINA KATILMASI SÜRECİNİN İTALYAN KAMUOYUNDA YANSIMALARI (1939-1940)

Yeter MENGEŞ*

Özet

İki dünya savaşı arasındaki dönemde Türk- İtalyan ilişkileri dostluk ve düşmanlığın birbirinin içinde olduğu bir süreç halinde sürekli bir şekilde dalgalanarak devam etmiştir. Bu dönemdeki Türk- İtalyan ilişkileri, birçok batılı diplomat tarafından özel bir şekilde "amiadversion (amity-adversary): dost-düşman" terimi ile tarif edilmektedir.

İtalya'da Faşist hükümetin işbaşına gelmesinden sonra Mussolini tarafından muhtelif yerlerde yapılan konuşmalarda; Roma İmparatorluğu'nu yeniden ihya etme hayalleri ve "Mare Nostrum" yaklaşımı ile emperyalist politikalar dile getirilmektedir. Bu dönemde izlemekte olduğu bu politikanın bir yansıması olarak İtalya, Menteşe Adaları (Rodos, 12 Ada ve Meis)'ndaki askerî gücü vasıtasıyla Anadolu için sürekli ve önemli bir tehdit meydana getirmektedir. İtalya'nın Habeşistan'ı işgal ve ilhak etmesi, "yurtta barış, dünyada barış" düsturuyla uluslararası barış ve kolektif güvenlikten yana bir politika izlemekte olan Türkiye Cumhuriyeti'nde büyük bir endişe yaratmıştır. Türkiye'nin izlemekte olduğu dış politikasını doğrudan etkileyen esas olay ise İtalya'nın 7 Nisan 1939 tarihinde Arnavutluk'u işgal etmeye başlaması olacaktır. Bunun sonucunda Türkiye, yaklaşan savaşın yarattığı uluslararası ortam içinde geleneksel tarafsızlık politikasından ayrılarak İngiltere ve Fransa ile yakınlaşacak, 12 Mayıs 1939 tarihinde Türk-İngiliz Ortak Demeci açıklanacaktır. Türkiye- İngiltere- Fransa Üçlü İttifak Antlaşması ise 19 Ekim 1939 tarihinde Ankara'da imzalanacaktır. Bu antlaşmaya göre Akdeniz'de İtalya tarafından bir saldırı başlatılması halinde; Türkiye, İngiltere ve Fransa askerî olarak karşılıklı yardımlaşacaklardır. Türkiye böylece tarafını seçmiş oluyor, Akdeniz'de tehditkâr güç İtalya'ya karşı resmen ve açıkça İngiltere ve Fransa'nın yanında yer almış oluyordu.

Türkiye'nin İngiltere ve Fransa ile ilişkilerinin bir ittifaka haline geleceğinin anlaşılması İtalyan kamuoyunda oldukça olumsuz olarak karşılanmakta ve endişe duyguları dile getirilmektedir. İtalyan basınında İngiltere ile iş birliklerini devam ettiren devletlerin toprak bütünlüklerinin garanti edilmeyeceğine varan tehditler savrulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı yukarıda açıklanan döneme ilişkin İtalyan diplomatik belgeleri, İngiliz diplomatik belgeleri, dönemin İtalyan basını ve telif eserlerden faydalanarak Türkiye'nin İtalyan tehditi nedeniyle batı ittifakına katılmasına ilişkin sürecin İtalyan kamuoyundaki yansımalarını aydınlatmaktır.

Anahtar Kelimeler : Türkiye,İtalya,Atatürk,Mussolini,İsmet İnönü

*Dr., ymenges@yahoo.com

REFLECTIONS OF TÜRKİYE'S JOINING THE WESTERN ALLIANCE DUE TO THE ITALIAN THREAT ON THE ITALIAN PUBLIC (1939-1940)

Abstract

In the inter-war period, Turkish- Italian relations continued fluctuating in a process where friendship and enmity were intertwined. Turkish-Italian relations in this period are described by many western diplomats with the following term "amiadversion (amity-adversary): friend-enemy".

In the speeches made by Mussolini in various places after the Fascist government came to power in Italy; dreams of reviving the Roman Empire and imperialist policies are expressed with the "Mare Nostrum" approach. As a reflection of this policy that it was following in this period, Italy posed a constant and significant threat to Anatolia through its military power in the Menteşe Islands (Rhodes, Dodecanese, and Meis). Italy's occupation and annexation of Abyssinia caused great concern in the Republic of Türkiye, which pursued a policy in favor of international peace and collective security with the motto of "peace at home, peace in the world". The main event that directly affected Türkiye's foreign policy would be Italy's invasion of Albania on 7 April 1939. As a result, Türkiye would break away from the traditional neutrality policy in the international environment created by the upcoming war and get closer to England and France, and the Turkish-British Joint Statement would be announced on 12 May 1939. The Türkiye- England-France Triple Alliance Treaty would be signed in Ankara on 19 October 1939. According to this treaty, if an attack was launched by Italy in the Mediterranean; Türkiye, England and France would assist each other militarily. Thus, Türkiye had chosen its side, and officially and openly sided with England and France against the threatening power Italy in the Mediterranean.

The fact that it was understood that Türkiye's relations with England and France would become an alliance was met with a very negative response by the Italian public and feelings of concern were expressed. In the Italian press, threats were being made that the territorial integrity of the states that continued their cooperation with England would not be guaranteed.

The aim of this study is to illuminate the reflections of the process of Türkiye's joining the western alliance due to the Italian threat on the Italian public opinion by making use of the Italian diplomatic documents, British diplomatic documents, the Italian press and copyrighted works of the period described above.

Keywords : Türkiye, Italy, Atatürk, Mussolini, İsmet İnönü

1960'LAR MODERNLEŞMESİNE BİR BAKIŞ: TÜRK SOLU VE KALKINMA SORUNU Ebru GENÇALP*

Özet

Modernleşme kavramının kuramsal temeli 1950'li yılların ikinci yarısında atılmış, 1960'lı ve 1970'li yıllarda kapsamı zenginleşerek gelişmiştir. Genel itibarıyla modernleşme kuramı yazarları modern toplum olarak adlandırılan ideal toplumun ortak özelliğini iktisadi alanda kapitalizm, siyasal alanda ise liberal demokrasi olarak tanımlamışlardır ve bu ortak özelliğe sahip biricik toplum Batı toplumdur. Dolayısıyla Batılı olmayan toplumlara ideal olarak sunulan veya dayatılan toplum düzeninin bileşenleri de kapitalizm ve liberal demokrasidir.

Türkiye, modernleşme yolunda Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemine pek çok adım atmıştır. 1960'lara gelindiğinde dünya siyasetindeki önemine paralel olarak 'kalkınma' kavramının modernleşme bağlamında da öne çıktığı görülmektedir. Kalkınmanın nasıl olması gerektiğine ve nasıl sağlanabileceğine dair Türkiye'de sağ ve sol siyasetin farklı yöntem ve çözüm önerileri olmuştur.

1960'lar dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sol siyasetin yükseliş yıllarıdır. Bu bağlamda sol siyasetin bileşenlerinin 'kalkınma' sorununa dair söylem ve politikaları bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Türk solunda söz konusu dönemde üç bileşen öne çıkmaktadır: Türkiye İşçi Partisi, Yön Hareketi ve Milli Demokratik Devrim Hareketi.

1960'ların Türk solu ideolojik konumlanması gereği modernleşme kuramcılarınca örnek model olarak sunulan kapitalizmi reddetmektedir. Hatta aynı dönemde Sovyetler Birliği geliştirmekte olan ülkelere yönelik 'kapitalist olmayan kalkınma yolu'nu önerdiğinde, kimi yerde ismi değişik olmakla birlikte, bunun Türk solunda paralel yansımaları olmuştur. Dolayısıyla 'kalkınma' sorunu 1960'larda Türk solunun önemli tartışma başlıklarından biri olarak öne çıkmıştır.

Bu çalışmada bir yönüyle 1960'lar solunun Türkiye'nin 'kalkınma' sorununa ilişkin tezleri ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Diğer yönüyle ise Türk solunun kalkınma sorununa dair yöntem ve çözüm önerilerinde sosyalizmin yeri değerlendirilmektedir. Türk solu için ortak payda olan sosyalizm, kalkınma sorunu bağlamında nerede ve nasıl konumlandırılmaktadır? Bu sorunun yanıtı için temel kaynak olarak Türkiye İşçi Partisi programına, partinin 1965 ve 1969 genel seçimlerine ilişkin seçim beyannamelerine, parti çevresince yayınlanan Sosyal Adalet dergisine, Yön Hareketi çevrelerinin yayınladığı Yön dergisine, Milli Demokratik Devrim Hareketi çevreleri tarafından yayınlanan Türk Solu dergisine başvurulmaktadır. Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Sadun Aren, Doğan Avcıoğlu ve Mihri Belli gibi dönemin önde gelen aydın ve siyasi figürlerinin açıklama ve demeçleri de incelenen kaynaklar arasındadır. Çalışmanın sonunda edinilen bulgular karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler : Modernleşme, Kalkınma, Türkiye İşçi Partisi, Yön Hareketi, Milli Demokratik Devrim Hareketi

*Dr. Öğretim Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Uluslararası İlişkiler, ebrugencalp@yahoo.com

AN APPROACH TO THE MODERNIZATION OF THE 1960s: THE TURKISH LEFT AND THE PROBLEM OF DEVELOPMENT

Abstract

The theoretical foundation of the concept of modernization was laid in the second half of the 1950s, and its scope was enriched and developed in the 1960s and 1970s. In general, the authors of modernization theory have defined the common feature of the ideal society called modern society as capitalism in the economic sphere and liberal democracy in the political sphere, and the only society with this common feature is Western society. Therefore, capitalism and liberal democracy are the components of the social order that is ideally presented or imposed on non-Western societies.

Türkiye has taken many steps towards modernization from the Ottoman to the Republican era. By the 1960s, in parallel with its importance in world politics, the concept of 'development' came to the fore in the context of modernization. Right-wing and left-wing politics in Türkiye have proposed different methods and solutions for how development should be and how it can be achieved.

The 1960s were the years of the rise of leftist politics in Türkiye as in the world. In this context, the discourses and policies of the components of leftist politics on the problem of 'development' constitute the basis of this study. Three components stand out in the Turkish left in this period: The Turkish Labor Party, the Direction / Yön Movement and the National Democratic Revolution Movement.

Due to its ideological positioning, the Turkish left of the 1960s rejected capitalism, which was presented as a model by modernization theorists. Even in the same period, when the Soviet Union proposed a 'non-capitalist path of development' for developing countries, this had parallel repercussions on the Turkish left, albeit under a different name. Therefore, the question of 'development' came to the fore as one of the most important topics of debate on the Turkish left in the 1960s.

In this study, on the one hand, the theses of the 1960s left on Turkey's 'development' problem are tried to be put forward. On the other hand, the place of socialism in the methods and solution proposals of the Turkish left regarding the development problem is evaluated. Where and how is socialism, which is the common denominator for the Turkish left, positioned in the context of the development problem? The main sources for the answer to this question are the program of the Turkish Labor Party, the party's election manifestos for the 1965 and 1969 general elections, the Sosyal Adalet (Social Justice) magazine published by the party circles, the Yön (Direction) magazine published by the Yön Movement circles, and the Türk Solu (Turkish Left) magazine published by the National Democratic Revolution Movement circles. The statements and declarations of prominent intellectuals and political figures of the period such as Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Sadun Aren, Doğan Avcıoğlu and Mihri Belli are also among the sources analyzed. At the end of the study, the findings will be discussed comparatively.

Keywords : Modernization, Development, Turkish Labor Party, Yön Movement, National Democratic Revolution Movement

YUGOSLAVYA KRALLIĞI'NIN 1919-1939 ARASI BASININDA MUSTAFA KEMAL ATATÜRK VE TÜRK KURTULUŞ SAVAŞI

Slobodan ILIĆ*

Özet

Tebliğın amacı, Mustafa Kemal Atatürk'ün şahsiyeti, Türk Kurtuluş Savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundaki rolünün, yeni kurulmuş Yugoslavya Krallığı'nın muasır seri yayınlarına nasıl yansıdığını incelemektir. Bilindiği üzere, Yugoslav basını, Birinci Dünya Savaşı sonrası Anadolu'da vuku bulan gelişmeleri ve çok uluslu Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıntılarını üzerine nasıl Türk milli devletinin inşa edildiğini yakından takip ederek genç Balkan krallığına örnek ve ilham bulmaya çalışıyordu. Atatürk'ün reformları ve kişisel siyasi yükselişi ilk başta temkinli, daha sonra heyecanla, ve özellikle Ekim 1933 Kral Aleksandar ve Kraliçe Marija'nın gayri resmi İstanbul ziyareti ile birlikte gıpta ile takip edilmeye başlanmıştı. Yugoslavya Krallığı otokratik bir devlettir, dolayısıyla başkent gazetelerinde arz edilen görüşler sadece devletin resmi politikası değil, büyük olasılıkla Kral'ın kendi direktifleri doğrultusunda da yazılmıştı. Aleksandar kendisi Avrupa aristokrasi tabakasına ait olduğundan fanatik bir anti- komünist idi, dolayısıyla Rusya'da vuku bulan olaylardan son derece huzursuzdu. Öyle anlaşıyor ki Osmanlı İmparatorluğu'nun tasfiyesini dünya devriminin parçası veya hiç olmazsa onun ilhamıyla gerçekleşen bir olay olarak görüyordu. Ne var ki, iki devlet neredeyse aynı zamanda ve her ikisi de uzun ömürlü imparatorluklara zıtlık olarak kuruldu. Her iki devlet adamı da Birinci Dünya Savaşı'ndan, doğrudan düşman cephelerde olmasalar da, savaşın farklı taraflarda savaşan yüksek rütbeli subayları olarak çıkmışlar ve görünen o ki temkinden karşılıklı anlayışa, hatta İstanbul ziyareti ile ilgili basın raporlarına göre arkadaşlığa uzanan uzun bir yol geçmişler. Araştırmanın ana kaynaklarını Belgrad'da 1919'den 1939'a kadar basılan muasır günlük gazeteler ve aylık dergiler teşkil ediyor.

Anahtar Kelimeler : Atatürk, Yugoslavya Krallığı, basın, Balkanlar, dış politika,

*Prof. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Lefkoşa KKTC, slobodan.ilic@neu.edu.tr

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK AND THE TURKISH WAR OF INDEPENDENCE AS REFLECTED IN THE PRESS OF THE KINGDOM OF YUGOSLAVIA BETWEEN 1919-1939

Abstract

The paper aims at presenting the personality of Mustafa Kemal Atatürk, his role in the Turkish War of Independence, and the foundation of the Turkish Republic as reflected in the covering of the contemporary serial publications in the newly established Kingdom of Yugoslavia. As expected, the Yugoslav press was closely following the developments in Asia Minor in the aftermath of the First World War and the emergence of the Turkish national state on the ruins of the multiethnic Ottoman Empire, similar to the foundation of the young Balkan kingdom.

Atatürk's reforms and his personal political rise were followed by the Yugoslav press firstly with caution, then with enthusiasm, reaching its pinnacle during the non-official visit of King Aleksandar and Queen Marija to Istanbul in October 1933. The Kingdom of Yugoslavia was an autocratic state, and it will not be wrong to assume that the views expressed in the capital's newspapers were not only reflecting the official state policy, but were very probably also composed according to the lines dictated by the king personally. Aleksandar was a fanatical anti-communist, not only for himself being the member of the European royalty, and as such deeply distressed at the events in Russia, and he understandably saw the dissolution of the Ottoman Empire as a part of the world revolution, or at least as inspired by it. However, the two states were founded about the same time as antitheses of long-lasting empires. Both heads of states, leaving the First World War as high military officers fighting on the opposing sides in the war, although not directly confronted, seem to have covered a long road from suspicion to sympathy, and, judging by the press reports on the Istanbul visit, even friendship. The main sources for the research are contemporary daily press and monthly journals published in Belgrade between 1919 and 1939.

Keywords : Atatürk, Kingdom of Yugoslavia, Press, the Balkans, Foreign Policy,

YAPIM SÜREÇLERİNİN ANAYASALARA YANSIMASI ÜZERİNE BİR KARŞILAŞTIRMA (1876 KÂNÜN-I ESÂSÎ VE 1921 TEŞKİLÂT-I ESASİYE KANUNU)

Miray ÖZBEK*

Özet

Türk anayasa tarihinin ilk anayasası 1876 tarihli Kânûn- ı Esâsî ile Büyük Millet Meclisi'nin ilk anayasası 1921 tarihli Teşkilât- ı Esasiye Kanunu, art arda gelen ve birbirinden çok farklı niteliklere sahip olan tarihi ve hukuki bir zemine sahiptir. Osmanlı padişahının egemenliğinin bir yansıması olarak tebaasına bahşettiği bir lütf şeklinde nitelendirilen 1876 Kânûn- ı Esâsî'nin, demokratik niteliğe sahip olmayan bir yapım sürecinin ürünü olduğu ifade edilmektedir. 1921 Teşkilât- ı Esasiye Kanunu ise, Türk anayasa tarihinde yapım sürecinin demokratikliği ile ön plana çıkan bir anayasadır. Kânûn- ı Esâsî'nin yapım sürecinde; meşrutiyet yanlılarının baskısı, geniş tabanlı bir halk hareketinin mevcut olmayışı, taslağın padişah tarafından atanan bir komisyon tarafından hazırlanması ve padişah tarafından değiştirilerek onaylanması hususları dikkate alınarak halkın süreçten dışlandığını söylemek mümkündür. Ancak Kânûn- ı Esâsî, monarkın egemenliğinden milletin egemenliğine geçişte zorunlu bir sürecin ürünüdür. Geçiş anayasaları, yapım sürecinin demokratikliğinden öte temel düşüncesi bakımından ele alınmalıdır. Yazılı bir anayasa ile daha önce yetkileri ve sorumlulukları belirlenmemiş bir padişahın ilk anayasasının temel düşüncesi, halka bir lütf bahşetmekten fazlasıdır. Nitekim anayasalarda yer alan kuralların, uygulamalarından bağımsız olarak sadece varlıkları ile hukuki bir değer taşımalarından kıyasla anayasaların varlıkları, yapım süreçlerinden ve içeriklerinden bağımsız olarak değerlidir.

Kânûn-ı Esâsî, egemenliğin padişaha ait olduğu bir dönemde yapılması dolayısıyla padişahın tek taraflı iradesinin bir ürünü olarak ferman ile kabul edilmiştir. Daha sonra egemenliğin sadece halka ait olduğu düşüncesinin yerleşmesi ve Birinci Büyük Millet Meclisi'nin kurulmasıyla demokratik bir anayasa yapım sürecinin ürünü olarak ifade edilebilen 1921 Teşkilât- ı Esasiye Kanunu mümkün olmuştur.

Bir tarafta padişahın iradesinin ürünü bir anayasanın diğer tarafta halkı temsil eden bir meclisin iradesinin ürünü bir anayasanın mevcut oluşu, yapım süreçlerinin anayasalara yansıması bakımından bir karşılaştırma yapma olanağı sağlamaktadır. Bu karşılaştırma süreçte tarihi ve hukuki zeminin rolünün ortaya koyulmasında da önem arz etmektedir. Nitekim günümüzde gündemde kalmaya devam eden yeni anayasa tartışmaları, 1982 Anayasası'nın yapım sürecinin etkisiyle vesayetçi ve otoriter bir ruha sahip olmasına dayandırılmaktadır. Bu tartışmalarda anayasaların; milletin iradesini yansıtan, her kesimi kucaklayan metinler olması gerektiği vurgulandığında 1921 tarihli Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'na atıf yapılmaktadır.

Bir hukuk tarihi çalışması olan bu makalede 1876 Kânûn- ı Esâsî ile 1921 Teşkilât- ı Esasiye Kanunu, hukuki-tarihi zeminleri ve yapım süreçleri bakımından karşılaştırılarak bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu iki anayasa, yapım süreçlerinin farklılığı ile dikkat çekmekte olup Türk anayasa tarihinde anayasaların ruhu ile yapım süreçlerinin bağlantısını ortaya koymada elverişli bir kesit sunarak günümüze ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler : 1876 Kânûn-ı Esâsî,1921 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu,Anayasa Yapım Süreci,Demokrasi,Milli Egemenlik

A COMPARISON OF THE REFLECTION OF THE CONSTRUCTION PROCESSES ON THE

*Araştırma Görevlisi, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi, mirayozbek50@gmail.com

CONSTITUTIONS (1876 KÂNÛN-I ESÂSÎ / THE CONSTITUTION OF THE OTTOMAN EMPIRE AND 1921 TEŞKİLÂT-I ESASİYE KANUNU / TURKISH CONSTITUTION OF 1921)

Abstract

The first constitution of the Turkish constitutional history, Kanun-ı Esâsî of 1876 (The Constitution of the Ottoman Empire) and the first constitution of the Grand National Assembly, Teşkilât-ı Esasiye Kanunu of 1921 (Turkish Constitution of 1921), have a historical and legal basis which have successive and very different characteristics. It is stated that 1876 Kanun-ı Esâsî, which is described as a blessing bestowed on the people as a reflection of the sovereignty of the Ottoman sultan, is the product of a construction process that does not have a democratic quality. 1921 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu is a constitution that stands out in the history of the Turkish constitution with its democratization process. In the construction process of Kanun-ı Esâsî; it is possible to say that the public was excluded from the process, taking into account the pressure of the supporters of constitutionalism, the absence of a broad-based popular movement, the preparation of the draft by a commission appointed by the Sultan and its approval by changing it. However, Kanun-ı Esâsî is the product of a necessary process in the transition from the sovereignty of the monarch to the sovereignty of the nation. Transitional constitutions should be considered in terms of the basic idea, rather than the democratic nature of the construction process. The basic idea of a sultan's first constitution, whose powers and responsibilities were not previously determined by a written constitution, is more than a blessing to the people. As a matter of fact, the existence of the constitutions are valuable regardless of their making processes and contents, compared to the fact that the rules in the constitutions have a legal value with their existence independent of their implementation.

Kanun-ı Esâsî was accepted with an edict as a product of the sultan's unilateral will since it was made in a period when the sovereignty belonged to the sultan. Later, with the establishment of the idea that sovereignty belongs only to the people and the establishment of the First Grand National Assembly, the 1921 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu, which can be expressed as the product of a democratic constitution-making process, became possible.

The existence of a constitution that is the product of the will of the Sultan on the one hand, and a constitution that is the product of the will of a parliament representing the people on the other, provides the opportunity to make a comparison in terms of the reflection of the making processes on the constitutions. This comparison is also important in revealing the role of historical and legal ground in the process. As a matter of fact, the debates on the new constitution, which remain on the agenda today, are based on the fact that the 1921 Constitution has a tutelary and authoritarian spirit with the effect of the making process. In these discussions, the constitutions; when it is emphasized that there should be texts that reflect the will of the nation and embrace all segments, reference is made to the 1921 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu.

In this article, which is a study of the history of law, an evaluation has been made by comparing the 1876 Kanun-ı Esâsî with the 1921 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu in terms of their legal- historical grounds and construction processes. These two constitutions draw attention with the difference in their construction processes and shed light on the present by presenting a convenient section in the history of the Turkish constitution to reveal the connection between the spirit of the constitutions and the construction processes.

Keywords : 1876 Kânûn-ı Esâsî, 1921 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu, Constitution Making Process, Democracy, National Sovereignty

İNGİLİZ PARLAMENTO TUTANAKLARI'NDA MUSTAFA KEMAL ATATÜRK Fahriye Begüm YILDIZELİ*

Özet

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün icraatları, devlet adamlığı ve politik mirası tüm dünyada olduğu gibi İngiltere'de de yakından takip edilmiştir. Mondros Mütarekesi'nin 30 Ekim 1918'de imzalanmasının ertesinde İngilizler'in İstanbul'u işgal etmesine karşılık Mustafa Kemal'in hukuken ve fiilen başlattığı milli mücadele hareketi İngiliz Parlamentosu'nda büyük bir yankı uyandırmıştır. 1919'dan 1923'e kadar olan dönemde tartışmaların temelini geleneksel Turkofobik tutumlar oluşturuyorken, Mustafa Kemal'in "Bolşeviklerle işbirliği yapan, Hristiyanlara zulmetmeye devam eden bir isyancı ve geleceğin diktatörü olarak" lanse edildiği görülmektedir. Buna karşılık, 1923'den 1960'lere kadar uzanan kayıtlarda Türk- İngiliz dostluğunu Atatürk'ün uzun süren unutulmaz başkanlığında başladığı ve ülkesini çok çalışarak kendi kendine yetme doktrinleriyle dünya üzerinde yüksek bir konuma taşımasından övgüyle bahsedilmiştir.

Bu çalışma, İngiliz Parlamento tartışmalarına dayanarak Atatürk hakkındaki görüşleri değerlendirilecektir. İngilizler'in Türk Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcındaki tavrı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte Atatürk'ün vefatından sonraki süreçteki farklı yaklaşımların nedenleri üzerinde durulacaktır. James Bryce, David L. George, Winston Churchill, Edward Grigg and Neville Chamberlain gibi dönemin ünlü politikacılarının görüşleri de çalışmada öne çıkacaktır. Sonuç olarak, gerek iktidar gerekse de muhalefetin Mustafa Kemal Atatürk'e bakış açısının analiz edilmesi İngiltere'nin Türkiye'ye karşı değişen politika ve algılamalarının Atatürk'ün şahsında sentezlendiğini kanıtlayacaktır.

Anahtar Kelimeler : İngiliz Parlamento Tutanakları, Türk-İngiliz İlişkileri, Mustafa Kemal Atatürk

*Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi, begumyildizeli@gmail.com

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK IN THE UK PARLIAMENTARY RECORDS

Abstract

The political legacy, actions and statesmanship of the great leader Mustafa Kemal Atatürk, the founder of the Republic of Türkiye, were followed closely in Britain as well as all over the world. After the signing of the Armistice of Mudros on 30 October 1918, in response to the British occupation of Istanbul, Mustafa Kemal's legal and de facto national struggle aroused great repercussions in the British Parliament. While traditional Turkophobic attitudes formed the basis of the debates in the period from 1919 to 1923, it is seen that Mustafa Kemal was presented as "a rebel and future dictator who cooperated with the Bolsheviks and continued to persecute Christians". On the other hand, in the records dating from 1923 to the 1960s, it was praised that the Turkish- British friendship started under Atatürk's long and unforgettable presidency and that he worked hard and carried his country to a high position in the world with the doctrines of self-sufficiency.

In this study, British views on Atatürk will be evaluated based on the British Parliament debates. The attitude of the British at the beginning of the Turkish War of Independence and the reasons for the different approaches in the process after Atatürk's death with the establishment of the Turkish Republic will be emphasized. The views of famous politicians of the period such as James Bryce, David L. George, Winston Churchill, Edward Grigg and Neville Chamberlain will also come to the fore in the study. As a result, analysing the perspective of both the government and the opposition towards Mustafa Kemal Atatürk will prove that the changing policies and perceptions of England against Türkiye were synthesized in Atatürk's personality.

Keywords : UK Parliamentary Records, Turkish-British Relations, Mustafa Kemal Atatürk

1929 DÜNYA EKONOMİK KRİZİNİN 1931 YILINDA DÜZENLENEN I. TÜRK ZİRAAT KONGRESİ'NDE ALINAN HAYVANCILIĞA İLİŞKİN KARARLARA ETKİSİ

Didem KONYA*

Özet

I. Dünya Savaşı'ndan sonra ilk olarak Amerika'da başlayan 1929 Dünya Ekonomik Krizi, Avrupa ve ardından Türkiye gibi sanayileşme çabaları içerisinde olan ülkelere sıçramıştır. Krizden dolayı dünya borsaları değer kaybederken ticaret ve yatırımlarda büyük düşüşler ortaya çıkmıştır. Dünya ekonomisini etkisi altına alan kriz, Türkiye'yi bu sorun karşısında çözüm arayışlarına sürüklemiştir. Kriz Türkiye'deki tarım üretiminde ani düşüslere sebep olmuş ve Türk çiftçisi krizden derinden etkilenmiştir. Bununla birlikte sanayi alanında da krizin olumsuz etkilerini görülmüştür.

Kemal Atatürk ve devletin yönetim kadrosundakiler Türk ekonomisinin içinde bulunduğu durumdan dolayı iktisadi politikalarda değişiklik arayışına yönelmiştir. İktisadi yapıdaki sorunların tespiti ve gerçekçi bir yaklaşımla değerlendirmelerde bulunmak amacıyla 1930 yılında Sanayi Kongresi ve 14 Ocak 1931 yılında ise I. Türkiye Ziraat Kongresi toplanmıştır. Yalnız milli iktisadi değil, doğrudan doğruya çiftçileri de ilgilendiren bu sorunun çözüme kavuşturulması adına bilimsel incelemelerin ve tartışmaların gerçekleştiği Ziraat Kongresi'ne ilgili tüm şahısların ve kurumların katılmasına yönelik ilan, Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti tarafından duyurulmuştur. Kongrede Ziraat Sanatları başlığı altında; hayvan hastalıkları, hayvan türleri, hayvanlardan elde edilen ürünler, vergiler, kooperatifler ele alınmıştır. Bununla birlikte hayvancılığın geliştirilmesi ve iyileştirilmesi adına yapılması gerekenler, hazırlanan encümen raporları ve umumi raporlar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu kongrede ilk kez Türkiye'nin mevcut hayvansal yapısı ayrıntılı şekilde ele alınarak analiz edilmiş ve çözüm yolları hükümete sunulmuştur.

"1929 Dünya Ekonomik Krizinin 1931 Yılında Düzenlenen I. Türk Ziraat Kongresi'nde Alınan Hayvancılığa İlişkin Kararlara Etkisi" başlıklı bu çalışmanın amacı; 1929 Dünya Ekonomik Krizi'nden sonra yaşanan ekonomik sorunların Türkiye üzerindeki etkisinin hayvancılık özelinde ele alınarak I. Türk Ziraat Kongresinde alınan kararlar bağlamında değerlendirmektir. Konu ile ilgili literatürün taranması neticesinde toplanan veriler doküman analizi yöntemi ile değerlendirilecektir. Söz konusu araştırmaya 1931 Ziraat Kongresi İhtisas Raporları esas teşkil etmektedir. Bununla birlikte döneme ilişkin arşiv belgeleri, konuyla ilgili diğer resmi belge ve yayınlar, gazeteler, dergiler birinci elden kaynaklar olarak çalışmanın verilerini oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler :Atatürk,Hayvancılık,1929 Ekonomik Krizi,Devletçilik,I.Türkiye Ziraat Kongresi

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tarih - Cumhuriyet Tarihi Doktora Öğrencisi, didemknya@gmail.com

THE EFFECT OF THE WORLD ECONOMIC CRISIS OF 1929 ON THE DECISIONS ON LIVESTOCK AT THE 1ST TURKISH AGRICULTURAL CONGRESS HELD IN 1931

Abstract

After the First World War, the 1929 World Economic Crisis, which first started in America, spread to Europe and then to countries that were engaged in industrialization efforts such as Türkiye. While the world stock markets lost value due to the crisis, there was a great decrease in trade and investments. The crisis, which affected the world economy, led Türkiye to seek solutions to this problem. The crisis caused sudden decreases in agricultural production in Türkiye and Turkish farmers were deeply affected by the crisis. However, the negative effects of the crisis were also seen in the industrial field.

Mustafa Kemal Atatürk and the bureaucrats of the state turned to seek changes in economic policies due to the situation in the Turkish economy. In order to determine the problems in the economic structure and to make evaluations with a realistic approach, the Industry Congress and the First Agricultural Congress of Türkiye convened in 1930 and on January 14, 1931 respectively. The announcement for the participation of all relevant individuals and institutions in the Agricultural Congress, where scientific studies and discussions took place in order to solve this problem, which not only concerned the national economy but also directly the farmers, was made by the National Economy and Savings Society. Under the title of Agricultural Arts in the Congress; animal diseases, animal species, products obtained from animals, taxes, cooperatives were discussed. In addition, what needed to be done for the development and improvement of animal husbandry was evaluated within the framework of the prepared committee reports and general reports. In this congress, for the first time, the current animal structure of Türkiye was discussed and analyzed in detail and solutions were presented to the government.

The aim of this study, titled "The Effect of the 1929 World Economic Crisis on the Decisions on Livestock at the 1st Turkish Agricultural Congress in 1931", is to evaluate the effects of the economic problems experienced after the 1929 World Economic Crisis on Türkiye in the context of the decisions made at the 1st Turkish Agricultural Congress by considering animal husbandry. The data collected as a result of the literature review on the subject will be evaluated with the document analysis method. The 1931 Agricultural Congress Specialization Reports form the basis of the research in question. In addition, archival documents of the period, other official documents and publications on the subject, newspapers and magazines will constitute the data of the study as first-hand sources.

Keywords : Atatürk, Livestock, 1929 Economic Crisis, Statism, 1st Turkish Agricultural Congress

SON DÖNEM OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA YAYIMLANAN İSTATİSTİKLER ÜZERİNDEN CUMHURİYET'E KALAN EĞİTİM MİRASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Erol ÇİYDEM*

Özet

Bu çalışmanın amacı Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyıldan itibaren yayımlanmaya başlayan salnamelerdeki eğitimle ilgili istatistikler üzerinden Cumhuriyet'e devreden eğitim mirasını değerlendirmektir. Osmanlı İmparatorluğu'nda merkezî yönetimin, nezâretlerin, askerî kurumların, vilâyetlerin, bazı özel kurum ve kişilerin yıllık olarak çıkardıkları bilgilendirme amaçlı neşriyate salnâme adı verilmiştir. İlk devlet salnâmesi 1847 yılında yayımlanmış sonraki yıllarda ise nezaret salnâmeleri, vilayet salnâmeleri ve özel salnâmeler yayımlanmaya devam etmiştir. İlk devlet salnamesi 1847, sonuncusu ise 1918 yılında yayımlanmıştır. Bu nedenle çalışmada söz konusu yıllar arasındaki veriler dikkate alınmıştır. Diğer alanlarda yayımlanan salnamelerdeki bilgiler ise yayımlandıkları yıldaki devlet salnamesi veya vilayet salnamesindeki veriler ile mukayese edilmiştir. Literatürde genellikle çalışmalar ya bir salnâme ile sınırlandırılmış ya da sadece belli bir alanda yayımlanmış salnâmeler ele alınan konu bağlamında incelenmiştir. Osmanlı eğitim modernleşmesi XIX. yüzyıldan itibaren sivil alana doğru genişletilmiştir. Bu süreçle birlikte imparatorluğun sonuna kadar yeni ve farklı okullar açılmaya devam etmiştir. Fakat özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde başta okur yazar, okullaşma oranı vb. olmak üzere eğitimle ilgili belli başlı konularda istatistikî bilgilere bütüncül olarak ulaşamamaktadır. Bu eksikliği azaltabilmek amacıyla bu çalışmada devlet, maarif ve vilayet salnamelerine dayalı olarak eğitimle ilgili veriler mukayeseli bir biçimde bütüncül olarak analiz edilmiştir. Devlet ve maarif salnâmelerinin tamamı incelenirken, vilayet salnâmelerinden ise belli bir örneklem çalışmaya dahil edilmiştir. Vilayet salnâmelerinde sınırlılığa gidilmesinin sebebi, bütün vilayetlere ait salnamelerin çalışmaya dahil edilmesinin kapsamı çok fazla genişleterek çalışmanın bütünlüğünü sağlamada ortaya çıkaracağı zorluktur. Osmanlı salnâmelerindeki bilgilerin her zaman doğru olmadığı ya da eksik olduğu bilinmektedir. Buradan hareketle eğitim alanında istatistiksel bilgilerdeki eksiklik veya hatalar farklı alanlarda yayımlanmış salnamelerin mukayesesi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Mukayesenin mümkün olmadığı yıllarda, o yıldaki salnamedeki bilgiler doğru kabul edilmiştir. Çalışma Türk Eğitim Tarihi alanına önemli katkılar sağlayacaktır. Çalışmada veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanarak analiz edilmiştir. Ayrıca çalışmada tarihsel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Osmanlı İmparatorluğu, Salname, Eğitim

*Dr. Öğretim Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, erolciydem@gmail.com

EVALUATION OF THE EDUCATIONAL LEGACY INHERITED BY THE REPUBLIC BASED ON STATISTICS PUBLISHED IN THE LATE OTTOMAN EMPIRE

Abstract

This study aims to evaluate the educational legacy transferred to the Republic through the statistics related to education in the yearbooks that started to be published in the Ottoman Empire as of the 19th century. In the Ottoman Empire, annual informational publications published by the central government, ministries, military institutions, provinces, and private institutions and individuals were called yearbook (salnâme). The first state yearbook was published in 1847, and in the following years, ministry yearbooks, provincial yearbooks, and private yearbooks continued to be published. The first state yearbook was published in 1847 and the last one in 1918. For this reason, the data between the years in question were taken into account in the study. The information in the yearbooks published in other fields was compared with the data in the state yearbook or provincial yearbook in the year they were published. In the literature, studies are generally limited to a yearbook or only the yearbooks published in a certain field have been examined in the context of the subject. Ottoman education modernization was expanded towards the civil sphere from the 19th century. With this process, new and different schools continued to be opened until the end of the empire. But especially in the last period of the Ottoman Empire, literacy, schooling rate, etc. namely, statistics on specific issues related to education, including education, cannot be accessed holistically. To reduce this deficiency, in this study, data related to education based on state, education, and provincial yearbooks were analyzed in a holistic manner. While examining all state and education yearbooks, a particular sample of the provincial yearbooks was included in the study. The limitation in the provinces is the difficulty that the inclusion of the yearbooks of all provinces will cause in ensuring the integrity of the survey by overextending the scope. It is known that the information in the Ottoman yearbooks is not always correct or incomplete. From this point of view, deficiencies or errors in statistical information in education have been determined by comparing the yearbooks published in different fields. When comparison was not possible, the information in the yearbook of that year was accepted as correct. The study will make important contributions to the field of Turkish Educational History. In the study, the data were collected and analyzed by document analysis method. In addition, historical research method was used in the study.

Keywords : Ottoman Empire, Yearbook, Education

ALMAN BASININDA CUMHURİYET'İN İLANI VE ATATÜRK Sefa VİDİNLİOĞLU*

Özet

Bu çalışma Cumhuriyet'in ilan edildiği dönemde Alman basınında yer alan haber ve yazıların incelenmesi suretiyle, Cumhuriyet'in ilanı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk'e yönelik kamuoyu algısını ortaya koymak amacı ile yapılmıştır.

Araştırmada, öncelikle o dönemdeki Alman basınıının durumu eğilimlerine göre incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Daha sonra Cumhuriyet'in ilan edildiği dönemde Almanya'da öne çıkan 36 farklı gazete taranarak Cumhuriyet'in ilanına giden süreç, Cumhuriyet'in ilan edilmesinin Alman kamuoyundaki yansıması ile Atatürk'ün Cumhuriyet'in ilan edilmesindeki rolü ve ilk Cumhurbaşkanı seçilmesine ilişkin haber ve yorumlar incelenmiştir. Ayrıca Almanya'nın Frankfurt şehrinde bulunan Milli Kütüphane (National Bibliotek) ile Goethe Üniversitesi kütüphanesine gidilmiş ve o dönemdeki basın eğilimleri ile gazete ve dergi arşivleri incelenmiştir.

Bu kapsamda basında yer alan haber ve yazılardan, Türk halkının Mustafa Kemal Paşa önderliğinde yaptığı Kurtuluş Savaşı'nın ardından Lozan barış antlaşmasıyla tam bağımsızlığına kavuştuğu belirtilmektedir. Cumhuriyet'in ilanı ile yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ve Atatürk'ün rolünden övgü ile bahsedilmektedir. Bunun yanında bağımsızlık savaşı ve ardından Cumhuriyet'in ilanının Asya ve Afrika'daki mazlum ülkelere örnek olduğu belirtilmiştir. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte egemenliğin millete ait olmasından ve milli egemenliğin tesisinden övgüyle bahsedilmektedir. Bununla birlikte Mustafa Kemal (Atatürk)'in ilk cumhurbaşkanı seçildiğinde bütün yetkileri elinde toplamasına eleştirel olarak yaklaşan yazılar da bulunmaktadır.

Sonuç olarak, Cumhuriyet'in ilan edildiği dönemde Alman basınında yer alan haber ve yorumlarda, Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle milli egemenliğe dayalı yepyeni bir devlet kurulması ve örnek teşkil eden bu değişimde Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliği ve rolü ifade edilmektedir.

Anahtar Kelimeler : Lozan Barış Konferansı, Mustafa Kemal Paşa, Cumhuriyet'in ilanı, Türkiye Cumhuriyeti, saltanatın kaldırılması

* Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlke ve İlkeleri Enstitüsü, deniz.sefa@hotmail.com

THE PROCLAMATION OF THE REPUBLIC IN THE GERMAN PRESS AND ATATÜRK

Abstract

This study was carried out with the aim of revealing the public perception of the proclamation of the Republic and the founder of the Turkish Republic, Atatürk, by examining the news and articles in the German press during the proclamation of the Republic.

In the research, first of all, the situation of the German press at that time was examined and evaluated according to its tendencies. Later, 36 different newspapers that were prominent in Germany during the proclamation of the Republic were reviewed, the news and comments about the process leading to the proclamation of the Republic, the reflection of the proclamation of the Republic on the German public opinion, the role of Atatürk in the proclamation of the Republic and his election as the first President were examined. In addition, the National Library (National Bibliotek) in Frankfurt, Germany and the library of Goethe University were visited and the press trends of that period and the newspaper and magazine archives were examined.

In this context, it is stated from the news and articles in the press that the Turkish people gained full independence with the Lausanne Peace Treaty after the War of Independence led by Mustafa Kemal Pasha. With the proclamation of the Republic, the establishment of the new Turkish Republic and the role of Atatürk are mentioned with praise. However, there are also articles that critically approach Mustafa Kemal (Atatürk)'s gaining all the powers when he was elected as the first president.

As a result, in the news and comments in the German press at the time of the proclamation of the Republic, the establishment of a brand new state based on national sovereignty with the proclamation of the Republic. and the leadership and role of Mustafa Kemal Atatürk in this exemplary change are expressed.

Keywords : Lausanne Peace Conference, Mustafa Kemal Pasha, Proclamation of the Republic, Republic of Türkiye, Abolition of the Sultanate

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA TÜRKİYE'DE NÜFUSU ARTIRMAYA YÖNELİK UYGULAMALAR

Nuray ÖZDEMİR TİRYAKİ*

Özet

Cumhuriyetin ilanından sonra yeni Türk Devleti'nin öncelikli işlerinden biri savaş yıllarında azalan ülke nüfusunun hızlı bir şekilde artmasını sağlayacak tedbirleri içeren bir nüfus politikası izlemek olmuştur. Nüfusu artırmaya yönelik ilk uygulama 1925 tarihli Yol Mükellefiyeti Kanunu ile Osmanlıdan Cumhuriyete halkın en çok şikâyet ettiği vergi olan yol vergisinde mükellefler lehine getirilen muafiyet olmuştur. Gelir seviyesine bakılmaksızın her erkek vatandaşın eşit oranda nakden ya da yol yapımında bedenen çalışma şeklinde tahsil edilen vergide altı çocuğu olanlara muafiyet tanınmıştır. Zamanla altı çocuk uygulaması ekonomik güçlüklerle karşı karşıya olan kırsal kesim için vergiden tek kurtuluş yolu haline gelmiştir. Uygulamanın başarılı sonuç vermesi üzerine 1929 tarihli Şose ve Köprüler Kanunu ile muafiyet mükellefler lehine iyice genişletilerek çocuk sayısı beşe indirilmiştir. Hatta bazı aileler çocuk sayısında azalma olmaması için ölen çocuklarının nüfus kaydını sildirmekten dahi kaçınmışlardır. Hemen doğacak yeni çocuk ölen çocuğun yerine geçirilmiştir. Beşinci çocukların nüfusa kaydı günü gününe yaptırılırken aile arasında da "yol çocuğu" olarak geçmiştir. Nüfusu arttırmak için sağlık alanında da önlemler alınmıştır. Bu konuda yapılan en önemli yasal düzenleme 1930 tarihli Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun kabulüdür. Ulusal sağlık sorunları çözülerek çocuk ölümlerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Kanunda nüfus artışını özendirme ve çocuk sayısını artırmaya yönelik altı veya üzeri çocuğu olan kadınlara devlet tarafından isteğe bağlı olarak nakdi mükafat ya da madalya verilmesi benimsenmiştir. Madalyalar törenle dağıtılmış ve Anadolu'da kadınlar arasında madalya sahibi olmak bir ayrıcalık sembolü olmuştur. Nüfus artırma girişimlerinden biri de 1929 yılında bekarlık vergisi için TBMM'ye sunulan teklif olmuştur. Çok çocuklu fakir ailelere yardım amacıyla alınacak bu vergi ile bekarları evlenmeye teşvik ve çok çocuklu ailelere destek sağlamak amaçlanmıştır. Meclis'te kabul görmese de bekarlık vergisi teklifi 1932, 1940 ve 1944 yıllarında da yeniden gündeme gelmiştir. Bekarlık vergisi 1949 yılında dolaylı şekilde de olsa Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan düzenleme ile bekarlık zammı adı ile yasalaşmıştır. Türkiye'de 1960'lı yıllara kadar nüfus politikası nüfusu artırma ekseninde şekillenmiştir. Bu süreçte kol gücünden makineye geçişin sağlanması, kentleşme ve sanayileşmeyle Türkiye'nin izlediği nüfus politikasında da değişim yaşanmıştır. Aile planlamasına gidilerek nüfus artış hızı kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada, Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfus politikaları çerçevesinde nüfusu artırmaya yönelik uygulamalar ele alınacaktır. Cumhuriyetin döneminde yapılan nüfus sayımları perspektifinde nüfus artış hızı incelenecektir. Nüfusu artırmaya yönelik uygulamaların demografik yapıya ve sosyo- ekonomik hayata etkileri değerlendirilecektir. Çalışmada kaynak olarak TÜİK verilerine, arşiv belgelerine, süreli yayınlara ve tetkik eserlere başvurulacaktır.

Anahtar Kelimeler : nüfus, sayım, demografi, yol vergisi, Umumi Hıfzıssıhha Kanunu

*Prof. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fak. Tarih Bölümü, ozdemir_n@ibu.edu.tr

PRACTICES TO INCREASE THE POPULATION IN TÜRKİYE IN THE FIRST YEARS OF THE REPUBLIC

Abstract

After the proclamation of the Republic, one of the priorities of the new Turkish State was to pursue a population policy that included measures to ensure a rapid increase in the country's population, which had decreased during the war years. The first measure to increase the population was the Road Tax Law of 1925, which introduced an exemption in favour of taxpayers from the road tax, which had been the most complained about tax from the Ottoman Empire to the Republic. The tax, which was collected equally from every male citizen, regardless of income level, in cash or by physical labour in road construction, exempted those with six children. In time, the practice of six children became the only way out of taxation for rural areas facing economic difficulties. Upon the successful results of the practice, the number of children was reduced to five with the 1929 Law on Roads and Bridges by extending the exemption in favour of taxpayers. Some families even refrained from deregistering their deceased children in order to avoid a decrease in the number of children. The new child to be born immediately was substituted for the deceased child. Fifth children were registered in the civil registry on a daily basis and were referred to as "road children" among the family. Measures were also taken in the field of health in order to increase the population. The most important legal arrangement in this field was the adoption of the Law on Public Health in 1930. It was tried to prevent child mortality by solving national health problems. In the law, in order to encourage population growth and increase the number of children, it was adopted that women with six or more children would be given cash rewards or medals by the state on demand. The medals were distributed ceremoniously and among women in Anatolia, having a medal became a symbol of privilege. Another attempt to increase population was the proposal submitted to the Grand National Assembly of Türkiye in 1929 for a bachelor tax. The aim of this tax was to encourage the single to marry and to provide support to poor families with many children. Although it was not accepted by the Parliament, the proposal for a celibacy tax was brought to the agenda again in 1932, 1940 and 1944. The bachelor tax was enacted in 1949, albeit indirectly, with a regulation made in the Income Tax Law under the name of celibacy surcharge. Until the 1960s, population policy in Türkiye was shaped on the axis of increasing the population. In this process, with the transition from manual labour to mechanisation, urbanisation and industrialisation Türkiye's population policy also changed. The population growth rate was tried to be controlled through family planning.

In this study, practices aimed at increasing the population within the framework of population policies in the first years of the Republic will be discussed. Population growth rate will be analysed in the perspective of population censuses conducted in the Republican period. The effects of the practices aimed at increasing the population on demographic structure and socio-economic life will be evaluated. TURKSTAT data, archival documents, periodicals and analytical works will be used as sources in the study.

Keywords : Population, Census, Demography, Road Tax, General Public Health Law

TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA NATO'YA KATKI SAĞLAMA SÜREÇLERİNİN PINEAU PLANI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Enes ÖZ*

Özet

Türkiye 1952 yılında Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO), ittifakın kuruluşunun üçüncü yılında resmi olarak katılmıştır. İttifakta askeri ve siyasi yönden çalışmalar sürdüren Türkiye, çeşitli konularda görüş beyanı sunan bir ülke konumunda süreçlere destek sağlamıştır. Zira NATO, başta askeri ve siyasi gelişmeler olmakla birlikte alınacak kararlarda üye ülkelerinin görüşlerine başvurmuş, oluşan ortak kanı çerçevesinde de sonuçlara varmıştır. Bu kapsamda Mayıs 1956 tarihli NATO Bakanlar Konseyi toplantısında, dünya ekonomik kalkınması için bir ajans oluşturulması adına Fransa Dış İşleri Bakanı Christian Pineau tarafından bir teklifte bulunulmuştur. NATO belgelerine "Pineau Planı" olarak geçen bu teklifte az gelişmiş ülkelerin gereksinimleri göz önünde bulundurularak, mevcut kaynak ve çabanın en iyi şekilde koordinasyonunun sağlanması hedeflenmiştir. Ortaya atılan bu fikir için de üye ülkelerden görüş istenmiş, Türkiye de bu düşüncenin işlerlik kazanıp kazanmaması noktasında görüşünü beyan eden ülkelerden olmuştur. Bu kapsamda Pineau Planı'nın NATO bünyesinde tartışılma süreçleri, Türkiye'nin bu fikrin şekillenmesindeki rolü ve ortaya attığı görüşler çalışmamızın amacını ihtiva etmiştir. Ayrıca Pineau Planı sürecinde sunduğu görüşler üzerinden Türkiye'nin NATO özelinde dış politika tutumu da bu çalışma içerisinde sorgulanan konular arasında yer almıştır.

Pineau Planı ve Türkiye'nin plan özelindeki resmi görüşlerinin araştırılmasında NATO'nun açık erişimde bulunan arşiv belgelerinden yararlanılmıştır. Ulaşılan arşiv belgeleri adı geçen plan içeriğiyle taranmış, özellikle Mayıs 1956 – Ocak 1957 tarihleri arasında konu üzerinde tartışmalar yoğunlaştığı için bu dönemdeki belgelere odaklanılmıştır. Elde edilen belgeler tasnif edilerek çalışmamızda ana kaynak olarak kullanılmıştır. Bunun dışında NATO ve Türkiye ilişkilerini ele alan dış politika alanındaki bir takım tetkik eserler de yararlanılan kaynaklar arasında yer almıştır.

Pineau Planı'na sunulan görüşler kapsamında üye ülkeler genel olarak dünyanın geniş bölgelerinin ekonomik az gelişmişliğinin yarattığı sorunlara ve Sovyet propagandasıyla mücadele zorunluluğuna dikkat çekmek için planı bir fırsat sağlama olarak yorumlamıştır. Türkiye ise bu fikri ekonomik kalkınmanın yayılabilmesi için onayladığını ancak az gelişmiş ülkelerin fazla ürünlerinin satın alınmasının ortaya çıkarabileceği temel sorunları bildirmiştir. Ayrıca Türkiye bu planın uygulanması durumunda NATO ülkelerinin iç ekonomik dengelerine zarar verebileceği ihtimalini dillendirerek çeşitli endişelerini de ifade etmiştir. Bununla beraber Türkiye, NATO'ya bu konulardan ziyade üye ülkelerin sorunlarına daha çok odaklanması noktasında bir takım eleştiriler de getirmiştir. Bu bağlamda NATO konseyine yansıyan tartışmalar ve Türkiye'nin NATO içerisindeki politikası ise çalışmanın muhtemel sonuçlarını oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler : Pineau Planı,NATO,Türkiye,Dış Politika

*Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi, enesoz@nevsehir.edu.tr

EVALUATION OF CONTRIBUTION TO NATO PROCESSES IN TURKISH FOREIGN POLICY THROUGH THE PINEAU PLAN

Abstract

Türkiye officially joined the North Atlantic Treaty Organization (NATO) in 1952, in the third year of the alliance. Continuing its military and political activities in the alliance, Türkiye has provided support to the processes as a country that offers opinions on various issues. Because, along with military and political developments, NATO has consulted the opinions of its member countries in the decisions to be taken, and has reached conclusions within the framework of the common opinion. In this context, at the NATO Council of Ministers meeting in May 1956, a proposal was made by the French Minister of Foreign Affairs, Christian Pineau, to establish an agency for world economic development. In this proposal, which is referred to as the "Pineau Plan" in NATO documents, it is aimed to ensure the best coordination of existing resources and efforts, taking into account the needs of less developed countries. Opinions were requested from member countries for this idea, and Türkiye was one of the countries that expressed its opinion on whether this idea should become functional or not. In this context, the processes of discussion of the Pineau Plan within NATO, Türkiye's role in shaping this idea and the views it put forward included the purpose of our study. In addition, Türkiye's foreign policy stance in NATO, based on the views it presented during the Pineau Plan process, was among the issues questioned in this study.

In the examining of the Pineau Plan and Türkiye's official views on the plan, NATO's open access archival documents were used. The archival documents reached were reviewed with the content of the aforementioned plan, and since the discussions on the subject between May 1956 and January 1957 intensified, the documents from this period were focused on. The obtained documents were classified and used as the main source in our study. Apart from this, a number of research works in the field of foreign policy dealing with NATO and Türkiye relations were among the sources used.

Within the scope of the opinions presented to the Pineau Plan, the member states generally interpreted the plan as an opportunity to draw attention to the problems caused by the economic underdevelopment of large regions of the world and the necessity of combating Soviet propaganda. Türkiye, on the other hand, approved this idea for the expansion of economic development, but stated the main problems that may arise from the purchase of excess products from underdeveloped countries. In addition, Türkiye has expressed various concerns by voicing the possibility that if this plan is implemented, it may harm the internal economic balances of NATO countries. However, Turkey has also brought some criticisms to NATO in terms of focusing more on the problems of its member states rather than these issues. In this context, the debates reflected in the NATO council and Türkiye's policy within NATO formed the possible results of the study.

Keywords : Pineau Plan, NATO, Türkiye, Foreign Policy

İNGİLİZ SÖMÜRGE DÖNEMİNDE KIBRIS TÜRKLERİNDE BİR TOPLUMSAL KİMLİK ARAYIŞI OLARAK KEMALİST HAREKET (1923-1950)

Orhan TURAN*

Özet

Kıbrıs, 4 Haziran 1878’de İngiltere ile Osman Devleti arasında imzalanan antlaşma gereğince yönetimi İngilizlere devredilmiştir. Kıbrıs Türkleri, adanın İngiltere tarafından ilhak edildiği 1914’e değin mevcut yönetimle uyum içerisinde hareket etmiştir. Bu durum gayet doğal karşılanabilirdi. Zira Türk toplumu kendisini Osmanlı Devleti’nin adadaki temsilcisi olarak görmektedir. Her ne kadar antlaşmaya göre İngiltere’ye devredilmiş olsalar da bu bağlılık İstanbul’un almış olduğu karar doğrultusunda anavatana duyulan sadakat anlamına gelmektedir. Keza İngiliz Sömürge Yönetiminin yıllarca temel alarak Kıbrıs’ı yönettiği ve adanın hukuki ve siyasi idaresinin çerçevesini oluşturan 1882 Anayasası da bir anlamda İngiliz- Müslüman Kıbrıslı Türk işbirliğini gerektirmiştir. Başka bir ifadeyle Sömürge Yönetimi adayı yönetmek veya Rum toplumunun taleplerini dizginlemek için Türklerin sadakatine ihtiyaç duymuştur. Öte yandan Türkler açısından İngilizlerin, Rumların Enosis beklentisine set çekmesi de önemli bir tutum olmuştur. Ancak bu sadakat İngiltere ve Osmanlı Devleti’nin farklı taraflarda Birinci Dünya Savaşı’na girmelerinden ötürü ortadan kalkmıştır. Ada Türkleri ile Sömürge Yönetimi arasında güvensizlik ortaya çıkmıştır. Ardından İngiltere’nin adayı 1915’te Yunanistan’a vermeyi teklif etmesi Türkler açısından hayal kırıklığını derinleştirmiştir. Türkler açısından Sömürge Yönetimi altında yaşamak kabul edilebilirdi. Fakat Enosis kesinlikle yok oluş demektir. Çünkü bu iltihak Türkler için göç ve katliam anlamına gelmektedir. İşte bu siyasi ve sosyal koşullar altında Türk toplumunun önder ve aydın temsilcileri toplumsal güvenlik ve aidiyet arayışına girmiştir. Başka bir deyişle şu sorunun cevabı aranmıştır: “Biz kimiz ve ne olacağız”.

Kıbrıs Türkleri açısından bu soruya ilk cevap Osmanlı Devleti’nin imzaladığı Mondros Mütarekesi sonrasında 10-11 Aralık 1918’de Lefkoşa’da düzenlenen Meclis- i Milli Kongresi’nde aranmıştır. Bu toplantı Türklerin, Enosis karşıtlığı temelinde ilk örgütlü siyasal hareketi olmuştur. İngiliz Yönetiminin Paris’e gidecek Türk temsilciye izin vermemesi Türk toplumuna Enosis mücadelesinde artık İngilizlere güvenilemeyeceği duygusunu perçinlemiş ve yeni bir arayışa ivme kazandırmıştır. Nihayet bu arayış Mustafa Kemal Paşa’nın liderliğinde Anadolu’daki Milli Mücadeleye sahip çıkılarak ve zafer sonunda modernleşme ve inkılapçı hamlelerin takip edilerek Kemalist Türkiye ile özdeşleşmeyle sonuçlanmıştır. Ancak 1925’de Kemalist Türkiye’nin İngiltere ile ilişkilerinin Musul Meselesi yüzünden gerginleşmesi Kemalist Kıbrıslı Türklerin de İngiltere tarafından “düşman unsur” olarak algılanmasını pekiştirmiştir. Kemalizmin takipçisi olan ada Türkleri bir bakıma eskisinden daha büyük tehlike olarak görülmüştür. Hem Enosis’e karşı direnmeleri hem de Mustafa Kemal Paşa’nın inkılapçı ve milletleşme sürecini benimsemeleri ile ivme kazanan Kemalizm modernleşme, Müslüman topluluğu çağdaş ulusal bir topluma dönüştürme amacıyla olan Kemalist Kıbrıslı Türk kimliği, İngiliz Sömürge çıkarları için gerçek ve somut bir tehlike haline gelmiştir. Elbette İngilizler bu gelişmelere karşı önlemler almakta gecikmeyeceklerdi.

Bu araştırmanın temel amacı Lozan Antlaşması ile İngiltere’nin egemenliğinde olduğu kabul edilen Kıbrıs’ın 1923-1950 yılları arasında Türk toplumunun Enosis ve Sömürge Yönetimi ile

*Doç. Dr., Batman Üniversitesi-Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümü KKTC-TC, orhannturan@gmail.com

olan mücadelesinde Türk aydın ve liderlerin kimlik/aidiyet arayışı tartışmalarını Türkiye'deki Kemalist modernleşme kavramıyla değerlendirilebileceği düşüncesine dayanmaktadır.

Mevcut çalışmada İngiliz Sömürgeler Bakanlığı, İngiliz Dışişleri Bakanlığı, Türkiye Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet ve Türk Dışişleri Bakanlığı Diplomatik Arşivleri belgelerinden hareketle Kıbrıslı Türklerin kendi aralarındaki siyasi hizipleşmeleri, faaliyetleri, İngiltere'nin kendi çıkarlarını koruması, Kemalist kimlik hareketinin kökleşmesi ve kitleselleşmesini önlemek için tedbirler alınması, İngilizci Türk liderlikle Kemalist muhalefet hareketi arasındaki ilişkiler ve bu ilişkileri şekillendiren siyasi dinamikler, 1930 Yasama Konseyi Seçimlerinde Kemalist siyasal liderliğin tavrı ve faaliyetleri, 1931 Meclis-i Milli Kongresi, 1931 Rum isyanı sonrasında getirilen muhalefet yasağı ve Kemalist Muhalefet kadrolarının dağıtılması, İkinci Dünya Savaşı sırasında yeni Kemalistlerin ortaya çıkışı ve İngilizci Türklerle ilişkileri ile savaş sonrasında Enosis'e karşı Kemalistlerle muhaliflerin gerçekleştirdiği tarihsel uzlaşma vb. konular ele alınıp değerlendirilecektir.

Bu bağlamda araştırmanın sonucunda elde edilen hususlar; Kıbrıslı Türklerin Mustafa Kemal Paşa liderliğinde Türkiye'de gerçekleşen inkılapları gönüllü olarak kabul ettiği ve sosyal hayatında uyguladığı, antiemperyalist Kemalist kimliği benimsediği, aydınlanma ve modernleşme hareketleri noktasında Türk toplumunda aydınlanmacı yeni genç neslin ortaya çıktığını, kurumsal yapı ve toplumsal kimliğin yeniden yapılandırıldığı ve nihayetinde Kıbrıs Türk toplumunun bu siyasi ve sosyal inşa sürecinin Kemalist bir bilinçle geliştiği ve şekillendiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler : Kemalizm, Kemalist Kıbrıs Türkleri, Kıbrıs, İngiliz Sömürge Yönetimi, Enosis, İngilizci Kıbrıs Türkleri

KEMALIST MOVEMENT AS A SEARCH FOR SOCIAL IDENTITY IN TURKISH CYPRIOTS IN THE BRITISH COLONIAL PERIOD

Abstract

Cyprus was handed over to the British in accordance with the treaty signed between England and the Ottoman Empire on June 4, 1878. The Turkish Cypriots acted in harmony with the current administration until 1914, when the island was annexed by Britain. This situation could have been received naturally. Because Turkish society sees itself as the representative of the Ottoman Empire on the island. Although they were transferred to England according to the treaty, this loyalty means loyalty to the motherland in line with the decision taken by Istanbul. Likewise, the 1882 Constitution, which the British Colonial Administration ruled for years on the basis of Cyprus and which formed the framework of the legal and political administration of the island, also required British-Muslim Turkish Cypriot cooperation in a sense. In other words, the Colonial Administration needed the loyalty of the Turks to rule the island or to restrain the demands of the Greek community. On the other hand, it was an important attitude for the Turks that the British blocked the Greeks' expectation of Enosis. However, this loyalty disappeared due to the entry of Britain and the Ottoman Empire into the First World War on different sides. Distrust emerged between the island Turks and the Colonial Administration. Then, the British offer to give the island to Greece in 1915 deepened the disappointment for the Turks. It was acceptable

for the Turks to live under the Colonial Administration. But Enosis definitely meant extinction. Because this annexation means migration and massacre for Turks. Under these political and social conditions, the leaders and intellectual representatives of the Turkish

society sought social security and belonging. In other words, the answer to the following question was sought: "Who are we and what will we be?"

For the Turkish Cypriots, the first answer to this question was sought at the National Assembly held in Nicosia on 10-11 December 1918, after the Armistice of Mudros signed by the Ottoman Empire. This meeting was the first organized political movement of the Turks on the basis of the opposition to Enosis. The fact that the British Administration did not allow a Turkish representative to go to Paris reinforced the Turkish society's feeling that the British could no longer be trusted in the struggle for Enosis, and accelerated a new search. Finally, this search resulted in identification with Kemalist Türkiye by embracing the National Struggle in Anatolia under the leadership of Mustafa Kemal Pasha and following the modernist and revolutionary moves at the end of the victory. However, the tension between Kemalist Türkiye and Britain in 1925 due to the Mosul question reinforced the perception of Kemalist Turkish Cypriots as an "enemy element" by Britain. The island Turks, who were followers of Kemalism, were in a way seen as a greater danger than before. Kemalist Turkish Cypriot identity, which gained momentum with both their resistance to Enosis and Mustafa Kemal Pasha's adoption of the revolutionary and nationalization process, became a real and tangible threat to British Colonial interests. Of course, the British would not delay in taking measures against these developments.

The main purpose of this research is based on the idea that Cyprus, which was accepted to be under the sovereignty of Britain with the Treaty of Lausanne, can be evaluated with the concept of Kemalist modernization in Türkiye, the debates of Turkish intellectuals and leaders in the struggle of Turkish society against Enosis and Colonial Administration between 1923-1950.

In the present study, based on the documents of the British Ministry of Colonies, the British Ministry of Foreign Affairs, the Presidency of the Turkish State Archives and the Diplomatic Archives of the Republic and the Turkish Ministry of Foreign Affairs, taking measures to prevent the political factions and activities of the Turkish Cypriots among themselves, such issues as the protection of Britain's own interests, the rooting and massification of the Kemalist identity movement, the relations between the Anglophile Turkish leadership and the Kemalist opposition movement and the political dynamics that shaped these relations, the attitude and activities of the Kemalist political leadership in the 1930 Legislative Council Elections, the 1931 National Assembly, the opposition ban after the 1931 Greek revolt and the dissolution of the Kemalist Opposition cadres, during the Second World War, the emergence of the new Kemalists and their relations with the Anglophile Turks, the historical reconciliation between the Kemalists and the opponents against Enosis after the war will be discussed and evaluated.

In this context, as a result of the research it can be seen that the Turkish Cypriots, under the leadership of Mustafa Kemal Pasha, voluntarily accepted the reforms that took place in Türkiye and implemented them in their social life, the anti-imperialist Kemalist identity was adopted, a new young enlightenment generation emerged in Turkish society in the context of enlightenment and modernization movements, the institutional structure and social identity were restructured, and finally this political and social construction process of the Turkish Cypriot community was developed and shaped with a Kemalist consciousness.

Keywords : Kemalism, Kemalist Cypriot Turks, Cyprus, British Colonial Administration, Enosis, Anglophile Turkish Cypriot

KADINLAR CUMHURİYET'E HAZIRLANIYOR: II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ ÇALIŞMA HAYATINDA KADINLAR Hürü SAĞLAM TEKİR*

Özet

II. Meşrutiyet döneminde modernleşmenin temel dayanakları arasında kadının mevcut durumunun geliştirilmesi gerektiğine inanan aydın kesim bunun için mücadele vermiştir. Kadınlar, ilk kez yükseköğretimde eğitim alabilme fırsatı yakalayarak kamuoyu oluşturmuş ve Cumhuriyet devrinde yapılacak inkılapların/kadın hareketlerinin çizgisini belirlemişlerdir. Yine bu dönemde yaşanan ekonomik gelişmeler beraberinde, kadınların çalışmasının gerekliliğini zorunlu kılmıştır. Bu durum kadının eğitim almasını ve hak arama haklarını ortaya çıkarmıştır. Meşrutiyet yıllarında kadınların çalışmasına yönelik hemen hemen her ortamda konuşulup, yazılıp çizildiği halde nasıl ve ne gibi işlerde çalışacağı konusunda net bir açıklama olmaması dönemin gazetelerinde haber konusu olmuştur. Öte yandan kadınların var olan tarzlarının çalışma hayatına uygun olmadığı iddia edilirken, kadınlar erkeklerle birlikte teşrik-i mesai yapmak istiyorlardı. Bunun için de kıyafetlerinin düzenlenmesi değişmesi gerekiyordu, kadınlar iş hayatına atılabilmek için öncelikle elbiselerinin değişmesinin elzem olduğunu düşünmekteydiler. Kadınların çalışmasını vatanın geleceği için önemli bulanlar da vardı; çünkü bir memleketin kadınları ne kadar çalışırsa o memleketin o kadar ilerleyeceği düşünülüyordu.

Kadınların ancak çalışarak kendi kendilerini yaşatacaklarına olan inançları II. Meşrutiyet döneminin en dikkat çeken yönü olmuştur. "Bizim de aklımız, fikrimiz var, biz de çalışmasını biliriz" diyerek yola çıkan kadınlar ekonomik faaliyetler bağlamında daha çok memur kadınlar, işçi kadınlar ve girişimci kadınlar olarak çalışma hayatına başlamışlardı. Böylece kadınlar erkeklerle birlikte çalışmaya başlamış ve ardından kadınlar için hukuktan söz edilebilir hale gelinmiştir. Nitekim kadınlar için hukuksal hakların gerçekleşmesi kadının görünür olması ile alakalı bir durumdu. Bütün bu gelişmelerin yanı sıra kadınların toplum içindeki yerinin ayrılmasını, erkeklerle birlikte bulunmamoralarını savunan birçok aydın da vardı. Onlara göre, kadın evi ile ilgilenmeli, bunun yanında isterse hayır cemiyetlerinde faaliyetler göstermeliydi.

Tarihsel süreçte yaşanan birtakım olumsuzluklar karşısında Türk kadını, II. Meşrutiyet'ten itibaren yenileşmeye dair adımlarını hızlandırmış ve kararlı duruşunu tüm insanlığa göstermiştir. Bu şekilde II. Meşrutiyet dönemi, Cumhuriyet'e giden sürecin hazırlayıcısı olmuştur. Bu çalışmada II. Meşrutiyet döneminde Türk kadınının çalışma hayatı, Cumhuriyet'e giden süreç bağlamında ele alınmaya çalışılacaktır. Dönemin basın yayın organları ve arşiv belgeleri çalışmayı temellendirecektir. Türk kadınının Cumhuriyet'e giden süreçteki etkin rolü ortaya konularak kadın tarihini de ön plana çıkaran özgün bir çalışma ortaya çıkarma hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler :Kadın,II. Meşrutiyet,Cumhuriyet,Çalışma Hayatı,KadınTarihi

*Doç. Dr., Sinop Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, hrsaglam@gmail.com

WOMEN ARE PREPARING FOR THE REPUBLIC: WOMEN IN THE WORKING LIFE OF THE SECOND CONSTITUTIONAL ERA

Abstract

Believing that the situation of women at the time should be improved as one of the main pillars of modernisation, the intellectuals of the Second Constitutional Era fought for this. Women had the opportunity to receive higher education for the first time and formed public opinion, determining the course of the reforms / women's movements to be made in the Republican era. Also, economic developments in this period made women's labour a necessity. This situation raised the topic of women's education and their right to claim their rights. Although women's employment was widely spoken and written about in almost every environment during the Constitutional Monarchy years, the lack of a clear explanation on how and in what kind of jobs they would work became a subject of reports in the newspapers of the period. On the other hand, it was claimed that the existing style of women was not suitable for working life, but women wanted to work together with men. To do so, their clothes had to be changed; women thought it was essential to change their clothes first to be able to enter the labour market. There were also those who considered women's labour important for the future of the country, because it was thought that the more the women of a country worked, the more progress that country would make.

Women's belief that they could only sustain themselves by working was the most striking aspect of the Second Constitutional Era. Setting out with the slogan "We have minds and ideas too, we know how to work", women began to work mostly as civil servants, labourers, and entrepreneurs. Thus, they started to work together with men and then it became possible to talk about law for women. As a matter of fact, the realization of legal rights for women was related to their visibility. Beside these developments, there were also many intellectuals who advocated social separation of women, that they should not be side by side with men. They believed that women should take care of their homes and, if they wish, they should be active in charitable organisations.

After a series of adversities suffered in the course of history, Turkish women eventually increased their pace towards renewal and showed their determined stance to all humanity during the Second Constitutional Era. As such, this was the preparatory period for the process leading to the Republic. In this study, the working life of Turkish women during the Second Constitutional Era will be discussed in the context of the process leading to the Republic. The press organs and archival documents of the period will be the basis of the study. By revealing the effective role played by Turkish women in the process leading to the Republic, it was aimed to produce an authentic study that brings women's history to the fore.

Keywords : Women, Second Constitutional Era, Republic, Working Life, Women's History

CUMHURİYET TARİHİ VE ATATÜRK ARAŞTIRMALARINDA YENİ BİR KAYNAK: "TÜRK SİNEMASI"

Derya GENÇ ACAR*

Özet

Geniş kitleler üzerindeki etkisi ve kolay ulaşılabilirliği nedeniyle günümüzün en yaygın sanat dallarından biri olan sinema, geçmişi yeniden inşa eden ve şekillendiren ama aynı zamanda içinde bulunduğu dönemin ekonomik, siyasi ve sosyal koşullarının bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır. Geleneksel tarih anlayışının aşıldığı 1970'li yıllarla beraber bireye ve topluma dair birçok başlığın araştırma konusu haline gelmesi, sinemayı da yeni bir alan olarak bu alana dâhil etti. Böylece sinema, tarih yazımı açısından önemli bir araştırma alanı haline geldi.

Türkiye'de I. Dünya Savaşı yıllarında ordu merkezli olarak başlatılan sinema faaliyeti, Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze özel sektör eliyle yürütülmüştür. Türk sineması, Türkiye tarihine koşut bir çizgide yer almaktadır. Tarihsel süreçte Türk sineması, Türkiye'nin siyasi, toplumsal ve ekonomik yapısına paralel bir seyir izlemektedir. Bu yönüyle de Türk sineması her geçen yıl daha fazla çalışmaya konu olmaktadır. Sinema tarih yazımı başlangıçta gazete ve dergilerde başlamış ilerleyen dönemde disiplinler arası geçirgenlikle farklı akademik alanlarda yer almıştır. 1980'li ve 90'lı yıllarda ise bir taraftan iletişim fakültelerinin artışı, diğer taraftan tarih biliminin bu alana ilgi duymaya başlaması sinema-tarih arasındaki ilişkiyi her geçen gün arttırmıştır. Günümüzde akademik dünyada ortaya konan yüksek lisans ve doktora çalışmaları Cumhuriyet ve Atatürk araştırmalarına yeni bir boyut getirmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada Cumhuriyet'in yüz yıllık döneminde Türk sinemasının yeni bir kaynak olarak gündeme gelmesiyle ortaya konan literatürün eleştirel bir değerlendirmesi yapılacaktır. Tarih- sinema üzerine kurulmuş bu yeni hattın, Cumhuriyet ve Atatürk araştırmaları bağlamında gündeme getirdiği konu başlıkları, niteliği ve yönü hakkında bilgi verilecektir. Ayrıca araştırmanın söz konusu alanda çalışma yapacak olanlara ilk elden veri sunması bir diğer amacıdır. Araştırmanın sayısal olarak çok sayıda eseri kapsamı bütünü kaynakların değerlendirilmesini imkânsız kılmaktadır. Dolayısıyla buradaki sınırlılığın farkında olarak gerek akademik dünyada yapılmış gerekse araştırma kapsamında ortaya çıkmış önemli, güncel ve yol gösterici tarihi kaynaklar üzerinden hareket edilecektir. Geline noktada bu çalışmanın sinema tarihi özelinde yapılan çalışmaların izini sürmesi ve toplu bir bakış açısı sunması ya da yapılmamış olanın tespit edilerek nedenleri üzerinde düşünmek için ufuk açıcı olması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler :Türk Sineması,Cumhuriyet,Atatürk,Literatür,Araştırma,Film

*Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, drygncacar@hotmail.com

A NEW SOURCE IN THE HISTORY OF REPUBLIC AND ATATÜRK STUDIES: "TURKISH CINEMA"

Abstract

Cinema is one of the most prevalent art forms of today due to its ability to influence large audiences and its easy accessibility. It not only reconstructs and shapes the past, but also reflects the economic, political, and social conditions of the time in which it is created. In the 1970s, when the traditional understanding of history was challenged, many topics related to individuals and society became the focus of research. Thus, cinema has become an important field of study in terms of historiography.

Cinema in Türkiye was initially launched by the military during World War I, but since the founding of the Republic, it has been mainly driven by the private sector. The history of Turkish cinema runs parallel to the country's political, social, and economic developments. As such, Turkish cinema has become an increasingly popular topic of study over the years. Historiography of Turkish cinema was first explored in newspapers and magazines and has since been examined by various interdisciplinary academic fields. In the 1980s and 1990s, the rise in communication faculties, coupled with an increased interest in history, led to a growing connection between cinema and history. Today, graduate-level academic programs seek to bring a new dimension to the study of the Republic and Atatürk through the examination of cinema.

This study offers a critical evaluation of the literature on Turkish cinema as a new source for understanding the one hundred years of the Republic. It provides information on the topics, nature, and direction of the history-cinema field in the context of Republic and Atatürk studies. Additionally, this study aims to provide first-hand data for those interested in this field. Given the large number of works available, it is not feasible to evaluate every source. Therefore, the study will focus on important and current historical sources produced both in the academic world and as part of research efforts. Through this approach, the study aims to trace the history of cinema studies and offer a collective perspective, while also identifying areas where further research is needed.

Keywords : Turkish Cinema, Republic, Atatürk, Literature, Research, Film

ULUSLARARASI HUKUKA GÖRE KIBRIS ERMENİLERİNE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR Rümeysa ÜLKÜ*

Özet

1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti ortak bir şekilde kurulmuştur. Bu tarihte Kıbrıslı Türkler 114 karma köy ile tamamı Türk olan 117 köyde yaşamaktaydılar. 1963 saldırıları yaşandıktan sonra 500 Kıbrıslı Rum, 1200 Ermeni ve 25000 Kıbrıslı Türk mahallelerinden ve köylerinden ayrılmışlardır. Bu süreçte Türklere çok ağır saldırılar yapılmıştır. Ancak bu saldırılarda sadece Türkler değil Ermeniler de bazı Rumların çeşitli baskı, tehdit ve şantajlarına maruz kalmış, hatta Türkler aleyhinde konuşmadıkları gerekçesiyle öldürülmüşlerdir.

Rumların istediklerini yapmayı reddeden Ermenilerin binalarına bomba konulmuş, evlerine saldırılarda bulunulmuş, dayak ve ölümlerle tehdit edilmiş hatta katledilmişlerdir.

25 Nisan 1965 tarihinde, Lefkoşa'nın Türk kesiminde rahat ve huzur içinde yaşayan Ermeniler, Rumlarla iş birliği yapan soydaşlarını tel'in etmiş, gazetelere verdikleri beyanatlarla hislerini açıklamışlardır. Aynı dönemde Türkiye'de yaşayan Ermeniler de Kıbrıs'taki Ermenilerin Türkler aleyhindeki tutumunu onaylamadıklarını ifade etmiştir.

Hatta Kıbrıs'taki Ermenilerin Türkler tarafından Türk kesimini terk etmek zorunda bırakıldıklarına dair Rum iddialarının yine Kıbrıs Ermenileri tarafından tekzip edildiği görülmektedir.

Rum tarafına göç eden Ermenilerin birçoğu, eşyalarını almak üzere daha sonra Türk kesimine gelmişlerdir. Eşyalarının korunmuş olmasına ve Türk polislerinin kendilerine yaptıkları yardımlara teşekkür etmişlerdir. Ancak Ermenilerin Türk tarafına eşyalarını almaya gelmesi ve Türklere karşı minnettarlık ifadeleri Rumların hoşuna gitmemiştir. Bu sebeple Koharig Shahinian isimli bir Ermeni kadın Rumlar tarafından dövülmüş ve ölümlerle tehdit edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı özellikle insanlığa karşı işlenen suçlar bağlamında Kıbrıs'ta Rumların Ermenilere karşı işlediği suçları tarihi ve güncel uluslararası antlaşma ve belgelerden yararlanarak uluslararası hukuka göre incelemektir.

İnsanlığa karşı işlenen suçlar Roma Statüsü'nün 7. maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır; "Herhangi bir sivil nüfusa karşı işlenen cinayet, soykırım, köleleştirme, göçe zorlama, insanlık dışı davranışlarda bulunulması ve ırksal, etnik veya dinsel nedenlerle zulümler yapılması olarak tanımlanmıştır. İnsanlığa karşı işlenen suçların ağırlığı insan hayatı, insan özgürlüğü, insanın fiziksel bütünlüğü, insan sağlığı ve insan gururu gibi insanı insan yapan en önemli unsurları zedeleyen veya yaralayan insanlık dışı olaylar olmasından kaynaklanır" denilmektedir.

Bu çalışmanın önemi ise Kıbrıs'ta Türkiye'yi işgalci bir güç olarak nitelendiren uluslararası camianın, Rumların Türklere karşı işlediği suçları görmezden geldiği gibi kendilerine destek vermeyen Ermenileri de amaçları uğruna öldürmekten çekinmediğini Kıbrıs Arşivi belgelerine dayanarak aktarmaktır. Kıbrıs Arşiv belgeleri ile birlikte dönemin Türk ve Kıbrıs

* Marmara Üniversitesi, rumeysa.ulkü@hotmail.com

basını da çalışma dahilinde kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Kıbrıs, Ermeni,Rum,Uluslararası Hukuk,20.yy

CRIMES COMMITTED AGAINST ARMENIANS OF CYPRUS ACCORDING TO THE INTERNATIONAL LAW

Abstract

The Republic of Cyprus was jointly established in 1960. At that time, Turkish Cypriots lived in 114 mixed villages and 117 villages, all of which were Turkish. After the 1963 attacks, 500 Greek Cypriots, 1200 Armenians and 25000 Turkish Cypriots left their neighborhoods and villages. In this process, very heavy attacks were made against the Turks. However, in these attacks, not only Turks but also Armenians were subjected to various pressures, threats and blackmail by some Greeks, and were even killed on the grounds that they did not speak out against the Turks. The buildings of the Armenians, who refused to do what the Greeks wanted, were bombed, their houses were attacked, they were beaten, threatened with death and even murdered.

On April 25, 1965, Armenians living comfortably and peacefully in the Turkish part of Nicosia called their cognates who cooperated with the Greeks and expressed their feelings through statements they gave to the newspapers. In the same period, Armenians living in Türkiye also expressed that they did not approve of the attitude of the Armenians in Cyprus against the Turks.

In fact, it is seen that the Greek claims that the Armenians in Cyprus were forced to leave the Turkish section by the Turks were also refuted by the Armenians of Cyprus. Many of the Armenians who migrated to the Greek side later came to the Turkish section to get their belongings. They thanked for the preservation of their belongings and the assistance provided by the Turkish police to them. However, the fact that the Armenians came to the Turkish side to take their belongings and the expressions of gratitude towards the Turks did not please the Greeks. For this reason, an Armenian woman named Koharig Shahinian was beaten by the Greeks and threatened with death.

The aim of this study is to examine the crimes committed by the Greeks against the Armenians in Cyprus, especially in the context of crimes against humanity, by using historical and current international treaties and documents, according to international law. Crimes against humanity are defined in Article 7 of the Rome Statute as follows: "Murder, genocide, enslavement, displacement, inhumane acts committed against any civilian population and committing atrocities on racial, ethnic or religious grounds. The gravity of crimes against humanity stems from the fact that they are inhumane events that injure the most important elements that make human beings human, such as human life, human freedom, human physical integrity, human health and human pride.

The importance of this study is to convey, based on the Cyprus Archival documents, that the international community, which describes Türkiye as an occupying power in Cyprus, ignores the crimes committed against the Turks by the Greeks who do not hesitate to kill the Armenians who do not support them for the sake of their goals. Along with the Cyprus Archival documents, the Turkish and Cypriot press of the period will also be used within the scope of the study.

Keywords :Cyprus, Armenian, Greek, International Law, 20th Century

CUMHURİYET DÖNEMİNDE KÜLTÜREL BELLEK ÇALIŞMALARI, KÜLTÜREL İMGE YARATIMI VE GÖSTERİMİ (BARTIN GAZETESİ ÖRNEKLEMİNDE)

Kübra YILDIZ ALTIN*

Özet

Toplumlar ve hukuksal düzenini kurmuş olan ulus-devletler, kendilerini tanımlamak için kültürel bellek çalışmalarına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu çalışmalarda temel amaç, toplumların kendi öz değerlerinden ve dolayısıyla geçmişlerinden yola çıkarak kendi kültürel belleklerini oluşturmak ve bu sayede ortak bir kimlik yaratmaktır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yoğun biçimde ortak bir kültürel bellek oluşturma çabalarının olduğu görülmektedir. Söz konusu çalışmalarda etkili araçlardan biri yayıncılar ve yayıncılık faaliyetleri olmuştur. Bu faaliyetlerden biri olan Bartın Gazetesi, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kültürel belleğin oluşturulmasında, kültürel imgelerin yaratımında ve gösteriminde aktif bir biçimde yer almış ve almaya da devam etmektedir. Bu bağlamda bildirinin amacı, erken Cumhuriyet Döneminde gerçekleştirilen kültürel bellek oluşturma çalışmalarını ortaya koymaktır. Söz konusu amaç çerçevesinde Cumhuriyet ile yaşıt Bartın Gazetesi örneklem olarak alınmıştır. Bu çerçevede bildiride erken Cumhuriyet Döneminde (1923-1938) gerçekleştirilmiş olan ortak bir kimlik yaratma, bu kimlik etrafından birleşme, onu tanıtmaya ve aktarma çalışmalarını yayıncılık faaliyetleri özelinde incelenmektedir. Metin merkezli bir yöntemin takip edildiği çalışmada Bartın Gazetesi arşivi ve yayıncılığı temel alınmıştır. Bildiride ayrıca Bartın Gazetesinin günümüz kültürel bellek çalışmaları için önemine de yer verilmiştir.

Batı Karadeniz bölgesinin küçük bir liman kenti olan Bartın İli, Cumhuriyet'in ilk yıllarında önemli sosyal ve kültürel çalışmalara ev sahipliği yapmıştır. İlin bu çalışmaları içinde özellikle yayıncılık faaliyetleri dikkate değerdir. Bartın'ın ilk matbaası Şubat 1926 yılında kurulmuş olan Memleket Matbaası olup matbaanın sahibi İbrahim Cemal Alish'ti. Alish, aynı zamanda Bartın Gazetesinin de sahibi ve baş yazarıydı. Bartın Gazetesi, Cumhuriyet Döneminde yayın faaliyetlerine başlamış ve halen günümüzde de yayıncılığına devam etmektedir. Gazetenin ilk sayısı Rumi 6 Eylül 1340 - Miladi 6 Eylül 1924 yılında yayınlanmıştır. Bu bağlamda Alish, kültürel bellek çalışmaları çerçevesinde bölgenin yaratıcı aktörlerinden biri olmuştur. Alish, sadece yayıncılık açısından değil aynı zamanda fikir ve dünya görüşü olarak da Atatürk'ün yaratmak istediği çağdaş toplum düşüncesine sıkı sıkıya bağlı ve bu düşüncüyü yaygınlaştırmak isteyen bir konumda yer almıştır. Bu yaratıcı aktör, Mustafa Kemal Atatürk'ün 1936 yılında söylediği "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür." sözünün ve ortak kimlik yaratma faaliyetlerinin yerelde uygulayıcılarından biri olmuştur.

Günümüz kültürel bellek çalışmalarında kültür ekonomisi içinde yer alan sektörler önemli bir çalışma alanıdır. Kültür ekonomisini ise belirli kültürel sektörler oluşturmaktadır. Yayıncılık kültürel sektörü, özellikle yazarlar, yayıncılar, gazete sahipleri ve yayınevleri olmak üzere etkili bir faaliyet alanına sahiptir. Kültürel bellek çalışmaları ile yayıncılık arasındaki en temel ilişkilerden biri yayın faaliyetlerinin, kültürel imgelerin gösterim ortamı olmasından ileri gelmektedir. Bu bağlamda bir fikrin yaratılması ne kadar önemli ise onun tanıtılması ve yaygınlaştırılması o derece önemlidir.

Sonuç olarak kültürel ve ekonomik bir imge olarak Bartın Gazetesi, Cumhuriyet Döneminde

*Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, kubrayildiz89@gmail.com

kurulmaya çalışan kültürel bellek temelinde ortak kimlik oluşturma, kültürel imge yaratma ve bunları yerele yayma noktasında etkili kitle iletişim araçlarından biri olmuştur. Bugün gazete yerel, bölgesel ve ulusal imgelerin temel gösterim alanı ve aracı olması bakımından önemli bir işlevi üstlenmektedir.

Anahtar Kelimeler : Cumhuriyet Dönemi,Kültürel Bellek,Kültürel İmge,Yerel Basın,Bartın Gazetesi

CULTURAL MEMORY STUDIES, CREATION AND DISPLAY OF CULTURAL IMAGES IN THE REPUBLICAN PERIOD (IN THE SAMPLE OF BARTIN NEWSPAPER)

Abstract

Societies and nation-states that have established their legal order need cultural memory studies to define themselves. The main purpose of these studies is to create their own cultural memories based on their own values and pasts, and thus to create a common identity. It is seen that there were intense efforts to create a common cultural memory in the first years of the Republican Period. Publishers and publishing activities have been one of the most effective tools in these studies. One of these activities, the Bartın Newspaper, took an active part in the creation of cultural memory, the creation and display of cultural images in the early years of the Republican Period, and continues to do so. In this context, the aim of the paper is to reveal the cultural memory creation studies carried out in the early Republican Period. Within the scope of the purpose, the Bartın Newspaper, which is the same age as the Republic, was taken as a sample. In this context, the efforts to create a common identity, to unite around this identity, to promote and transfer it, which were carried out in the early Republican Period (1923-1938), are examined in the context of publishing activities. In the study, in which a text-centered method was followed, the Bartın Newspaper archive and publishing were taken as the basis. The paper also includes the importance of the Bartın Newspaper for today's cultural memory studies.

Bartın Province, which is a small port city of the Western Black Sea Region, hosted important social and cultural activities in the first years of the Republican Period. Among these studies of the province, especially publishing activities are noteworthy. Bartın's first printing house was Memleket Printing House, which was established in February 1926, and the owner of the printing house was İbrahim Cemal Aliş. Aliş was also the owner and head writer of the Bartın Newspaper. It started its publishing activities in the Republican Period and still continues to publish today. The first issue of the newspaper was published in Rumi 6 September 1340 - Gregorian 6 September 1924. In this context, Aliş has become one of the creative actors of the region within the framework of cultural memory studies. Aliş was firmly committed to the idea of contemporary society that Atatürk wanted to create, both in terms of publishing and in terms of ideas and worldviews. He was also in a position to promote this idea. This creative actor, as Mustafa Kemal Atatürk said in 1936, "The foundation of the Turkish Republic is culture." has been one of the local practitioners of the saying and the activities of creating a common identity.

In today's cultural memory studies, sectors within the cultural economy are an important field of study. Certain cultural sectors constitute the cultural economy. The publishing cultural sector has an influential area of activity, especially writers, publishers, newspaper owners and publishing houses. The most basic relationship between cultural memory studies and publishing is that broadcasting activities are the display area of cultural images.

In this context, it is as important to create an idea as it is to promote and disseminate it. As a result, as a cultural and economic image, the Bartın Newspaper is one of the effective mass media tools in terms of creating a common identity, creating cultural images and spreading them locally on the basis of the cultural memory that was tried to be established in the Republican Period. Today, the newspaper undertakes an important function in terms of being the main display area and tool of local, regional and national images.

Keywords : The Republican Period, Cultural Memory, Cultural Image, Local Press, the Bartın Newspaper

OSMANLIDAN CUMHURİYETE TÜRK DONANMASININ MODERNİZASYONU: İTALYA'DA RESTORE EDİLEN SAVAŞ GEMİLERİ

Güner DOĞAN*

Özet

Osmanlı Devletinin İtalya ile olan ilişkileri oldukça köklü bir geçmişe sahiptir. Venedik, Ceneviz ve Floransa gibi İtalya'nın birçok kent devleti ile olan evvela ticari ilişkiler yüzyıllar içerisinde ve özellikle İtalya'nın 1861 yılında siyasal birliğini sağlamasına kadar birçok alanda farklı çerçevelerde devam etmiştir. Sultan Abdülhamid döneminden Milli mücadele dönemine kadar dost bir ülke olarak İtalya, ardından 1922 yılından itibaren Anadolu'da gerçekleştirdikleri işgaller ile bu dostluğu bozmuştur. Her ne kadar iki ülke arasında yaşanan gerginlikler devam etse de özellikle bazı ticari ilişkilerin de bu süreç içerisinde sürdüğünü belirtmek isteriz. Bunlardan birisi de Türk donanmasının modernizasyonu meselesidir. 19. Yüzyılın son çeyreğinde İtalya'nın Cenova kentine gönderilen Osmanlı gemilerinin restorasyonu ve buna müteakip İtalya'ya ödenmesi gereken borçlar Cumhuriyet dönemine kadar iki ülke arasında türlü sorunların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Atatürk dönemi modernleşme hareketinde Türk donanmasının modernizasyonu meselesinin çok mühim bir yerde olduğu muhakkaktır. Bu bakımdan bu çalışmanın önemli bir katkı yapacağını düşünmekteyiz. İşte bu bildiri bu süreci farklı İtalyan firmaların kendi arşiv/ depolarında yer alan belgeler özelinde uzun zamandır yaptığımız araştırmalarımız etrafında anlatılacaktır. İtalya'nın, Fransa'nın ve Türkiye'nin farklı arşivlerinde yer alan belge ve görsel materyaller çalışmamızın ana kaynaklarını oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler : İtalya,Türk Donanması,Türk Modernleşmesi,Türk Savaş Gemileri

MODERNIZATION OF THE TURKISH NAVY FROM THE OTTOMAN EMPIRE TO THE REPUBLIC: WARSHIPS RESTORED IN ITALY

Abstract

The relationship between the Ottoman Empire and Italy has a long history, with trade relations dating back to the city- states of Venice, Genoa, and Florence. These relations continued in various forms until Italy achieved political unity in 1861. Italy was initially a friendly country to the Ottoman Empire from the era of Sultan Abdul Hamid until the period of the Turkish War of Independence in 1922, when Italy occupied parts of Anatolia, which strained the friendship between the two countries. Despite ongoing tensions, some commercial relations continued during this period as well, including the issue of modernizing the Turkish navy. The restoration of Ottoman ships sent to the city of Genoa in Italy in the late 19th century and the subsequent debts owed to Italy until the Republican era caused various problems between the two countries. The modernization of the Turkish navy was a significant aspect of the modernization movement during Atatürk's era. Therefore, we believe that this study will make a significant contribution. This paper will be based on our research conducted around the archives and repositories of various Italian companies as well as documents and visual materials from archives in Italy, France, and Türkiye.

Keywords : Italy, Turkish Navy, Turkish Modernization, Turkish Warships

*Doç. Dr., ATAM Başkan V., Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Uluyazı Kampüsü,
gdogan@atam.gov.tr

RESMİ BELGELER İŞIĞINDA TÜRKİYE'DE ULAŞTIRMA POLİTİKALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME (1946-1950)

Mehmet Serhat YILMAZ*

Özet

Türkiye Cumhuriyeti erken döneminde yaşanan siyasi tecrübelerin ışığında 1946 yılından itibaren Türk siyasi tarihinde çok partili döneme geçilmiştir. Bildiride, Türk siyasi tarihinde çok partili döneme geçişle birlikte ekonomi alanında devletçilik ve müdahaleci politikalarla serbest politikalarla geçiş sürecinin ulaştırma alanında getirdiği sonuçların ortaya konulması amaçlanmıştır. Bildiri, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı'nda bulunan Ulaştırma Bakanlığı'nın hükümet programında yer alan posta, telgraf, telefon, denizyolları, limanlar, havayolları, demiryolları konularında milli ekonomide özel teşebbüs ve sermayenin yeri hakkında teftiş ve çalışma raporlarının ışığında ele alınmıştır.

1929 yılı Dünya İktisadi Buhranı sonrasında Türkiye'de devletin ekonomiye müdahalesinin arttığı, dönemin şartları gereği devletçilik uygulamalarının 1930'lu yılların başlarında önem kazandığı bilinmektedir. Bu durum liberal ekonomiye geçiş dönemi olarak adlandırılan 1946 yılına kadar devam etmiştir. Türkiye'de Cumhuriyet dönemi ekonomi politikaları incelendiğinde 1950-1960 yılları arası dönem dikkate değer. Bu dönem, müdahaleci bir iktisadi yapıdan özel teşebbüse öncelik veren bir ekonomi modeline geçiş çabalarının yoğunlaştığı dönemdir. Bu döneme geçiş süreci İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlamış, liberleşme eğilimi siyasi hayatta ve toplum üzerinde hızla etki uyandırmaya başlamıştır. Toprak Reformu Kanun Tasarısının görüşmeleri sırasında meclise dörtlü takrir adıyla bilinen bir önerge sunan Adnan Menderes, Celal Bayar, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan'ın 7 Ocak 1946'da Demokrat Partiyi kurmaları bu sürecin hükümet programlarına girmesinin yolunu açmıştır.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında ekonomi alanındaki gerilemeyle birlikte gözlenen enflasyon ve mal kıtlığı Türkiye'nin siyasi olarak bir değişime ihtiyaç duyduğunu göstermiştir. Bu değişim, savaş yıllarında Türkiye'nin dış dünyaya kapalı olan ekonomisinin dışa açılmaya başladığı bir dönem olarak görülmektedir. İngiliz Büyükelçiliği yıllık raporlarına göre, 1946 yılında Türkiye'nin ihracatında azalma ve ithalatında ise % 40'lık bir artış olmuştur. Raporda bu durum, İkinci Dünya Savaşı sonunda ortaya çıkan yokluğu giderme arzusu olarak değerlendirilmiştir. Bu gelişmelerin ulaştırma alanında siyasi yansımaları ise 7 Ağustos 1946'da kurulan Recep Peker Hükümetinin Programında dile getirilmiş ve Ulaştırma Bakanlığı'nın belgelerine de yansımıştır. Bu dönemde Ulaştırma Bakanlığının amaç ve görevinin "Yurdun siyasi, sosyal ve ekonomik şartlarına dayanan koordine edilmiş bir milli ulaştırma sistemi kurmak ve yürütmek..." olduğu vurgulanmış, karada ve denizde özel teşebbüsler nakliyatının gittikçe önem kazandığı, özel teşebbüs tarafından yapılan ulaştırma hizmetlerinin yürütülmesi, kullanılan vasıtaların kontrolü ve inkişafın seyrine göre tedbirlerin alınması istenmiştir. 1948 yılında İstanbul'da toplanan iktisat kongresinde de devletçilikle ilgili yeni görüşlerin ortaya konulduğu görülmektedir. Kongrede devletçilik konusunu ele alan komisyona göre; devlet iktisadi faaliyetlere önyak olmak ve onları yaymak yönündeki öncü görevini artık tamamlamıştı, bundan böyle faaliyetlerini eğitim, ulaştırma, milli savunma, posta işleri, araştırma gibi temel kamu hizmetlerine hasretmeli ve özel teşebbüse imkân tanınmalıydı.

*Prof. Dr., Kastamonu Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü, serhat42@gmail.com

Sonuç olarak; Türkiye 1945 yılından sonra tek partili yönetimden çoğulcu demokrasiye geçmiştir. Bu süreçte Demokrat Parti toplumun desteğini kazanmaya başlamış, buna karşı Cumhuriyet Halk Partisi yönetimi dış politikada artan Sovyet tehdidinin de etkisiyle batı blokuna yakınlaşmış, ekonomide devletçi uygulamalar yerini yavaş yavaş özel sektörün ön plana çıktığı liberalizme bırakmıştır. Bu süreçte sanayileşmeden çok, tarımda makineleşme ve karayolu yapımı benimsenen ekonomi politikası olmuştur. 1946 yılı Recep Peker Hükümeti programında yol meselesinin esaslı bir iş olarak ele alınacağı, bu işi başarmak için demiryolu yapımında olduğu gibi ciddi ve programlı bir çalışmanın yapılacağı ifade edilmiştir. Demiryolları inşasına bütün hızıyla devam edileceği vurgusunun yanı sıra, demir ve denizyollarının tam verimli olabilmesi için liman işlerine de önem verilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Belgelere göre, demiryollarının memleket ihtiyacına tamamen cevap verebilmesi ve uzun harp yıllarında yıpranmış bulunan malzeme ve vasıta noksanlarının ikmali ve mevcudun tamiri suretiyle tam ve verimli bir hale getirilmesini sağlanmalıydı. Denizyollarının inhisar kanununun armatörler lehine tadili ve kredi imkânları sunulması suretiyle özel teşebbüs ve sermayeye dayanan deniz filosunun kalkınması sağlanacaktı. 1946 yılı Hükümet Programında ülkenin yol meselesinin esaslı bir iş olarak ele alınacağı, bu işi başarmak için demiryolu yapımında olduğu gibi ciddi ve programlı bir çalışma yapılacağı ifade edilmiştir. Savaş dolayısıyla kısıtlı olan deniz ticaretinin yaygınlaştırılması için kısıtların kaldırılacağı ve serbest gemiciliğin teşvik edileceği belirtilmiştir. Sonuçta liberal ekonomiye geçiş sürecinde meydana gelişen değişim ulaştırma politikasını da etkilemiş, Demokrat Parti iktidarına bu yönde alt yapı sağlanmıştır. Başlangıçta bütün ulaştırma hizmetlerinin politik olarak birlikte değerlendirilmesine karşın dönemin şartları içinde ulaşım sistemlerinde daha sonra karayolu ağırlıklı bir ulaşım politikasının izlendiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Ulaştırma Politikası, Karayolları, Demiryolları, Denizyolları, 1946-1950.

AN ASSESSMENT ON TRANSPORT POLICIES IN TÜRKİYE IN THE LIGHT OF OFFICIAL DOCUMENTS (1946-1950)

Abstract

In the light of the political experiences in the early period of the Republic of Türkiye, a multi-party period started in Turkish political history as of 1946. In this paper, it is aimed to reveal the results of the transition from statism and interventionist policies to liberal policies in the field of transportation in the field of transportation with the transition to the multi-party period in Turkish political history. The declaration is discussed in the light of the inspection and study reports, which are located in the Presidency of the State Archives in Türkiye, about the place of private enterprise and capital in the national economy on the issues of post, telegraph, telephone, seaways, ports, airlines, railways in the government program of the Ministry of Transport.

It is known that after the World Economic Depression of 1929, the intervention of the state in the economy increased in Türkiye, and statism practices gained importance in the early 1930s due to the conditions of the period. This situation continued until 1946, which is called the transition period to liberal economy. When the economic policies of the Republican period in Türkiye are examined, the period between 1950 and 1960 is remarkable. When the economic policies of the Republican period in Türkiye are examined, the period between 1950 and 1960 is worthy of consideration. This period is the period when efforts to transition from an interventionist economic structure to an economic model that gives priority to private enterprise intensified. The transition period to this period started after the Second World War, and the liberalization trend started to have a rapid impact on the political life and society. The establishment of the Democrat Party by Adnan Menderes, Celal Bayar, Fuat Köprülü and Refik Koraltan, who presented a motion known as the quartet memorandum to the parliament during the negotiations of the Land Reform Draft Law, paved the way for this process to be included in government programs.

Inflation and scarcity of goods observed along with the decline in the economy during the Second World War showed that Türkiye needed a political change. This change is seen as a period when Türkiye's economy, which was closed to the outside world during the war years, started to open up. According to the annual reports of the British Embassy, there was a decrease in Türkiye's exports and an increase of 40% in its imports in 1946. In the report, this situation was evaluated as the desire to make up for the poverty that emerged at the end of the Second World War. The political reflections of these developments in the field of transportation were expressed in the Program of the Recep Peker Government established on August 7, 1946 and were also reflected in the documents of the Ministry of Transport. In this period, it was emphasized that the aim and duty of the Ministry of Transport was to "establish and maintain a coordinated national transportation system based on the political, social and economic conditions of the country..." It was requested to take measures according to the control and the progress of the development. It is seen that new views on statism were put forward in the economics congress that convened in Istanbul in 1948. According to the commission that addressed the issue of statism in the congress; the state had now completed its pioneering task of initiating and disseminating economic activities, henceforth, it should devote its activities to basic public services such as education, transportation, national defense, postal affairs, research, and private enterprise should be allowed.

In conclusion; after 1945, Türkiye switched from one- party rule to pluralist democracy. In this process, the Democratic Party started to gain the support of the society, against this, the Republican People's Party administration got closer to the western bloc with the effect of the increasing Soviet threat in foreign policy, and statist practices in the economy were gradually replaced by liberalism in which the private sector came to the fore. In this process, mechanization in agriculture and highway construction have been the adopted economic policy rather than industrialization. In the program of the Recep Peker Government in 1946, it was stated that the road issue would be considered as a fundamental work, and that a serious and programmed study would be carried out, as in the construction of the railway, to achieve this work. In addition to the emphasis that the construction of railways would continue at full speed, it is understood that the port works were also tried to be given importance in order for the railways and seaways to be fully efficient. According to the documents, it should be ensured that the railways can fully meet the needs of the country and that the deficiencies of materials and vehicles that were worn out during the long war years should be made full and efficient by replenishing and repairing the existing ones. The development of the naval fleet based on private enterprise and capital would be ensured by amending the monopoly law of maritime lines in favor of shipowners and providing credit opportunities. In the Government Program of 1946, it was stated that the road issue of the country would be handled as a fundamental business, and a serious and programmed work would be carried out, as in railway construction, in order to achieve this work. As a result, the change that took place during the transition to liberal economy provided the infrastructure for the Democratic Party government in this direction. Despite the fact that all transportation services were evaluated together politically in the beginning, it is understood that a road-based transportation policy was followed in the transportation systems in the conditions of the period.

Keywords : Transportation Policy, Highways, Railways, Seaways, 1946-1950.

HİTLER BASININDA SANCAK MESELESİ

Sezen KILIÇ*

Özet

Völkischer Beobachter, aslında Münchener Beobachter adı altında 1887 yılında yayın hayatına adım atmış, 1920’de Naziler tarafından satın alınmasıyla ismi değişmiş, zaman zaman yasaklanmış, fakat Hitler’in iktidara geldiği tarihten itibaren tirajı sürekli artarak milyonlara ulaşmış ve Almanya’nın en çok okunan gazetesi konumuna gelmiştir. Zamanla Hitler’in resmi yayın organı statüsüne kavuşan Völkischer Beobachter, Türkiye’de olan olaylarla yakından ilgilendiği gibi Sancak konusunu da ilk günden itibaren takip etmiş ve konuyla ilgili çok sayıda haberin yanı sıra makaleye yer vermiştir. Söz konusu haber ve makalelerin ikisi 1936 yılına, onu 1937 yılına, on beşi 1938 yılına ve altısı da 1939 yılına aittir. Bunlardan 1936 yılı Aralık ayında çıkan ilk iki yazı Türk- Fransız çatışması ve anlaşmazlığı ile ilgilidir. 1937 yılında ise Türkiye’nin Sancak meselesi yüzünden Milletler Cemiyeti’nden çıkma tehdidi, Atatürk’ün bu doğrultuda yaptığı seyahati, Türkiye’nin Sancak ile ilgili daha önce yapılan antlaşmanın revizyon talebi, Fransa’nın Türkiye ile dostluğunun bozulmasından neden korktuğu, İngiltere’nin meselenin dostça çözümden yana olduğu, Türk Dışişleri Bakanı Rüştü Aras’ın bu konuda yerli ve yabancı basına verdiği demeç, Suriye’nin Sancak düzenlenmesinden duyduğu memnuniyetsizlik ve Suriye sınırına Türkiye’nin asker sevkiyatı irdelenmekte ve “Sancak Konusundaki Çatışma” başlığı altında bir makale ile yorumda bulunmaktadır. 1938 yılında çıkan haberlerde Türkiye’nin sancak meselesi nedeniyle Cenevre ve Paris’te yaptığı protesto, Fransa’nın Türkiye’nin taleplerine boyun eğmesi, Türk- Fransız Genelkurmay Başkanlarının görüşmeleri, Sancak bölgesinde bir Arap köyünün yakılışı, Suriye’nin Türk-Fransız görüşmelerine dair protestosu, Sancak meselesini fırsat bilen Rusya’nın Ardahan’ı geri talep etmesi, Türkiye’nin Sancak’a 6000 asker gönderme talebi, Sancak’ta yapılan seçim sonuçları, Türkiye’nin çok sayıda Yahudi göçmeni Sancak’a yerleştirmek üzere Yahudi örgütleriyle yaptığı görüşmeler konu edilmektedir. Sancak meselesinin çözümlendiği 1939 yılında ise Hatay’ın Türkiye’ye nasıl ilhak olduğu, Türk- Fransız heyetlerinin Hatay konusunda görüşmeleri, Sancak’ın Fransızlar tarafından Türkiye’ye devri, Fransız basının Hatay konusundaki başarısızlığı hafifletmeye çalışması açıklanmakta, “Satılan Mandat” ve “Batılı Devletlerin Manda Hilesi” başlıkları altında iki gazetecinin Hatay konusundaki yorumları verilmektedir.

Araştırmamızda Völkischer Beobachter gazetesinin Sancak Meselesine dair haber ve makaleleri verilerek o dönem Almanya’sının konuya dair değerlendirilmesi ve bunların gerçekleri ne derece yansıttığı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Sancak, Atatürk, Völkischer Beobachter, Hitler Almanyası, Fransa, Suriye.

*Doç. Dr., Tarih, sezenkili197@gmail.com

THE ISSUE OF SANJAK IN HITLER'S PRESS

Abstract

Völkischer Beobachter actually started its publishing life in 1887 under the name Münchner Beobachter. Its name was changed after it was bought by the Nazis in 1920. It was banned from time to time, but its circulation increased continuously after Hitler came to power, reaching millions and becoming Germany's most widely-read newspaper. Völkischer Beobachter, which gained the status of Hitler's official organ in time, was closely interested in the events in Türkiye and also followed the issue of Sanjak from the very first day and included a lot of news as well as articles on the subject. Two pieces of the news and articles in question belong to 1936, ten of them to 1937, fifteen of them to 1938 and six of them to 1939. The first two articles published in December 1936 are about the Turkish- French conflict. In 1937, Türkiye's threat to leave the League of Nations because of the Sancak issue, Atatürk's trip in line with this decision, Türkiye's request for revision of the previous agreement regarding the Sanjak, why France was afraid of breaking its friendship with Türkiye, Britain's approach in favor of a friendly solution to the issue, Turkish Foreign Minister Rüştü Aras's statement to the local and foreign press on this issue, Syria's dissatisfaction with the Sanjak arrangement and Türkiye's troop shipment to the Syrian border were discussed and comments were made in an article under the title "Conflict over the Sanjak". In the news in 1938, Türkiye's protest in Geneva and Paris due to the sanjak issue, France's submission to Türkiye's demands, the meetings of the Turkish- French Chiefs of Staff, the burning of an Arab village in the Sanjak region, Syria's protest about the Turkish-French talks, Russia's demand to reclaim Ardahan taking advantage of the Sancak issue, Türkiye's request to send 6000 soldiers to Sancak, the election results in Sancak, Türkiye's negotiations with Jewish organizations to settle many Jewish immigrants in Sancak are among the subjects. In 1939, when the Sancak issue was resolved, how Hatay was acceded to Türkiye, the negotiations of Turkish-French delegations on Hatay, the transfer of Sancak to Türkiye by the French, the efforts of the French press to alleviate the failure of Hatay are explained and the comments of two journalists on Hatay are given under the headings "Mandate Sold" and "Mandate Trick of Western States".

In our research, the news and articles of the Völkischer Beobachter newspaper will be given, and the evaluation of Germany at that time on the subject and the extent to which these reflect the facts will be tried to be revealed.

Keywords : Sanjak, Atatürk, Völkischer Beobachter, Hitler's Germany, France, Syria.

AYASOFYA MOZAIKLERİ VE 1930'LU YILLARDA TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİNİN KÜLTÜREL DİPLOMASİ BOYUTU

Resul BABAOĞLU*

Özet

Türk- Amerikan ilişkilerinin 1930'lu yıllardaki seyrini siyasal tarih ekseninde inceleyen araştırmaların bolluğuna kıyasla, dönemin ince diplomasi yönünü teşkil eden kültürel temas gereken ilgiyi görmemiştir. Olasılıkla, Türkiye'nin yakın dönem tarihçiliğinin baskın karakterinden ileri gelen bu husus, kaynak çeşitliliğinin yarattığı yeni imkânlarla aşılabilecektir. 1930'lu yıllar Türk- Amerikan ilişkilerinde yeni bir sayfanın açıldığı bir dönemdir. Arkeolojik faaliyetler iki ülke arasında yeni bir diplomasi imkânı doğurmuştur. Erken Cumhuriyet döneminde Amerika'daki arkeoloji kuruluşlarının mümbit Anadolu coğrafyasında yoğun kazı çalışmaları yürüttükleri bilinmektedir. Bu dönemde yabancı arkeologlar, Troya'da başlatılan kazılara ek olarak Hatay, Adana, Kadifekale, Yalova ve Sultanahmet bölgelerinde yaptıkları kazılarda Anadolu'nun kadim tarihini açığa çıkarmışlardır. Atatürk dönemi Türkiye'sinin Batılı ülkelerle kurmayı planladığı kültürel ve diplomatik bağları güçlendirmesinin yanı sıra, erken Cumhuriyet döneminin tarih anlayışını pekiştirecek tarihsel bilginin elde edilmesine ilişkin beklentiler de söz konusu kazı faaliyetleri için olumlu bir ortam oluşmasını beraberinde getirmiştir. İki Savaş arası döneme dair yapılan okumalarda dikkati çeken konular arasında dış politik meselelerden biri olan Ayasofya'nın mozaiklerinin temizlenerek açığa çıkarılması ve bu doğrultudaki genel restorasyon, Türkiye'nin dış politikadaki tercihleri ve kültürel politikalarının somut yansımalarından birini oluşturmaktadır. Türkiye'nin 1930'lu yıllarda kültürel alanda son derece hareketli geçen bir dönem oluşu, bir yönüyle dış politikadan da izler taşımaktaydı. Atatürk'ün kültür devriminin batı medeniyeti yönelimli izler taşıdığı bilinmesine karşın, bu tercihin hangi kanallarla batı ülkeleri ile diplomatik temas imkânları doğurduğu sorusu ise güncelliğini korumaktadır. Bu açıdan bakıldığında, İstanbul'un Bizans mirasının en önemli kalıntıları arasında sayılan Ayasofya'nın yakın tarihin seyri içerisinde geçirdiği dönüşüm, Türkiye'nin kültürel ve diplomatik tercihlerini de yansıtan tarihsel bir izlek sayılabilir. Ayasofya'nın doğu ve batı kültürleri için mimari ve manevi bir hazine oluşu 1930'lu yılların Türkiye'sinde izlenen kültür politikalarında da dikkate alınmıştır. Amerikan Bizans Enstitüsü Direktörü Thomas Wittemore'un başlattığı Ayasofya'daki restorasyon Amerikalı diplomatların yakından takip ettikleri bir gelişme olmuştur. Türk-Amerikan ilişkilerinin farklı bir yönünü ortaya koyan bu misyon, Cumhuriyet'in entelektüel kuşağından mutlak bir destek görmüştür. Bu çalışma kapsamında, Amerika'nın Ankara büyükelçiliğinin diplomatik yazışmalarına yansımaları ve dönemin ulusal basınında konunun ele alındığı şekliyle Ayasofya'daki restorasyon bağlamında Türk- Amerikan ilişkilerinin iki savaş arası dönemdeki gidişatı ile alakalı çıkarımlarda bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler : Türkiye, Amerika, Thomas Wittemore, Ayasofya, Bizans

*Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Çiğli Ana Yerleşkesi, babaogluresul@hotmail.com

HAGIA SOPHIA MOSAICS AND CULTURAL DIPLOMACY ASPECT OF TURKISH-AMERICAN RELATIONS IN THE 1930S

Abstract

Compared to the abundance of studies examining the course of Turkish-American relations in the 1930s on the axis of political history, cultural contact, which constituted the subtle diplomacy aspect of the period, did not receive the necessary attention. Possibly, this issue, which stems from the dominant character of Türkiye's recent historiography, can be overcome with the new possibilities created by the diversity of sources. The 1930s were a period when a new page was opened in Turkish-American relations. Archaeological activities have created a new opportunity for diplomacy between the two countries. It is known that archeology organizations in America carried out intensive excavations in the fertile Anatolian geography during the Early Republican Period. In this period, in addition to the excavations started in Troy, foreign archaeologists unearthed the ancient history of Anatolia in the excavations they carried out in Hatay, Adana, Kadifekale, Yalova and Sultanahmet. In addition to strengthening the cultural and diplomatic ties that Atatürk's Türkiye planned to establish with western countries, the expectations regarding the acquisition of historical information that would reinforce the understanding of history of the Early Republican Period also brought about a positive environment for the excavation activities in question. Among the issues that draw attention in the readings about the inter-war era, the cleaning of the mosaics of Hagia Sophia, which is one of the foreign policy issues, and the general restoration in this direction, constitute one of the concrete reflections of Türkiye's foreign policy preferences and cultural policies. The fact that Türkiye was a very active period in the cultural field in the 1930s also had traces of foreign policy. Although it is known that Atatürk's cultural revolution had traces of western civilization, the question of through which channels this preference led to diplomatic contact with western countries remains up-to-date. From this point of view, the transformation of Hagia Sophia, which is considered as one of the most important remains of Istanbul's Byzantine heritage, in the course of recent history can be considered a historical path that also reflects Türkiye's cultural and diplomatic preferences. The fact that Hagia Sophia is an architectural and spiritual treasure for eastern and western cultures was also taken into account in the cultural policies followed in Türkiye in the 1930s. The restoration of Hagia Sophia, initiated by Thomas Wittemore, Director of the American Byzantine Institute, has been a development closely followed by American diplomats. This mission, which reveals a different aspect of Turkish-American relations, received absolute support from the intellectual generation of the Republic. Within the scope of this study, inferences about the course of Turkish-American relations in the interwar period will be made in the context of the restoration in Hagia Sophia, as the reflections of the American Embassy in Ankara on the diplomatic correspondence and the issue in the national press of the period.

Keywords : Türkiye, America, Thomas Wittemore, St. Sofia, Byzantium

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE MİLLİ İKTİSAT KURMA ARAYIŞI: TİCARET VE SANAYİ ODALARI GENEL KONGRESİ (12 ŞUBAT 1927-18 ŞUBAT 1927)

Ayşe YANARDAĞ*

Özet

Modern çağlara gelmeden önce mesleki dayanışma ve işbirliğini sağlamak üzere batıda ve doğuda loncalar şeklinde çeşitli ticaret ve meslek örgütlenmeleri ortaya çıkmıştır. Avrupa'da ticaret ve sanayinin gelişmesiyle lonca türü örgütlenmelerin yerine ticaret ve sanayi odaları kurulmuştur. Avrupa'da ortaya çıkan ticaret ve sanayi odaları farklı örgütlenme özeliğine sahip olsalar da ticaret ile ilgili her meseleyle ilgilenmiş, kendi milli tüccar ve sanayicisini korumuşlardır. Ancak ticaret ve sanayi odalarının loncalar gibi dini ve ahlaki boyutları söz konusu değildir. Osmanlı Devleti'nde de 19.yüzyıl öncesinde lonca türü teşkilatlar bulunmuştur. Osmanlı bu yüzyılda dağılmaya başlamış, Tanzimat Fermanından sonra devleti kurtarmak için siyasi, sosyal, iktisadi, kültürel, hukuki ve birçok alanda yenilikler yapmıştır. Bu bağlamda kötüye giden iktisadi hayatta da bir takım yeniliklere başlanılmıştır. Avrupa'daki gibi mesleki işbirliği ve dayanışmayı sağlamak üzere ticaret ve sanayi odaları kurulmaya başlamıştır. İlk olarak 1880 yılında Dersaadet Ticaret Odası daha sonra Dersaadet Sanayi Odası kurulmuştur. Çeşitli aşamalardan geçen bu iki oda 1910 yılında Ticaret ve Sanayi Odası adını almış ve benzer bir şekilde diğer şehirlerde de örgütlenmeye çalışmıştır. II. Meşrutiyet Döneminde ticaret ve sanayi odaları ortaya çıkan milli iktisat tartışmalarının içinde yer almışlardır. Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra işgal altına düşmüş ve ardından başlayan Milli Mücadele ile yerine yeni ve milli Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur. Osmanlı'nın yıkılmasıyla onun enkazından yeni bir Türk devleti çıkmış olup kendisinden önceki devlet ve toplum, gelenek ve tecrübelerini devralmıştır. Osmanlı Devleti'nin yaptığı yenilikler Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminde ciddi bir tecrübe ve birikim sağlamıştır. Osmanlı'nın yaptığı yenilikler içinde yetişen kuşaklar bu tecrübe ve birikime dayanarak Cumhuriyeti kurmuşlardır. İktisadi alanı ilgilendiren ticaret ve sanayi odaları da Türkiye Cumhuriyeti'ne aktarılmıştır. Nitekim bu odalar tarafından 1927 yılında Ankara'da Ticaret ve Sanayi Odaları Genel Kongresi yapılmıştır. 12-18 Şubat 1927 tarihinde toplanan kongrede iktisadi birçok mesele ele alınmıştır. Bu çalışmada ticaret ve sanayi odalarının 1927 yılına ait genel kongresi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler : ticaret ve sanayi odası, kongre, milli iktisat, milli sanayi

*Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tarih Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, yanardag2006@gmail.com

SEEKING TO ESTABLISH NATIONAL ECONOMY IN THE EARLY REPUBLICAN PERIOD: GENERAL CONGRESS OF CHAMBERS OF COMMERCE AND INDUSTRY (12 FEBRUARY 1927-18 FEBRUARY 1927)

Abstract

Before modern times, various trade and professional organizations emerged in the form of guilds in the west and east to ensure professional solidarity and cooperation. With the development of commerce and industry in Europe, chambers of commerce and industry were established instead of guild- type organizations. Although the chambers of commerce and industry that emerged in Europe had different organizational characteristics, they took care of every issue related to trade and protected their national merchants and industrialists. However, chambers of commerce and industry do not have religious and moral dimensions like guilds. Guild-type organizations were also found in the Ottoman Empire before the 19th century. The Ottoman Empire began to disintegrate in this century, and after the Tanzimat Edict, it made political, social, economic, cultural, legal and many innovations in order to save the state. In this context, some innovations were started in the economic life that deteriorated. First Dersaadet Chamber of Commerce was established in 1880 and then Dersaadet Chamber of Industry was established. These two chambers, which went through various stages, were named the Chamber of Commerce and Industry in 1910 and tried to organize in other cities in a similar way. During the Second Constitutional Era, chambers of commerce and industry took part in the national economy debates. The Ottoman Empire fell under occupation after the First World War, and the new and national Republic of Türkiye was established in its place with the National Struggle that started afterwards. With the collapse of the Ottoman Empire, a new Turkish state emerged from its wreckage, and the previous state and society took over their traditions and experiences. The innovations made by the Ottoman Empire provided a serious experience and knowledge in the founding period of the Republic of Türkiye. The generations that grew up in the innovations of the Ottoman Empire established the Republic based on this experience and knowledge. Chambers of commerce and industry, which are related to the economic field, were also transferred to the Republic of Türkiye. As a matter of fact, the General Congress of the Chambers of Commerce and Industry was held in Ankara in 1927 by these chambers. In the congress which convened on 12-18 February 1927, many economic issues were discussed. In this study, the general congress of the chambers of commerce and industry in 1927 was examined.

Keywords : Chamber of Commerce and Industry, Congress, National Economy, National Industry

1982 REFERANDUMUNDA YAPILAN EVET KAMPANYASI VE TOPLUMU YÖNLENDİRME ÇABALARI

Erdal AYDOĞAN*-Esra TAŞDELEN**

Özet

Demokraside, insanların katılımı ve fikir özgürlüğü gibi unsurların önemi büyüktür. Bu bileşenler, demokratik bir toplumun hükümleri ve yönetimine etkin bir şekilde katılmasını sağlar. Bu nedenle, anayasa gibi önemli bir belgenin kabul edilmesi sırasında kamuoyu tarafından dikkate alınması ve tartışılması, demokrasinin gereği olarak kabul edilir. 1982 referandumu, 12 Eylül Askeri Darbesi'nden sonra hazırlanan anayasa taslağının halk tarafından onaylanıp ve yürürlüğe girmesi için yapılmıştır. 1982 Anayasası'nın tanıtımı sırasında "evet" ve "hayır" kampanyaları da yeni anayasanın halka tanıtılması yönünde yapılan çalışmalarını içermektedir. Bu kampanyalar sayesinde, halkın anayasanın kabul edilmesi veya reddedilmesi yönünde demokratik bir süreç işletilmek istenmiştir. Ancak, demokrasinin temel ilkelerinden biri olan fikir özgürlüğü bu süreçte baskı altına alınarak evet oyunun kullanılması doğrultusunda yönlendirmelerin ağırlıkta olduğu gözlemlenmiştir. Oysaki kampanyalar sırasında yapılan propagandaların doğru ve tarafsız olması, kamuoyunun doğru bir şekilde bilgilendirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, demokratik süreç işletilmemiş olur ve halkın fikir özgürlüğünü kısıtlanır.

Darbe sonrası Türkiye'de, temel hak ve özgürlükler askıya alınmış, siyasi partiler kapatılmış ve basın özgürlüğü kısıtlanmıştı. Bu nedenle, anayasa tanıtım programları, sıkı bir kontrol altında yapıldı ve darbe sonrası muhalefetin görüşü tam olarak ifade edilemedi. İkinci olarak, anayasa tanıtım programları, daha çok evet oyunu kullanmaya yönelik propaganda yapmaya odaklandı. Tanıtım programında hazırlanan yeni anayasaya karşı pozitif bir yaklaşım ön plana çıkarılarak eleştirilmesine izin verilmedi ve alternatif bir anayasa seçeneği sunulmadı. Bu nedenle, yeni anayasa hakkında kamuoyuna ifade özgürlüğünün tam anlamıyla verilmediği ve farklı görüşlerin ortaya çıkmasının engellendiğini söylemek mümkündür.

Bu çalışmanın amacı 1982 referandumunda evet oyu için yapılan propaganda ve baskının nasıl gerçekleştirildiğini ortaya koymak, 1982 referandumunda gerçekleşen evet kampanyasının propaganda tekniklerini ve halk üzerindeki baskı unsurlarını incelemektedir. Bu bağlamda, basın organlarının kampanyaya nasıl dahil olduğu ve halkın evet oyu vermeye yönlendirilmesi için nasıl bir rol oynadığı da ele alınmaktadır.

Çalışmanın yöntemi, dönemin basın yayın organlarındaki haber, yorum, karikatür, röportaj, reklam, ilan gibi materyallerin incelenmesi üzerine kurulmuştur. Kapsam olarak, çalışma 1982 referandumu öncesinde ve sonrasında basında yer alan haber, yorum ve karikatürlerin incelenmesiyle yapılmıştır. Bunun yanı sıra, kampanyada kullanılan propaganda teknikleri, halk üzerindeki baskı unsurları ve bu kampanyanın sonuçları da incelenecektir.

Referandum kampanyasında, başlangıcından sonuna kadar olan süreçte, evet oyu için yapılan propaganda ve baskı unsurlarının nasıl kullanıldığını göstermek çalışmanın içeriğini oluşturmaktadır. Özellikle askeri rejim tarafından referandum sürecinde kurulan baskı mekanizmaları, medya üzerindeki etkileri ve toplumun referandum sürecinde nasıl

*Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi, erdalaydogan@atauni.edu.tr

**Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, esra.tasdelen2904@hotmail.com

yönlendirildiği konuları bu kapsamda ele alınacaktır. Ayrıca çalışmada referandum sonuçları da değerlendirilecektir.

Çalışmanın sonucunda, 1982 referandumunda evet oyu için yapılan propaganda ve baskının, askeri rejim tarafından kurulan baskı mekanizmaları ve medyanın desteğiyle etkili bir şekilde yürütüldüğü ortaya çıkmaktadır. Propaganda ve baskının etkileri, referandum sonuçlarına da yansımıştır. Referandum sonucu, kabul edilmesi planlanan yeni anayasaya %91,4 evet oyu verilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında referandum dönemindeki evet kampanyasının toplum üzerindeki etkilerini görülmektedir. Kampanyanın baskıcı niteliği, toplumda bir korku ve tedirginliğe neden olarak darbe öncesi döneme yeniden dönülür mü sorusu ile karşı karşıya bırakmış ve insanların oylarını özgürce kullanmalarını engellemiştir. Propaganda ve baskı yöntemlerinin kullanımı, demokratik süreci olumsuz etkilemiştir. Ayrıca, referandumda çıkan sonuçların, toplumun gerçek iradesini yansıtmadığı da gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak, "1982 Referandumunda Yapılan Evet Kampanyası ve Toplumunu Yönlendirme Çabaları" adlı çalışma da ulusal basını ana kaynak olarak kullanılmıştır. Bu araştırma ile 1982 referandumu süresince Türkiye basınında yer alan materyaller kullanılarak dönemin propaganda ve baskı yöntemlerine odaklanılmış ve bu yöntemlerin halk üzerindeki etkisi analiz edilmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırma referandum süreçlerinde kullanılan propaganda ve baskı yöntemlerinin demokratik sürece olan etkilerini göstermesi açısından önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler :Anayasa, Ulusal Basın, 1982 Referandumu, Propaganda, Toplum

YES CAMPAIGN IN THE 1982 REFERENDUM AND EFFORTS TO DIRECT THE SOCIETY

Abstract

Elements such as people's participation and freedom of opinion are of great importance in democracy. These components enable them to participate effectively in the provisions and management of a democratic society. For this reason, public consideration and discussion during the adoption of an important document such as the constitution is considered a necessity of democracy. The 1982 referendum was held in order for the draft constitution prepared after the September 12 Military Coup to be approved by the people and put into effect. The "yes" and "no" campaigns during the promotion of the 1982 Constitution also included the efforts to introduce the new constitution to the public. Thanks to these campaigns, it was desired to run a democratic process for the people to accept or reject the constitution. However, freedom of thought, which is one of the basic principles of democracy, was suppressed in this process and it was observed that directives were predominant in the use of the yes vote. However, the propaganda made during the campaigns should be accurate and impartial, and the public should be informed accurately. Otherwise, the democratic process will not be operated and the freedom of opinion of the people will be restricted.

After the coup, fundamental rights and freedoms were suspended, political parties were closed, and freedom of the press was restricted in Türkiye. For this reason, the constitution promotion programs were carried out under strict control and the opinion of the post-coup opposition could not be fully expressed. Secondly, the constitution promotion programs focused more on propaganda for the use of yes votes. A positive approach to the new

constitution prepared in the introductory program was not allowed to be criticized, and an alternative constitution option was not offered. For this reason, it is possible to say that freedom of expression was not given to the public about the new constitution and the emergence of different opinions was prevented.

The aim of this study is to reveal how the propaganda and pressure for the yes vote in the 1982 referendum was carried out, and to examine the propaganda techniques of the yes campaign in the 1982 referendum and the elements of pressure on the public. In this context, how the media was involved in the campaign and how it played a role in directing the public to vote yes is also discussed.

The method of the study is based on the examination of materials such as news, comments, cartoons, interviews, advertisements and announcements in the press organs of the period. In scope, the study was conducted by examining the news, comments and cartoons in the press before and after the 1982 referendum. In addition, the propaganda techniques used in the campaign, the elements of pressure on the public and the results of this campaign will be examined.

In the referendum campaign, from the beginning to the end, showing how the propaganda and pressure elements for the yes vote were used constitute the content of the study. In particular, the pressure mechanisms established by the military regime during the referendum process, their effects on the media and how the society was guided during the referendum process will be discussed in this context. In addition, the results of the referendum will be evaluated in the study.

As a result of the study, it is revealed that the propaganda and pressure for the yes vote in the 1982 referendum was carried out effectively with the support of the pressure mechanisms established by the military regime and the media. The effects of propaganda and pressure were also reflected in the results of the referendum. As a result of the referendum, 91.4% yes votes were given to the new constitution that was planned to be adopted. In the emergence of this result, the effects of the yes campaign in the referendum period on the society can be seen. The oppressive nature of the campaign caused fear and uneasiness in the society, confronting the question of whether to return to the pre-coup era and prevented people from voting freely. The use of propaganda and oppression negatively affected the democratic process. It has also been observed that the results of the referendum do not reflect the real will of the society.

As a result, the national press was used as the main source in the study titled "Yes Campaign in the 1982 Referendum and Efforts to Direct the Society". With this research, using the materials in the Turkish press during the 1982 referendum, the propaganda and repression methods of the period were focused on and the effect of these methods on the public was tried to be analyzed. The research is considered important in terms of showing the effects of the propaganda and pressure methods used in the referendum processes on the democratic process.

Keywords :Constitution, National Press, 1982 Referendum, Propaganda, Society

ATATÜRK GENÇLERİ KURUMU:1937 Demet ÇAKIR KALEM*

Özet

Meşrutiyet döneminde esen "hürriyet" rüzgârının etkisiyle, Avrupa'daki gençlik teşkilatlarından esinlenilerek 1913'te "Türk Gücü Cemiyeti", 1914'te "Osmanlı Güç Derneği", 1916'da ise "Osmanlı Genç Derneği" kurulmuştur. Cumhuriyet'in ilanını takip eden günlerde Başbakan İsmet (İnönü) Bey'in talimatıyla benzer teşkilatların kuruluşunun tekrar gündeme geldiği görülmektedir. Bu dönemde "Genç Dernekleri", "Bozkurt Genç Dernekleri", "İnkılâp Gençleri Dernekleri" adları ile anılan bu teşkilatlar başlarda Millî Eğitim Bakanlığı ile Genelkurmay Başkanlığı arasında yetki karmaşası, daha sonra da bütün dünyayı etkileyen iktisadî buhranın engeline takılmıştır.

Bu dönemin akabinde ise Gençlik Teşkilatı hakkında raporlar düzenlenmiştir. Gençlik Teşkilatı hakkında yetkili kurumlar tarafından yapılan incelemeler, hazırlanan bir raporla tamamlanmıştır. Rapora göre: Gençlik Teşkilatı, henüz askerlik çağına gelmemiş kişileri ülkeye faydalı hâle getirecek bir düzeye erişirmek amacıyla "Atatürk Gençleri Kurumu" adını alacaktır. Atatürk Gençleri Kurumunun beden eğitimi, ahlâk, yurt bilgisi ve askerlik eğitimi gibi faaliyetler aracılığıyla 16-21 yaşlarındaki erkek ve kız gençleri memlekete faydalı olabilecek şekilde yetiştirmeyi hedeflediği anlaşılmaktadır. Nihayetinde bu teşkilatlanmanın hayata geçmediği, buna atfedilmesi planlanan görev ve sorumlulukların da Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde toplandığı görülmektedir.

Atatürk Gençleri Kurumu'nun kurulmak istenmesi, kıta Avrupa'sında uygulanan benzer örneklerinin ardından Alman Spor Bilimci Carl Diem'in 1933 yılında Türkiye'ye çağrılmasından bağımsız değildir. Carl Diem'in Türk spor yöneticileri ile görüşmesi sonucunda amaçlarının savaş hazırlığı olduğunu anlaması üzerine hazırladığı raporda Almanya'daki Jugend (Gençlik) örgütü benzeri bir örgüte yer vermiştir: Gazi Gençliği.. Beden terbiyesi ve spor alanında yaşanan bu hareketlilik, hem devlet hem de spor adına tam bir dönüm noktası olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1935 yılındaki Kurultayına da yansımıştı. Parti, devletin pek çok fonksiyonunu resmen üzerine aldığı ilan ederken, spor sosyal hayatın en görünür kategorisi olarak bu gelişmeden en çok etkilenen alan olmuş ve bunun sonucu olarak 1936 yılında "Türk Spor Kurumu" (TSK) kurulmuştur. Böylece kısmen özerk spor kulüpleri temsilcilerinin yönettiği Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın (TİCİ) yerini doğrudan Cumhuriyet Halk Partisi'nin denetiminde olan TSK almıştır. Parti himayesindeki TSK dönemi içerisinde oluşturulmak istenen Atatürk Gençleri Kurumu, yaklaşan savaşa karşı toplumun fikren ve bedenen hazırlıklı olması amacıyla kurulan gençlik örgütlerinin bir benzeri olarak ortaya çıkmıştır. Bu güne kadar Türk Spor Tarihi açısından önem arz eden "Atatürk Gençleri Kurumu" hakkında başlı başına bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada, Atatürk Dönemi spor politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkan ancak çeşitli sebeplerle uygulamaya geçemeyen Atatürk Gençleri Kurumu'nun öncesi ve sonrası analiz edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler :Atatürk, Spor, Gençlik

*Öğretim Görevlisi, Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, demetcakir@hotmail.com.tr

ATATÜRK'S YOUTH INSTITUTION:1937

Abstract

With the effect of the wind of "freedom" blowing during the Second Constitutional Era, "Turkish Power Society" was established in 1913, "Ottoman Power Association" in 1914, and "Ottoman Youth Association" in 1916, inspired by youth organizations in Europe. In the days following the proclamation of the Republic, it is seen that the establishment of similar organizations with the instruction of Prime Minister İsmet (İnönü) Bey came to the agenda again. In this period, these organizations, which were known as "Youth Associations", "Bozkurt Youth Associations", "Revolution Youth Associations", got caught in the confusion of authority between the Ministry of National Education and the General Staff, and then obstructed by the economic crisis that affected the whole world.

After this period, reports were prepared about the Youth Organization. The examinations made by the authorized institutions about the Youth Organization were completed with a report prepared. According to the report: Youth Organization will take the name "Atatürk Youth Institution" in order to raise people who have not yet reached the age of military service to a level that will make them useful for the country. It is understood that Atatürk Youth Institution aims to raise boys and girls aged 16-21 in a way that can be beneficial to the country through activities such as physical education, morality, civics and military training. In the end, it is seen that this organization did not come to life, and the duties and responsibilities planned to be attributed to it were gathered under the General Directorate of Physical Education.

The desire to establish the Atatürk Youth Institution is not independent of the fact that the German Sports Scientist Carl Diem was invited to Türkiye in 1933, following similar examples applied in continental Europe. After Carl Diem's meeting with Turkish sports managers realized that their aim was preparation for war, he included an organization similar to the Jugend (Youth) organization in Germany in his report: Gazi Youth. It was also reflected in the 1935 Congress of the Republican People's Party, which was a turning point for its name. While the party officially declared that it took over many functions of the state, sports, as the most visible category of social life, were affected by this development the most, and as a result, the "Turkish Sports Association" (TSK) was established in 1936. Thus, the Turkish İdman (Training) Associations Alliance (TİCİ), partially managed by the representatives of autonomous sports clubs, was replaced by the TAF, which was directly under the control of the Republican People's Party. The Atatürk Youth Institution, which was intended to be established during the period of the TAF under the auspices of the party, emerged as a similarity to the youth organizations established to prepare the society mentally and physically for the upcoming war. Until today, no study has been done on the "Atatürk Youth Institution", which is important in terms of Turkish Sports History. In this study, it will be tried to analyze the period before and after the Atatürk Youth Institution, which emerged as a result of the sports policies of the Atatürk Era but could not be implemented for various reasons.

Keywords: Atatürk, Sport, Youth

AMERİKAN MİSYONER KAYNAKLARINDA TÜRK MİLLİ MÜCADELESİNDE MUSTAFA KEMAL PAŞA İMGESİ (1919-1923)

Ebru GÜHER*

Özet

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucu lideri Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Türk Millî Mücadelesi, batılı emperyalist güçlere karşı verilen büyük direnme karşısında elde edilen; cumhuriyet ile taçlanan örnek bir başarıdır. Bu nedenle gerek Türk Millî Mücadelesi gerekse Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatı, faaliyetleri sadece Türk kamuoyunda değil farklı mecralarda da ilgiyle takip edilmiştir.

19. yüzyılda gelişen emperyalizm neticesinde batının nüfuz mücadelesine sahne olan Osmanlı topraklarına ABD ilgisiz kalmamıştır. ABD Emperyalizmin sıcak yüzü olan misyonerler aracılığıyla bu topraklarda menfaat elde etme yoluna gitmiştir. Misyonerler Osmanlı topraklarında azınlıkların ayrılıkçı fikirlerinin oluşmasına hizmet ederek ülkenin siyasi bütünlüğünün bozulmasına neden olmuştur. Osmanlı topraklarında etkili olan Protestan misyonerlerin kaynağı "American Board Of Commissioneries For Foreing Mission" (ABCFM) yani American Board misyoner teşkilatıdır.

Osmanlı topraklarında Ermenilerin durumu, Yunan, İngiliz ve Fransız işgalleri, Anadolu'daki Hristiyanların güvenlik endişeleri, Sevr Anlaşması ve Lozan Barış anlaşması Amerikalı misyonerler tarafından mercek altına alınmıştır.

Çalışmada Millî Mücadele'nin başladığı 1919 yılından, Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılına kadar Türk Millî Mücadelesini, Atatürk'ün rolü ve faaliyetleri üzerinden nasıl değerlendirildiği, Mustafa Kemal Atatürk'e nasıl baktıkları yaklaşık 100 yıl önce hazırlanan Amerikan misyoner kaynaklarından analiz edilmiştir. Bu doğrultuda Türk Millî Mücadelesinde Mustafa Kemal Paşa imgesi konusu; American Board ve Amerikan Yakın Doğu Yardım Komitesi (Near East Relief) yetkililerinin mektupları, raporları, fotoğrafları, kayıtları ve kaynakları kullanılıp tarihi çerçeve içerisinde yorumlanıp ele alınmıştır. Aynı zamanda misyoner kaynaklarında, misyonerlerin Anadolu'nun işgal edilmesiyle başlayan süreçte "tüm Hristiyanları koruma" adı altında yardımların nasıl tek taraflı yapıldığı, Müslüman Türk ahalinin nasıl görmezden geldiği ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Mustafa Kemal Atatürk,Türk Millî Mücadelesi,amerikan misyonerleri

*Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Tarih Bölümü, ebrugur@osmaniye.edu.tr

THE IMAGE OF MUSTAFA KEMAL PASHA IN THE TURKISH NATIONAL STRUGGLE IN AMERICAN MISSIONARY RESOURCES (1919-1923)

Abstract

Under the leadership of Mustafa Kemal Pasha, the founding leader of the Republic of Türkiye, the Turkish National Struggle was an exemplary achievement, which was crowned with the republic, in the face of the great resistance against the western imperialist powers. For this reason, both the Turkish National Struggle and the life and activities of Mustafa Kemal Atatürk have been followed with interest not only in the Turkish public but also in different media.

As a result of the 19th century imperialism, the US was not indifferent to the Ottoman lands, which were the scene of the western struggle for influence. The U.S. sought to gain benefits in these lands through missionaries, the warm face of imperialism. Missionaries served the formation of separatist ideas of minorities in the Ottoman lands and caused the political integrity of the country to deteriorate. The source of the Protestant missionaries who were effective in the Ottoman lands was the "American Board of Commissioneries for Foreign Mission" (ABCFM), that is, the American Board missionary organization.

The situation of the Armenians in the Ottoman lands, the Greek, British and French occupations, the security concerns of the Christians in Anatolia, the Treaty of Sèvres and the Lausanne Peace Treaty were scrutinized by American missionaries.

In this study, how they evaluated the Turkish National Struggle from 1919, when the National Struggle began, to 1923, when the Republic was founded, through Atatürk's role and activities, and how they viewed Mustafa Kemal Atatürk were analyzed from American missionary sources prepared nearly 100 years ago. In this direction, the issue of the image of Mustafa Kemal Pasha in the Turkish National Struggle has been interpreted and discussed within the historical framework by using the letters, reports, photographs, records and sources of the American Board and American Near East Relief Committee officials. At the same time, in missionary sources, it is tried to reveal how the missionaries made one-sided aid under the name of "protecting all Christians" in the process that started with the occupation of Anatolia, and how the Muslim Turkish people were ignored.

Keywords : Mustafa Kemal Atatürk, Turkish National Struggle, American Missionaries

ATATÜRK'ÜN DOĞUMUNUN 100.YILI KUTLAMALARI (1981 YILI İÇERİSİNDE TÜRKİYE'DE YAPILAN KUTLAMALAR)

Aykut CANLI*

Özet

1881-1938 yılları arasında yaşayan Mustafa Kemal Atatürk bu yaşam süreci içerisinde Türk ve Dünya tarihi adına önemli sonuçlar ve kazanımlar bırakmıştır. UNESCO Atatürk'ün doğumunun 100.yılı olarak kutlanacak 1981 yılını Atatürk yılı olarak kabul edilmiştir.

Atatürk tarafından kurulan Türkiye Cumhuriyeti de 1981 yılının kutlanması için bir çalışma grubu oluşturmuş ve bu çalışmalar için rehber kitaplar, planlar ve projeler hazırlanmıştır.

Kutlama koordinasyon kurulu tarafından basılan "Atatürk'ün Doğumunun 100. Yıldönümü Kutlama Programı" isimli çalışma ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan "MEB Atatürk'ün Doğumunun 100.Yıldönümü Kutlamaları" isimli eserler bu çalışmamızda en önemli kaynaklar olacaktır.

Cumhuriyet Arşivi kataloglarında bu süreçle ilgili olarak ulaşılan belgeler kutlama organizasyonunu yapacak Koordinasyon Kurulunun atamaları ve maaşlarıyla ilgili belgelerdir.

Bundan kaynaklı olarak çalışmamızda hem yukarıda adını verdiğimiz iki temel çalışma hem de 1981 yılına ait gazete haberleri en önemli veriler olacaktır.

Çalışmamızın sınırlaması 1 yıllık süreç içerisinde 23 Nisan 1981 ve 19 Mayıs 1981'de yapılacak kutlamalara özellikle dikkat etmek şeklinde olacaktır. Bu iki güne dair 1 hafta öncesinden, kutlama haftasından ve kutlamalardan sonraki günlerden basındaki yansımalar incelenerek çalışma içerisinde ele alınacaktır. Bunun yanında 1981 yılında halkın ilgisini çeken gazetelerde Atatürk'ün doğumunun 100.yılına kutlanmasına dair etkinlikler incelenerek bunlar hakkında bilgi verilecektir.

Söz konusu yıl Türkiye Cumhuriyetinde demokrasiye ara verilen 12 Eylül 1980'den sonrasında denk geldiği için askeri yönetimin bu kutlamalarda ne gibi bir etkisinin olduğu 1 yıl önceki 23 Nisan ve 19 Mayıs törenleri ile 1981'de ki törenler arasında ne gibi farklar olduğu incelenmeye çalışılacaktır.

Bunlara ek olarak TRT Arşivinden faydalanma imkânına ulaşılabiliirse sunum esnasında bu arşiv görüntülerinden de istifade edilebilecektir.

Mustafa Kemal Atatürk kendi yaşamıyla ilgili yapılan röportajlarda doğum tarihi olarak 19 Mayıs gününü belirtmektedir. Bundan kaynaklı 19 Mayıs günü ve bu gün yapılan kutlamalar özellikle önem arz etmektedir.

1 Ocak 1981'den 31 Aralık 1981'e kadar gazeteler taranarak hem belirttiğimiz günler hem de bunun dışında milli bayramlar ve koordinasyon kurulunun planlarına göre atılan adımlar

*Öğretmen, Gazi Üniversitesi, aykutcanli@hotmail.com

ve bunların basındaki yansımaları, bu döneme özel akademik ve kültürel faaliyetler çalışma içerisinde aktarılacaktır.

Yapılan literatür taramasında Türkiye’de milli bayram kutlamalarıyla ilgili tez veya telif eserlere rastlanmıştır. Ancak 1981 yılında Atatürk’ün doğumunun 100.yılına dair kutlamalara dair bir çalışma olmaması bu çalışmanın bir ilk olacağını bizlere göstermekte.

Sonuç olarak yapılacak bu çalışmayla askeri yönetim altında Atatürk algısının nasıl olduğu doğumunun 100.yılında Atatürk’e nasıl bakıldığı anlaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler :Atatürk, 19 Mayıs, 23 Nisan, Atatürk’ün Doğumunun 100.Yılı

CELEBRATIONS OF THE 100TH ANNIVERSARY OF ATATÜRK’S BIRTH (CELEBRATIONS HELD IN TÜRKİYE IN 1981)

Abstract

Mustafa Kemal Atatürk, who lived between 1881-1938, left important results and gains in the name of Turkish and world history during this life period. The year 1981, which will be celebrated as the 100th anniversary of the birth of Atatürk, has been accepted as the Atatürk Year by UNESCO.

The Republic of Türkiye, founded by Atatürk, formed a working group to celebrate the year 1981 and guidebooks, plans and projects were prepared for these studies.

The work titled “The Celebration Program for the 100th Anniversary of Atatürk’s Birth” published by the celebration coordination board and the “Ministry of National Education 100th Anniversary Celebrations of Atatürk’s Birth” prepared by the Ministry of National Education will be the most important resources in this study.

The documents reached in the catalogs of the Republican Archives regarding this process are the documents related to the appointments and salaries of the Coordination Board that will organize the celebration.

Therefore, in our study, both the two main studies named above and the newspaper news of 1981 will be the most important data.

The limitation of our study will be to pay special attention to the celebrations to be held on April 23, 1981 and May 19, 1981 in a 1-year period. The reflections in the press about these two days 1 week before the week of celebration and the days after the celebrations will be examined and discussed in the study. In addition, the events related to the celebration of the 100th anniversary of Atatürk’s birth in the newspapers that attracted the attention of the public in 1981 will be examined and information will be given about them.

Since the said year coincided with the aftermath of September 12, 1980, when democracy was suspended in the Republic of Türkiye, what kind of effect the military administration had on these celebrations, what kind of differences there were between the ceremonies of April 23 and May 19 a year before and the ceremonies in 1981 will be tried to be examined.

In addition to these, if it is possible to benefit from the TRT Archive, these archival images

can also be used during the presentation.

In the interviews made about his own life, Mustafa Kemal Atatürk states his date of birth as 19 May. Therefore, the celebrations held on 19 May and this day are particularly important.

From January 1, 1981 to December 31, 1981, newspapers will be reviewed and the steps taken according to the plans of the national holidays and the coordination committee, as well as the days we have mentioned, and their reflections in the press, academic and cultural activities specific to this period will be conveyed in the study.

In the literature review, thesis or copyrighted works related to the national holiday celebrations in Türkiye were found. However, the absence of a study on the celebrations of the 100th anniversary of Atatürk's birth in 1981 shows us that this study will be a first.

As a result, with this study, it will be understood how the perception of Atatürk was under military rule and how Atatürk was viewed on the 100th anniversary of his birth.

Keywords :Atatürk, May 19, April 23, the 100th Anniversary of Atatürk's Birth

MİLLÎ MÜCADELE SIRASINDA İSTANBUL MERKEZLİ MİLLİYETÇİ SİYASET SÖYLEMLERİNE KARŞI MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN TAVRI

Ramazan Erhan GÜLLÜ*

Özet

Mondros Mütarekesi'nin imzalanması sonrası İstanbul'da birçok siyasi grup, çeşitli cemiyet ve partilerle siyaset hayatına yeniden dâhil olmuşlardı. Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a geçişi sonrası başlatılan Millî Mücadele hareketi İstanbul'daki siyaset hayatı üzerinde de etkiliydi. Erzurum ve Sivas kongreleri ile Millî Mücadele hareketinin kendi kurumsal yapısını oluşturması, otoritesini de güçlendirmişti. Bu gelişmeler karşısında İstanbul'da Millî Mücadele'ye tamamen karşı olan siyasi gruplarla birlikte Millî Mücadele'yi haklı ve meşru gördüğünü ifade eden, kendilerinin de milliyetçi politikalar savunduklarını vurgulayan siyasi gruplar ortaya çıkmıştı. Millî Türk Fırkası, Sulh ve Selâmet- i Osmâniyye Fırkası ve Millî Ahrar gibi fırkalar/ partiler bu gruplardan bazılarıydı.

Mustafa Kemal Paşa İstanbul'da faaliyet yürüten bu siyasi partilerin Millî Mücadele yanlısı bir politikaya sahip olduklarına inanmamaktaydı. Ona göre bu faaliyetler tamamen Millî Hareket'i İstanbul'a bağlama çabalarının bir parçasıydı. 1919 seçimleri esnasında bu tavrını açıkça göstermişti. Kara Vasıf, İstanbul'daki seçimleri kontrol etmek amacıyla Heyet- i Temsiliye tarafından İstanbul'a gönderilmişti. Kara Vasıf İstanbul'daki birçok grubun Millî Mücadele hareketi ile birlikte çalışabileceğini düşünmesine rağmen Mustafa Kemal Paşa bu görüşü doğru bulmuyordu. Paşa, bu tavırları İstanbul'daki siyasi grupların Anadolu hareketine karşı bir siyasi oyunu olarak görüyordu. Fakat onlarla açıktan bir çatışma içerisine girmek de istemiyordu. Bu yüzden İstanbul'daki gruplarla ilişkilerini iyi tutmak istiyor, bu gruplar arasından bazı etkili isimleri kendi tarafına alarak kendisi de onlara karşı bir hamle yapmayı arzuluyordu. Câmi (Baykurt), İsmail Subhi (Soysallıoğlu) ve Bekir Sami (Kunduk) gibi isimler, Sivas Kongresi'nden beri Mustafa Kemal Paşa'nın bu politikayla yanına çektiği isimlerdi ve sonradan da Ankara Hükümeti ile birlikte çalışmaya devam etmişlerdi. Bunlara karşılık Mustafa Kemal Paşa, örneğin Prens Sabahattin gibi isimlerin kendi listelerinden aday olması gibi teklifleri kabul etmemişti. İstanbul'daki siyasi partilerle kurumsal bir ittifaka da girmemişti. İstanbul'un resmen işgalinden sonra bu partilerin çoğu Ankara'daki Büyük Millet Meclisi'ni meşru görmeyerek İstanbul'da siyasete devam etmişlerdi. Mustafa Kemal Paşa sonraki dönemlerdeki beyanlarında, bu durumun siyasi olarak kendisinin haklılığını gösteren en bariz bir delil olduğunu ifade etmişti.

Bu tebliğde, İstanbul'daki siyasi partiler ile Mustafa Kemal Paşa ve Heyet-i Temsiliye arasındaki ilişkiler, milliyetçi siyasi söylem bağlamında ele alınacaktır. Zaman aralığı 1919 seçim süreci ve İstanbul'un resmen işgali ile sınırlandırılacak, işgal sonrası yaşananlar aynı bağlam üzerinden genel bir değerlendirmeye tâbi tutulacaktır. Temel kaynaklar olarak o dönemde mevcut siyasi partilerin sözcüsü olarak yayımlanan gazeteler, Mustafa Kemal Paşa ve Heyet- i Temsiliye üyelerinin yazışmaları, süreçte etkin olan isimlerin sonraki yıllarda yayımladıkları hatıralar kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Millî Mücadele,1919 Seçimleri,,Liberal Milliyetçilik,Meclis-i Mebusan,Büyük Millet Meclisi

*Doç. Dr. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Bayrampaşa, r_erhangullu@yahoo.com.tr

MUSTAFA KEMAL PASHA'S ATTITUDE TOWARDS ISTANBUL-CENTERED NATIONALIST POLITICAL DISCOURSES DURING THE TURKISH NATIONAL STRUGGLE

Abstract

After the signing of the Armistice of Mudros, many political groups in Istanbul re-entered the political life with various associations and parties. The National Struggle movement launched after Mustafa Kemal Pasha's departure for Samsun had an impact on political life in Istanbul. With the Erzurum and Sivas congresses, the Turkish National Struggle movement established its own institutional structure and strengthened its authority. In the face of these developments, political groups emerged in Istanbul that were completely opposed to the Turkish National Struggle, as well as political groups that expressed that they considered the Turkish National Struggle justified and legitimate, and emphasized that they also advocated nationalist policies. Some of these groups included the Millî Türk, the Sulh ve Selâmet- i Osmâniyye and the Millî Ahrar.

Mustafa Kemal Pasha did not believe that these political parties in Istanbul had a pro-National Struggle policy. According to him, these activities were all part of the efforts to connect the National Movement to Istanbul. During the 1919 elections, he had clearly demonstrated this attitude. Kara Vasıf had been sent to Istanbul by the Committee of Representation to control the elections in Istanbul. Although Kara Vasıf thought that many groups in Istanbul could work together with the National Struggle movement, Mustafa Kemal Pasha did not think this view was right. Mustafa Kemal Pasha thought that these attitudes were a political move of the political groups in Istanbul against the National Struggle movement. But he did not want to engage in direct conflict with them. For this reason, he wanted to keep good relations with the groups in Istanbul and wanted to make a move against them by taking some influential names from these groups to his side. Names such as Câmi (Baykurt), İsmail Subhi (Soysallıoğlu) and Bekir Sami (Kunduk) were the names Mustafa Kemal Pasha had drawn to his side with this policy as of the Sivas Congress, and they continued to work with the Ankara Government afterwards. After the official occupation of Istanbul, most of the parties in Istanbul did not consider the Grand National Assembly in Ankara as legitimate and continued their politics in Istanbul. These developments showed that Mustafa Kemal Pasha was right.

In this paper, the relations between the political parties in Istanbul and Mustafa Kemal Pasha and the Committee of Representation will be discussed in the context of nationalist political discourse.

Keywords : Turkish National Struggle, Elections of 1919, Liberal Nationalism, Ottoman Assembly of Mebusan, Grand National Assembly

DİPLOMAT OLARAK İBRAHİM HAKKI PAŞA Zeki ERASLAN*

Özet

Osmanlı Devleti'nde 20. yüzyıl başlarında kendinden söz ettiren devlet adamları arasında İbrahim Hakkı Paşa da yer alır. Mekteb-i Mülkiyeyi aliyü'l-âlâ derecesiyle bitirmiş ve 1882 yılında mezun olan Hakkı Paşa önce Hariciye Tahriyat Kalemine bir yıl sonra ise Mâbeyin mütercimliğine (Fransızca) tayin edilmiştir. Bu görev uhdesinde bırakılmak kaydıyla bir süre sonra Bâb-ı Âli hukuk müşavirliği görevini de yürütmeye başlamıştır. Hukuk müşavirliği görevi, İbrahim Hakkı'nın devletin merkez teşkilatında tanınmaya başlamasının ilk adımı olmuştur. Hukuki ihtilaflar karşısında ortaya koyduğu isabetli tahlil ve yaklaşımlar onun tanınmasını ve kendisine itibar edilmesini sağlamış olup devletin merkez teşkilatında Padişah ve Sadrazamın dikkatini çekmeye başlamıştır. İlmî yönü özellikle de hukukçu tarafı ile oldukça kuvvetli olan İbrahim Hakkı Paşa'nın kaleme aldığı Hukûk-ı İdare adlı eser Türkiye'de alanında ilk idare hukuku kitabıdır. Ancak ilmi hayatta gösterdiği üstün performansı, devlet adamlığında gösteremediği hatta devlet yönetiminde ciddi hatalar yaptığı gerekçesiyle oldukça sert eleştirilere muhatap olmuştur. Sadrazamlık yaptığı sırada bir süre Hariciye Nazırlığı görevini de aynı anda uhdesine alan Hakkı Paşa, sadrazamlık öncesinde Roma Büyükelçiliği, hayatının son dönemlerinde ise Berlin Büyükelçiliği görevlerini üstlenmiştir. Devlet hayatında üstlendiği vazifelerin ve verdiği kararların diplomasi yönü ağır basmıştır.

Sadrazam olduğunda hükümet programını adl ü ihsan olarak belirlemiş ve iç politikada bu ilkeyle özdeşleşmiştir. Bir süre sonra içerde adl ü ihsan politikasını hayata geçiremediği gerekçesiyle eleştirilen İbrahim Hakkı Paşa, dış politika konusunda da özellikle Kiliseler Kanunu ve Trablusgarp Meselesi başta olmak üzere ciddi eleştirilerin hedefi haline gelmiştir. Hatta Trablusgarp Savaşında işgale zemin hazırlayan sebeplere yol açtığı gerekçesiyle vatan haini suçlamasıyla Divân-ı Âli'de yargılanması talep edilmiştir. İbrahim Hakkı Paşa ve diplomat yönü, bugüne kadar yapılmış çalışmalarda yeterli ilgiyi çekmemiştir. Ancak onun Sadrazam olduğunda dış politika alanında bazen verdiği bazen de vaktinde veremediği kararlar devletin hayatını oldukça derinden etkilemiştir. Diplomat olarak, özellikle İtalya özelinde devletlerarası dostluk romantizmine bağlılığı bugün uluslararası ilişkilerde temel olan devletlerarasında dostlukların değil çıkarların belirleyici olduğu gerçeğinden ne kadar uzak kaldığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler : Adl ü İhsan, Diplomasi, Kiliseler Kanunu, Trablusgarp Meselesi, İtalya

*Dr., YK Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Başkan V., zeraslan78@hotmail.com

İBRAHİM HAKKI PAŞA AS A DIPLOMAT

Abstract

Osmanlı Devleti'nde 20. yüzyıl başlarında kendinden söz ettiren devlet adamları arasında İbrahim Hakkı Paşa da yer alır. Mekteb-i Mülkiyeyi aliyü'l-âlâ derecesiyle bitirmiş ve 1882 yılında mezun olan Hakkı Paşa önce Hariciye Tahrirat Kalemine bir yıl sonra ise Mâbeyin mütercimliğine (Fransızca) tayin edilmiştir. Bu görev uhdesinde bırakılmak kaydıyla bir süre sonra Bâb-ı Âli hukuk müşavirliği görevini de yürütmeye başlamıştır. Hukuk müşavirliği görevi, İbrahim Hakkı'nın devletin merkez teşkilatında tanınmaya başlamasının ilk adımı olmuştur. Hukuki ihtilaflar karşısında ortaya koyduğu isabetli tahlil ve yaklaşımlar onun tanınmasını ve kendisine itibar edilmesini sağlamış olup devletin merkez teşkilatında Padişah ve Sadrazamın dikkatini çekmeye başlamıştır. İlmî yönü özellikle de hukukçu tarafı ile oldukça kuvvetli olan İbrahim Hakkı Paşa'nın kaleme aldığı Hukûk-ı İdare adlı eser Türkiye'de alanında ilk idare hukuku kitabıdır. Ancak ilmi hayatta gösterdiği üstün performansı, devlet adamlığında gösteremediği hatta devlet yönetiminde ciddi hatalar yaptığı gerekçesiyle oldukça sert eleştirilere muhatap olmuştur. Sadrazamlık yaptığı sırada bir süre Hariciye Nazırlığı görevini de aynı anda uhdesine alan Hakkı Paşa, sadrazamlık öncesinde Roma Büyükelçiliği, hayatının son dönemlerinde ise Berlin Büyükelçiliği görevlerini üstlenmiştir. Devlet hayatında üstlendiği vazifelerin ve verdiği kararların diplomasi yönü ağır basmıştır.

Sadrazam olduğunda hükümet programını adl ü ihsan olarak belirlemiş ve iç politikada bu ilkeyle özdeşleşmiştir. Bir süre sonra içerde adl ü ihsan politikasını hayata geçiremediği gerekçesiyle eleştirilen İbrahim Hakkı Paşa, dış politika konusunda da özellikle Kiliseler Kanunu ve Trablusgarp Meselesi başta olmak üzere ciddi eleştirilerin hedefi haline gelmiştir. Hatta Trablusgarp Savaşında işgale zemin hazırlayan sebeplere yol açtığı gerekçesiyle vatan haini suçlamasıyla Divân-ı Âli'de yargılanması talep edilmiştir. İbrahim Hakkı Paşa ve diplomat yönü, bugüne kadar yapılmış çalışmalarda yeterli ilgiyi çekmemiştir. Ancak onun Sadrazam olduğunda dış politika alanında bazen verdiği bazen de vaktinde veremediği kararlar devletin hayatını oldukça derinden etkilemiştir. Diplomat olarak, özellikle İtalya özelinde devletlerarası dostluk romantizmine bağlılığı bugün uluslararası ilişkilerde temel olan devletlerarasında dostlukların değil çıkarların belirleyici olduğu gerçeğinden ne kadar uzak kaldığını ortaya koymaktadır.

Keywords : Adl ü İhsan, Diplomacy, Law of Churches, İtalya

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN GİRESUN ZİYARETİ VE GENERAL DR. ALİ RIZA ERKAN'IN ATATÜRK SEVGİSİ VE GİDEREK ARTAN HAYRANLIĞI

İbrahim BAŞ*

Özet

Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'nın Yurt Gezileri kapsamında eşi Latife Hanım ve devlet erkânı ile birlikte Hamidiye Kruvazörü ile İstanbul'dan Boğazlardan geçerek Kara Deniz seyahatine çıkması, bu gezi çerçevesinde 19 Eylül 1924 tarihinde Giresun'u ziyaret etmesi işlenecektir. Giresun ziyareti sonrasında Trabzon yakınlarına vardıklarında 13 Eylül 1924 tarihinde meydana gelen Erzurum Depremi'ni haber almasının akabinde Erzurum'a gitmek istemiştir. Ancak Trabzon'dan Erzurum'a ulaşabilecek uygun yol ve araç olmadığı için Samsun'a geçmeye karar verip, Ankara'dan Samsun'a uygun araçların gelmesini talep etmiştir. Bu şekilde Erzurum'a ulaşmış, halkın deprem sonrası sıkıntılarını yerinde inceleyip, duruma müdahil olmak ve depremzede halka moral vermek için Samsun'a doğru yola çıkmıştır. 19 Eylül 1924 tarihinde Giresun'u ziyareti esnasında halk limandan itibaren toplanmış Gazi Paşa'yı beklemiştir. Mustafa Kemal Paşa Mithat Paşa Otelinin yanından başladığı yürüyüşü sırasında Belediye'ye varıncaya kadar halkın tezahüratları eşliğinde Halk Fırkası, Bilgi Yurdu, Hilal-i Ahmer, Muallimler Cemiyeti, İhtiyat-ı Zabitan Cemiyeti ve Orta Mektep gibi yerlerin yanlarından geçmiştir. Belediye'den sonra Halk Fırkasını da ziyaret etmiştir. Bilgi Yurdu'nun önünden geçerken Yurtta bulunan Süreyya ve Sırrı isimdeki iki genç Mustafa Kemal Paşa'nın yoluna çıkmışlar ve paşayı durdurarak Dr. Necdet Bey'in Gazi Paşa'ya burada övgü dolu bir nutuk söylemesini sağlamışlardır. İşte bu gezide Giresun'da ilk okul 4. sınıf öğrencisi olan ve Atatürk'ü ilk defa gören Ali Rıza Erkan sonraki karşılaşmalarını da detaylı bir şekilde ifade ettiği ve her karşılaşmasında Atatürk'e olan hayranlığının arttığını anlattığı bir yazı yazmıştır. Ali Rıza Erkan'ın 17. 11.1977 tarihinde Türk Tarih Kurumu Atatürk ve Yeni Türkiye Araştırma Merkezi Başkanı Afet İnan'a hitaben Giresun Belediye Başkanı olarak yazdığı yazısı, ilave arşiv belgeleri ve bu konuda yapılmış çalışmalardan yararlanarak bildiri detaylandırılacaktır. Sonuç kısmında ise Emekli General Dr. Ali Rıza Erkan'ın anlatımları, gazeteler ve diğer kaynaklardan faydalanarak hazırladığımız çalışma neticesinde ulaştığımız sonuçlar ifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Paşa, Cumhurbaşkanı, Yurt Gezileri, Ali Rıza Erkan, Giresun Ziyareti

MUSTAFA KEMAL PASHA'S VISIT TO GİRESUN AND GENERAL DR. ALI RIZA ERKAN'S AFFECTION AND INCREASING ADMIRATION FOR HIM

Abstract

The President of the Republic of Türkiye, Mustafa Kemal Pasha, along with his wife Latife Hanım and state officials, went on a voyage to the Black Sea by Hamidiye Cruiser through the Bosphorus from Istanbul, and visited Giresun on September 19, 1924, within the scope of this trip, which is what will be discussed in this study. After his visit to Giresun, he wanted to go to Erzurum having heard about the Erzurum Earthquake that took place on September 13, 1924, when they arrived near Trabzon. However, since there was no suitable road and vehicle to reach Erzurum from Trabzon, he decided to move to Samsun and demanded that suitable vehicles be brought from Ankara to Samsun. In this way, he set out for Samsun to reach Erzurum and to examine the post-earthquake problems of the people on the spot, to get involved in the situation and to uplift the morale of the earthquake victims. During his visit to Giresun on September 19, 1924, the people gathered around the port and waited for Gazi Pasha's arrival. During his walk, which he started near the Mithat Pasha Hotel, Mustafa Kemal Pasha passed by places such as Halk Fırkası, Bilgi Yurdu, Hilal-i Ahmer, Muallimler Cemiyeti, İhtiyat-ı Zabitan Cemiyeti and Orta Mektep, accompanied by the cheers of the people until he reached the Municipality building. Afterwards, he also visited the People's Party. While Mustafa Kemal was passing in front of Bilgi Yurdu, two young people named Süreyya and Sırrı, who were in the dormitory, got in the way of Mustafa Kemal Pasha and stopped him there, enabling Dr. Necdet Bey to deliver a praising speech in honor of Ghazi Pasha. Ali Rıza Erkan, who was a 4th grade primary school student in Giresun and saw Atatürk for the first time during this trip, later wrote an article in which he described his next encounters with Mustafa Kemal in detail mentioning his ever-growing admiration for him after each encounter. The article written by Ali Rıza Erkan as the Mayor of Giresun on November 17, 1977, addressing Afet Inan, the Head of Atatürk and New Türkiye Research Center of Turkish Historical Society, will be further detailed by making use of additional archival documents and studies on this subject. In the conclusion part, the outcome we have reached as a result of the work prepared by making use of the narratives of Retd. General Dr. Ali Rıza Erkan, newspapers and other sources will be expressed.

Keywords: Mustafa Kemal Pasha, President, Nationwide Tours, Ali Rıza Erkan, the Visit to Giresun

ATATÜRK'ÜN PERSPEKTİFİNDEN İZMİR İKTİSAT KONGRESİ (17 ŞUBAT-4 MART 1923)

Orhan AVCI*

Özet

20 Kasım 1922 ile 4 Şubat 1923 tarihleri arasında devam etmiş olan Lozan barış görüşmelerinin kesintiye uğradığı bir dönemde 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir'de gerçekleşmiş olan iktisat kongresi, Türkiye'nin ekonomi tarihinin kilometre taşlarından biri olarak kabul edilir.

Türk iktisat tarihinde çok önemli ve belirleyici bir başlangıç olarak görülen İzmir İktisat Kongresinin bu tarihlerde toplanmasının da bir anlamı vardır. 15 Mayıs 1919 ile 9 Eylül 1922 arasında işgal altında kalmış İzmir'de, konusu iktisat olan bir kongrenin düzenlenmesi dikkat çekicidir. Askeri zaferle kurtarılmış bu şehirde iktisat kongresi düzenlemek, zaferi hatırlatmak noktasında da önemlidir.

Aslında kongrenin adı "iktisat" başlığını içeriyorsa da yapısal olarak o günkü ülke şartlarında ekonomiye yönelik konuşmalar ve kararlar alınmış olsa da toplantının zaman ve mekân seçiminin, uluslararası siyaset açısından verdiği güçlü mesajları vardı.

Lozan görüşmelerinin kesintiye uğramasına neden olan iktisadî konuların varlığı, İzmir İktisat Kongresi'nin Mustafa Kemal Atatürk açısından ne denli öneme sahip olduğunu gösteriyor. Barış görüşmelerinin kesilmesine neden olan, başta Osmanlı döneminde Avrupalılara verilmiş olan kapitülasyonların kabul edilmeyeceği mesajının net şekilde ortaya konulduğu kongre, aynı zamanda Anadolu insanının kendi ayakları üzerinde; ama çağdaş bir ekonomik yapının şartları ile gelişme azmini de dünyaya ilan ediyordu.

Yabancı sermayeye karşı olunmayacağını belirtildiği de Türkiye'nin Avrupa ile ekonomik münasebetlerinin kesilmeyeceğinin mesajı olarak değerlendirilebilir.

Tabii burada dikkat çeken, Avrupalılarla bu ekonomik ilişkinin kapitülasyonlarla değil modern bir anlayışla yapılacağını hissettirilmesi idi. Yani kapitülasyonlar nedeniyle gümrüklerine hâkim olamayan bir ülke olarak yaşayamayacağını Türkiye baştan beri söylemekteydi. Ama yine de yabancı sermaye hususunun dile getirilmesi Türkiye'nin ilerleyen zamanlarda ekonomik gelişiminde Avrupa'yı göz ardı etmeceğinin de bir ifadesi idi.

Bu noktalardan bakıldığında İzmir'de toplanan iktisat kongresinde Türkiye'nin ekonomik hürriyet elde edebilmek amacıyla Lozan görüşmelerinde nelerden vazgeçmeyeceği ortaya konulurken yine de Lozan Antlaşması'na imza koyacak devletlerin tamamen ekonomik hayatın dışında kalmayacakları da hatırlatılıyordu. Kapitülasyonların kaldırılması karşılığında 1929'a kadar mevcut gümrük uygulamalarının devamının kabul edilmesi bu uzlaşının bir örneği olarak görülebilir.

Bu açıklamalar neticesinde 10. Uluslararası Atatürk Kongresi için hazırlanacak bu bildiriye 1923 İzmir İktisat Kongresi'nin bu tarihte düzenlenmesinin yukarıda açıklanmaya çalışılan hususlar açısından ifade ettiği anlam üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İzmir İktisat Kongresi, Kapitülasyonlar, Türkiye Ekonomisi

* Doç Dr., Kırıkkale Üniversitesi, avciorhan@gmail.com

İZMİR ECONOMIC CONGRESS FROM ATATÜRK'S PERSPECTIVE (FEBRUARY 17-MARCH 4, 1923)

Abstract

The economic congress, which took place in Izmir between February 17 and March 4, 1923 during the interruption of the Lausanne peace negotiations between November 20, 1922 and February 4, 1923, is considered one of the milestones of Türkiye's economic history.

The convening of the Izmir Economic Congress, which is seen as a very important and decisive beginning in Turkish economic history, also has a meaning. Between May 15, 1919 and September 9, 1922, Izmir was under occupation and it is noteworthy that a congress on economics was held there. Organizing an economic congress in a city liberated by military victory is also important in terms of reminding the victory.

In fact, even though the name of the congress includes the title "economics", the time and place of the meeting had strong messages in terms of international politics, even though the speeches and decisions were structurally oriented towards the economy in the conditions of the country at that time.

The existence of economic issues that led to the interruption of the Lausanne negotiations shows how important the Izmir Economic Congress was for Mustafa Kemal Atatürk. The congress, in which the message that the capitulations granted to Europeans during the Ottoman period would not be accepted, which led to the interruption of the peace talks, was also declaring to the world the determination of the Anatolian people to develop on their own feet, but with the conditions of a modern economic structure.

The statement that foreign capital would not be opposed can also be interpreted as a message that Türkiye's economic relations with Europe would not be cut off.

Of course, what is noteworthy here is that this economic relationship with Europeans was to be realized with a modern understanding, not with capitulations. In other words, Türkiye had been saying from the beginning that it could not live as a country that could not control its customs due to capitulations. Nevertheless, the mention of foreign capital was also an expression that Türkiye would not ignore Europe in its economic development in the future. From this point of view, the economic congress which convened in Izmir revealed what Turkey would not give up in the Lausanne negotiations in order to achieve economic freedom, while reminding that the states that would sign the Treaty of Lausanne would not be completely excluded from the economic life. The acceptance of the continuation of the existing customs practices until 1929 in exchange for the abolition of the capitulations can be seen as an example of this compromise.

As a result of these explanations, this paper, which will be prepared for the 10th International Atatürk Congress, will focus on the meaning of the organization of the 1923 İzmir Economic Congress on this date in terms of the above-mentioned issues.

Keywords: Izmir Economic Congress, Capitulations, Turkish Economy

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ SÜRECİNDE TÜRK SOLUNUN CEPHE KURMA FAALİYETLERİ: GÖRÜŞLER DERGİSİ VE TAN MATBAASI BASKINI (1945-1946) İsa YILDIRIM*

Özet

II. Dünya Savaşı sonrası Tek Partili ve Tek Şefli sistemler çökmüş ve çok partili demokrasiler yükselişe geçmiştir. Savaş sonrası hem Dünya hem Türkiye için yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemde Türkiye bir yol ayrımındaydı. Ya Türkiye kuruluşundan beri içerisinde olmak istediği Batı bloğuna girmeli ya da modern dünyadan kendini dışlamış, içe kapanık bir şekilde yoluna devam etmeliydi. Türkiye tercihini Batı bloğunda yani çok partili demokrasilerden yana yapmıştır. Türkiye hem dış hem de iç nedenlerden dolayı çok partili hayata doğru adım adım ilerlemiştir. II. Dünya Savaşı sonrası Sovyetler Birliği'nin vermiş olduğu nota ile Boğazların ortak savunulmasını istemesi Türkiye'nin Batı bloğu ile bütünleşmesini hızlandırmıştır. Sovyetlerin talepleri Türkiye'nin Amerikancı politikalar yürütmesinin görünür nedenleri olsa da ülke içerisinde ki şartları da göz önünde bulundurmak gerekir. Savaş yıllarında güçlenen yerel sermayenin, Amerikan sermayesinin ülkeye girişi yönündeki istekleri Sovyet talepleri kadar hatta belki ondan daha fazla etkili olmuştur. Türkiye'nin çok partili hayata geçmesinde gerek dünya konjonktürü gerek dış baskılar ve ülke içindeki şartlarla birleşince çok partili hayata geçmek kaçınılmaz olmuştur. Bu şartlar altında Türkiye'de oluşan demokrasi atmosferinde yeni siyasi partiler kurulmaya başlamıştır. Yeniden siyasi partilerin görülmeye başlandığı bu dönemde sınıf temelli cemiyetlerin kurulmasına izin verilmesi ile birlikte sol/sosyalist partiler kurulmuş ve sol/sosyalist yayınlarda bir artış olmuştur. Bu dönemde tek başına iktidara gelemeyeceğini bilen sol/sosyalist hareket iktidara karşı cephe kurma faaliyetlerine girişmiştir. Sol/sosyalist muhalefet içerisinde önemli bir yeri olan Tan gazetesi ve Serteller çifti DP'nin kuruluşu aşamasında bu partinin geniş tabanlı bir demokrasi cephesi oluşturacağı düşüncesine sahipti. Sabiha Sertel'in öncülüğünde muhalefetin ve DP'nin sesini duyurmak için Görüşler dergisini çıkartma kararı alınmıştır. İlk sayının kapağında DP'nin kurucularının da yer aldığı Görüşler dergisi sadece tek sayı yayınlanabilmiş çünkü Tan Matbaası bir grup saldırgan tarafından tahrip edilmiştir. Bu olay DP'nin kuruluş sürecinde sol/sosyalist hareketle bağlarını koparmıştır. Ayrıca Amerika'nın sempatisini kazanmak isteyen kesimlerin Türkiye'de bir komünizm tehlikesinin varlığının az çok ifade edilmesi için kullanılmıştır. Sol/sosyalist partiler ve sendikalar ile süreli yayınlar kapatılmıştır. Türkiye'de çok partili hayat sola yasaklı bir şekilde başlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Çok Partili Hayat, Türk Solu, Demokrat Parti, Görüşler Dergisi, Tan Matbaası Baskını

* Dr. Öğr. Üyesi, isayldrm19@gmail.com

FRONT-BUILDING ACTIVITIES OF THE TURKISH LEFT IN THE PROCESS OF TRANSITION TO MULTI-PARTY LIFE: GÖRÜŞLER JOURNAL AND TAN PRINTING HOUSE RAID (1945-1946)

Abstract

After World War II, the one-party and one-chief systems collapsed and multi-party democracies began to rise. After the war, a new era has begun for both the world and Türkiye. During this period, Türkiye was at a crossroads. Türkiye would either enter the Western bloc it had wanted to be in since its foundation, or it would continue on its way in an inverted way, excluding itself from the modern world. Türkiye made its choice for the Western bloc, that is, in favor of multi-party democracies. Türkiye progressed step by step towards a multi-party life due to both external and internal reasons. After the World War II, the Soviet Union's request for the joint defense of the Straits, with the note sent, accelerated Türkiye's integration with the Western bloc. Although the demands of the Soviets are the visible reasons for Türkiye's American policies, it is necessary to take into account the conditions in the country. The demands of the local capital, which was strengthened during the war years, for the entry of American capital into the country were as effective, perhaps even more so than the Soviet demands. When Türkiye's transition to a multi-party system is combined with the world conjuncture, external pressures and domestic conditions, it became inevitable to adopt a multi-party system. Under these conditions, new political parties began to be established in the atmosphere of democracy in Türkiye.

In this period, when political parties started to appear again, left/socialist parties were established and there was an increase in left/socialist publications, with the permission to establish class-based societies. In this period, the left/socialist movement, which knew that it could not come to power alone, started activities to establish a front against the power. Having an important place in the left/socialist opposition, the Tan newspaper and the Serteller couple acted together with the idea that the party would form a broad-based democracy front during the establishment of the DP. Under the leadership of Sabiha Sertel, it was decided to publish the Görüşler Dergisi (Journal of Views) in order to make the voices of the opposition and DP heard. The first issue of the magazine, Görüşler (Views), which also featured the founders of the DP, was only able to publish a single issue because the Tan Printing House was destroyed by a group of attackers. This event severed its ties with the left/socialist movement during the founding process of the DP. It was also used to create the impression that there was a danger of communism in Türkiye by those who wanted to attract the sympathy of the United States. Left/socialist parties and trade unions and periodicals were closed. Multi-party life in Türkiye started with a ban on the left.

Keywords: Multi-Party Life, Turkish Left, Democrat Party, Journal of Görüşler, Tan Printing House Raid

MİLLÎ MÜCADELE YILLARINDA TAŞNAKSUTYUN CEMİYETİ'NİN FAALİYETLERİ Haluk SELVİ*

Özet

25 Nisan 2023 tarihinde Ermenistan'ın başkenti Erivan'da Nemesis Terör Örgütü üyelerine ait bir anıtın törenle açılması, Türkiye ile Ermenistan arasındaki ilişkileri gergin bir ortama sürükledi. Bu durum aynı zamanda Nemesis hakkında birçok soruyu da gündeme getirdi. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Taşnaksutyun Cemiyeti'nin bir organı olarak kurulan Nemesis, savaş sırasında Ermeni Tehcirinden sorumlu tutulan Osmanlı Devleti yöneticilerine ve Azerbaycan Cumhuriyeti devlet adamlarına suikast ve intikam duyguları ve planları ile kurulmuş ve bu konuda da maalesef başarılı olmuştur. Nemesis'in arkasında yer alan Taşnaksutyun Cemiyeti aynı zamanda 1918-1921 yılları arasında yaşamış olan Ermenistan Cumhuriyeti'nin kurucusu ve idarecisi konumundaydı. Bu cumhuriyet kendisine Batı Ermenistan olarak tanımladığı Doğu Anadolu bölgesine yerleşme hedeflerini de koymuş ve bu amaçla hem doğu sınırlarında hem de Osmanlı Devleti'nin kaderinin belirleneceği Paris Barış Konferansı'nda ardından Lozan Barış Konferansı'nda etkin olarak çalışmıştır. Bütün bunların yanında, Meşrutiyet döneminde legal bir hale dönüşen ve parti hüviyetine bürünen Taşnaksutyun, Milli Mücadele yıllarında Anadolu'da ve İstanbul'da da faal olarak çalışmıştır. Bugüne kadar Milli Mücadele Döneminde Ermeniler üzerine çeşitli çalışmalar yapılmakla beraber, özelde Taşnaksutyun'un faaliyetleri, planları ve Osmanlı topraklarındaki eylemleri üzerine teferruatlı ve yeterli çalışmalar yapılmadığını ifade etmek gerekir. Bu tebliğde, Türkiye arşivlerinde yer alan istihbarat yazışmaları üzerinden, Taşnaksutyun Cemiyeti/Partisi'nin 1918-1922 yılları arasındaki faaliyetleri, cemiyetin gerçekleştirdiği kongrelerde aldığı kararlar ve bu kararların uygulanması, buna karşı Mustafa Kemal Paşa ve TBMM'nin aldığı tedbirler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ermeni Sorunu, Taşnaksutyun Cemiyeti, Nemesis.

* Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, hselvi@sakarya.edu.tr

ACTIVITIES OF THE DASHNAKTSUTYUN SOCIETY IN THE YEARS OF THE NATIONAL STRUGGLE

Abstract

On 25 April 2023, the ceremonial unveiling of a monument to members of the Nemesis terrorist organization in Yerevan, the capital of Armenia, plunged relations between Türkiye and Armenia into a tense atmosphere. This also raised many questions about Nemesis. Nemesis, which was established as an organ of the Dashnaktsutyun Society at the end of the First World War, was founded with the feelings and plans of assassination and revenge against the rulers of the Ottoman Empire, who were held responsible for the Armenian Deportation during the war, and unfortunately it was successful in this regard. The Dashnaktsutyun Society, which is behind Nemesis, is also the founder and administrator of the Republic of Armenia, which lasted between 1918-1921. This republic set itself the goal of settling in the Eastern Anatolia region, which it defined as Western Armenia, and for this purpose, it worked actively both in the eastern borders and in the Paris Peace Conference, where the fate of the Ottoman Empire would be determined, and then in the Lausanne Peace Conference. In addition to all these, Dashnaktsutyun, who became legal during the Constitutional Era and assumed the identity of a faction, worked actively in Anatolia and Istanbul during the years of the National Struggle. Although various studies have been carried out on Armenians during the National Struggle, it should be noted that detailed and adequate studies have not been carried out on the activities, plans and actions of Dashnaktsutyun in the Ottoman lands. In this paper, the activities of the Dashnaktsutyun Society/Party between 1918-1922, the decisions taken in the congresses of the society and the implementation of these decisions, and the measures taken by Mustafa Kemal Pasha and the Turkish Grand National Assembly against this will be discussed through the intelligence correspondence in the archives of Türkiye.

Keywords: Armenian Question, Dashnaktsutyun, Nemesis.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI YENİ BİR MUASIR MEDENİYET İDEALİ OLARAK AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Oğuz Kaan ÇETİNDACI*

Özet

Türkiye'nin modernleşme macerasında Avrupa her zaman önemli bir referans noktası olagelmıştır. III. Selim dönemi nirengi noktası olarak alınırsa Avrupa'nın "Muasır" medeniyet olarak hem devlet hem de aydınlar zümresi nezdinde önemli bir temsil gücü olduğu bilinmektedir. Modern Türkiye Cumhuriyeti'nde de Avrupa'ya yönelik bu "ideal"lik temsili daha güçlü bir biçimde kendisini hissettirmektedir. Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrası dünya siyasetinde yaşanan güç dengeleri, savaşın galiplerinden Amerika Birleşik Devletleri'ne lehine değişmiştir. Savaş sonrası dönemde ABD artık "hür" ve "medeni" dünyanın liderliğini üstlenmiş Avrupa ise savaş sonrasında yarattığı sosyal, siyasal ve ekonomik buhranlar nedeniyle ABD'nin bu liderliğini sehven kabul etmek durumunda kalmıştır. Bu durum yaşanan bu gelişmelere paralel olarak Türkiye'nin "muasır" medeniyet algısında değişime neden olmuştur. Yeni dünya düzeninde artık Türkiye için muasır medeniyeti Amerika Birleşik Devletleri temsil edecektir. Nihat Erim ve Celal Bayar tarafından farklı zamanlarda zikredilen "Küçük Amerika" olacağımız ideali bunun en açık göstergesidir. Bu bilgiler ışığında, bu bildiride İkinci Dünya Savaşı Sonrası Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye açısından nasıl bir muasır medeniyet idealine dönüştüğü araştırılacaktır. Dönemin ulusal basını taranacak, aydınların bu konu hakkındaki görüşleri incelenecek ve en önemlisi devlet nezdinde nasıl ABD'nin nasıl algılandığı tartışılacaktır. Bildiride Türk ve Amerikan arşivleri, süreli yayınlar ve diğer ikincil kaynaklardan yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye, Muasır Medeniyet, Küçük Amerika.

THE UNITED STATES OF AMERICA AS THE IDEAL OF A NEW CONTEMPORARY CIVILIZATION AFTER THE SECOND WORLD WAR

Abstract

Europe has always been an important reference point in the modernization trajectory of Türkiye. If we take the era of Sultan Selim III as a turning point, it is known that Europe represented a significant symbolic power as a "contemporary" civilization in the eyes of both the state and the intellectuals. This representation of Europe as an "ideal" has continued to be felt more strongly in modern Türkiye as well; however, the power dynamics in world politics after the Second World War shifted in favor of the United States, one of the victorious powers of the war. In the post-war period, the United States took on the leadership of the "free" and "civilized" world, while Europe had to reluctantly accept this leadership due to the social, political, and economic crises created by the post-war situation. This situation has changed Türkiye's perception of "contemporary" civilization in parallel with these developments. In the new world order, the United States will now represent the ideal of contemporary civilization for Türkiye. The "Little America" goal for Türkiye mentioned by Nihat Erim and Celal Bayar at different times is the most apparent evidence. In light of this information, this paper will investigate how the United States transformed into an ideal of contemporary civilization for Türkiye after the Second World War. The national press of the period, the opinions of intellectuals on this issue will be examined, and most importantly, how the Turkish state and governments perceived the United States will be discussed. Turkish and American archives, periodicals, and other secondary sources will be used in the paper.

Keywords: The United States of America, Türkiye, Contemporary Civilization, Little America.

* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, kaancetindag@gmail.com

ATATÜRK VE ARKADAŞLARINI YETİŞTİREN MAKEDONYA'NIN ROLÜ VE FELSEFESİ

Numan ARUÇ*

Özet

Mustafa Kemal Atatürk Makedonya topraklarının ve gökkubbe altının yetiştirdiği tarihi evlatlarından biridir ve Türk kültür ve medeniyet tarihine hediye ettiği en değerli siyaset ve devlet adamlarından biridir. Mustafa Kemal'e Atatürk olmasını sağlayan en tarihi diyardır. Özellikle Osmanlı Devleti'nin çöküşünden sonra, Türklük yok oldu, Türk kültürü ve medeniyeti sona erdi, Türkler artık devlet kuramaz denildiği zaman, tarihte olduğu gibi tekrar tarih tekerrür ederek Rumeli evladının eri olarak Atatürk, onun gibilerini yetiştirip onlara yardımcı olarak ve abilik yaparak çağdaş Türk Cumhuriyeti'nin kurulmasında ve Türk devletinin, kültürünün ve medeniyetinin muasır medeniyetler seviyesine çıkmasında vargücülüyle çalışan çağdaş Türk tarihinin en önemli şahsiyetlerinden biridir.

Makedonyadaki iç dinamikler ve şartlar Mustafa Kemal'i Atatürk yapan en önemli hususlardır. Makedonya bütün sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel potansiyeli ile Mustafa Kemal Atatürk'e bu fırsatı fazlası ile sağladı, ancak Mustafa Kemal de bunları fırsat bilip, tarihi fırsatı kaçırmayarak maksimum derecede istifade ederek Atatürk ünvanını almaya hak kazandı.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Makedonya, Felsefe, Manastır, Üsküp.

* Prof. Dr., MANU-Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisi, Üsküp, numan@manu.edu.mk

THE ROLE AND PHILOSOPHY OF MACEDONIA, WHICH RAISED ATATÜRK AND HIS FRIENDS

Abstract

Mustafa Kemal Atatürk is one of the most valuable politicians and statesmen raised on Macedonian lands and bestowed on the history of Turkish culture and civilization. Macedonia is the very land that enabled Mustafa Kemal to become who he was. Especially after the collapse of the Ottoman Empire, at a time when it was said that Turkish culture and civilization came to an end, Turks could no longer establish a state; Mustafa Kemal worked with all his might for the establishment of the modern Turkish Republic and got engaged in efforts to raise the Turkish state, culture and civilization to the level of contemporary states, thereby becoming one of the most important figures in Turkish history.

Internal dynamics and conditions in Macedonia are the most important elements that turned Mustafa Kemal into who he was. Macedonia, with all its social, political, economic and cultural potential, provided this opportunity for Mustafa Kemal and he took advantage of this historic opportunity and benefited from it to the maximum extent and in the end, he was entitled to receive the title of Atatürk.

Keywords: Atatürk, Macedonia, Philosophy, Monastery, Skopje.

ATATÜRKÜN CENAZE TÖRENİNE KATILAN ALMAN DELEGASYONU VE BARON VON NEURATH

Dirk TRÖNDLE*

Özet

Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı İstanbul, İzmir ve Ankara başta olmak üzere bütün Türkiye'de ne kadar büyük bir hüznle karşılandığı çok iyi bilinmektedir. Onun üzerinde Türkiye'de de çok bilimsel ve popüler bilimsel makale ve yazı yayınlanmıştır. Almanya'daki gazetelerde Türkiye'nin kurucusunun ebedi yolculuğuyla ilgili çıkan haber ve geniş perspektifli röportajlarıyla ilgili Türk yazarların ve bilim adamlarının da gayet kapsamlı çalışmaları da mevcuttur. Bu konuşmanın içeriği 10 Kasım'dan 26 Kasım 1938'e kadar Almanya resmi mercilerinin Atatürk'ün ölümünü nasıl değerlendikleri ve özellikle resmi cenaze töreniyle ilgili hazırlıkları ve seyahat edecek olan heyetin hazırlaması ve onların İstanbul ve Ankara'daki kalış süreciyle ilgili bilgileri sunmaktadır. Ankara'ya seyahat eden 14 kişilik Alman heyetinin başında Alman Reich'in eski Dışişleri Bakanı, Şubat 1938'den itibaren gizli Kabine Konseyi Başkanı ve Hitler'in özel temsilcisi olarak Freiher von Neurath bulunmaktadır. Federal Almanya Dışişleri Bakanlığı'nun Siyasal Arşivinde bulunan eski Reich Dışişleri Bakanı Freiher von Neurath'ın adına 70'den fazla belgeden oluşan dosyayı ortaya çıkaran bazı ilginç bilgiler bu vesilesiyle sunulmaktadır.

Resmi cenaze töreni için Ankara'ya giden heyetin 16 Kasım günü Berlin'deki Anhalter Bahnhof'tan hareket eden ve Münih, Salzburg, Viyana, Budapeşt, Belgrad, Sofya, Filibe ve Svilengrad üzerinden 19 Kasım 1938'de İstanbul'a ulaşan özel bir trene ve ona bağlı iki vagona bindi. Yas törenlerinin ardından 26 Kasım'da Berlin'e geri döndü. Dosyalar yaklaşık 10 gün süren yolculuğun en önemli kilit noktaları hakkında bilgi veriyor, ancak bazı hususlar özellikle heyetin İstanbulda kaldığı süreç ilgili bilgileri bilinmiyor veya Alman Dışişleri Bakanlığı'nın diğer dosyalarından takip edilemiyor.

Bu konuşma iki şeyi amaçlamaktadır: Bir yandan, Alman delegasyon üyelerinin bakış açısından gezinin ve delegasyonun Türkiye'de kalışının iddiasız bir tasvirini sunmaktadır. Öte yandan, el dosyasında tutulan raporlar, notlar ve mektuplar, ilk kez kullanılan bir dizi birincil kaynağı temsil etmektedir. Temelde yeni bir kavrayış ya da tarihsel bir keşif içermeseler de, devletin kurucusunun ölümü ve cenaze töreniyle ilgili çok geniş birincil ve ikincil literatürün bir parçasıdır ve Türk kaynaklarının çok ayrıntılı, süslü ve duygusal betimlemelerinin aksine, tam da tarafsızlıkları ve ağırbaşlılıkları sayesinde olaylara tamamlayıcı bir bakış sağlarlar. Bu makalenin amacı doğrultusunda incelenen Türkçe ikincil kaynaklar ve açıklamalar ağırlıklı olarak İstanbul'daki yas törenlerine, naaşın İzmit'e nakline ve Ankara'daki yas törenlerine odaklanmaktadır.

Son olarak, buradaki odak noktası ana tarihsel yönergeler ve bağlamlardan ziyade gündelik kültürel olayların ve rutinlerin tasviridir. Burada kullanılan birincil kaynaklar, Atatürk'ün ölümü ve bunun Türk kamuoyundaki yansımaları hakkında çağdaş Alman gazetelerinde çıkan birkaç makalenin yanı sıra Dışişleri Bakanlığı ile Ankara'daki Alman Büyükelçiliği veya İstanbul'daki Başkonsolosluk arasında zaman zaman yapılan yazışmalarla desteklenmektedir.

* Dr., Georg-August-Universität Göttingen | GAUG, dirk.trondle@t-online.de

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Cenaze Töreni, Alman Delegasyonu, İstanbul, Baron von Neurath.

THE GERMAN DELEGATION WHO ATTENDED ATATÜRK'S FUNERAL AND BARON VON NEURATH

Abstract

It is well known that the death of Mustafa Kemal Atatürk was met with great sorrow throughout Türkiye, especially in Istanbul, Izmir and Ankara. Many scientific and popular articles have been published on him in Türkiye. There are also very comprehensive works by Turkish writers and scientists regarding the news and broad perspective interviews published in the newspapers in Germany about the funeral of the founder of Türkiye. The content of this presentation provides information about how the German authorities evaluated Atatürk's death from November 10 to November 26, 1938, and especially the preparations for the official funeral ceremony and the preparation of the delegation that would travel and their stay in Istanbul and Ankara. The head of the 14-person German delegation traveling to Ankara was Freiherr von Neurath, former Foreign Minister of the German Reich, Chairman of the secret Cabinet Council as of February 1938 and Hitler's special representative. Some interesting information is presented on this occasion, revealing a file consisting of more than 70 documents in the name of former Reich Foreign Minister Freiherr von Neurath, located in the Political Archive of the Federal Ministry of Foreign Affairs.

The delegation that went to Ankara for the official funeral took a special train that departed from Anhalter Bahnhof in Berlin on 16 November and reached Istanbul on 19 November 1938 via Munich, Salzburg, Vienna, Budapest, Belgrade, Sofia, Plovdiv and Svilengrad. and got into the two cars attached to it. Following mourning ceremonies, the delegation returned to Berlin on 26 November, 1938. The files provide information about the most important key points of the journey, which lasted approximately 10 days, but some issues, especially information about the period during which the delegation stayed in Istanbul, are unknown or cannot be followed from other files of the German Ministry of Foreign Affairs. This paper aims to do two things: On the one hand, it provides an unpretentious description of the trip and the delegation's stay in Türkiye from the perspective of the members of the German delegation. On the other hand, the reports, notes, and letters kept in the hand file represent a number of primary sources used for the first time. Although they do not contain any fundamentally new insight or historical discovery, they are part of a very large body of primary and secondary literature on the death and burial of the founder of the state and provide a complementary view of the events precisely by their impartiality and sobriety, in contrast to the very detailed, embellished and emotional descriptions of Turkish sources. Turkish secondary sources and explanations examined for the purpose of this article mainly focus on the mourning ceremonies in Istanbul, the transfer of the body to Izmit, and the mourning ceremonies in Ankara.

Finally, the focus here is on the depiction of everyday cultural events and routines rather than on major historical guidelines and contexts. The primary sources used here are supported by several articles published in contemporary German newspapers about Atatürk's death and its repercussions on Turkish public opinion, as well as occasional correspondence between the Ministry of Foreign Affairs and the German Embassy in Ankara or the Consulate General in Istanbul.

Keywords: Atatürk, Funeral Ceremony, German Delegation, Istanbul, Baron von Neurath.

MACAR MEDYASINDA ATATÜRK Edit TASNÁDÍ*

Özet

Bir yandan Türkler ve Macarlar arasındaki temasların tarihin derinliklerine kadar uzanmış olması, öte yandan 20. yüzyılın tarihine damgasını vuran Mustafa Kemal Atatürk'ün şahsiyeti, Türk halkının Anadolu'da verdiği Milli Mücadele ile önderi, sonraları ise genç Türk Cumhuriyeti'nin ilk başarıları Macar halkı tarafından sempati ile takip edilmesine neden olmuştur. Sevr ile paralel olarak yapılan Trianon Antlaşması ile topraklarının üçte ikisini kaybeden Macarlar Türklerin ölüm kalım savaşını, bu savaşın haklılığını basın yayın yoluyla okurun bilgisine sunmuştur.

Başta Pesti Hırlap ile Magyarság gazeteleri olmak üzere milletimizin manevi desteğini birkaç makale alıntısı ile örneklemeye çalışacağız.

Uzun yüzyıllar boyunca basın eşit gazete iken, Türkiye Cumhuriyeti ile aynı dönemde, 1 Aralık 1925'de Macar Radyosu faaliyete başladı ve kısa zaman içinde ülke halkının önemli haber kaynağı haline gelmiştir.

Arşiv derken sadece uzun raflarda sıralanan dosyalar düşünmemeliyiz. Radyoya özgü arşivimizde yayınlarla ilgili yazılı materyallerin yanısıra büyük sayıda ses kayıt bantları durmaktadır. Zengin müzik koleksiyonunu şimdi bir kenara bırakarak, başkalarının kolay kolay ziyaret edemediği, hemen hemen 15 yıl çalıştığım arşivin sözlü bantlarında, Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili olarak neler bulunduğu bir bakalım.

Arşivimizin gururla sakladığı iki parçası Atatürk'ün 1933 Türkiye Cumhuriyeti'nin 10. Yıl dönümünü selamlayan sözleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 5. Oturumunu açan konuşmasıdır.

Radyomuzun Macarca yayınlarının dışında Budapeşte Radyosu'nun Türkçe Yayınları kırk yıl boyunca meraklıların hizmetindeydi.

Macaristan'ı defalarca ziyaret eden Nazım Hikmet radyo konuşmalarında Türk tarihine, bu arada Kurtuluş Savaşına da değindi.

Atatürk hakkında kitap yazan tarihçi László Katus ve gene Atatürk ile ilgili konuşan tarihçi József Perényi Uluslararası Atatürk Yılında mikrofunumuza konuk oldular.

Budapeşte Üniversitesi ELTE'de Türkoloji Kürsüsü'nün 100. yıl dönümü dolayısıyla Türk Tarih Kurumu Başkanı Aziz Şevket'in sesi değilse de, konuşmasının metni elimizde.

Emeğimin geçtiği iki programın bandı arşivimizde saklı. Biri Macar dinleyicilerimize, 1988 Cumhuriyet bayramı için Ceyhun Atuf Kansu'nun Halk Önderi Atatürk başlıklı kitabına dayanarak hazırlanmış bir anma programıydı; diğeri ise Türkçe yayınlar için yapıldı. Bizzat Atatürk'ün talimatı üzerine Ankara Üniversitesi Hungaroloji Kürsüsü'nü kuran profesör László Rásonyi yaptığım söyleşide Rásonyi elli yıl önceki anılarını anlattı.

* Türkolog Dr., tasnadi.edit@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Atatürk, Milli Mücadele, Macar Basını, Macar Radyosu

ATATÜRK IN THE HUNGARIAN MEDIA

Abstract

That the contacts between Turks and Hungarians extend far back into history, the personality of Mustafa Kemal Atatürk, the leader of the Turkish people throughout the War of Independence in Anatolia, who left his mark on the history of the 20th century, and the first successes of the young Turkish Republic in the period that followed were some of the reasons why the Hungarian people followed Atatürk with sympathy. The Hungarian people, who lost two-thirds of their lands with the Treaty of Trianon, concluded in parallel with the Treaty of Sèvres, presented the life-and-death war of the Turks and the justness of this war to the readers through press.

We will try to exemplify the moral support of our nation with a few article quotes, especially from Pesti Hírlap and Magyarország newspapers.

In the same period as the one in the Republic of Türkiye, Hungarian Radio began its operations on December 1, 1925, and it became an important news source for the people of the country in a short time.

As for the significance of archives, one should not only think of documents lined up on tall shelves. In addition to written materials about broadcasts, there are a large number of audio recording tapes in our radio-specific archive. Leaving the rich music collection aside now, let's take a look at what is available about Mustafa Kemal Atatürk in the oral tapes of the archive to which many cannot gain access and where I worked for almost 15 years.

The two pieces that our archive proudly keeps are Atatürk's words uttered in tribute to the 10th anniversary of the Republic of Türkiye in 1933 and his speech opening the 5th session of the Turkish Grand National Assembly.

Apart from the radio's Hungarian broadcasts, Budapest Radio's Turkish broadcasts were also at the disposal of enthusiasts for forty years. Nazım Hikmet, who visited Hungary many times, touched on Turkish history and the War of Independence in his speeches that were aired on the radio. Historian László Katus, who wrote a book about Atatürk, and historian József Perényi, who also delivered speeches about Atatürk, were our guests during the International Atatürk Year.

We have the text of the speech, if not the voice record, of the President of the Turkish Historical Society, Aziz Şevket, on the occasion of the 100th anniversary of the Turcology Department at ELTE of Budapest University.

The tapes of the two programs for which I worked are kept in our archives. One of them was a commemorative program prepared for our Hungarian audience for the 1988 Republic Day, based on Ceyhun Atuf Kansu's book titled "People's Leader Atatürk". The other was made for Turkish publications. In my interview with Professor László Rásonyi, who founded the Department of Hungarology at Ankara University upon the instructions of Atatürk, Rásonyi talked about his memories from fifty years ago.

Keywords: Mustafa Kemal Atatürk, War of Independence, Hungarian Press, Hungarian Radio.

FAŞİZM DÖNEMİNDE BİR İTALYAN ATATÜRK YORUMU: FERNANDO PERRONE Dİ SAN MARTİNO'NUN 1930 TARİHLİ MUSTAFA KEMAL KİTABI

Fabio L. GRASSİ*

Özet

Noi tutti sappiamo molto bene che Mustafa Kemal è nato a Salonico. Sappiamo quindi che non solo è nato in Europa ma che è nato in una città molto legata all'Europa occidentale sia economicamente sia culturalmente. Sappiamo inoltre che Mustafa Kemal cercò di trasformare la Turchia in un paese europeo, distaccandola dalla cultura araba e persiana. Ma negli anni '20 e '30 non tutti avevano questa visione del grande condottiero. In Europa, la mentalità era molto diversa da quella attuale. E la mentalità era particolarmente diversa in Italia, dove c'era una dittatura di tipo nuovo, il fascismo, che si contrapponeva ideologicamente al liberalismo occidentale. I fascisti amavano le dittature e non amavano l'Europa dominata da Francia e Gran Bretagna. Una rivista fascista, infatti, si chiamava "Antieuropa".

Dunque, alla curiosità degli illustri colleghi e dei lettori, segnalo un libro comparso in Italia in piena epoca fascista: Francesco Perrone di San Martino, *Un Dittatore Asiatico. Mustafa Kemal il vittorioso*, Torino-Genova, Casanova & co., 1930. L'autore discendeva da una famiglia aristocratica piemontese che comprendeva nomi illustri nel campo militare. Questo libro si concentra sulla guerra di liberazione turca e sulla leadership militare e politica di Atatürk in quegli anni: non racconta e non discute l'abolizione del sultanato, la proclamazione della repubblica, l'abolizione del califfato, le grandi riforme del periodo 1925-1929. Sembra un libro scritto molti anni prima della sua pubblicazione. In ogni caso, è un libro che presenta Atatürk come il leader perfetto, come il leader che possiede tutte le qualità descritte dal grande pensatore italiano del rinascimento Niccolò Machiavelli. Si capisce bene che per questo autore essere asiatico ed essere dittatore sono due buone cose. Infatti Perrone contrappone continuamente il vigore secondo lui asiatico di Mustafa Kemal alla debolezza secondo lui europea delle potenze alleate. E naturalmente critica gli ultimi governi liberali italiani per essersi piegati alla losca e malevola politica degli alleati.

In conclusione, questo strano libro ci ricorda che nel tempo e nello spazio Atatürk è stato tanti Atatürk diversi in base alla cultura e all'ideologia dei vari osservatori e che il modo di interpretare Atatürk è un segnale molto utile e importante per capire un individuo e un ambiente politico-culturale. In ogni caso, possiamo certamente condividere l'ammirazione di Perrone per il genio politico e militare del grande condottiero.

* Doç. Dr., Roma La Sapienza Üniversitesi, fabio.grassi@uniroma1.it

ATATÜRK DÖNEMİNDE İTALYA VE TÜRKİYE: İLİŞKİLER VE KARŞILAŞTIRMALAR Stefano TRİNCHESI*

Özet

Bu makale, 1918'den 1939'a kadar İtalya ile Kemalist Türkiye arasındaki ilişkiler, temaslar ve farklılıklara ilişkin nedenleri ve argümanları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu ilişkiler, I. Dünya Savaşı sonrası uluslararası dış ilişkiler bağlamında yer alacaktır. İki ülke arasında gelecekteki zıtlıkların ve belirgin çatışmaların bir başlangıcı olan Trablusgarp Savaşı büyük ölçüde ele alınacaktır. Bu savaşın yaşanması, Türkiye ve İtalya için 20. yüzyılın düşmanca başladığı şeklinde değerlendirilecektir. Türk-İtalyan ilişkilerindeki her yakınlaşmanın başarısızlığı, İtalya'nın Akdeniz bölgesinde derin bir istikrarsızlaştırma yaratmaya çalıştığı, İtalyan ya da Roma İmparatorluğu'na ait faşist bir ideolojiyi canlandırmayı amaçlayan bir dönemdeki dış politikalarının çok farklı yönleri ışığında incelenecektir. Kemalist Türkiye ise istikrar anlamında bölgede Türk çıkarlarına yönelik ulusal politikalar oluşturmayı amaçlamıştır. Milliyetçiliğe ve otoriter rejimlere iki farklı yaklaşım söz konusuydu: Bir yanda devam eden çatışmaların yaşandığı bir dünyada barışçıl bir ulusun örnek teşkil ettiği Kemalist Türkiye, diğer yanda ise saldırgan ve savaşçı bir yayılma gücünü temsil eden İtalya vardı. Bu makale, 20. yüzyılın 20'li ve 30'lu yılları boyunca İtalyan-Türk ilişkilerini karşılaştırarak, İtalya'nın 1912-1914 arasındaki yayılmacı politikalarından hareketle, Balkan Bölgesi ve Ege Adaları'na odaklanıp İkinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesi olan 1939'da yılında Arnavutluk'un işgaline kadar olan süreci inceleyecektir. Bu işgal Ankara açısından açık bir saldırganlık olarak değerlendirilmiştir. Diğer taraftan Türklerin milletler arası denge ve yeni düzen arayışları, Osmanlı Devleti'nin mağlup edildiği Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren ele alınacaktır. Balkanlar'daki zorluklar, yeni ekonomik istikrar arayışları ve bölgesel nüfuz pek belirgin olmasa da Roma ve Ankara için yeni yanlış anlaşılmalardan ve karşıtlıkların güçlü nedenleri bulunuyordu. Sonuç olarak, Kemalizm sonrası Türkiye ile saldırgan İtalya arasındaki farklı perspektifler, 1939'dan 1944'e kadar Türkiye'de Nazi Almanyası'na hizmet etmiş seçkin Alman gözlemci Büyükelçi Franz von Papen'in önemli bakış açısıyla da değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk-İtalyan ilişkileri, Faşizm ve Kemalizm, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları.

* Prof. Dr., Università di Chieti-Pescara "G. d'Annunzio" Facoltà di Lettere e Filosofia, s.trinchese@unich.it

ITALY AND TÜRKİYE IN ATATÜRK'S TIME: RELATIONS AND COMPARISONS Abstract

This paper aims to propose reasons and arguments about relations, contacts and differences between Italy and Kemalist Türkiye from 1918 to 1939. These relationships will be situated in an international context of foreign relations after World War I. Of course the heritage of Lybian War (Tirabuluş Savaşı) will be greatly considered, like a preface of future contrasts and evident conflicts among the two countries. This heritage will be continuously considered like a hostile beginning in the 20th century for Türkiye and Italy. The failure of every rapprochement in Turkish-Italian relations will be studied in the light of the very different ways of their foreign politics during the fascist period when Italy tried to form a deep destabilization of Mediterranean area, aiming to a renovation of an Italian or fascist Roman Empire while Kemalist Türkiye aimed to establish national politics regarding Turkish interests in the area in the sense of a stabilization. There were two different approaches to nationalism and to authoritarian regimes: On the one hand there was Kemalist Türkiye, which set an example regarding a peaceful nation into a world in progressive conflict and on the other hand, Italy represented an aggressive and bellicist power of expansion. This paper will examine by comparing Italian-Turkish relations throughout the '20s and '30s of the 20th century, moving from expansionist intentions of Italy, from 1912-1914, looking at Balkan Area and Aegean Islands, until the occupation of Albania in 1939, just before World War II, which was regarded from Ankara's point of view as being an evident aggression. On the other hand, Turkish research for balance among the nations and a new order will be considered as of World War I in which the Ottoman Empire was defeated. Difficulties in the Balkans, search for new economic stability and regional influence were invisible but there were powerful reasons of new misunderstanding and contrasts for Rome and Ankara. As a conclusion, residual different perspectives between post-Kemalist Türkiye and belligerent Italy will be regarded also from the privileged point of view of a distinguished German observer, Ambassador Franz von Papen, who served Nazi-Germany from 1939 to 1944 in Türkiye.

Keywords: Italian-Turkish Relations, Fascism and Kemalism, First and Second World Wars.

BRUNO TAUT, ATATÜRK VE KATAFALK

Kemal ARI*

Özet

Bruno Taut, ünlü bir Alman mimardır. Atatürk döneminde Türkiye’de yaptığı önemli eserlerle ve İstanbul Güzel sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümünde gerçekleştirdiği reform hareketi ile tanınır. Almanya’da, İmmanuel Kant felsefesinin etkisiyle yetişen; idealist, ütöplast ve romantik yönleriyle öne çıkan Bruno Taut sosyal demokrat bir çizgide dünya görüşüne sahip olduğu için, Hitler Dönemi’nde Naziler’in baskısıyla karşılaşmış, bu nedenle Almanya’yı terk ederek, önce Sovyetler Birliği’ne, sonra da Japonya’ya gitmek durumunda kalmıştır. Japonya’da kaldığı süre içinde bir yandan Japonya kültürünü inceleyerek kitaplar yazmış, öte yandan kendini soyutlayarak bir inziva yaşamını tercih etmiştir.

Çok umutsuz olduğu bir anda Türkiye, neredeyse Japonya’nın bir köşesinde unutulmuş bir halde bulunan Bruno Taut’u oradan alarak Türkiye’ye getirtmiş; ona üniversitede görev vererek, Güzel sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü Başkanlığına getirmiştir. Öte yandan, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı mimarlık bürosunun başkanlığına da getiren Taut, Türkiye’de hem üniversitede ders verip, kitaplar yazarken, öte yandan çok önemli eğitim kurumlarının mimarlığını yapmıştır. Bunlardan en çok bilineni Ankara Üniversitesi’ne bağlı Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’dir.

Ancak onun Atatürk’ün yaşamıyla kesişen çok önemli bir yönü vardır. Atatürk 10 Kasım 1938’de vefatından sonra, Ankara’da düzenlenecek resmî tören için yapılması düşünülen katafalkı yapma görevini üstlenmiştir. Çok kısa bir zamanda bu önemli eserin hem çizimini hem de inşasını üstlenen Taut, bu hizmeti karşılığında bir para almayı da ret etmiştir. Atatürk’ün ölümünden kırk gün sonra o da zaten var olan hastalığının bu yoğun çalışma ve yorgunluk nedeniyle nüktestemesi üzerine, 24 Aralık 1938 günü İstanbul’da vefat etmiştir. Türkiye Taut’un naşını, Edirnekapı Şehitliği’ne defnedilmesini sağlamıştır. Yıllar boyunca defnedildiği yerde unutulmuş olan Taut; yıllar sonra torunu Jenny Schly’nin Türkiye’ye gelip, dedesinin mezarını araması üzerine mezar bulunabilmiştir.

Bu bildiride Bruno Taut’un kısa biyografisi verilecek, ardından da Atatürk’ün ölümü üzerine Ankara’daki katafalkın yapılış süreci görseller eşliğinde anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bruno Taut, Mimarlık, Atatürk, Güzel Sanatlar, Katafalk.

* Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, kemalari1965@gmail.com

BRUNO TAUT, ATATÜRK AND CATAFALQUE

Abstract

Bruno Taut is a famous German architect. He is known for the important works he created in Türkiye during the Atatürk period and the reform movement he carried out in the Department of Architecture at the Istanbul Academy of Fine Arts. Raised in Germany under the influence of Immanuel Kant's philosophy, Bruno Taut, who stands out with his idealist, utopian and romantic aspects, had a social democratic worldview; therefore, he faced the pressure of the Nazis during the Hitler Era. He left Germany and went first to the Soviet Union and then to Japan. During his stay in Japan, he studied Japanese culture and wrote books, and on the other hand, he isolated himself and preferred a life of seclusion.

At a time when he was very desperate, Türkiye took Bruno Taut, who was almost forgotten in a corner of Japan, and brought him to Türkiye; He was appointed to the university as the Head of the Department of Architecture at the Academy of Fine Arts. On the other hand, Taut, who was also the head of the architecture office affiliated with the Ministry of National Education, taught at universities and wrote books in Türkiye, while also being the architect of very important educational institutions. The most well-known of these is the Faculty of Languages, History and Geography affiliated with Ankara University.

However, he has a very important aspect that intersects with Atatürk's life. After Atatürk's death on November 10, 1938, he took on the task of building a catafalque for the official ceremony to be held in Ankara. Taut, who undertook both the drawing and construction of this important work in a very short time, also refused to receive any money for this service. Forty days after Atatürk's death, he died in Istanbul on December 24, 1938, after his already existing illness relapsed due to intense work and fatigue. Türkiye ensured that Taut's body was buried in the Edirnekapı Martyrs' Cemetery. After his death, Taut had been forgotten for years. His grave was found years later when his granddaughter, Jenny Schly, came to Türkiye and searched for her grandfather's grave.

In this paper, Bruno Taut's short biography will be given, and then the construction process of the catafalque in Ankara after Atatürk's death will be explained with images.

Keywords: Bruno Taut, Architecture, Atatürk, Fine Arts, Catafalque.

10. ULUSLARARASI
ATATÜRK
KONGRESİ
THE 10TH
INTERNATIONAL
CONGRESS ON
ATATÜRK

TÜRKİYE'NİN 100 YILLIK BİRİKİMİ
TÜRKİYE'S HUNDRED YEARS OF ACCUMULATION

